

11-C-315

C. 1781.

31-

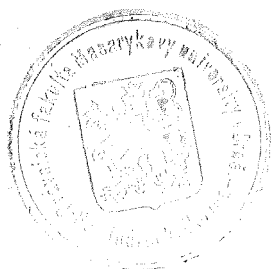
JOSEF HUDEC:

11-C-315

RUSKÁ REVOLUCE

I.

III edice 1918

KNIHOVNA
»SOCIALISTICKÝCH LISTŮ« V PRAZE

Ruská revoluce.

==== Část I. ====

Od revolučních dnů březnových
k agitaci Leninově.

(Březen, duben a květen 1917.)

Napsal JOSEF HUDEC.

==== Rok 1920. ====

Nákladem „Ústředního tiskového družstva socialistické strany československého lidu pracujícího“ v Praze. — Tiskla knihtiskárna „Obchodní Organizátor“, akciová společnost v českých Budějovicích.

Několik slov úvodem.

Kniha tato byla psána v měsíci červnu 1918, tedy ještě za Rakouska a jeho válečné censury. K tomu bylo třeba přihlížeti, jelikož kniha byla určena ihned pro tisk. Vydání se však značně zdrželo, též z příčin těch, že rozešel jsem se se stranou sociálně demokratickou a kniha celou tendencí svou je v naprostém rozporu se stanoviskem sociální demokracie k ruské revoluci i s politikou téže strany za války i po válce. Úplně absorbován jinými pracemi, spojenými s ustavením a budováním strany pokrokových socialistů, nemohl jsem provést konečnou úpravu knihy a také i z důvodů jiných, zvláště i finančních, mohla tato malá strana přikročiti k vydání knihy teprve nyní. Přes to, že kniha byla psána a chystána k tisku ještě za válečných poměrů rakouských, je v ní dán plný výraz mému smýšlení a snažení protirakouskému a protibolševickému spolu s nezdolnou vírou v porážku ústředních mocností a s neochvějným přesvědčením o zhoubnosti a neudržitelnosti politiky socialisticko-bolševické.

Kniha není dějinami ruské revoluce. Je to práce politického novináře, odkázaného v chvatu na zcela nedostatečné prameny, jež za války mohly a směly k nám proniknouti. Je to tedy více chronologické pořadí různých dokumentů, ponejvíce i zpravodajsko-oficiálních, s vlastní pak kritikou, úvahami, kombinacemi a závěry politickými. Přes uplynulou dobu a změněné poměry od napsání knihy neměnil jsem v textu ani řádky, abych i tak uchoval původní práci, psanou za tak těžkých okolností politických a pojednávající o neuzavřeném světovém a ruském dramatu, kdy bylo nutno nechat pracovati nejen fakta, ale i pouhá vlastní přání a horoucí tužby . . . Jest-li snad tu a tam objeví se v knize nedostatky nebo nepřesnosti v da-

tech, faktech a dějích, dlužno to omluviti nedostatkem pracovníků v době té, pocházejících po většině ze zpravodajství novinářského.

Skromným mým přáním je, aby knížka přispěla k rozptýlení mlh, jimiž dosud obestřena je u nás ruská revoluce v obou svých hlavních fásích, jakož i důsledky, jež zvláště z revoluce bolševické nastaly pro Rusko i ostatní Evropu.

P r a h a, v dubnu 1920.

Josef Hudec.

I.

Revoluční dny březnové.

Počátkem března došlo k vážným nepokojům v Petrohradě i v jiných městech Ruska. Příčinou nepokojů byl nedostatek potravin a hlad, spolu se vzrůstající nespokojeností vůči vládě, jež činěna zodpovědnou za nezdary válečné i postupující rozklad v zemi. Nespokojenost byla do veliké míry živena přísnou a bezohlednou kritikou v dumě, kde, dle všech okolností, připravován byl již vědomě a plánovitě revoluční převrat. Vláda chystala se potlačit nepokoje vojenským opatřením a proti dumě připravovala atentát rozpuštění.

Dne 11. března vydal velitel petrohradské posádky generál Kavalev svolání, v němž se praví:

„Pro nepokoje a násilnosti minulých dnů a pro pokusy útoků na vojny a policii, jakož i pro srocování se v ulicích přes zákaz, upozorňuje se obyvatelstvo na to, že vojsko obdrželo rozkaz použití zbraně a nelékat i se žádných opatření, aby pořádek v hlavním městě byl zachován.“

Vláda sáhla k posledním argumentům. Ztratila morální sílu autority, zbývaly jí ještě argumenty moci. Nebezpečná již hra, v níž je v sázce vše, zvláště když vláda neměla proti sobě jen hladovící massy hlavního města, nýbrž nespokojený národ veliké Rusi. Moře ruského národa bylo v pohybu, kypělo a vzdouvalo se, unášeno vlnami nedůvěry ve vítězné skončení války a zaitáno sociálním vírem rozvratu, vzniklého z války. Lid srocoval se v ulicích, dožaduje se míru a chleba. Došlo k drancování krámů a zakročení ozbrojené moci. Došly zprávy o 300 mrtvých a raněných. Nepokoje vypukly i v jiných městech. Národ hledal vinníka válečných běd a zachvácen

vírou, že vláda je vinna aspoň potud, že neschopností, lada-bylostí a korupcí zavinila neštěstí národa v neúspěších válečných, stával se elementem strašlivým.

Vláda byla si vědoma vážnosti situace, ale spoléhala na bajonety, jakožto na prostředek, který nemůže selhati. Dějiny ji nepoučily. Dějiny nevstúpily jí v paměť, že i bajonety jsou v rukou národa, a že bajonety fungují dobře jen potud, pokud má vláda v rukou národ.

Ministerský předseda Golycin svolal v noci z 10. na 11. března ministerskou radu, k níž pozváni též předsedové a místopředsedové hospodářstveného sovětu a říšské dumy, jakož i vrchní starosta Petrohradu a jiné osobnosti. Porada tato neměla asi žádoucího výsledku. Vláda nenabyla půdy, neuvěřila své posice. I v dumě ovládlo již jen jediné heslo a jediná snaha: S tímto systémem není již možný kompromis, poněvadž není s ním možná náprava. Ta může vzejít jen tak, když bude sražen tento systém a jeho reprezentanti.

Schůze dumy ze dne 11. března projevila tuto nemožnost dohody. Řekl to poslanec Miljukov těmito revolučními již slovy:

„Jakmile vznikne nebezpečí, že by bylo neschopností vlády zničeno ovoce obrovských obětí národa, vezme národ svůj osud do vlastních rukou. Všude zavládne vlastenecký nepokoj, který bude naší záchranou. Jakmile země prohlédne, že s touto vládou je vítězství nemožné, národ vynasnaží se z vítěziti bez ní“.

Blesk revoluce šlehl po ruském nebi. A hrom již burácel. Vláda a její režim stal se národu obtíží a překážkou. A více ještě: Národ spatřoval v této vládě příčiny dosavadních nezdarů a překážku možnosti úspěchu. A to ve chvíli, kdy v sázce bylo vše — porážka nebo vítězství ve světové válce. Národ přišel k přesvědčení, že vláda vede ho do záhuby, k porážce, že je neschopná a nezpůsobitelná, což v takovýchto dějinných chvílích rovná se zločinnosti. Kdo byl však vláda? Jen ministři a kabinet? Ne. To byl režim, systém — carism. Byl to onen způsob vládnutí, za nějž neschopná vláda a národní zločinnost jednotlivých orgánů může existovati a může vládnouti.

Duma stala se akumulací hněvu národa. Nebylo zde jisté jednotného nazírání a posuzování situace a cílů. Ale jedno bylo společné: N e n á v i s t k v l á d ě. To byl národní i sociální

tnel odlišných živlů dumy, kombinovaný vědomím o společném nebezpečí, utvářeli se válka v ruskou katastrofu.

V téže schůzi dumy mluvil též vůdce strany práce, posl. Kerenský. Pravil:

„Prožíváme ve své vlasti nebyvalý dosud zmatek. Veškerý hospodářský život v zemi je zničen a došlo to tak daleko, že uhelné transporty mezi jednotlivými guberniemi musí býti chráněny ozbrojenými strážemi. Žijeme ve stejných poměrech jako Paříž v době velké revoluce. Všude desorganiseace a demoraliseace. Stürmer, Rittich a Protopopov pokračují v práci Suchomlinově. Tento desorganisoval obranná opatření, onino desorganisuji hospodářství země. Dopravnictví je úplně desorganisováno, průmysl zruinován. Vláda uskutečňuje theorii antimilitaristů, aby válka znemožněna byla desorganisaací a bořením.“

Jednomyslné bylo nazírání, že vláda vede národ v záhuby svou neschopností, která znamená zločinnost, třeba i nevědomou. Ale nejednotné bylo nazírání na cíle války. Národ toužil po skončení války i za cenu menších cílů, a odvozoval tak, že menší cíle mohou válku zkrátit a vyvésti snáze z pekelného stavu. Uchytilo jistě již heslo „mír bez anexí a náhrad“, heslo, které znamená vlastně zbytečnost a nesmyslnost celé války, a které mohlo vzniknouti jen v hodině těžkosti a nedůvěry ve vlastní vítězství tam, kde právě vzniklo... Ale heslo to, kdyby bylo poctivě nabídnuto a opravdově zamýšleno, mohlo míti neobyčejnou moc přitažlivosti pro massy všech národů, počítajících hlavně s přítomností: Heslo to, poctivě míněné a prováděné, zprofanovalo by v massách národů výbjajný imperialism a uchytilo by sugestivně svou jednoduchou formulí, směřující téměř k okamžitému ukončení války. V tomto smyslu mluvil také již i Kerenský, jsa tlumočnickem nálady a názorů milionů ruského mužictva. Horlil proti imperialistickým válečným cílům pokrokového bloku a pravil:

„Chcete jako výsledek války Cařihrad, avšak anarchistická činnost vlády vede k zcela jiným výsledkům. Seskupujete se kolem ideálu imperialismu, avšak ve spolku s vládou stavíte utopie a usilujete o nedostižné cíle, aniž byste měli na zřeteli situaci země. Po třech letech války je konečně na čase revidovati tyto cíle. Musíme vytvořiti podmínky, aby náš národ mohl voině projevití svůj názor jako v Německu (?) a v Anglii. Národ neschvaluje válečných hesel a dobováčných choutek

a chce spolurozhodovati. Bude-li se určovati jeho budoucnost, nechť se národ dostane k slovu. Nedělte se o nic, co ještě nemáte“.

Co měl zde na zřeteli Kerenský, který hrál pak nejvýznamnější roli v následujících dějích a jemuž připadl úkol volati znovu k velikému ruskému odporu válečnému a k nové ofensivě republiky? Měla jeho kritika ten smysl, že dosavadní vláda není s to provéstí vytčené tak zv. imperialistické cíle, poněvadž je neschopnou, nebo chtěl vysloviti, že Rusko revisí svých cílů musí pracovati k východisku z války? Miljukov mluvil pozitivněji a jasněji. Miljukov byl také v hodině této interpretem a oznamovatelem národní revoluce.

Socialista Skobelev kritisoval vládu pro zatčení dělnické skupiny výboru pro válečný průmysl a hrozil neurčitě, že dělnictvo najde možnost, aby provedlo své požadavky.

Buďtež zde — mimochodem — konstatovány nedostatky socialismu a nedostatky socialistů ve všech státech za této příšerné války: Nejasnost koncepce cílů a akcí, naprostý nedostatek myšlenkové konstrukce a nesamostatnost politiky. V Německu připojili se socialisté bez výhrady k politice vlády. Oficiální válečná politika Německa stala se současně politikou socialistů. Stejně tak bylo i ve státech dohody, kde heslem socialistické politiky stala se obrana země a národa. Pokud kde jednotlivé skupiny nepřipojily se k všeobecnému státnímu nebo národnímu proudu, byla to již jen kritika neurčitostí, nedorečená slova, nepropracované závěry, negace. „Pryč s válkou, jsme proti válce každé!“ — voláno tu a tam. Jaký však účinek mohlo mítí heslo toto na válku již v chodu a na massy národů? Jaký účinek mohlo mítí toto heslo na socialisty francouzské, když Německo vypovědělo Francii válku a v několika hodinách stály železné brigády německé na francouzské půdě? Jak mohlo vzniknouti takové heslo v Belgii, v Srbsku? Ale i tam, kde státy zasáhly do války později a kde dle toho kterého mínění „do války zasáhnouti nemusily“ — nepůsobila i tam již otázka: Co stane se i u nás, zvítězí-li ta která skupina? Co znamenalo tedy socialistické heslo „Pryč s válkou!“ — Když socialisté všech států a národů nevyprávěli současně a spontánně válku válce a nešli sami do války proti válce, aby porazili válku a znemožnili na dále válku? Pak heslo to bylo jen pouhou negací, platonickým toužením, bezúčinným voláním a docela i, případ od případu, politikou pohodlnosti, nezodpovědnosti,

vyhýbavosti před problémy dny a osudy dějin. A za války uplatňovala se pak táž „oposiční“ politika: Kritika v rámci války. Jak se má vyjítí socialisticky z války, jak socialism chce rozřešit otázku míru a budoucnost svých národů — toto pozitivní řešení problému bylo zůstaveno socialistickými dějinami ruským bolševikům...“ Ti dali Rusku „mír“ a národům Ruska „sebeurčení...“ spolu s permanentní válkou občanskou, hrůzovládou, anarchií a ještě litější a krvavějším pokračováním války v ostatní Evropě. Tento tragický, strašidelný exempl Ruska zůstane dějinným dokumentem, že jediná třída — kterákoliv by to byla — nemůže a není s to řešiti životní otázky národa a mezinárodní otázky států, poněvadž nazírání třídní a metody třídní nemohou obsáhnouti národ a státy, nýbrž právě jen třídu, která se ocitá v konfliktu s ostatním organickým ústrojím národa a jeho vztahů k národům a státům ostatním. Jest možna i nutna třídní politika, sotva však úzce třídní, sextářská revoluce. Žádná úzce třídní revoluce se ještě nezdařila. Revoluce musí mítí ráz a charakter všeobecnější, čaleko širší. Jestli veliká francouzská revoluce, třeba byla nesena buržoasií, byla tak vítěznou a velikou, že dala Evropě nové řady a novou morálku až po naše dny, pak jest to jen dík její universalnosti principů a tendencí. Neosvobozovala jen buržoasii jako třídu, nedávala moc, diktaturu jen buržoasii: Rusila nevolnictví, dávala občanské svobody, práva občana a člověka, sesazovala boha a krále a zřizovala občanský stát a občanskou morálku. Jak mnoho zůstalo z této „revoluce buržoasie“ až po dnešní dny, co přejali i socialisté a co nepřekonali, jelikož to má platnost universalní? Revoluce francouzská nebyla tedy revolucí měšťáckou v úzkém slova smyslu, revolucí jednoho určitého stavu proti moci královské a feudální, nýbrž byla to revoluce francouzského národa nejen v lůně národa, ale i proti ostatní Evropě, spočívající na trojpilířích: Bůh, král, šlechta. A pokud i francouzská revoluce byla unášena fanatickým dogmatářstvím a sektářstvím politicky či hospodářsky - třídním, ztroskotat režim takový, a vedl znovu k reakci a logický vývoj dějin ho korigoval, jak vidno z krátké a hrůzné historie jakobinismu a z příchodu Napoleona.

Oučen veliký universalní rys musila mítí i revoluce ruská. A také ho měla. Proto zůstala vítěznou hravě. Proto otřásla základy staré Evropy. Proto na východě vycházelo nové slunce. Proto tajil se dech reakci, jež ještě v Evropě zůstala. Proto zdálo se, že blíží se hodina súčtování nejen s carismem v Rusku,

s nímž již sčítováno, nýbrž s carismem všude, i tam, kde ukýval se za pleutu koastitucionalismu a firmis zřízení svobodných. Jen národní revoluce může vítěziti nad reakcí v národě, poněvadž její principy musí býti akceptovány národem, t. j. silnou většinou.

O výbuchu revoluce došel k nám úřední telegram petrohradské agentury, datovaný 14. března:

„V Petrohradě vypukla revoluce. Výkonný výbor, sestávající z 12 členů dumy, ujal se moci. Všichni ministři byli uvrženi do vězení. Posádka hlavního města (30.000 mužů) spojila se s revolucionáři. Ve čtvrtek (ve středu?), v třetí den revoluce, byl v hlavním městě opět zaveden pořádek. Poslanec Engelhardt byl výborem jmenován velitelem v Petrohradě.“

To byl první telegram, rozeslaný do Evropy o revoluci v Rusku. Revoluce vypukla tedy bezprostředně po noční ministerské radě a po schůzi dumy, v níž Miljukov oznamoval již, že „národ převezme řízení věcí svých“. Tato schůze dumy byla také asi signálem k revoluci pro národ i pro vládu, která činnost dumy ihned suspendovala. Vláda chtěla odstranit tribunu kritiky, chtěla ucpat národu ústa, ale dovršila tím jen příčiny k povstání. Den před tím oznamoval jiný telegram petrohradské telegrafické agentury:

„Byly vydány dva císařské výnosy, jimiž zastavují se schůze říšské dumy a říšské rady od 11. března. Schůze mají býti znovu zahájeny v dubnu nebo později, dle okolností.“

Druhého dne došel telegram o vypuknutí revoluce a obsah jeho napovídal již, že revoluce ovládla město a že disponuje celým státním aparátem v hlavním městě. Stará vláda nemohla by oznamovat, že její ministři byli uvrženi do vězení. To oznamovala již revoluce, 12členný revoluční výbor. Současně pak sděleny revolučním výborem příčiny revoluce a další průběh událostí:

Z Petrohradu, 14. března. (P. t. a.)

„Obyvatelstvo petrohradské, které bylo rozčleneno úplnou desorganizací dopravy a zásobování, bylo již dlouho rozrušeno a reptalo proti vládě, kterou činilo zodpovědnou za všechna opatření, jež mu bylo snášeti. Vláda, předvídajíc nepokoje, učinila rozsáhlé opatření, aby byl zachován pořádek. Mimo jiné nařídila rozpuštění hosudarstveného sovětu a dumy. Dum a se však usnesla dne 11. března ne-

uposlechnouti carského rozkazu a pokračovati ve schůzi. Sestavila ihned výkonný výbor o 12 členech za předsednictví presidenta Rodzianka. Tento výbor se prohlásil za zatímní vládu a vydal toto svolání:

„Hleže k obtížné situaci a vnitřnímu nepořádku, jež vděčíme politice staré vlády, vidí se výkonný výbor nucena vzít do svých rukou veřejné záležitosti. V plném vědomí odpovědnosti učiněného rozhodnutí projevuje výbor důvěru, že obyvatelstvo a vojsko budou jej podporovati v obtížném úkolu zříditi novou vládu, která vyhovuje přáním národa a těší se jeho důvěře. Výkonný výbor opíral se o vzbudivší se obyvatelstvo hlavního města a o posádku petrohradskou, která se v počtu přes 30.000 mužů úplně spojila s povstalci, zatkl všechny ministry a uvrhl je do vězení. Dnes, v třetí den povstání, je hlavní město, v němž se pořádek rychle obnovuje, v moci výkonného výboru dumy a vojska, které podporuje dumu. Výbor jmenoval poslance Engelhardta, plukovníka v hlavním generálním štábu, velitelem petrohradským. Včera večer zaslal výbor vojskům, železnicím a bankám svolání, v němž je vyzývá, aby opět zahájily obvyklý život. Výbor dumy pověřil poslance Gronskeho přechodní správou petrohradské telegrafní agentury.“

Historie se opakuje: Dne 23. června 1789, když francouzský král Ludvík XVI. projevil národnímu shromáždění svou „neochvějnou vůli“ a svůj rozkaz: „Nařizuji vám, pánové, abyste se ihned rozešli — —“ tu povstal Mirabeau a velikým hlasem zvolal ku královskému ceremonáři markýzi de Breze: „Jděte říci vašemu pánovi, že jsme zde z vůle lidu a že ustoupíme odtud jen pod silou bajonetů!“ To byla proklamace revoluce. Národní shromáždění vzopřelo se rozkazu královi. Obě strany sáhly k ozbrojené moci, Král měl bajonety, ale bajonety přešly také k národnímu shromáždění. Despotové mohou vládnouti, jen když bajonety poslouchají. Nenosi však bajonety též sám národ? A vypoví-li národ poslušnost, jak mohou poslouchati bajonety? Národní shromáždění neuposlechlo a bajonety, o něž chtěl se opřít král, postavily se za zástupce národa.

Dne 11. března 1917 rozpustil ruský car Mikuláš II. říšskou dumu i hosudarstvenný sovět — současně to „národní shromáždění“ ruské. Duma vzepřela se carskému rozkazu a 30.000 bajonetů hlavního města postavilo se po bok a k obraně dumy. Jako roku 1789 byla francouzská revoluce formálně vy-

hlášena národním shromážděním, tak v r. 1917 byla ruská revoluce vyhlášena říšskou dumou. V onom i tomto případě vyhlásil revoluci národ, poněvadž ji vyhlásili jeho zástupci. V tom i onom případě revoluce byla „usnesením“ zákonodárného sboru, téhož, který dělá zákony pro říši a národ. V tom i onom případě měla tudíž revoluce signum vůle národa a autoritu „zákona“. V tom spočívá také její elementární síla. Nebylo to spiknutí karbonářů, revolucionářů a teroristů, nějaké frakce, směru, organizace, vrstvy, třídy. Revoluce byla „usnesena jako zákon“ národním shromážděním, zákonodárným sborem. Opřela se o národ, stala se revolucí národní a proto byla vítěznou: Francouzská i ruská — obě největší revoluce dějin. Poučné zajisté pro všechny revolucionáře, konspirátory a převratníky. Dějiny učí také, že všechny revoluce parcelní, neobjímající národ, nýbrž jen kastu, směr, stranu, z pravidla ztroskotaly a byly uduseny v krvi občanské války.

Když dne 11. března odepřela дума carský rozkaz „rozejít se“ a vyhlásila tak revoluci, musily pak následovati již události na ráz! Chvilé takové rozhodují o státech, o národech a o celých stoletích. Jsou to okamžiky činů přímých, bezohledných. Dějiny jsou na rozlomu, dvě moci se utkávají na život a na smrt, není kompromisů, jedna moc musí zahynout. V revoluci národa musí zahynouti moc, proti níž národ revoluci vyhlásil. Výkonný výbor revoluce ruské uvedl v činnost ihned celý aparát: Zatkli ministry, vydal proklamaci k armádě, k národu, k dělnictvu, svedl pouliční boj s policií a četnictvem — ozbrojeným to byrokratickým aparátem starého režimu. Vojsko je ozbrojená moc národa, policie a četnictvo ozbrojeným služebnictvem vládnoucího režimu. Vojsko také poslouchá, ale policie a žandarmerie bývá nejuvěrnější. Voják koná těžkou povinnost, policista a četník slouží ze zaměstnání. Má své chlebodárcce a je součástí systému, režimu, vlády. V Petrohradě 30.000 vojáků přidalo se rázem k revoluci, policie a četnictvo zůstalo její jediným odpůrcem. Pouliční krvavé boje byly po výtece soubojem s policií a žandarmerií. Tato moc, nenáviděná již tradičně, byla ve třech dnech zdolána a rozmetena. Revoluce stala se pánem hlavního města a tím již i pánem země. Jiná města připojila se k revoluci již jen pouhou „příhláškou“: Moskva, Charkov, Nižní Novgorod, Kronštad a jiná. Nepokoje a srážky byly ojedinělé.

Dvě veliké věci se staly, jež utvrdily vítězství revoluce ve třech dnech: Armáda ve frontách a děl-

nictvo v zázemí pozdravilo revoluci a přijalo ji za věc svou. Dělničtí vůdcové v dumě vydali k dělnictvu provolání, v němž vyzvali ho, aby zachovalo pořádek a opět zahájilo práci, aby bojovníci na frontách mohli pokračovati v boji.

Vojenský výbor dumy vydal manifest k námořním a vojenským velitelům všech front s výzvou, aby zachovali klid, ale pokračovali v boji proti nepříteli. A opravdu, zachován byl poměrný klid, jaký nezná žádná revoluce. Jakoby eslá revoluce byla odhlasována stopadesáti miliony lidí a jakoby těchto stopadesát milionů bylo proniknuto jasnou myšlenkou, že je nutno, aby každý zůstal na svém místě a konal svou denní povinnost. Noviny psaly o několika stoech mrtvých a raněných. Nejvyšší cifra obětí na obou stranách, byla, tuším, uváděna počtem 3000. Tento fenomenální převrat ruský jeví se býti téměř revoluční selankou.

II.

První národní revoluční vláda.

Z Petrohradu, 16 března. (P. t. a)

Výkonný výbor hosudarstvenné dumy uveřejňuje následující seznam národního kabinetu:

1. K n i ž e L v o v, předseda svazu zemstev, jmenuje se ministerským předsedou a ministrem vnitra;
2. M i l j u k o v, poslanec za Petrohrad, ministrem zahraničních záležitostí;
3. K e r e n s k ý, poslanec za Saratov, ministrem spravedlnosti;
4. N ě k r a s o v, místopředseda hosudarstvenné dumy, ministrem dopravy;
5. K o n o v a l o v, poslanec za Kostromu, ministrem obchodu a průmyslu;
6. M a n u i l o v, profesor moskevské university, ministrem veřejného vyučování;
7. G u č k o v, člen hosudarstvenného sovětu, bývalý president třetí dumy a president spojených výborů mobilisovaného průmyslu, ministrem vojenství a intermistický ministrem námořnictví;
8. Š i n g a r o v, poslanec za Petrohrad, ministrem orby;
9. T ě r e š e n k o, poslanec za Kijev, ministrem financí;

10. Godněv, poslanec za Kazaň, říšským kontrolorem.

V pěti dnech revoluce stála již v čele národa pevně konstituovaná nová vláda. Jakého charakteru politického a sociálního byl tento kabinet?

Odpověď je jasná: Byl to kabinet měštanský, liberální, demokratický, sociálně-reformní v širokém slova smyslu, hleděme-li k dřívější politické činnosti a snažení jeho okolností. Možno i říci, že to byl kabinet kadětský, tedy kabinet ruské měštanské demokracie, třebaže zasedali v něm i členové jiných stran a směrů, umírněnějších ještě a konservativnějších. Ale kabinet tento nesl revoluci a stal se výkonným orgánem revoluce. Nezapomenutelný Jaurés praví ve své „L' Histoire socialiste“, že průvod bohatých ekvipáží, náležejících měšťanstvu a finančníkům, uspořádaný ku počtě markýze Mirabeaua, tedy šlechtice, byl průvodem revoluce. A jen duchové malí a sektářští mohou zde učiniti gesto stranické zaujatosti a říci pohrdlivě: Měšťáci. . . To je přezírání dějů, faktů, samotné historie. Ano: Liberální buržoasie převzala v prvním okamžiku vedení ruské revoluce a utvořila první revoluční kabinet. Ale tito měšťáci měli důvěru i oporu ve vojsku, dělnictvu a mužictvu, poněvadž nesli revoluci, poněvadž byli její mluvčími a poněvadž cíle jejich obsahovaly též cíle proletariátu: Pryč s carismem, svobodu národu. Revoluce, aby mohla býti vítěznou, musí míti nejšírou ideu, srozumitelnou, pochopitelnou a přijatelnou veliké většině národa. Idee rázu politického ukázaly se vždycky nejšírou a nejspolehlivější zde základnou. A je jaksí logikou věcí, že přicházejí v čelo a ve vůdcovství ony kruhy a ony osobnosti, jež již dříve tvořily určitou duševní neb politickou potenci národa a sedíce u kormidel, otáčejí jimi jen v jiný směr. Proletariát, kde není dostatečně organisován, nalézá se v zadnějších řadách a jevil se až dosud i v revoluci živlem málo konstruktivním. Proletariát i v takovýchto převratech, třebaže jsou částí a podstatou jeho programu a tudíž jeho nejvlastnější věcí, tvoří více méně bojovnou armádu, výkonnou sílu. I revoluce musí býti nesena duševními potenciemi národa, má-li znamenati soustavu, systém, dějinný vývojový článek, navazující se i revolučně-harmonicky na popravované dějinné období. Tak i revoluce vyžaduje, aby nesena a řízena byla muži veliké popularity, a aby při převzetí moci státu měla v čele zkušené státníky, diplomaty, politiky, finančníky, národohospodáře, autoritativní odborníky určitého významu a jména. Pozdější revolu-

ce bolševická ukázala světu, že nestačí jen hesla, nemá-li se revoluce zvrhnout v tapání a experimentování a že dělník sám nemůže řídit stát, jako ho nemůže řídit a ovládati sám měšťák nebo šlechtic, nemá-li režim takový, poněvadž je jednostranný, plodí i ihned nové katastrofy.

Ostatné ruské události ukázaly záhy, že revoluční kabinet čistě měštanský mohl býti jen kratičkým provisoriem. Socialistické strany vyspěly již na tolik, že musilo jim býti přiznáno stejnoměrné místo v řízení státu dalekosáhlými koncesemi proletariátu a jeho sociálnímu nazírání. Jednostranný měštanský ráz revolučního kabinetu mohl býti tedy jen výronem spěchu událostí. Dělnictvo nemůže již býti jen vedeno, nýbrž musí spoluvládnouti.

Duší kabinetu byl kaděť Miljukov, muž velkého jména politického i vědeckého. Ku straně kadětů náležel též Šingarev, Těresčenko, Někrasov, Manuilov. Gučkov byl vůdcem oktábristů, Godněv levým oktábristou, Konovalov pokrokář. Také však i socialistický živěl byl v kabinetě zastoupen. Representantem jeho byl mladý advokát Kerenský, vůdce trudoviků, strany drobného a středního zemědělstva, umírněného zemědělského socialismu, či spíše zemědělsko-sociálního reformátorství.

Anglický tisk charakterisoval kabinet tak: Je převážně kadětský, s orientací na levo. Z měštanských stran chybí v něm zástupce centra a nacionalistických pokrokářů; sklon na levo je ještě více zdůrazněn trudovikem (strana práce) Kerenským. Kerenský je koncesí proletariátu, tak jako jmenování transbaikalského kozáka a odborného učitele Taskina velitelem v Kronštate je koncesí živlům ještě revolučnějším. Možno říci sumárně, že prvý revoluční kabinet byl kabinetem ruské inteligence: Miljukov, Manuilov, Někrasov profesori, Šingarev, Godněv lékaři, Kerenský advokát. Velkostatkář kníže Lvov, velkopřemyslník Konovalov a předseda ústředního odboru válečného průmyslu Gučkov representovali průmyslové a zemědělské kruhy současných hospodářských řádů liberalistických s tendencí sociálního reformátorství.

III.

Revoluční vláda a válka.

Jaký byl nyní poměr revolučního kabinetu k válce? Rusko trpělo. Mělo velké nezdary. Jeho armády, přecházející již Karpaty do Uher a svírající Krakov, byly nuceny ustoupit da-

leko do vnitrozemí. Válka vedena téměř cele na území ruském. Národ volal po míru a chlebě. A za této situace nový revoluční kabinet byl vysloveně válečný. Tato fáse revoluce a ustavení tohoto kabinetu znamenala vlastně vítězství „strany válečné“ a nový kabinet v prvních svých proklamacích vyslovil mezi nejpřednějšími svými úkoly pokračování ve válce, která má přinést Rusku vítězství, jež neschopností starého režimu zdálo se již býti ztraceno.

Jest tedy nesporné, že velikou pružinou revoluce byl i strach národa o vítězství. Dlužno rozlišovat mezi válkou japonskou a nynější: Ve válce japonské revoluční živly vědomé a účelně pracovaly v zemi k porážce Ruska — t. j. carismu. Byly to dedukce katastrofální theorie, že carism musí býti poražen doma i za hranicemi a že porážka na poli válečném bude jeho hrozbou i doma. Nyní bylo jinak. Fakt jasný a bezesporný, že Rusku byla válka vypovězena Německem a Rakouskem a že mobilisovaná ruská armáda setkala se s nepřítelem již daleko před hranicí Ruska, na ruském území a tudíž že hájila vlast proti nepříteli, který vnikl do země, fakt ten ve spojení s fakty dalšími, že v tomtéž položení nalézá se i Francie, i Srbsko, i neutrální Belgie — působil na celý ruský národ nevývratně přesvědčující silou války obranné. Ruský voják netáhl na druhý konec světa k Tichému oceánu, do koučín ruskému lidu neznámých a lhostejných, ale táhl vypudit nepřítel ze země a oblékal vojenský kabát, když z Německa došlo oznámení: „Vidělo se nám vypověděti Rusku válku“. Vlastenectví není prázdným pojmem. Jest to živelná síla národů a síla ta propukla i v národě ruském. Celý národ byl ve svém citění uražen, podrážděn a vyprovokován. Zalomcovaly jím nejen pocity nebezpečí, ale i pocity odvety za způsobené hoře a oběti. Jakou silou jest takovéto citění, dobře prohlédly již napřed v Německu i Rakousko-Uhersku. Proto ten veliký a stále se opakující dotěrně zalézavý a sugestivní pokřik: My jsme napadeni, my jsme v obraně — současně když vypovídala se válka Srbsku a když napadena byla Belgie.

Car a vláda zavázala se slavnostně před národem, že nebude mír, dokud jediný nepřátelský voják bude na ruské půdě. Národ spoléhal na tradiční moc a velikost Ruska. Zdálo se několikrát, že vítězství je již na dosah, že ztrestán bude cizí vpád a že slavno bude Rusko a že přinesen již bude pokoj a slavný mír. Zatím však takové převraty.

Národ byl skálopevně přesvědčen, že nemůže Rusko prohrát, nyní však ruské armády byly nuceny provést takový ústup a zanechat na bojištích tolik obětí. V zemi desorganizace a příznaky hladu, armáda stížena občasnými záchvaty ztrnulosti a nemohoucnosti. Víra ve vítězství změnila se v pochyby a skepsi. A jako francouzská komuna vznikla v obležené Paříži za výkřiků: „Vlast je v nebezpečí, císařství zahubilo Francii!“ — tak i nyní v Rusku zachvátila národ strašná myšlénka: „Vlast je v nebezpečí, carism zahubí Rusko.“ Uvedl ho v rozklad, je neschopný, nezpůsobivý, je příčinou ruského neštěstí a hoře — ne proto, že vyvolal válku, kterou sám nevyvolal, ale proto, že nedovede vyhrát válku, která národu byla vnucena a v níž měl k dispozici pro vítězství celý národ s veškerou obětavostí a přesvědčivostí, jakou přinášejí chvíle poznaného národního nebezpečí.

Tak je třeba chápati živý nerv ruské revoluce, tak je třeba si vysvětliti, že k revoluci se připojila na ráz celá armáda a generální štáb, i všechny vrstvy národa od šlechty až po proletariát. A tak je třeba si vysvětliti, že revoluční vláda vyřkla téměř své slovo o pokračování ve válce, t. j. v obraně vlasti a že za první cíl svůj stanovila vítězství Ruska, obnovení Ruska velikého, mocného a slavného. Byly to morální kategorie národa, jež vyvolaly revoluci, nikoli jen materialism chleba, třeba že chléb je první podmínkou života a třeba že hlad je prý revolucionářem největším. Kdyby revoluci vyvolal jen hlad po chlebě a touha po míru, nemohla mít takový průběh a nemohla býti prvou odpovědí revoluční měšťanské vlády výzva k dalšímu pokračování ve válce. Kdyby revoluci vyvolal jen hlad po chlebě a míru, nemohla ani takováto vláda býti ustavena a když by již se tak stalo, byla by jistě po prvních slovech o pokračování ve válce smetena orkánem lidu, jehož živý sopečný kráter revoluce byl právě v činnosti. Revoluce byla nesena velikým heslem nutnosti vítězství národa ve válce a k tomu účelu vítězí právě národ doma proti své neschopné, zbankrotělé vládě. Jak bylo by lze vysvětliti, že rdousený starý režim neučinil ani pokus o protirevoluci, která byla očekávána i samotnými režisery revoluce? Jak bylo by lze vysvětliti, že veliké armády ruské i ta nekonečná široší Rus mohla na ráz, spontánně, simultánně pochopiti, že jest i nutno svrhnouti starý režim i zůstatí v bitevní linii, i pracovati dále v muničních továrnách, zkrátka, že je nutno a nevyhnutelně sméstí vládu a carism, aby mohlo býti dobyto Rusku vítězství?

Jak bylo by lze vysvětliti, že dělníci zanechali stávek, že ustaly nepokoje z hladu a že mužictvo se zdvojeným úsilím dodávalo chléb a obilí do měst? Jak bylo by možno vysvětliti si jinak onu jednotnou náladu národa vůči staré vládě, vrcholící v tuto velikou výčitku: „Padouši, hnedle byste byli prohráli Rusko, ač národ se vám dal k dispozici!“

Vůdcové stran a ještě více vůdcové národů musí provést úkoly, jichž se jménem národa podjali, nebo jež jménem národa byly na ně vloženy. Ne-li, jsou ztraceni. A národ pak kamenuje ty, jež třeba i za vůdce své vyvolil. Po prohrané bitvě vojévůdce abdikuje nebo je sesazen. Prohrané války pohlcují vladaře, kteří válku vyhlásili. Ruské válečné nezmary byly příčinou ruské revoluce a smetly carism. Jest jasno, že kdyby Rusko ve válce triumfovalo, nedošlo by k tomuto vnitřnímu převratu, i kdyby národ uvnitř sebe více trpěl. Je jisto, že situace vládního režimu Německa i dynastie je těsně spjata s průběhem a výsledky války.* Je jasno, že nynější vládní režim v Německu je ovládan jen jedinou šílenou myšlenkou: Jen vítězství, jen vítězství nebo... A vidíme nyní ještě, jak bolševická vláda v Rusku, zápasíc o svůj režim, vydala zoufalé provolání ku všem věrným: „Buď vítězství nebo smrt!“ V situacích takových není jiné eventuality, zejména když režim nechce sám abdikovat a složit zodpovědnost do jiných rukou. Zodpovídá tedy on sám až do konce, kdy již není ani ústupu, ani kompromisu, ale kdy je již jen buď vítězství nebo smrt. Po této stránce má ruská revoluce analogii s událostmi ve Francii z r. 1871. Z poraženého císařství vzešla republika. Prusko porazilo francouzské císařství a francouzský národ smetl svého císaře. Běda vůdcům, kteří vedou národ k porážce, když národ sezná, že stalo se tak vinou vůdců. Nejen zrada, ale i neschopnost stává se zde v cítení národa zločinem, který se nepromítá.

Zdá se také býti jistým, že revoluční hnutí mělo velikou oporu právě v pověstech o míru — ovšem o separátním míru s Německem, o chystaném míru Mikuláše s Vilémem. Národní cítení ruské bylo tu dotčeno co nejbolestněji, řekněme přímo nacionalism ruský byl podrážděn urážkou a pokořením. Veliké Rusko, jež v představách národa nemohlo býti poraženo a jež v myslích lidu šlo do války jako vypro-

Psáno v červenci 1918, splnilo se v říjnu 1918. Po porážce Německa smeten byl režim i dynastie.

vokovaný mstitel podniknutého na něj útoku, mělo nyní uzavíratí druhý pokořující mír. Roku 1905 prohrána vojna s Japonskem, r. 1917 prohrána vojna s Německem. A vina? Vina snesla se v plné drtivé tíži na carism a jeho vlády. Všechny bolesti Ruska z r. 1905—1906 se znovu obnovily a událostmi současná, jež utvářely se již zase v novou národní tragedii, rozjitřily se bolesti ty a zažehly mučivým plamenem celý národ. Veliký výkřik poznání se ozval: Carism není s to vésti osudy národa, carism vede národ k záhubě — prohrává druhou velikou vojnu, k níž národ dal mu s největší obětavostí vše.

Nechť tvrdí se tedy o revoluci cokoli, nechť poukazuje se na různé pohnutky a příčiny, na touhu po míru a na demonstrace z hladu: Chci trvati na úsudku, že březnová revoluce ruská byla hluboce nacionální, hluboce a eminentně národní. V čele revoluce stáli ruští nacionalisté, prvý revoluční kabinet byl nacionalistický. Neužívám tohoto slova s oním příděchem, jak vytvořily ho staré školy socialistické. Užívám ho jako konkrétní výraz onoho cítení a myšlení národa, jež nazývá se láskou k vlasti, ušlechtilým patriotismem.

K posouzení revolučního milieu ruského je zajisté příznačnou řeč Kerenského před rozpuštěním dумы. Hřímal proti imperialismu, volal po revisi válečných cílů, vytýkal, že imperialisté vytvořily válečné cíle nad síly země a že tak vlekou zemi do záhuby — a za čtyři dny na to stává se Kerenský ministrem v národní revoluční vládě, volající armádu k pokračování ve válce a slibující jí, že postará se o zlepšení všech prostředků armády, aby dále mohla bojovati a přivésti národ k vítězství. A armáda, vysílená tříletými útrapami, poslouchá tuto vládu měšťáckých patriotů, generální štáb dává se jí k dispozici. Nezdá se nám, že režiséři revoluce byli již i v armádě a že byli též mezi generály? Nezdá se nám, že i vůdcové armády byli dotčeni a uraženi jako vůdcové a jako Rusové, car a vláda byli na skoku k vyjednávání o mír s Německem, o mír, který musil býti pro Rusko pokořující, který znamenal pro něj druhé vydání míru japonského a v patnácti letech dvě katastrofy — na východu i západu říše?

Celý svět obdivuje Německo, německého vojáka i německý lid. Nikdo netrpěl více. U nás byl nedostatek a v Rusku byl nadbytek. U nás a v Německu byl hlad a v Rusku se ještě jedlo přiměřeně. Také na bojištích netrpělo Německo méně. Co stály ho belgické pevnosti, dobývané útoky živých mass!

Co stál ho pochod na Marnu a ústup z Marny! Co stálo ho ruské Polsko i všechny fronty ostatní! A přece v Německu neuplatňovaly se nikdy mírové snahy v tom smyslu pochyb, obav a deprese, jak jsou stále hledány u národů jiných. Což tedy v Rusku nemohl žít tentýž duch, táž víra v nepřemožitelnost velkého národa, jehož jediným neštěstím je, že má zbankrotělý státní režim a neschopné vlády, a že věci budou napraveny, když národ vezme osudy své do vlastních rukou?

Ve chvílích úzkosti a nebezpečí rodí se heroism. Nebezpečí vlasti vyvolalo tuto revoluci v Rusku, nikoli hladové bouře v Petrohradě. Kadětská strana nedělala revoluci proto, že dělnictvo trpělo hlad. Armáda nepřipojila se k revoluci, aby opustila zákopy a šla domů s mírem, který by znamenal ruskou porážku. Dělnictvo nešlo znovu do továren, jelikož mu revoluce dávala mír a chléb, nýbrž proto, aby dále pracovalo i strádalo, nyní však s vírou, že práce a útrapy jeho jsou nutny k vítězství národa, a tím k míru i chlebu. Socialističtí poslanci nemohli by dáti takovou výzvu, kdyby byli proniknuti jen požadavkem jakéhokoli míru a kdyby neměli nic jiného na zřeteli, než hladový žaludek dělnictva. Nejí možná revoluce bez veliké, všeobecné ideje, která by neuchvátila celý národ a která by ho prolula svým bleskem.

Francouzská revoluce bořila také hospodářské řády. Ale francouzská revoluce nemohla být takovou, kdyby neměla encyklopedistů, kdyby neměla filosofie, kdyby neměla Rousseaua a jeho družiny. Francouzská buržoasie a sedláctvo nechtělo jen chléb a své hospodářské uplatnění, ono současně sesazovalo krále i bohy. Nejí žádné revoluce bez nějaké filosoficko-morální nadstavby. Hladovec chce jen chléb a ne revoluci. A když dostane chléb, zanechá revoluce. Revolucionář dělá revoluci, i když je sytý. On nechce jen jíst, on chce něco změnit, něco zvrátit, něčeho dosáhnout, velkého, ideálního. Kdy bylo na světě tolik útrap, hoře, hladu a umírání z hladu a útlaku jako v této válce? A revoluce nikde nevypukla a nejméně jakýmikoli záchvěvy jevila se tam, kde bylo utrpení a hladu nejvíce.* Proč? Poněvadž není revolučního myšlení. Chce se jen jíst. Volá se jen po chlebě. Shání se tedy chléb. To je vrcholný cíl. A naděje ve vítězství války — pak, že bude zase chleba dostatek. V Německu nemůže být revoluce, poněvadž sociální demokracie jde jen za chlebem. A z vítězství očekává více

* V Rakousku.

chleba. Jako v Rusku vznikla revoluce ne z otázky chleba, ale z ponížení a úzkosti národa a z nenávisti proti neschopné a korupční vládě, tak v Německu může dojít k výbuchům, kdyby hroutil se militaristický systém, kdyby selhalo vítězství, kdyby nastaly obavy před katastrofou: Pocit národního ponížení a národního neštěstí může rozbouřit vášně, jež budou hledat vinníky. Fysický hlad revoluci nevyvolá. Ten vyvolává jen revolty, k jichž uklidnění je nejlepší prostředek — dáti najíst. A je po revoltách. Revoluci vyvolají morální kategorie člověka a národa. Revoluci proti válce na př. může vyvolat morální odpor proti válce, všech, i sytých. Bude-li se čekati, až hladoví vyvolají revoluci proti válce, pak vlády a militaristé mají stále jistý prostředek: Krmit „revolucionáře“, nebo krmit část jich, aby zbývajících část hladových, pro něž již krmiva není, byli slabí a malomocní. Ale i pro tyto — nechtějí-li nic více než jíst a je-li motivem jejich „revoluce“ jen hlad — zbývá stále ještě naděje, že za týden, měsíc, zase bude se jíst a že odpadnou důvody jejich „revoluce“.

Tak ve skutečnosti se také děje. Vidíme jasně, že protiopatření vlád, ochrana jejich proti revoluci nebo proti nebezpečí jakéhokoli druhu, netýká se ani tak hladových, jako myslivých.* Nebojí se tolik těch, kdož hladoví, ale těch, kdož myslí. Hladovým dá najíst, ale zavírá a věší lidi, kteří mají v hlavě myšlenky. Zakazuje noviny, ničí literaturu, nepustí noviny cizé, nařizuje, jak myslet a co věřit. Proto věší někdy i veliké „buržo“, ale nebojí se, ba opírá se o hladové proletáře. To by měli již jednou i revolucionáři pozvat, zejména ti, kteří s tureckým fatalismem čekají, že „revoluce přijde“, až budou pro ni hospodářské podmínky. V Rakousku byly hrozné válečné persekuce. Netýkaly se však „revolučního proletariátu“, nýbrž v souhrnu a markantním výrazu svém národní inteligence německých národů. Rakousko nemělo z války své nebezpečí revoluce „revoluční strany“, nýbrž nebezpečí národnostních snah. Pracuje s hladem, ale zápasí s národnostní otázkou. Hlad tiší, upokojuje a učí mu přivykati, ideu národnostní nemůže nasytit a upokojit. Žaludeční hlad překonává, hlad mozku a srdce překonat nemůže. Proto persekuje patrioty — i bohatce a měšťáky — a proto může dělati politiku i s „revolučním“ proletariátem, když tento zredukuje svůj revoluční program na dostatečnou skývu chleba. Nevěřte tedy, že z otázky chleba

* Zase u nás v bývalém Rakousku největší persekuce myslivých, nespolehlivých, nepodajných.

a hladu vznikne a vzniká revoluce, není-li tento chléb nesem ještě nějakým jiným chtěním, nějakou ideou, která je ohněm svatým a neuhasitelným a která je ukojena jen svým vítězstvím.

Ve dnech březnových zvítězila tedy v Rusku ne revoluce chleba, nýbrž revoluce politicko-národních idejí. Národní hoře Francie r. 1871 vyvolalo republiku se žhavým vlastenectvím Gambetty a Viktora Huga. Revoluce r. 1789 byla na konec tak nacionalistickou, že stvořila revoluční armádu a Napoleona, který ve jménu Francie podmaňoval celou Evropu.

Výstižně charakterisoval ruský národní charakter březnové revoluce německý socialistický „Vorwärts“ ze dne 17. března:

„Revoluce tato není revolucí „nevlastenecké chásky“, nýbrž revolucí nadylostenců ruského liberalismu, Miljukova a Rodzjankova. Tato válečná strana zatláčila carism do pozadí, protože prokázal svou neschopnost ukončiti válku pro Rusko vítězně. Zůstane-li revoluce vítěznou, pak neznamená oslabení, nýbrž posílení pásky mezi Petrohradem a Londýnem.“

Německo přálo si ruské revoluce. Ale takové, jaká byla za války s Japonskem: Vnitřních rozvrátů, oslabujících státní moc a nutící ji uzavřítí druhý mír portmouthský. Německo přálo pouze revoluci některé ruské strany, nikoli revoluci celého národa. A nepřálo si zajisté pádu carismu již ze stejných zájmů monarchistických a dynastických a také proto ne, že car hotovil se již k míru, který Německo potřebovalo a který nemohl býti pro Rusko bez ústupků a pokoření. Německo přálo si revoluce nezdařené, při níž by byl carism jen momentně oslaben, nikoli však poražen. Německo přálo si nezdařené revoluce, která by dovršila vnitřní rozvrat Ruska s uchováním carismu. Revoluce proto v první své fázi Německo zklamala a polekala.

Zdá se také býti jistým, že i dohoda přála si revoluce v Rusku, ba že pro revoluci ve shodě s kaděty i s některými generály pracovala. Z opačných však důvodů. Dohoda chtěla demokracií dodati Rusku nových sil a nové vzpruhy, obávajíc se rovněž separátního míru carismu s Německem. Anglický list „Manchester Guardian“ přinesl v těchže dnech článek, z něhož byly i v našich listech uveřejněny tyto úryvky:

„Smí se nyní prohlásiti, že nedávné posláni lorda Millnera v Rusku souviselo s dnešními poměry ruskými. Anglický vyslanec Buchanan pomáhal liberálním živlům. Millner působil

prý k narovnání mezi carem a dumou, žádaje, aby car jmenoval ministers vo dumě zodpovědné. Car odmítl, jelikož to prý není ve shodě s ruskou ústavou a politickou nezralostí národa. Millner navrhl také, aby car jmenoval ministerstvo, které by bylo dumě přijatelné a to se Sazonovem jako předsedou ministerstva a ministrem věcí zahraničných. Car odmítl. Millner podnikl ještě jiné pokusy, jež rovněž se nezdařily a rozbily se o tvrdošijnost carovu. Revoluce vypukla hned po návratu Millnerově z Ruska.“

Vítězství revoluce bylo tedy i úspěchem dohody, kteráž poznala, že carism a jeho vláda přestávají býti spolehlivým kompascentem ve společné věci. Dohoda nahlédla také, že carism nehodí se více mezi hesla o demokracii a sebeurčení národů, že pozbývá opory v zemi a že konečně z vlastní obavy před pronikavými reformami ústavními je na skoku separátním mírem s Německem opřítí se o jeho pevnou páteř a hleděti zachrániti svou posici doma. Carism objevil se v tomto stadiu války a převratných událostech též falešným tonem v koncertu dohody. Carism dohrával svou roli doma i mezinárodně. Pád jeho neobyčejně zlepšil poměr demokratických i socialistických živlů ve Francii, Anglii a Itálii k domácím vládám. Republikánská Francie a demokratická Anglie neválčila dále ve spolku s carismem, nýbrž s republikánským Ruskem. Znamenalo tedy vítězství ruské revoluce i revoluci mezinárodní ve prospěch dohody, posílení demokratických zásad, jež z této strany do války byly vrženy a demokratické zladění dohodových států. Svět maně upřel zraky na Německo a Rakousko jako bastiony reakce a — carismu. Stará Evropa se zachvěla ve svých posledních baštách a úzkosti smrtelné zachvátily její representanty. Revoluční Rusko přejímalo závazek dáti triumfovati demokracii i v ostatní Evropě, přijavši za svůj první úkol dáti novému Rusku vítězství i ve směru mezinárodním, t. j. ve válce.

O stanovisku vlády, resp. revoluce k válce sdělena oficiálně tato zpráva:

Z Petrohradu, 16. března (Reuter).

„Miljukov přijal zástupce „Agence Havas“, kanceláře Reuterovy, „Tempsu“ a „Associate Press“. Pravil: Problém, který máme rozluštit, je obnovení moci Ruska v tom smyslu, aby mohlo národu opatřiti definitivní vítězství nad nepřitelem. Velký zločin staré vlády tkví

v tom, že uvrhla zemi do desorganisace a uložila jí těžké zkoušky. Tyto poměry byly by mohly míti dokonce nebezpečný vliv na výsledek války. Vzmábající se nespokojenost obyvatelstva přivodila obrat v událostech. Hněv národa vzkypěl tak, že ruská revoluce zabrala skoro nejméně času ze všech revolucí a byla nejméně krvavou. Ve skutečnosti neměl nikdo k ní důvěry. Poslední velké události umožnily národu, aby získal opět důvěru ve vlastní sílu. Zvýší entusiasm národa, zmnoží národní síly a umožní konečně vyhrát válku. Nová vláda pokládá za absolutní podmínku, aby car se oficiálně poděkoval a vládu dočasně převzal velkokníže Michajl Alexandrovič. To je rozhodnutí, jež se nám zdá nezměnitelným.“

Z Paříže pak došla zpráva: „Listy praví, že stará vláda podlehla, poněvadž země se obávala, že s touto vládou nezvítězí dosti rychle a dosti úplně. Nový režim přejímá povinnost zvítězit a triumfovat.“

IV.

Abdikční manifest cara Mikuláše II. — Nepřímá abdikace Michajla Alexandroviče I.

Nová revoluční vláda obávala se v prvých dnech nebezpečí se dvou stran: Protirevoluce carismu a revolučního radikalismu socialistů. Mohlo se zajisté počítati, že carism neustoupí jen tak lehce s bojiště a že na druhé straně socialisté nebudou uspokojeni měšťanskou vládou a pouze politickým převratem Ruska. Obavy byly přehnané. Carism se nevzchopil, se socialisty bylo docíleno aspoň pro prvé dny jisté dohody. Car abdikoval bez boje a odporu. Rána přišla příliš náhle a byla příliš prudká a drtivá. Poslední manifest carův zní:

Z Petrohradu, 16. března (K. K.).

Petrohradská telegrafní agentura uveřejňuje tento carský manifest:

„My z milosti boží Mikuláš II., car všech Rusů, car Poláků, velkokníže finský atd. oznamuje tímto svým věrným poddaným: Ve dnech velkého boje proti vnějšímu nepříteli, který po tři léta se namáhá ujařmiti naši vlast, zlíbilo se Bohu uložiti Rusku novou zkoušku. Hrozí, že naše obtíže by mohly zhoubně působiti na konečný výsledek tvrdošíjné války. Budoucnost Ruska, čest naší armády, štěstí národa a celá

budoucnost naší drahé vlasti žádají, aby válka byla vedena za každou cenu až do vítězného konce. Ukrutný nepřítel vynakládá svoje poslední námahy a je blízka chvíle, kdy naše statečné vojsko ve spojení s našimi slavnými spojenci nepřítel potře definitivně. V těchto dnech, rozhodných pro život Ruska, pokládali jsme za povinnost svědomí, že musíme ulehčiti našemu národu úzké spojení a organizaci všech jeho sil, aby tak bylo uskutečněno rychlé vítězství. Proto v souhlasu s dumou říše uznali jsme za dobré zřici se koruny ruského státu a složiti nejvyšší moc. Protože se nechceme odloučiti od svého milovaného syna, přenášíme svou dědičnou poslušnost na svého bratra, velkoknížete Michajla Alexandroviče, jemuž žehnáme při jeho vstoupení na trůn ruského státu. Ukládáme svému bratru, aby vládl v úplné dohodě s národními zástupci, aby zachoval zákonná zařízení a složil na to jménem věre milované vlasti neporušitelnou přísahu. Vyzýváme všechny věrné syny vlasti, aby vyplnili svoji svatou vlasteneckou povinnost, poslouchali cara v těžké chvíli národní zkoušky a aby se zástupci národa mu pomáhali vésti ruský stát cestou štěstí a slávy. Bože, Rusko chraň!“

Manifest tento byl zřejmě carovi v n u c en. I v něm, jako poslední odkaz carův, je obsažen první úkol revoluce, dovésti národ k vítězství proti vnějšímu nepříteli. Poslední slova carova měla ještě v tomto směru působiti na národ. Co sám provedl nedovedl a nač zahynul, odkazoval nyní pod diktátem revoluční vlády národu.

O jednání zástupců revoluce s carem došla k nám tato zpráva:

„Z B e r n u, 19. března. „Temps“ sděluje, že car poděkoval se 5. března o půl noci. Jeden z nových ministrů, provázen generálem Ruským, přibyl do Pskova. Vylíživše carovi novou situaci, radili mu, aby neposílal vojsko z fronty do hlavního města, protože každý voják, jenž se přitlíží hlavnímu městu, stane se neprodleně revolucionářem. „Co mám tedy činiti?“ tázal se car. „Poděkovati se!“ — byla odpověď. Trácha se zamysliv, pravil car, že bude mu těžko odloučiti se od svého syna. „Proto vzdám se trůnu za sebe i za něho na prospěch svého bratra“. Na to podepsal manifest, který od něho žádali.“

Současně s abdikací cara Mikuláše vyvstala otázka státní formy nového Ruska: Konstituční monarchie či republika? Tak

zněla otázka ta. V abdikacním manifestu, který byl carovi předložen k podpisu, jest také již řešena ona důležitá otázka: Bratr carův, Michajl Alexandrovič, je tu jmenován novým vládařem, což znamenalo by, že revoluční vláda, která manifest předložila k podpisu, byla již ustálena na státní formě konstituční monarchie a že aktem tímto sama povolávala Michajla Alexandroviče na ruský trůn, v předpokladu, že sama resp. ústavodárné shromáždění vymezí mu jeho rozšířené povinnosti a okleštěná práva.

V zápětí však následoval manifest Michajla Alexandroviče, který záležitost tuto staví do jiného světla.

Z K o d a n ě, 17. března. (K. K.)

Ritzauova kancelář oznamuje z Petrohradu:

Velkokníže Michajl Alexandrovič vydal tuto proklamaci:

„Z vůle bratra mého je mně uložen těžký úkol: Bylať na mne za války, nemající příkladu a za vnitřních nepokojů přenesena císařská hodnost. Proniknut stejnou myšlenkou, jaká naplňuje všechny národ, že blaho vlasti jde nade všechno, rozhodl jsem se pevně, že přijmu nejvyšší moc jen za té podmínky, že je to vůle národa, takže národ

plebiscitem, projednaným jeho zástupci
v ustavujícím shromáždění,

musí stanoviti vládní formu a novou ústavu státu ruského. Vyzývaje Všemohoucího o požehnání, ponechávám tedy všem spoluobčanům, aby se podřídili vládě, která byla zřízena z iniciativy dumy, a která je opatřena všelickou mocí autority, až do té doby, kdy zvolené ustavující shromáždění obecným, přímým, rovným a tajným hlasováním vysloví se ve svém usnesení o vládní formě vůli lidu“.

Jest-li tedy revoluční vláda diktovala abdikacní manifest carovi Mikuláši, zajisté že i Michajl Alexandrovič vydal též svůj manifest v dohodě s vládou. To znamená, že otázka státní a vládní formy nebyla ještě rozřešena, že nebylo také o ní jednoty a že střetly se tu asi dva proudy: konstituční monarchisté a republikáni. Manifest Michajla Alexandroviče byl asi prozatímní kompromisní formulí mezi oběma směry: Velkokníže byl jen označen za následníka trůnu, ale byl nucen ponechat otázku tu k rozhodnutí hlasování lidu. Monarchisté měli osobu nového vládaře, republikáni hlasování národa. Otázka byla tak odročena a ponechána vývoji dalších událostí.

Ze všech zpráv, jež k nám v této době pronikly, je zřejmo tolik, že již od prvopočátku jevíly se v revoluci jisté difference, jednak mezi měšťanskou vládou a socialistickým dělnictvem, jednak mezi pokračovateli ve válce a pacifisty a jednak i v otázce státní formy. Ale difference tyto byly zahlušovány a rozptylovány působením ohromného faktu — vítězstvím revoluce, která v tyto dny byla vítězstvím společným a jednotným, vítězstvím nad carismem, starou vládou a starým režimem. Státní převrat v tradičním absolutistickém státu působil na všechny mysle ohnivě a strany nedovedly se ani dobře orientovati, co dále. Nastalé rozpory neměly tedy ráz vážného konfliktu ani o otázku míru a války, ani o otázku státní formy, neboť extrémní pacifisté, kteří chtěli mír přivoditi vlastně tak, aby vojáci šli prostě z fronty domů, byli přímo ukřičováni a odplavováni všeobecným proudem myšlenky, že revoluce nesmí prohrát ani vůči zevnímu nepříteli.

Některé zprávy sdělovaly také, že дума postupovala solidárně s dělnictvem již od prvopočátku, když ještě vyjednávalo bylo s carem. Za dělnictvo jezdal Čchejdže a Kerenský a revoluční postup po urovnání diferencí i v tomto ohledu byl společně sjednán a plánovitě proveden. Дума se vzepřela a proklamovala revoluci, dělnictvo a vojsko bylo již připraveno a postavilo se ihned po bok dumy. Tyto revoluční přípravy líčil obšírně štokholmský „Sozialdemokraten“, vykládaje, že dělnictvo i v těchto přípravách prosadilo své stanovisko vůči kadětům a oktábristům, pokud se týče naprostého odstranění Romanovců a vyhlášení republiky.

Přechod od abdikace cara Mikuláše přes nástupnictví velkoknížete Michajla Alexandroviče a manifest tohoto, že ponechává rozhodnutí plebiscitu národa, mohl tedy býti, jak se zdá, také jen smluveným manévrem revoluce vůči konservativním monarchickým živlům anebo že revoluce manévrovala tu na více stran i pro dvě možnosti, jež mohly nastati: Pro konstituční monarchii i demokratickou republiku. Velkokníže Michajl Alexandrovič nebyl nesympatickým — jako osoba — i širokým vrstvám lidovým. Budapešťský „A Nap“ ze dne 19. března uveřejnil o něm rozmluvu svého zpravodaje s hr. Mořicem Esterhazym, který se s ním osobně znal a sděloval, že dle jeho názoru „možno označiti velkoknížete za nadšeného utopického socialistu (?) a vášnivého nenávistníka Německa. Velkokníže cestoval mnoho po Francii a Anglii a má tam velké známosti.

Uzavřel morganický sňatek, odcizil se dvoru a byl čítán mezi nespokojence s carským režimem.“

Když starý režim byl svržen na ráz a nevzchopil se k odporu, snad vyjasnilo to otázku příští státní formy i u konstitučních monarchistů, jest-li snad měli revolucí na zřeteli jen tuto formu státu při záměně osoby vladaře. Odvolání se Michajla Alexandroviče k plebiscitu národa byla tedy vlastně i jeho abdikací a nepřímou proklamaací ruské republiky. Strany měštanské a socialistické mohly tedy tuto velice závažnou otázku považovati téměř za rozřešenou, jest-li snad dříve ještě rozřešena nebyla anebo zůstaly-li tu odchýlné zámysly.

Vyřízením této otázky byla však sjednána též široká společná base součinnosti pro budování demokratické republiky. Heslo toto musilo v prvních dnech odzbrojovat i extrémní živly, jimž i demokratická republika byla málo a které zanášely do revoluce rušivé, partikulární a sektářské snahy, jež nemohl akceptovat celý národ ve svém dosavadním historickém složení politickém, kulturním a hospodářském. V prvních týdnech revoluce zůstaly extrémní živly pouze bouřliváčky na majestátním moři revoluce a pohlíženo na ně spíše jako na nezvedence a nerozумы, než jako na lidi nebezpečné.

V.

První manifest revoluční vlády.

V prvním svém manifestu k národu, vydaném dne 16. března, naznačila revoluční vláda všeobecné směrnice své politiky. Jest to více méně pouze proklamace občanských svobod, což však pro Rusko znamenalo východ z temnice na slunce. Všeobecná „práva člověka a občana“ byla tu však ještě rozšířena i na osoby stavu vojenského, tak že i ruský voják stával se rovnoprávným republikánským občanem. Manifest zní:

„Spoluobčané!

Prozatímní výkonný výbor říšské dумы, podporován posádkou a obyvatelstvem hlavního města, zlomil úplně škodlivý vliv staré vlády, takže může nyní přikročiti k pevné organisaci výkonné moci. V této chvíli jmenuje prozatímní výbor tyto ministry prvního národního kabinetu, kterýmžto mužům jich dřívější a politická činnost zabezpečuje důvěru země (nyní následují oznámená již jména).

Nová vláda chce svoji politiku vybudovati na těchto zásadách:

Všeobecná bezprostřední amnestie pro všechny osoby, dopustivší se zločinů politické nebo náboženské povahy, mezi tím také teroristických činů, vojenské revolty a zločinů proti zemědělským zákonům. Dále svobodu názorů, svobodu tisku, svobodu shromáždovací a spolkovou, jakož i právo stávkový, s rozšířením těchto práv na vojenské osoby (1) v hranicích, jež dovolují vojenské a technické poměry; odstranění všech omezení, podmíněných sociálními, náboženskými a národnostními důvody; bezprostřední zahájení příprav pro svolání konstitučního shromáždění, jež zvoleno bude na základě všeobecného hlasovacího práva, které má zříditi vládu a schváliti ústavu.

Policie se nahrazuje národní milicí s volenými veliteli, jíž bude podřízeno vedení samosprávy.

Komunální volby konati se budou na základě všeobecného volebního práva.

Vojsko, účastněné revolučního hnutí (patrně, které bojovalo proti revoluci. Pozn. spis.), nebude odzbrojeno, nýbrž shromážděno v Petrohradě.

Odstanění všech omezení pro vojiny, pokud se týče sociálních práv, která mají jiní spoluobčané, ale za podmínky přísné vojenské disciplíny v aktivní službě.

Prozatímní vláda klade váhu na to, aby dodala, že nezamýšlí použití válečného stavu k tomu, aby odsunula provedení zmíněných reforem.“

Manifest další je všeobecným zdůvodněním revoluce, apellem na jednotu národa a oznámením dodržení mezinárodních závazků revolučního Ruska v úči spojencům, to jest také i pokračování ve válce až do vítězství.

Z Petrohradu, 19. března. (P. t. a.)

Spoluobčané!

„Velké dílo je mocným rozmachem dokonáno: Ruský národ povalil starou vládní formu. Obnovené Rusko zrodilo se z tohoto státního převratu, čehož dlouholetými boji nemohlo dosíci. Tlak procitlé národní síly způsobil, že akt ze dne 17. října 1906 slíbil Rusku ústavní svobody, jež však skutečně nebyly, a prvá дума, nositelka požadavků národa“

byla rozpuštěna. Týž osud stihl druhou. Vláda, nemohouc udusit vůli národa, unesla se vzítí národu aktem ze dne 3 června 1907 část zákonodárných práv, jež mu byla slíbená. Během desíti následujících let odňala vláda poznenáhu národu opět všechna práva, jichž si dobyl a uvrhla zemi znovu v propast neomezeného, libovolného, čistě správního vladaření a byly marny všechny pokusy, aby u vlády zjednan byl sluch rozumu. Veliká světová válka, do níž vlast byla zatažena, našla vlast, stojící proti morálnímu rozvratu vlády, s národem nesjednocenu, pro budoucnost velmi lhostejnou, hanbou a nepravostmi spoutanou. Hrdinné námahy armády, která při tlaku strašného nepořádku ve vnitrozemí podlehla, a hlas národního shromáždění, které se sešlo vzhledem k národnímu nebezpečí, nemohl přivést bývalého cara a jeho vládu na cestu společného postupu s národem. Když tedy Rusko vidělo se před nebezpečím neštěstí následkem protizákonného a neblahého jednání svých vládců, dovedl národ vzítí moc do svých vlastních rukou. Revoluční hnutí národa našeho bylo si vědomo veškeré vážnosti okamžiku a pevná vůle říšské dumy vytvořila prozatímní vládu, jež pokládá za svou svatou povinnost splnití přání národa a vésti zemi na světlou cestu svobodné občanské organizace. Vláda se domnívá, že duch vznešené lásky k vlasti, jež osvědčil národ v boji proti staré vládní formě, naplní také naše hrdinské vojíny na bojištích. Vláda, pokud na ní je, učiní, co v její silách, aby armádě zabezpečila vše nutné, aby tak mohla vésti válku do vítězného konce. Vláda zachovává věrně všechny spolky, pojící nás s jinými mocnostmi. Vláda, učinivši nevyhnutelně nutná opatření pro obranu země proti zahraničnímu nepříteli, pokládá, za svou prvou povinnost ulehčiti národu v každém směru projev jeho vůle o politické vládní formě a svolá, jakmile to bude možno, ústavodárné shromáždění na základě všeobecného volebního práva, při čemž zajistí statečným obráncům vlasti jejich účast na volbách do parlamentu. Ústavodárné shromáždění vypracuje také základní zákony, které zemi zajistí nedotknutelná práva rovnosti a svobody. Pod tlakem celé tíhy politické poroby, která zatěžovala celou zemi a podvazovala svobodné tvořivé síly národa za trýznivých let zkoušek pro národ, pokládá prozatímní vláda za nutno ještě před svoláním ústavodárného shromáždění dáti jemu ihned pevné zásady, zajišťující svobodu a rovnost, aby

ulehčila všem občanům uplatnění jejich duševních sil k tvořivé práci pro blaho země. Vláda také postará se o vypracování zásad, jež mají zajistit všem občanům účast na volbách do obcí, jež konati se budou na základě všeobecného volebního práva. Ve chvíli osvobození národa vzpomíná celá země se zbožnou vděčností těch, kdož padli v boji za své politické a náboženské myšlenky jako oběti pomsty staré vlády a prozatímní vláda povolá zpět s radostí z vyhnanství a z vězení všechny, kdož trpěli pro blaho země. Prozatímní vláda, pracující na rozluštění těchto otázek, má za to, že provádí vůli národa a že celý národ bude ji podporovat při její snahách pro zabezpečení blaha Ruska.“

Jiný manifest téže povahy, vydaný o dva dny dříve, adresován byl jako informace a direktiva ruským zástupcům v cizině:

Z P e t r o h r a d u, 17. března. (P. t. a.)

Ruská vláda zaslala svým zástupcům v cizině tento telegram:

„Zprávy, podané petrohrad. telegrafní agenturou, oznámily Vám už události posledních dnů a pád starého politického režimu ruského, který žalostně se zhroutil před rozhořčením lidu. Pád starého režimu vyvolán byl jeho bezstarostností, jeho nešvary a jeho trestnou neprozíravostí. J e d n o m y s l n o s t h ň ě v u, kterou u všech zdravých živlů národa vyvolal pořádek věcí dnes v úpadku se ocitnutvších, usnadnila značně krizi a zkrátila ji. Protože všechny tyto živly s obdivuhodným nadšením se skupily kol praporu revoluce a protože armáda jim poskytla rychlou a účinnou podporu, dosáhlo národní hnutí během necelých osmi dnů rozhodného vítězství. Proto rychlé provedení dovolilo na štěstí omeziti počet obětí na poměr, jaký je v análech převratů takového dosahu a takové závažnosti neslýchaný. Aktem, datovaným ze Pskova ze dne 15. března, vzdal se car Mikuláš II. za sebe i za velkoknížete-následníka, Alexeje Nikolajeviče trůnu na prospěch velkoknížete Michajla Alexandroviče. Po sdělení, které mu bylo podáno o tomto aktu, vzdal se velkokníže Michajl Alexandrovič aktem, datovaným v Petrohradě ze dne 16. března, převzetí nejvyšší moci až do okamžiku, kdy ustavující shromáždění, složené na základě obecného práva volebního, ustanoví formu vlády a nové základní zákony ruské. Tímž aktem vyzval kníže Michajl Alexandrovič ruské občany, aby až do definitivního

projevení národní vůle se podřídili autoritě zatímní vlády, která byla zřízena iniciativou říšské dumy a má všechnu pravomoc. Vláda, jež bere na se moc v okamžiku nejtěžší krise zevnitřní i vnitřní, jakou Rusko kdy v dějinách svých prodělalo, jest si úplně vědoma nesmírné zodpovědnosti, jaké na ní spočívá. Především se vynasnaží napravití skličující chyby, které jí zůstavila minulost a zajistí pokoj a pořádek v zemi a konečně připraviti nutné podmínky, aby vůle suverenního národa mohla svobodně rozhodnouti o jeho příštím osudu. V o b o r u z a h r a n i č n í politiky bude kabinet, ve kterém bylo mně svěřeno ministerstvo věcí zahraničních, zachovávati mezi národními závazky, které převzal padlý režim a míti v úctě Rusko. Budeme pečlivě pěstovati styky, které nás spejují s druhými spřátelenými a spojenými národy a spoleháme, že tyto styky budou stále vroucnější a trvalejší za nového režimu v Rusku, který je odhodlán řídit se pouze demokratickými zásadami úcty, jež jsou povinností vůči velkým i malým národům, vůči svobodě jejich rozvoje a dobré shodě mezi národy. Miljukov.

Tato depeše Miljukova, obsahující zásadní prohlášení o zahraniční politice revolučního Ruska, byla u nás reprodukována z k o m o l o n ě. Zda úmyslně, či z nějaké technické závady, nemožno tu rozhodovati. Nechybíme však, řekneme-li, že příslušný pasus byl naším úředním zpravodajstvím vypuštěn úmyslně. Druhého dne však odhodlaly se vládní a vojenské kruhy k propuštění i tohoto nepřijemného odstavce s podotknutím, že v prvé depeši ho neobdržely. . . Dodatek onen zní:

Z V í d n ě, 19. března (K. K.).

C. k. telegrafní korespondenční kancelář dostala od svého zástupce z neutrální ciziny telegram, podle kterého Miljukova depeše, zaslaná zástupcům Ruska v cizině, obsahuje následující pasus, který nebyl obsažen ve znění dotyčného telegramu petrohradské telegrafní agentury, jak dnes ráno došel:

„Rusko nechtělo válku, která již skoro po 3 leta topí svět v krvi. Jsouc obětí průmysleného a dávno připravovaného útoku, nepřestane Rusko bojovati jako dříve proti dobývačnému ruchu lupičské račy, která si namlůvila, že může zříditi nesnesitelnou he-

gemonii nad svými sousedy a že může Evropě dvacátého století uložiti potupu nadvlády pruského militarismu. Věrne smlouvě, která Rusko spojuje nerozlučně s jeho slavnými spojenci, je Rusko stejně jako oni odhodláno zabezpečiti světu za každou cenu období míru národů napodkladě národní organizace, která zaručuje úctu k právu a spravedlnosti. Vláda, k níž patří, vynaloží veškerou energii na připravení vítězství a vynasnaží se co nejrychleji odpomoci omylům minulosti, které doposud mohly paralyzovati vzlet a obětavost ruského národa.“ Miljukov.

„Omylný“ tento případ, úředně doznáný, jest jen ukazovatelem, jak zpracovány byly pro domácí naše informace zahraniční projevy a jaké redakce a cenzura podléhaly u nás, než spatřily světlo světa v druhém svém přeloženém vydání.

Dne 20. března vydala vláda provolání k armádě, vyzývající ji, aby zachovala neztenčeně svou solidaritu a kázeň, aby válka byla vyhrána, ježto i nový útvar státní závisí jen na bezpečnosti vojenské obrany. Armáda chápala, i dělnictvo chápalo. Síly se vzhopovaly a koncentrovaly se ku společné věci.

Vláda také mohla již oznámiti, že revoluce je vítěznou, že zvítězila jedinou ranou a že sražená reakce nenúčila téměř ani pokusu ku své záchraně. Celá Rus přijala státní převrat jako vysvobození ze staletých pout, jako své znovuzrození. Není v dějinách příkladu, aby taková rozlehlá říše s takovými komplikacemi zájmů národnostních, tak těžko ovládatelná pro svou rozlohu, množství národností a nedostatek moderní komunikace, skoncentrovala se tak na ráz, jako pod úderem kouzelného proutku, kol revoluce a přijala ji jako radostné poselství všech. Vláda v desíti dnech sdělovala zemi naprostý triumf revoluce, veliký sociální převrat, „provedený téměř bez bolesti“ a jedině, co připomíná právě prožité dny převratu, jsou „rudé prapory a symboly svobody, vlající s četných domů i se Zimního paláce, bývalého sídla carova“, který se stane nyní chrámem svobody národa... Tak vláda oznamovala utvrzení revoluce:

Z Petrohradu, 22. března. (P. t. a.)

„Podle posledních zpráv připojila se celá Rus i s Finskem, Turkestanem a Sibiří vesměs k nové vládě, kterou duma za mohutné podpory vlasteneckého vojska zřídila z nenadání v říši carově. Nikde nebyla revoluce tak krátká, jako tato, která vznikla z čista jasna v Petrohradě, roznítla za několik dní celou zemi a provedla dokonale znovuzrození. Pramen tohoto zřejmého úspěchu hledati třeba v logické nutnosti, která po léta, zvláště pak v poslední době v celém ruském národu, jež si toho byl úplně vědom, podal důkaz, že by stát byl vižen do nenapravitelného neštěstí a že by válka s hanbou byla ztracena, kdyby stará, skrz na skrz egoistická vláda za vedení změkčilé dynastie pokračovala v politice na utlačování národa, jež dusila všechny tvůrčí síly. Proto ozval se v Petrohradě výkřik: „Nechť zhyne starý, prohnilý režim, ať žije svobodný demokratický stát!“ A byl výkřik tento jednomyslně přijat celým Ruskem, které je dle odhadu 130 milionů obyvatel, pouze 2000 mrtvých a raněných. Tato číslice byla poměrně bezvýznamným zlomkem oproti úhnné samé revoluci jiných zemí, jež dějiny znají. Z téhož důvodu zahájilo Rusko a hlavně Petrohrad, kde nanejvýše jeden týden zavládá nepořádek, opět téměř normální život, neboť každý se připojuje k nové vládě. Doba, kdy car a jeho milci rdousili zemi, jeví se tísnivou mářou, která šťastně se rozplynula ve světě politické svobody. Této svobody používá Rusko tím více, protože nová vláda činí vše, co je v její moci, aby bez nejmenšího zdržování uskutečnila zásady, jež vyhlásila svým manifestem v první dny, kdy nabyla moci. Uskutečněná politická amnestie, úplné obnovení finské ústavy a jiná liberální opatření vojenského i civilního rázu jsou nejlepším toho důkazem. Nová vláda, kterou obyvatelstvo uvítalo s pochvalou, horlivě ji podporující, sesadila gubernátory a vicegubernátory, z nichž notoričtí straníci starého režimu byli pozatýkáni, a svěřila místní správu předsedům zemstev jakožto dočasným komisařům. Aby zabezpečila zemi proti všelikému pokusu proti revoluční a proti monarchistické propagandě, zbavila vláda nynějšího cara a carevnu svobody a uzavřela je v paláci v Carském Sělu. Ministr spravedlnosti Kerenský podal v ministevské radě zákonnou osnovu na zrušení trestu smrti a učinil

opatření, aby i ženy byly připuštěny k volbě do ústavodárného shromáždění, poručiv mimo to, aby všemi poněkud možnými prostředky usnadněn byl návrat těch, kdož se vystěhovali pro politické přečiny a kdož byli vypovězeni. Ve většině měst nahradila někdejší úplatnou policii milici, která se skládá z obyvatelů, pečující všude o dokonalý pořádek. Stejná milice byla zřízena v Petrohradě, který nabyl takřka svého obvyklého vzezření. Censura již nekomolí petrohradských časopisů, rozradostněné zástupy proudí ulicemi a plní obchody. Bez ustání konají se schůze a shromáždění, jichž dřívější byrokratičtí správní úředníci nikdy nepovolovali a hlavní město je plno čilého veřejného ruchu. Divadla zahájí v neděli zase představení. Biografy chystají filmy, na nichž budou znázorněny události z revoluce. Jediná věc, která připomíná veliké prožité dny, jsou rudé prapory a symboly svobody, jimiž většina domů byla ozdobena, jakož i veliký rudý prapor na střeše Zimního paláce, v němž podle usnesení vlády bude zasedati co nevidět ústavodárné shromáždění. Zprávy z venkova jsou povzbuzující. Hlásí takřka jednomyslně radost obyvatelstva, že bylo osvobozeno od jha carského, jakož i pevné odhodlání země již nikdy se pod ně neskloniti.“

V této době vydány též manifesty rázu národnostního. Obnověna ústava finská, menším národnostím slíbena autonomie, Polákům samostatnost. Vláda však apelovala na tyto národnosti, aby spojily se s revolucí a podporovaly ji zvláště za dosažení vítězství na frontách. Důtklivý apel takovýto učiněn zvláště na Poláky, jichž postavení k revoluci a novému Rusku bylo zvláště delikátní.

Revoluční vláda, vytknuvši si směrnice nové politiky vnitřní a setrvávši na zásadách oné politiky zahraniční, jež vázaly ji ku spojencům, měla nyní první starost o armádu a dělnictvo, o morální i fysický stav těchto činitelů, jež tvořily sílu národa i revoluce. A tu nová vláda nalezla ovšem dělnictvo nespokojené a armádu ve stavu téměř desolátním. Zde vyvstával úkol a problém, který bylo třeba řešit energicky a rychle. Vláda použila především zase velikého apelu, nezakrývajíce obtíží a žádajíc dalších obětí národa. Učinila tak následujícím prohlášením o situaci země a cílech války, k nimž nutno i revolučnímu Rusku dospěti:

Z Petrohradu, 19. dubna. (K. k.)

P. t. a uveřejňuje toto prohlášení zatímní vlády:

„Prozkoumajši vojenskou situaci ruského státu, rozhodla se zatímní vláda, aby vyhověla své povinnosti vůči zemi, říci národu upřímnou a přímou celou pravdu. Vláda nyní svržená zanechala obranu země ve velikém nepořádku. Svou trestuhodnou nečinností a svým neobratným opatřením přivedla nepořádek do našich financí, zásobování a dopravnictví, jakož i do zabpatřování armády střelivem. Otřásla naší celou hospodářskou organizací. Zatímní vláda použije s čilou účinnou podporou celého národa veškeré síly k tomu, aby odklidila tyto zlé následky starého režimu. Ale čas kvapí. Za těchto dva a půl roku tekla hojně krev četných synů vlasti. Přes to stojí země stále ještě proti mocnému nepříteli, který má obsazený celé země našeho státu a ohrožuje nás zrovna nyní, v den narození ruské svobody, novým rozhodujícím výpadem (Německý náraz na Stochodu, kde ruská armáda byla nucena ustoupiti a ztratila asi 30.000 mužů. Pozn. spis.) Obrana naší vlasti děj se co děj a osvobození země od nepřítelů, který pronikl přes naše hranice, je nejhlavnějším, nejdůležitějším úkolem našich bojovníků, kteří hájí svobodu národa. Zatímní vláda zůstává vůli národa, aby definitivně rozhodl v těsném společenství s našimi spojenci o všech otázkách, týkajících se světové války a jejího ukončení, považuje však za své právo a svou povinnost již nyní prohlásiti, že cílem svobodného Ruska není opanovati jiné národy, odejmouti jim jejich dědictví a obsaditi násilně cizí území, že naopak chce přivoditi trvalý mír na základě práva národů, aby určili si své osudy sami. Ruský národ neusiluje o to, aby zvětšena byla jeho zahraniční moc na útraty jiných národů, nemá za cíl ujařmiti nebo ponížiti kterýkoliv národ. Ale ruský národ nepřipustí, aby jeho vlast vyšla z veliké války ponížena a otřesena na svých životních podmínkách. Tyto zásady jsou základem zahraniční politiky pro prozatímní vládu, která neomylně provede vůli lidu a uchrání práva naší vlasti, při čemž činíme zadost závazkům, které jsme převzali oproti svým spojencům. Prozatímní vláda osvoboz-

ného Ruska, nemá žádného práva, aby zamlčovala národu pravdu. Vlast je v nebezpečí. Všechny síly musí býti napjaty, aby byla zachráněna. Nechť země neodpoví na tuto pravdu neplodnou sklíčeností a stavem ochablosti, nýbrž vzletem, aby vytvořena byla jednotná národní vůle. To nám propůjčí nových sil k boji a přinese nám spásu. Nechť hodina těžké zkoušky nalezue celou zemi dosti silnou, aby zabezpečila dobyté svobody a věnovala se neúměrné práci ku blahu svobodného Ruska. Prozatímní vláda, která složila slavnou přísahu, že bude sloužiti národu, je pevně přesvědčena, že za všeobecné podpory všech a každého jednotlivce bude sama s to, aby dostála svým povinnostem až do konce.“

VI.

Stanovisko ruských i zahraničních socialistů k revoluci.

Socialistům náleží především zkoumati a uvědomiti si, jak choval se socialistický svět vůči revoluci ruské, zda spatřoval v ní snad jen nějaký měšťácký liberalism či skutečný, veliký převrat sociální, s nímž i socialism má mnoho společného a který znamená i nový sociální svět. A tu dlužno konstatovati sumárně, že rozvázní socialisté celého světa zdravili ruskou revoluci již v jejích prvopočátcích za vedení kadětů s největším nadšením, jejím významem a účinky srovnávali ji s velikou revolucí francouzskou a spatřovali v ní dějinnou událost, která otřese celým starým světem a způsobí jeho obrodu. Z nespočetných projevů sympatií, nadějí a obdivu citujeme jen několik význačnějších, zvláště také vzhledem k spojitosti revoluce s válkou a mírem:

Z Basileje, 18. března.

„Agence Havas“ sděluje z Paříže:

Socialistická skupina francouzského parlamentu zaslala ruským socialistům tento manifest: „Francouzští socialisté pozdravují s nadšením revoluci v Rusku. Jako francouzská revoluce, také revoluce ruská je dílem lidu, parlamentu a armády. Tím, že armáda postavila se odhodlaně za parlament, že дума povalila starý režim a osvobodila politické vězně, posiluje jednotu a celistvost ruského národa. Osudy země jsou položeny do rukou lidu. Tímto velikým činem se potvrdilo, že

z války musí vzejítí politická svoboda národů a neodvislost národností. Ruští socialisté, kteří dlouho trpěli a bojovali, připojili se všemi svými silami k dílu osvobození. Měli vřelý podíl ve výboru a v revoluční vládě a zasadili se také s veškerou silou o její obhajobu a rozvoj. Rusko, naplnivši nyní své osudy, upevnilo svůj přátelský svazek se zásadními demokraty ještě úžeji. Vstoupilo do velikého hnutí, které národy Evropy, Ameriky a Asie volá k vybudování jejich politických institucí a které připravuje pospolitost národů a národností.“ („Frankfurter Zeitung“).

Z Basileje, 18. března.

Oznamuje se z Londýna:

Vůdcové britské strany dělnické zaslali členům výkonného výboru v Petrohradě Kerenskému a Čejdžeovi, vůdcům ruského dělnictva, depeši, v níž se praví: „Dělníci Anglie a Francie byli od počátku války přesvědčeni, že pád německého despotismu je základní podmínkou svobodného a mírumilovného vývoje Evropy. Počítáme na součinnost ruského proletariátu při uskutečnění tohoto cíle, jemuž jsme se zasvětili. Máme pevné přesvědčení, že své straně vyložíte, že každá úleva v úsilí o dosažení tohoto cíle byla by katastrofou pro naše druhy, bojující v zákopech a že by tím znemožněna byla sociální obnova, o níž usilujeme.“ Podepsáni Henderson, Hodge, Barnes a všichni vůdcové anglických odborů a anglického hnutí dělnického. („Frankfurter Zeitung“).

Z Štokholmu, 17. března.

Branting označuje vítězství válečné strany v Rusku, docílené za vedení jeho přítele Miljukova, za vítězství liberální myšlenky, která musí působiti též na chování se Švédska.

Z Bernu, 23. března.

V národní radě podal Grimm a ostatní členové sociálně-demokratické frakce tento návrh: „Švýcarské lidové zastupitelstvo, representant nejstarší demokracie v Evropě, vzkazuje ruské demokracii svůj radostný pozdrav a blahopřání. V neblahé hrozné době spatřuje švýcarská národní rada ve světedějných událostech slavný rozmach demokratických, svobodomyšlných ideí, které jsou základem helvetské republiky a živým obsahem její ústavy. Očekává od demokracie dosavadní carské říše záruku konečného vítězství míru a dohody národů nad hrůzovládou války.“

Když ale nyní ruská revoluce triumfovala, když ujasnila si své cíle a ukázala se jednotou národa, když všechny státy spojenecké a neutrální uznaly ruskou republiku a když došlo k utvrzení přátelství mezi státy dohodovými a republikou, jakož i když socialisté téměř všech států pozdravili tuto revoluci a podávali jí ruku k součinnosti, když celá stará Evropa, nejen Rusko, otřesená byla ve svých základech a na východě vycházelo slunce nové dějinné epochy — jak v tento veliký, slavný, historický okamžik zachovali se socialisté němečtí, kteří po prohlášení války namlouvali Rusku, Evropě i sobě, že německá válka a snahy německé sociální demokracie znamenají i osvobození ruského lidu? Jak zachovali se tito socialisté, kteří „šli do války proti carismu“ a jeho porážku učinili jedním ze svých válečných cílů — jak zachovali se, když již nebylo carismu, když ruský národ osvobodil se bez „německé pomoci“ a když, jako nová moc, demokratická i socialistická, nabízel Evropě i Německu konec krveprolévání a mír národů při jejich sebeurčení?

Sluší poznamenati z té doby dva projevy německé sociální demokracie. Zde prvý:

Z Berlína, 1. dubna (K. K.).

„Představenstvo německé sociální demokracie zaslalo ministru Stauningovi v Kodani telegram, v němž sděluje, že bude doma potíratí veškeré vměšování se do ruských vnitřních záležitostí, přeje ruskému revolučnímu proletariátu k jeho úspěchům na dráze politické svobody a chová naléhavě přání, aby politický pokrok ruského národa přispěl k brzkému zajištění světového míru, za nějž bojuje německá sociální demokracie od počátku války (!)“

Projev tento je zajisté velice chladný, spíše zdvořilostní než opravdově pročitěný.

Německo a také i německá soc. demokracie přijala události v Rusku s největší rozpačitostí. Pro německou sociální demokracii bylo Rusko „příčinou války“ a „stálým nebezpečím Evropy“ a válka proti Rusku byla pro ni „válkou kulturní“, již se také i „pro osvobození ruského lidu“ účastnila.

Co však nyní? Staré Rusko neexistuje, staré německé fráse — i sociálně demokratické — sřítily se v nivec, místo Ruska, toho „permanentního nebezpečí Evropy“ je zde velká demokracie, vzniká zde vlastně sociální republika. Německá sociální demokracie přišla z konceptu. Co nyní? Kdyby byla ně-

mecká sociální demokracie v omylu, kdyby se byla sama klamala a nezašťřala i svou velkoněmeckou politiku frásemi a kolovrátkem o carském Rusku, pak musil i pro ní nastati okamžik poznání a radikálního obratu. Sociální demokracie německá musila by se nyní obrátiti k demokracii ruské, podati jí ruku, zrestaurovati zase rozvaliny socialismu v Evropě a dáti událostem zcela nový chod, ihned a neprodleně. Německá sociální demokracie tak neučinila. Zůstala i nadále v souručenství kaiserismu a junkerství a obmezila se na nejjednodušší zdvořilostní projev. Bude prý také doma potírati snahy o vměšování se do vnitřních věcí ruských. Co to znamená? Proskakovaly tehdy pověsti, že Německo kuje pikle s poraženou ruskou reakcí a že hrozí z této strany nebezpečí ruské demokracii. Němečtí sociální demokraté slibovali tedy, že takové snahy se strany Německa by potírali resolucemi a řečmi, ovšem — v „Reichstagu“.

Svět uviděl později, jak potírali vměšování se vojenského Německa do revoluce finské, do „autonomie“ Ukrajiny i do „samostatnosti“ bolševického Ruska, když již toto s Německem „uzavřelo“ mír. Svět uviděl a měl znovu jen potvrzeno, co je to „mezinárodnost“ u německé sociální demokracie a oč dále je od všeobecné demokracie než od dnešního německého státu v dnešním jeho složení, s dnešním jeho militarismem, státní a sociální disciplínou, státní formou a kaiserismem.

Sociální demokracie ukázala, že není schopna žádného opravdového spojení s kteroukoli demokracií Evropy, že její okruh demokracie nepřesahuje hranice Německa, že žálí na demokracie jiné a že se jich obává i pro Německo samé. Sociální demokracie německá projevila, že je pro mezinárodní součinnost jen tam, kde ona může komandovat — jako bylo v Internacionále „blahé paměti“ — a že, jdouc do války, také „za osvobození ruského národa“, vzepřela se energicky každéoli myšlénce, aby nějaká demokracie i ve spojení s německou, chtěla dávat Německu demokratické řady a přibrati Německo do této demokracie. Německo pro ni není a Německo si to vyřídí samo, až se naplní dnové života demokracie i tam . . .

Je zde druhý projev, charakterističtější pro smýšlení německé sociální demokracie o demokratisaci Evropy, včetně Německa:

Z Berlína, 3. dubna (K. K.).

„Vorwärts“ vyslovuje se proti pokusům zapřáhnouti ruskou sociální demokracii do vozu měšťáckého imperialismu a

to tím způsobem, že by se jí namluvilo, že boj dohody je bojem o demokracii, který nesmí ustati, dokud Německo se nestane republikou. „Vorwärts“ praví:

„Za posledních voleb do říšského sněmu se ukázalo, že většina německého národa je smýšlení monarchistického. Německý národ žádá demokratických reforem. Pokud monarchie plní přání národa, je každé republikánské agitaci odňata půda pod nohama. I když dlužno ještě překonati obtíže, byly by pravděpodobně v nejkratší době překonány bez stopy násilného převratu a bez pádu monarchie. Každý pokus cizího vměšování se do vnitřních poměrů musil by válku prodloužiti do nedozírné doby.“

Časopis končí:

„Ruská sociální demokracie plní po našem názoru své veliké poslání jenom tenkrát, chce-li splniti sen národa v blízcím se mítu a ponechá německému národu, aby se postaral o vlastní svobodu.“

Tímto projevem prohlásila německá sociální demokracie, že je stranou monarchickou a císařskou — abyhom jí nekřivdili, tedy aspoň pro současnou dobu. Odmítala předem snahy, aby snad někdo, snad nějaká demokracie Evropy chtěla dáti německému národu republiku. Německý národ ji nechce. Až ji bude chtít, sociální demokracie podá v tom směru návrh v „Reichstagu“ a většina ho odhlasuje . . . Také kdyby měla býti v Německu revoluce, zeptá se dříve sociální demokracie „Reichstagu“ nějakým dotazem nebo návrhem v této věci. Bude-li většina a bude-li tomu chtít i císař, pak je to možno a pak sociální demokracie uchopí prapor. A tato strana, z dopuštění osudu nazývaná „revoluční marxistickou stranou“, napomínala po svém kantorském a mentorském způsobu demokracii ruskou, aby se nedala zapřáhnouti do „vozu měšťáckého“. toho vozu, který spolyvezl největší revoluci světa. Není větší pokrytectví! A nebylo větší zrady na demokracii světa, jako v této době se strany německého socialismu.

N-ní-liž v prohlášení „Vorwärtsu“ a jeho varování před „měšťáckým vozem“ slyšeti již tóny Leninovy a Trockého? To je ona nit, kterou možno již zde zachytiti: Žádné spojení s revolučním měšťanstvem v Rusku, ale spojení s junkéry a císařem v Německu! Žádná demokratická republika v Rusku,

v níž by byli také měšťáci, ale socialistická republika, kde bude jen samý proletariát a jeho diktatura! Ale v Německu bude císařská monarchie!

Tak to potom dělal Trocký a Lenin, zcela dle toho receptu „Vorwärtsu“ a německé sociální demokracie. A nyní přicházejí ještě naši „bolševici“ a dokazují, že Lenin a Trocký se zklamali v německé sociální demokracii, že počítali na její spolupráci za osvobození proletariátu a zřízení socialistické republiky v Evropě... Jaká to dobrodušnost...

Což není článek „Vorwärtsu“ ze dne 3. dubna 1917 historickým protirevolučním dokumentem? Což není to slavnostní prohlášení, že německá sociální demokracie je monarchistická a že obražuje se proti tomu, aby kdokoli chtěl zasahovati do monarchistických poměrů Německa? A nebyla před článkem „Vorwärtsu“ napsána celá literatura německé sociální demokracie stejného obsahu a stejného prohlášení? Ne: Trocký a Lenin se nemýlili. Když nemýlili se někteří z vedoucích, myslících socialistů ruských, kteří žili dříve se socialisty německými v nejlepší přátelství, jako na př. Plechanov, když nevešli na cesty a syody, na něž volal je „Vorwärts“, jak mohl se mýlit Trocký a Lenin? Ti se nemýlili, ti pracovali vědomě, jak předpisoval německý „Vorwärts“: Proti revoluční jednotě v Rusku a pro monarchii v Německu, „která plní přání svého národa“... My víme také, že jako německá sociální demokracie přijímala chladně a zdrženlivě ruskou revoluci, tak se zápalem vítala éru bolševiků — až do brest-litevského míru. Pak již psala o anarchii a potírala ji nejen ve „Vorwärtsu“, nýbrž i aktivně na bojištích — ve Finsku, v Ukrajině i v socialistické republice svých nedávných bolševických přátel. Politika podvodu je strašnou věcí — politiku tuto pěstovala německá sociální demokracie ve vrchovaté míře: Politiku podvodu vůči druhým socialistickým stranám, vůči internacionále, vůči revoluci ruské!...

Jak soudili také ruští socialisté o politice sociální demokracie německé? Všichni ruští socialisté, vyjma bolševické skupiny a pozdějšího konventiklu Lenin-Trocký a nejtemnějšího socialismu a socialistickou Evropu neznajících mass?

Zde některé doklady:

Z Bernu, 20. dubna. (K. k.) „Temps“, pojednává o situaci Ruska, píše, že Plechanov, který v jedné řeči zasazoval se o válku až do poslední krůpěje krve, je tlumočnickem

skutečných cílů ruského národa. Anarchistické, marxistické a pacifistické živly nejkrajnější levice usilují dostatí massy na svou stranu. Agenti němečtí, kteří loví v kalné vodě, povzbuzují všechny demagogické pikle, jež, nedošlo-li by k separátnímu míru, přinesly by Německu aspoň výhody stálé agitace, kterou by ruská armáda mohla pozbyti celé své síly. Ruský národ ve svém celku je si toho vědom. Proto bude slyšán Plechanovův apel pro svatou sjednocenost.

Slyšme však též Plechanova samotného:

Z Stockholm, 27. dubna. Plechanov, který se ujal řízení listu „Ječinstvo“, zaslal — když dlel ještě v Itálii v San Remo — listu „Ruskoje Slovo“ na jeho dotaz, jakou taktiku má sledovati nyní ruská třída dělnická, tuto telegraf. odpověď:

„Proletariát, aby dosáhl svého konečného cíle, musí disponovati značnými silami. Kdyby proletariát odepřel prozatímní vládě svou podporu, pod záminkou, že je to vláda měšťáků, posílil by neobyčejně vyhlídky protirevoluce. Marx správně napsal v jednom ze svých dopisů z r. 1871, že reální úspěchy dělnického hnutí jsou v obráceném poměru ku množství sekt socialismu. Ale to není vše. Žije-li uvnitř naší země ještě reakcionářský Katilina a spřádá-li intriky, stojí německý Hannibal před našimi branami. Jej musíme za všech okolností zahladiti, to pak znamená vítězství naší mladé svobody. Vítězné Německo nebude váhati, aby nám vnutilo své hospodářské jho — a aby obnovilo náš starý politický režim. Ruský proletariát byl by slepý, kdyby toto nebezpečí neviděl. Nejen poloanarchistický tisk hlásá dnes, že pro ruský proletariát nadešel okamžik politické izolace. Také vůdce německé sociálně-demokratické strany Scheidemann pravil, že se velice diví součinnosti Kerenského s liberály toho druhu, jako je Šingarov. Scheidemann, tento věrný sluha Bethmana-Holwega, který s duší a tělem je oddán německému imperialismu, byl by si přál, aby náš proletariát v tomto okamžiku se oddělil od pokrokového měšťanstva. Co poloanarchisté praví ze své naivity, opakuje Scheidemann z přetvářky. Ví sice dobře, že izolace proletariátu oslabila by naši zemi a naši sílu k obraně, což pravě také chce. Je příliš imperialistou a hledí opovržlivě na ruský lid s vrchu, než aby si předložil otázku, zda-li taktika, kterou chce vnutiti ruským dělníkům, nepřinesla by škodu naší svobodě. Náš proletariát však najde správnou cestu.“

Veliká, památná slova Plechanova:

„— — což právě také chce!“ Scheidemann, německá sociální demokracie chce oddělití ruský proletariát od ruské revoluce a z přetvářky užívá poloanarchistických hesel — ona, sociální demokracie císařská. Ani taková slova, jako že i německá sociální demokracie či Scheidemann hledí na ruský lid opovržlivě a svrchu, nejsou upřílišněná a příkrá. Rusko bylo Německu stále jen barbarismem, celé Rusko od carismu až po mužictvo, a sociální demokracie německá nevybavila se nikdy z tohoto mechanického nazírání. Vídeňský sociálně-demokratický poslanec Leuthner napsal právě v této době knížku o imperialistickém Rusku, kde i mužictvo je imperialistické (!) a kde i Dostojevský byl imperialistou! Plechanov vystihl správně scheidemannovský socialism vůči ruské revoluci a vůči ruskému dělnictvu: Porad' jim něco, co by rozbilo nebo oslabilo revoluci Rusko, neboť německá sociální demokracie nesla těžce i toto Rusko revoluční a nesla ho zrovna tak těžce jako Rusko carské. Užil jsem již svrchu výroku o podvodech německé sociální demokracie. Plechanov činí tak-rovněž. A je daes viděti, že „revoluční“ taktika izolování ruského dělnictva od revoluce národa, kteroužto taktiku provedl pak Lenin a Trockij, byla koncipována socialistickým imperialistou a sluhou Bethmana-Holwaga, císařsko-německým socialistou Scheidemannem, či německou sociální demokracií. Recept v Berlíně — provedení v Rusku. Scheidemann našel své sluhy pro Rusko, sociální demokracie německá má nepřímý i přímý podíl na rozbití revoluce ruského národa.

Nejen však Plechanov projevoval takovéto názory o Německu, německé sociální demokracii a poměru ruského dělnictva k revoluci. Také i jiní.

Sibiřský vyhnanec a bývalý poslanec Čeretěli pronesl v dubnu v radě dělníků a vojáků řeč, v níž pravil (citováno dle „Pr. Lidu“ ze dne 3. května):

„Vzájemný poměr mezi prozatímní revoluční vládou, revoluční armádou a třídou dělníků a vzájemný styk mezi oběma organizacemi tvoří jednu z kardinálních otázek, od jejichž řešení záviseti bude další osud naší revoluce. Úplná moc exekutivy musí připadnouti revoluční vládě, pokud tato moc upevňovat bude revoluci. Nechť tato vláda, pokud bude revoluční, podrží veškeru moc výkonnou ve svých rukou a radá dělníků a vojáků bude jí státi po boku.“

Ještě byly oznámeny další projevy:

Z B u d a p e š t i, 30. března „Az. Est.“ sděluje:

Poslanec dnuj Sokolov, jeden z vůdčích osob ve výkonném výboru socialistických poslanců, pravil k dopisovateli „Worldu“: „Doufají-li Němci, že obdrží od mladého nebo starého Ruska mír, mohou ho mít. Avšak pouze pod tou podmínkou, že učiní, co jsme učinili my: Musí se rozloučiti s každou myšlénkou dobývačnou. My socialisté věříme v mír, avšak mír nazávisí jen od nás. Němečtí socialisté se nesmí dále dáti voditi za nos. Ale nemluvme raději o míru a vůbec ne o separátním míru. Sokolov mluvil dále v ten rozum, že socialisté budou podporovat nynější vládu tak dlouho, pokud zůstane věrna zásadám demokratickým. Strana Sokolova nemá ve svém programu ani slova o separátním míru, jen požadavek světového míru, založeného na zásadě autonomie všech národů, mezinárodních smírčích soudů a omezení zbrojení.

Z K o d a n ě, 3. dubna. Z Petrohradu se sděluje:

Místopředseda dělnických a vojenských výborů Skobelev promluvil k zástupci dělníků a vojáků řeč, v níž pravil: „Na řeč Bethemanna Holwaga mohou Rusové odpověděti jen bajonetem. Nemůžeme podati ruku německému národu, pokud nezřekne se Hohenzollernů a Bethmannů.“

Z A m s t e r o d a n u, 31. března. (K. K.) Arméaská socialistická strana uveřejnila manifest, v němž vybízí své členy, aby se podvolili zatímní vládě, zachovali pořádek a kázeň a pracovali dále na národní obraně.

Z M i l á n a, 30. března (K. K.) „Secolo“ oznamuje z Londýna: Anglická dělnická strana vyslala k agitaci mezi ruským dělnictvem své zástupce do Petrohradu, Moskvy a jiných měst posl. Jamesa Ograye a Štěpána Sanderse. Agitace týká se válečných účelů.

Zástupcové anglického dělnictva a francouzských socialistů přibyli do Petrohradu 18. dubna. Z Anglie přijel Sanders, z Francie Toutat. Byli přijati celým kabinetem, uvítací řeč měl Miljukov a Kerenský. Miljukov pravil, že ruská demokracie dostojí svému dějinnému úkolu. „Až přijдете domů, můžete říci, že prozatímní vláda s největším napjetím sil sledovati bude cíle zničení německého militarismu, neboť je naším ideálem, abychom pro budoucnost odstranili každou možnost války.“

Kerenský promluvil k vyslancům anglického a francouzského dělnictva následovně:

„Vítám vás jménem demokracie a socialismu Ruska. Jsem v kabinetě sám. Můj názor nekryje se vždy s názory většiny. Dosud mluvili jménem ruského národa zástupcové vůdcích tříd. My jsme nebyli mezi těmi, kdož Anglii a Francii navštívili a kdož mluvili k nim jménem ruského národa. V oné době byla ruská demokracie nucena mlčet. Avšak uvnitř země jsme pracovali, žádajíc okamžitý pád carismu. Je nutno, abyste věděli, že ruská demokracie je nyní pánem ruské země. Rozhodli jsme se učiniti ve své zemi pro vždy konec všem pokusům imperialismu a usurpace, neboť my nechceme uhnětení nikoho a sloužíme ideji svobody, rovnosti a bratrství všech národů. Nadšení, jež ovládá ruskou demokracii, pochází z vědomí, že sen o sbratření národů celého světa je blízky svému uskutečnění. Demokracie celého světa nahlédne, že mezi národy nemůže více existovat žádného nepřátelství. Ruští demokraté setrvávají až do konce na stanovisku, jež projeveno bylo v prohlášení prozatímní vlády a rada dělnických a vojenských delegátů nepřipustí, aby se vrátily staré usurpartorské válečné cíle. Prosím vás, abyste tlumočili ve své vlasti skutečné pocity ruského národa, který doufá, že také vy budete vykonávat na ostatní třídy obyvatelstva ve svých domovinách rozhodný vliv, jako my na naše měšťanské třídy, které nyní vzdaly se svých imperialistických snah. Vítám vás z hloubi srdce a prohlašuji, že revolučním nadšením naučili jsme se u vás Francouzů a pevností v obraně svého stanoviska u vás Angličanů.“

Prozatímní vláda volala také sama po součinnosti socialistů všech stran i směrů. Z Kodaně oznamováno dne 23. března: Kníže Kropotkin (anarchista) a Plechanov (marxista) byli novou vládou vyzváni, aby se vrátili na Rus a spolupůsobili při upevňování vnitřního politického režimu.

Dne 4. dubna sdělováno z Petrohradu: Socialističtí poslanci dумы, kteří byli vypovězeni na Sibiř, kde ztrávili 10 let, přibylí do Petrohradu a byli uvítáni dělnickými poslanci slavnostním způsobem. V čele skupiny vypovězených pěti poslanců dумы byl posl. Čeretělli.

Známo je také dostatečně, že oni socialističtí poslanci a vůdcové, kteří zůstali doma i za války, v čele s Čhejdžem, tvořili aktivní součást revoluce a pracovali ruku v ruce se všemi ostatními revolučními činiteli země.

Revoluční vláda osvobodila všechny socialistické uprchlíky, vyhnance a odsouzence, volala je do vlasti, pomáhala jim při návratu a žádala je o spolupomoc při obrodě Ruska a jeho

nových úkolech. Revoluční vláda apelovala na revoluční jednotu národa a považovala za povinnost svou i za národní a revoluční nutnost, aby i socialisté brali náležitého podílu na řízení osvozeného národa.

Z projevů veloucích ruských i zahraničních socialistů — vyjma německých — je tedy zřejmo, že chápali ruskou revoluci také v tom smyslu, že bude i nadále pokračovat i ve válce proti Německu. Pozdrav anglického dělnictva je přímou výzvou a apelem v tomto směru: „Ruská revoluce nemůže být příčinou takových mezinárodních změn, jež umožnily by vítězství Německa, jedině nyní carské říše v Evropě.“ Anglické dělnictvou volalo přímo fanaticky i úzkostlivě ruský revoluční proletariát k válečné součinnosti, varujíc před každou úlevou v úsilí o dosažení cíle — porážení německého militarismu.

Ruské dělnictvo, které prý vyvolalo revoluci z hladu a pro mír, zařídilo se také ihned v intencích spojenectví revoluce s demokracií západu a intencích jednoty a celistvosti ruského národa — kardinalní to podmínky zdaru revoluce doma a utvzení nového režimu uvnitř i na venek.

Za pět let roku změnili bolševici tuto revoluční frontu, ruského dělnictva: Všeobecnými frásami o francouzském, anglickém a americkém kapitalismu a imperialismu odvrátili se nejen o čtyřdohodových států, nýbrž také od socialistů a dělnictva států těchto. Jejich politika, či jejich revoluce byla orientována čistě a pregnautně německy: Německo nic nechce, hájí své a dá Rusku mír, přestane-li Rusko s ním válčiti. Ruský proletariát nesmí válčiti za zájmy imperialismu dohodových států. Bolševici pustili úplně se zřetele imperialism německý, ba oni téměř orientovali se tak po německu, že válku vyvolal carism a že Německo je v obraně. Kam vedla pak jejich proletářská revoluce, kam přivedla Rusko i bolševiky samotné, jest vidno dnes: Válka trvá dále, Rusko rozděleno, sebeurčení neruských národů v milosti a v patronanci Německa,* a bolševici v revoluci s národem a v odvislosti německého císařství. Revoluce bolševiků byla politikou primitivistů, zatížených hysterií radikalismu a živěná všemi živly, nesenými odvčkým nepřátelstvím a instinkty maty vůči Rusku jako státu vůbec a vůči ruskému národu jako opěrnému sloupu a majáku všech Slovanů.

* V červenci 1918, kdy Německo mělo obsazeno Polsko, Ukrajinu a jiné části.

Dlužno ovšem dodatí, že ruští socialisté již od počátku revoluce nebyli jednotni a že živlové, již později opo-
novali pod historickým jménem boševiků, projevovali ihned své odštědivé tendence od jednotné revoluce národa. Separatism tento pod heslem proletářské revoluce počali propagovati někteří jednotlivci ihned po nastolení první revoluční vlády, jakož i z ciziny docházely projevy stejných tendencí. Již v nej-
prvnějších dnech revoluce ozývaly se hlasy, ponějvíce anonymní, jež propagovaly totéž stanovisko, jemuž brzo na to dostalo se takového výrazu v článku berlínského „Vorwärtsu“, svrchu citovaného. Tak již dne 19. března došla k nám zpráva:

Z Amsterdamu, 19. března (K. K.)
Dopisovatel „Daily Chronicle“ Herald William oznamuje svému listu z Petrohradu: Byl právě uveřejněn manifest cara Mikuláše, který zřiká se trůnu za sebe i za svého syna. Vojáci a dělníci jsou jednomyslně pro pokračování ve válce až do vítězství a jsou rozhořčeni řečmi revolučních pacifistů. Řečník, který dnes volal „Pryč s válkou!“ a mluvil „o našich bratřích Němcích“, byl překřičen vojáky preobraženské gardy. Vojáci volali: „Probodněte ho bodákem, bratři!“ Jsou pořád ještě obtíženi s disciplinou a extrémní socialisté začínají býti znepokojeni účinky svého ukvapeného apelu na vojáky. V dopisech, které vojín v Petrohradě obdržel od vojínů na frontě, se praví: „Nedejte se v Petrohradě, bratři! Hajte svobodu! Neustoupíme tu ani o píď“.

Ve smyslu „revoluční“ politiky scheidemannovské ozvala se též skupina ruských emigrantů, žijících ve Švýcarsku, z nichž někteří náleželi i ke směru menševiků.

Učinil tak počátkem dubna zahraniční sekretariát a organizační výbor sociální demokracie ruské. Ozval se obšírným veřejným listem, adresovaným posl. Čechjdzemu. Tato skupina ruských emigrantů, žijících ve Švýcarsku, postavila se na stanovisko, zastávané v Německu Scheidemannem: Žádný kompromis „s měšťáky“ a izolovanost socialistické revoluce. List obsahuje štvaní proti Francii a fráse o spojení všech socialistů — nikoli spojení s revolučními měšťáky — fráse proto, jelikož socialisté němečtí dělali válečnou a císařskou politiku a odmítli kategoricky revoluci doma, kdežto ruské měšťanstvo třímalo prapor revoluce. Toto stálé nerozlišování mezi monarchistickou německou sociální demokracií a revoluční buržoasií v Rusku, a toto hodnocení protirevoluční sociální demokracie německé

oproti revolučnímu ruskému měšťanstvu a stálé papouškování: Zde dělnictvo, tam měšťáci — ukazuje opět, v jakém okruhu myšlení a v jakém okruhu vlivů nalézali se tyto „nejrevoluci-
onářtější“ socialisté ruští. Tito manifestanti, stejně jako Lenin, žili ve Švýcarsku a po celou válku byli v těsném spojení se sociální demokracií německou. Naznačené zde svolání na rozbití revoluční jednoty národa podepsáno bylo: Axelrodem, Astrovem, Martovem, Martinovem a Senkovským. Jakou jednotnou politiku a jakou jednotnou revoluční politiku chtěli dělati tyto „krajní revolucionáři“ s německým Scheidemannem, nelze se nijak v jejich „třídně uvědomělých“ manifestech do-
pátrati.

V dalším běhu revoluce rozštěpila se však i tato skupina, a někteří jednotlivci, vyléčení potomními událostmi ze svých omylů, zaujali jinaké stanovisko.

Propaganda tato, rozptýlená, nejednotná, nedostí ujasněná a mizící za prvních dnů v revolučním proudu celého národa, nabyla organického útvaru teprve později, když přijeli hlavní její vůdcové, organisátoři a autority — Lenin a Bronstein-Trockij.

VII.

Poměr dělnictva k vládě a válce.

Socialističtí poslanci a vůdcové v převážné většině své, vyslovili se tedy pro revoluční jednotu národa a pracovali společně s měšťanskou revoluční vládou: Jak chovalo se tu dělnictvo a mužictvo, ony nespočetné ruské massy, tvořící vlas-
ní národ? Byli vůdcové v rozporu s lidem, přál si lid další nějaké výlučné socialistické revoluce, chtěl mír za každou cenu, i za tačovou, jak ho později uzavřel Trockij, byl proniknut nějakými cíly o výlučné diktatuře proletariátu, chtěl občanskou válku — ten lid, který jistě toužil po míru a po ukončení každého krveprolívání a který, pokud se týče socialistického uvědomění, při ruském analfabetismu mass mohl býti zájisté stále jen veden vůdci, nikoli však že by sám vůdcům diktoval, jakým směrem mají se dáti, a zejména že mají jíti až v socialistický utopism a proklamovati „rudý teror“?

A tu při pročitání současných dokumentů přicházíme k závěru, že pozdější události byly po výtce individuálním dílem Lenina a Trockého, neboť až do jejich příchodu a rozví-

nutí jejich propagandy massy dělnictva a sedláctva reprezentanty svými vyslovovaly solidaritu s vládou i s její programem a cíly, pokud se týče obrany země a dodržení závazků vůči spojencům. Jest bludem, kolportovaným později u nás na obhajobu Lenina a Trockého, že tiito byli vyneseni massami a že kdyby to nebyl Lenin a Trockij, že proudy ony, vynesly by stejným směrem jiné osobnosti. Snad, nebo zajisté vyskytly by se osobnosti takové. Ale Lenin a Trocký právě také svou individuálností stali se uchvatiteli mass a svedli je do oněch sfér myšlení a usilování, z nichž vytryskl citovaný již článek „Vorwärtsu“ na rozbití revoluční jednoty národa a způsobili bezměrné jeho pozdější neštěstí.

Vizme několik dělnických projevů z počátku revoluce:

Dne 20 března ohlášen byl tento projev výboru delegátů dělnictva:

„Vláda, která je složena z umírněných živlů země, ohlásila řadu reforem, jež hodlá uskutečnit ještě během války, částečně po válce. Některé z těchto reforem jsou toho druhu, že demokratické živly země mohou se z nich těšiti. Následkem toho vyzývají se všichni demokraté, aby poskytl novému vládě svou oporu. Vojáci a důstojníci nechtě navzájem se mají v úctě a nechtě uvedou do vojenské kasty novou atmosféru důvěry. Delegáti dělnictva vyzývají Kerenského, aby bral podíl na nové vládě, když chystaná opatření a reformy budou uskutečněny ještě během války“.

Možno tedy činiti závěr ten, že oficiální politika organizovaného dělnictva postupovala souhlasně, shodně a kompromisně s politikou vlády a že pokud jevil se odpor proti vládě, byl to současně i odpor proti oficiální politice dělnické. Oposice proti vládě byla současně i oposicí živlů, oddalujících se od rozhodnutí vůdčích a výkonných orgánů dělnických. V této době neproniká také ani jediné jméno některého známějšího vůdce dělnictva, který by stál v čele oposice, jež v této době a v té formě, jak se projevovala, neznamenal jen oposici, nýbrž desorganizování revoluce. Krajní revolucionáři, pokud se již nyní objevovali, byli sice anonymní živly bez směru a vůdce. Ten se dostavil však záhy v osobách Lenina a Trockého. Ale i tiito musili organizovati stranu svou, respektive uchvátiti nejruznější elementy a vyrvat je z vedení socialistů jiných, s těmito se rozejít a zatlačit je do pozadí.

Vizme projevy další:

Z Petrohradu, 20. března. (K. K.) Podle zprávy Petrohradské telegrafní agentury vyslovila se rada dělnických poslanců pro okamžité zabíjení práce v Petrohradě, jež je žádoucí vzhledem k vážnosti situace, která brozí desorganizační hospodářských sil země, jež beztak již stará vláda rozrušila.

Z Petrohradu, 22. dubna (P. t. a.) Petrohradský výkonný výbor rady dělnických a vojenských delegátů přijal 200 hlasy proti 14 resoluci, aby tak zv. půjčka svobody, vyřčená zatímní vládou, byla za všech sil podporována.

Z Petrohradu, 29. března. (P. t. a.)

Dělnictvo továren na válečný materiál se rozhodlo se zřetelem k nezbytnosti, aby všemi silami zvýšena byla výroba válečného materiálu, vzdáti se stěžejního požadavku svého programu, osmihodinové pracovní doby.

Z Petrohradu, 28. března. (P. t. a.)

Oficiální orgán dělnického a vojenského výboru píše v úvodníku ze dne 27. t. m.: Rusko nesmí se Hohenzollernům a jejich stoupencům jeviti lehkou kořistí. Monarchistické Německo nechť ví, že revoluční Rusko zasvěti všechny síly své zajištění svého rozvoje.

Z Londýna, 28. března. „Daily Telegraf“ přináší zprávu z Petrohradu: Dnes v druhou neděli revoluce byly veliké průvody na Něvském prospektu. Nesený četné prapory s nápisy. Nápisy „Pryč s válkou!“ byly výborem dělnických a vojenských delegátů zakázány. Tři setniny vojska táhly k budově dumy. Na plukovním praporu byly nápisy: „Ať žije provisorní vláda! Válka až do konce. Dělejte granáty!“ Řečník, který se vyslovil pro skončení války, byl ukřižčen.

Továrníci a podnikatelé vyšli také vstříc dělnictvu pokud se týče zkrácení pracovní doby a zvýšení mzdy:

Z Kodaně, 17. dubna. (K. K.) Mezi radou dělníků a vojáků a sdružením petrohradských továrníků byla uzavřena dohoda o zavedení osmihodinové pracovní době a rozhodčím soudu pro pracovní poměry. V dílnách finských státních drah zavedena osmihodinová práce, počínaje 21. t. m. V sobotu pracuje se pouze 7 hodin. Mzda se zvyšuje tím způsobem, že přes kratší dobu pracovní zůstane na stejné dosavadní výši. Také v mnoha soukromých závodech Finska zavádí se Shod. pracovní doba.

Jako dělnictvo, tak i sedláctvo v celých svých massách postavilo se za vládu a její program:

Z Bernu, 11. dubna. (K. K.) „Temps“ sděluje, že svaz ruských rolníků, jemuž náleží asi 10 milionů členů, projevil prozatímní vládě důvěru a schválil dosavadní vládní prohlášení. Svaz vyslovil se pro ruskou republiku, vyvlastnění fidejkomisů a klášterních statků a povinné zavedení návštěvy školní.

Vláda učinila také veliký krok na cestě k agrární reformě a nabyla opory v milionech mužického lidu. Naše úřední zpravodajství o tom sdělilo:

Z Amsterdamu, 31. března. (K. K.) Z Petrohradu se oznamuje: Zatímní vláda se usnesla přeměnit ve státní majetek statky, z nichž členové carského rodu brali apanáž. Ministr vyučování nařídil, aby byli zase vzati do služby všichni učitelé, které pro své politické přesvědčení dřívější vláda propustila.

Z Petrohradu, 11. dubna (P. t. a.) V továrně na prach v Ochtě pracuje se s veškerou intenzitou dále. Dělníci každé mluvení o eventuelním obmezení práce pokládají za zločin

Vláda také ihned po svém ustavení vydala svolání k dělníkům, žádajíc je o podporu pro nové Rusko a jeho budoucnost.

Z Petrohradu, 22. dubna. (P. t. a.) Ministerský předseda kníže Lvov a ministr vojenství Gučkov vydali k dělníkům, pracujícím pro účely armády, svolání, v němž se praví:

„Poslední hodina naší zkoušky přišla a může být pro nás osudná, protože nám buď přinese štěstí a svobodu navždy, buď nás oloupi o naši národní čest a uvrhne nás zpět do dřívějšího otroctví. Více než kdy jindy jste tudíž sami strážci našeho štěstí a našeho osudu. Vybojovaná svoboda spočívá ve vašich rukou“.

Dělnictvo slyšelo tento apel a chápalo dobře, že je nosným pilířem revoluce a nového Ruska. Dělnictvo rozumělo, že „vlast je v nebezpečí“ a poněvadž to nyní byla vlast revoluční, že i revoluce je v nebezpečí, jest-li ono vypoví jí služby a odloučí se od národa jako třída za nějakými výlučně třídními cíly, k nimž je nabádáno a ponoukáno prostřednictvím extrémních theoretiků, řídicích se radami ze sousední ciziny, kde tyto rady jsou jen exportním zbožím právě pro Rusko.

Historickým dokumentem zůstane tudíž prvý sjezd dělnických a vojenských rad, na nichž později Lenin a Trocký založili svou revoluci, svou vládu, svůj socialistický stát a svůj rudý teror en masse.

Dne 14. dubna zahájen v Petrohradě všeobecný sjezd dělnických a vojenských rad. Uplatňovaly se zde zase dva proudy: Většina pro podporu prozatímní vlády a její politiky, menšina proti. Sjezd učinil několik důležitých usnesení a vytkl tak směrnice socialistické politiky pro dělnictvo celého Ruska.

O stanovisku vůči prozatímní vládě schválil sjezd tuto resoluci:

1. Zatímní vláda, která se ustavila za revoluce společně s radou dělnických a vojenských zástupců v Petrohradě, uveřejnila prohlášení, jež nazývá svým programem. Sjezd konstatuje, že tento program v zásadě zahrnuje v sobě politické požadavky ruské demokracie a uznává, že prozatímní vláda dosud věrně splnila převzaté závazky.

2. Sjezd apeluje na celou revoluční demokracii Ruska, aby se shromáždila kolem rady dělnických a vojenských zástupců, tvořící středisko organizovaných demokratických sil, jež společně s jinými pokrokovými silami dovedou odrazit každý pokus proti revoluci a zabezpečiti, čeho revoluce vydobyla.

3. Sjezd uznává nutnost stálé politické kontroly a vlivu na prozatímní vládu v tom smyslu, aby pohnuta byla k nejenergičtějšímu boji proti antirevolučním silám, jakož i nutnost vlivu v tom smyslu, aby byla zavázána zdemokratisovati celý ruský život a aby připravovala všeobecný mír bez anexí a válečných náhrad a mír, vybudovaný na podkladě volného národního rozvoje všech národů.

4. Sjezd apeluje na demokracii, aby podporovala prozatímní vládu — nepřejímajíc na-prosto zodpovědnosti za její činnost — avšak jen tak dlouho, pokud vláda snaží se upevňovati a rozvinouti to, čeho revoluce dobyla a pokud nebuduje svou zahraniční politiku na snahách územní rozpínavosti.

5. Sjezd apeluje na revoluční ruskou demokracii, aby, shromáždívši se kolem rad dělnických a vojenských zástupců, byla připravena rozhodně odmítnouti každý pokus vlády, postaviti se proti demokracii anebo upustiti od provádění převzatých závazků.

Zpráva „P. t. a.“ dodává, že resoluce tato byla schválena sjezdem za všeobecného souhlasu j e d n o m y s l u ě.

Pro posuzování ruské revoluce je tento sjezd a jeho usnesení nejvyšší důležitostí. Ukazuje, že resoluce tato je kompromisem mezi směrem umírněným a radikálním, tomuto však učiněny koncese pouze ve formě resoluce, v její výhradách vůči vládě, „kdyby“ tato v budoucnu atd. Ve věci však sjezd, za prvé, schvaluje dosavadní politiku vlády, za druhé stvrzuje jí, že dosud věrně plnila své závazky, za třetí apeluje na veškerou demokracii ku společné práci a tím vyslovuje se pro jednotu revoluce, jak řídí ji dosud vláda, za čtvrté vyslovuje požadavek míru všeobecného, nikoli separátního, což podporuje i zahraniční politiku vlády a závazky vůči spojencům.

Zkrátka tedy, všeruský sjezd dělnictva neznal v polovici dubna 1917 žádnou politiku Leninovu, odmítal ji ve formě nepřímé, ale rozhodně a stál jednotně za vládou, která byla tehdy ještě cele měšťanská. Sjezd tento je také důkazem, že agitace Leninova a Trockého byla pak především namířena proti dosavadní politice dělnických rad a že tyto svedla na svou stranu proti oficiálnímu vedení. Sjezd tento řídil posl. Čchejdzje. Boj Leninův a Trockého odehrával se tedy v první fázi na společné půdě socialistické, nikoli ve dvou frontách — socialistické a měšťácké. Lenin a Trocký vyrvali nejprve oficiálnímu vedení massy, utvořili svůj socialism a svou stranu a vrhli se pak v zápas proti všem jedině možnou zbraní: Terorem.

Druhého dne přijal sjezd tuto resoluci o ústavodárném shromáždění:

„Ústavodárné shromáždění má být pokud možno co nejdříve svoláno do Petrohradu na podkladě všeobecného hlasovacího práva. Také armáda účastní se voleb s veškerým obyvatelstvem, ale aktivní vojsko bude hlasovati odděleně. Ženy požívají stejného hlasovacího práva jako muži. Starší, oprávněnější k hlasování, stanoví se na 20 let. Rady zástupců dělníků a vojáků budou dozíratí na volby. Konstituanta stanoví politický režim v Rusku a jeho základní zákony a prozkoumá v první řadě agrární otázky, dále vypracuje dělnické zákonodárství, po př. podrobí ho revisi a konečně probere otázku národnostní, otázku organizace lokální samosprávy a všechny otázky mezinárodního rázu.“

I tato resoluce je velice umírněná a nestaví konstituantě žádných precisovaných požadavků, naznačujíc pouze otázky,

o nichž má konstituanta jednati, ponechávajíc jich řešení jí samotné. Zejména problém vlastnictví či převlastnění půdy a problém neruských národností není nijak dotčen jakoukoli formulí, jež by prejudikovala jak dělnickým radám, tak i konstituantě.

Sjezd přijal pak ještě resoluci o Shodinné době pracovní:

„Prozatímní vláda se vyzývá, aby vydala nařízení, jímž se zavádí Shodinná pracovní doba. Zatím má toto nařízení na dobu války stanoviti možnost přespočetných hodin v podnicích, které pracují pro národní obranu a vyrábějí naléhavě nutné předměty. Sjezd zasazuje se o to, aby do uveřejnění zákona o Shod. pracovní době sjednána byla s podnikateli dohoda, která by vylučovala zvláštní zakročování dělnictva o Shod. pracovní dobu. Sjezd uznává, že v nynější chvíli důžno boj mezi prací a kapitálem uvésti v souhlas se stavem, vytvořeným dosud neskončenou revolucí a hrožícím zjevným nepřitelem.“

Osmihodinná pracovní doba náleží dnes ve všech pokročilých státech k tak zv. minimálnímu požavkům dělnictva. Tím více mohl to být jen minimální požadavek ruského dělnictva za revoluce, v níž vykonávalo takový vliv a hrálo takovou úlohu. A přece všeobecný sjezd postupoval i tu velice umírněně. Uznal těžkou dobu, uznal přípustnost i nutnost takového uspořádání, jímž netrpěla by výroba, sovisící zejména s obranou země. Všeobecný sjezd dělníků vyslovil se jasně pro jistý kompromis mezi prací a kapitálem, řešení vzájemného poměru dohodu, máje stále na zřeteli společnou věc národa a mladé republiky — jednotu revolučního hnutí. Dělnický oddíl revoluce nepřišel s požadavkem expropriace, kolektivismu, konfiskací a hlučnými hesly, jež figurují sice v knižních programech, ale jež stávají se rázem velikými a nejasnými problémy, jakmile má se o nich jednati konkrétně. Všeobecný sjezd dělníků ruských udržel tedy i ve svých hospodářských požadavcích největší zdrželivost a rozvážnost a nepustil pevnou půdu reality a revoluční harmonie se všemi ostatními činiteli. Teprve pouliční, nezodpovědný radikalismus, rozdmýchaný fanatickými dogmatáři, způsobil převrat a uvedl Rusko do stavu anarchie a permanentní občanské války.

V závěrečné schůzi učinil sjezd usnesení o agrární otázce, a konstatoval, že nadešla doba zahájení řešení tohoto problému, stanovil tyto požadavky:

1. Zrušení třídních rozdílů a titulů.
2. Radikální reorganizace systému místní správy.
3. Neomezená konfiskace veškeré půdy, náležející k o r u n ě, církvi a klášterům a přikázání téže půdy sedlákům. V usnesení se dodává, že definitivní řešení agrární otázky musí být vyhrazeno ústavodárnému shromáždění.

Ku konci sjezdových porad pronesl Plechanov řeč, kterou zdůraznil význam rozhodnutí sjezdových pro další válku a vyzval k s v o r n o s t i a p r á c i v zájmu společného cíle, aby bylo zamezeno občanské válce a dokázalo se, že ruská demokracie je naprosto zralou mocí a způsobilou vládnouti, jakž dosud dokázala. Účastníci sjezdu se rozešli, zpívajíce marsellaisu.

Celý tento sjezd; trvající několik dní, ovládan byl socialistickou umírněností a praktičností — i v revoluci. Usnesení sjezdová a učiuěné projevy jsou oficiální socialistickou politikou ruského dělnictva. Jak rozšafně počínal si sjezd i v otázce agrární a jak vyvaroval se všeho theoretisování o zrušení soukromého vlastnictví půdy! A přece vyálovil zde požadavek velice radikální — přidělení oné půdy sedlákům, jež revoluci a svržením carismu nabývala již vlastně samo sebou povahy majetku veřejného, státního. Sjezd mluví o přidělu půdy sedlákům, nikoli o kolektivismu půdy, a delikátní otázku nějaké přeměny vlastnictví soukromých statků ponechává konstituantě, označuje správně a uvědoměle agrární otázku — p r o b l é m e m. Jest viděti z každé řádky sjezdového usnesení, že pracovali zde politikové i revolucionáři rozvážní, zkušení, vědomí své zodpovědnosti a rozlišující mezi knižní teorií a praktickým řešením otázek, jež znamenají skutečně problémy a jež staví i socialisty před velké otazníky, když měli by přikročiti prakticky k jejich řešení bez frásí a bez ořesů občanskou válkou, jež pohlcovala by také krev a životy dělníků a sedláků a jež mohla by býti i pro pracující vrstvy riskantní, nehledě pak již k té okolnosti, že vyvolání občanské války za situace, v níž Rusko se nalézalo, musilo by vésti k zhroucení Ruska jako mezinárodní moci, což se také později fanatismem bolševiků stalo. Vzhledem k tomuto sjezdu a vytknuté zde politice dělnické vystupuje zajisté v celé příkrostiti a divokosti demonismu Leninův a Trockého, celá jejich katastrofální činnost pro Rusko zevně i uvnitř a naprostý jejich odklon a izolace od oněch socialistů, kteří dali ruskému socialismu určitá jména a kteří ho dosud vedli různými směry sice, ale nikoli tím směrem, jakým se dali tiito dva králové teroru.

Poměr armády k vládě a válce.

Přicházíme k další důležité kapitole revoluce v pivé její fási: Jak chovala se armáda k revoluci, válce a míru? A tu vidíme zase týž obraz, jako u dělnictva. Revoluce byla vyhrána v několika dnech jen tím způsobem, že armáda přidala se k revoluci. Armáda opustila cara a starý režim a armáda v jádru svém byla též proniknuta oním duchem, že starý režim zavinil její nezdar, které nyní musí býti napraveny. Armáda nijak nechtěla opustit bitevní pole jako poražená a nemohoucí, naopak, revoluce měla býti i pro ni novou vzpruhou, posílením a konečným triumfem. Revoluční vláda vytkla si za nejprůběžnější úkol další obranu země a armáda rovněž slyšela tento apel a volala sama i jiné činitele ku pomoci. Současně prováděny v armádě dalekosáhlé reformy.

Zde řada zpráv, jak nám byly úředně podány:

Z L o n d ý n a, 17. března.

„Times“ oznamují z Petrohradu, že celý generální štáb se přidal k nové vládě. Stejně učinili také kozáci a jiné sbory vojenské. Nová vláda má seznamy vyzvědačů a denunciantů, které chce učiniti neškodnými. Obyvatelstvo je ovládáno cív velice protiněmeckými. Systematicky pořádá lov na všechny příslušníky vyšších kruhů, kteří jsou podezřelí, že mají náklonnost k Němcům a kteří mají německá jména a německé tituly. Baron Stackelberg, který vystřelil z okna na vojáky, byl z domu vyvrážen a na ulici popraven.

Zpráva „Times“ ze dne 18. března sdělovala:

„Celý generální štáb, sestávající z 350 důstojníků, připojil se k nové vládě. Zemstva a jiné obecní výbory zajistily obnovu pořádku za účasti železničních úředníků, vojáků a sedláků. Z venkova stále příjíždějí vlaky s potravinami do měst, kde je hlad. V obilních skladištích skupuje se všude obilí za průměrné ceny. Všechny statky až do 125 jiter byly revolučním výborem zabaveny. (?) Vláda vydala provolání k rolnictvu, apelující na jeho svědomí, poctivost, povinnost a lidskost a prosící, aby dodali co možno nejvíce obilí.

Z P e t r o h r a d u, 27. března. (P. t. a.)

Ministr vojenství nařídil zrušení vojenských soudů. (!)

Z A m s t e r o d a m u, 28. března.

Oznamuje se z Petrohradu, že vojenská komise pro reformu armády shodla se na těchto třech bodech: 1. Odstra-

nebí práva ancienity při jmenování u vrchních velitelstvech a generálního štábu. 2. Svobodná volba subalterních důstojníků jejich příinámi podřízenými. (l) 3. Osobní zodpovědnost představených za podřízené, kteří je zvolili.

Dříve již byla provedena reforma ve vyživování. Vojáci měli vyživovací komise a menáž ve své správě. Strava určena jednotně s důstojníky, těmto však ponecháno právo stravovati se samostatně.

Z Londýna, 28. března.

„Times“ oznamují z Petrohradu:

„Generál Alexějev nařídil, že všechny pluky nebo větší vojenské svazy musí míti výbory, složené z důstojníků a mužstva, která mají při neshodách vnitřního disciplinárního řízení působiti jako smírčí rady. Tyto výbory jsou podřízeny voleným výborem důstojníků a mužstva, které mají býti přiděleny štábům v hlavaích stanech různých front. Tyto výbory budou také informačními prameny pro všechny věci, armády se týkající. Generál Alexějev ustanovil komisi, která má připravovati důstojníky k propagační činnosti a je poučovati, jak si mají počínati v poli, kde se novým opatřením dobře porozumí. Generál Alexějev, jenž všemožně podporuje novou vládu, doufá, že výbory mu budou při tom prospěšny.“

Z Petrohradu, 30. března. (P. t. a.)

„Litevský pluk uvítal dnes v Taurickém paláci prozatímní vládu a radu dělníků a vojáků Pluk byl přijat prezidentem dumy Rodziankem a několika členy dumy. Bylo pronášeno několik řečí. Když litevský pluk odešel, dostavil se 130. pěší pluk před Taurický palác a byl rovněž pozdraven několika řeči. Mimo jiné tlumočili vojáci, kteří se nedávno vrátili z fronty, pozdrav. polní armády, která bude bojovati s nepřitelem až do poslední kůpěje krve.

Dne 1. dubna navštívila celá vláda hlavní stan. Petrohradská posádka 10.000 mužů pozdravila vládu před Taurickým palácem, projevila jí důvěru a tlumočila své odhodlání: Válka až do konečného vítězství. Armáda žádá dělníky, aby výroba streliva byla co nejintenzivnější. Posádka prohlašuje se jednomyslně pro demokratickou republiku.“

Z Amsterodamu, 2. dubna. (K. k.)

„Petrohradská posádka oznámila, že všichni vojáci a důstojníci, kteří do určité lhůty nezahájí zase pravidelnou službu u pluků, mají býti považováni za přívržence starého režimu

a za zemězrádce.“ — Jiná zpráva sdělovala, že byl vydán výnos a oznámeno vojínům, že sběhové budou vyloučeni z účasti na reformě agrární otázky a přidělu pudy.

Z Stockholm, 30. března.

„Generál Polivanov vydal řadu nařízení, kterými má býti ulehčena disciplína v ruské armádě. Vojáci mají míti právo po skončení služby obléknouti civilní šat a opustiti kasárna. Důstojníci mají vojiny oslovovati „druzí“. Styk vojínů a důstojníků mezi sebou má býti vybudován na podkladě lidské rovnoprávnosti.

Z Amsterodamu, 2. dubna. (K. k.)

Z Petrohradu se oznamuje:

„Ruským vojákům přiznáno právo rozhodovati o propuštění důstojníků. (l) Mnoho důstojníků bylo hlasováním mužstva propuštěno, částečně pro neschopnost, částečně pro reakcionářské smýšlení, částečně pro svá německá jména.

Z Petrohradu, 3. dubna. (K. k.)

„Podle zprávy P. t. a. uspořádaly rozličné části petrohradské posádky dne 2. t. m. znovu projevy před Taurickým palácem. Vojsko neslo rudý prapor s nápisem: „Chceme na frontu“. Předseda dumy Rodzianko měl řeč, v níž pravil, že svobodné Rusko by nemohlo existovat bez vítězství nad Němci.“

Z Petrohradu, 7. dubna. (P. t. a.)

„Výkenný výbor dělnických a vojenských delegátů vyslovil se proti všem proudům, jež mohly by otrásti jednotností armády a po delších debatách schválil usnesení tohoto obsahu: Prozatímní vláda nechť prohlásí celému světu, že Rusko bude na svoji obranu tak dlouho pokračovati ve válce, dokud Německo a Rakousko-Uhersko neprohlásí, že vzdávají se dobývacích plánů a že jsou ochotny k mírovému vyjednávání bez požadavku odstoupení území anebo válečné náhrady.“

Z Petrohradu, 10. dubna. (P. t. a.)

Na schůzi, kterou svolala strana „Vlast a národní armáda“, usnesli se zástupcové petrohradské posádky uvědomiti stálý výbor dělnických a vojenských delegátů o následující resoluci a odevzdati ji zatímní vládě:

„Budiž válčeno dále až do zabezpečení svobody, již dobyl národ s armádou, až do vítězného kouce, neboť armáda je si vědoma, že dokonce i mír, jenž by obnovil staré hra-

nic a mír, ujednaný bez souhlasu spojenců, ohrožoval by novou svobodu Ruska, byl by pokusem o zradu, odloučil by nás od svobodné Anglie, republikánské Francie, od Belgie, Srbska, Černé Hory a Rumunska, jež byly zničeny pro své přátele a učinil by z nás věrolomníky proti naší slavné přísaze. Budiž obnoveno svobodné Polsko, které by zaujímalo polské území německé i ruské. Aby se došlo těchto cílů, klade schůze tyto požadavky vůči výboru dělnických a vojenských delegátů: Výbor nechť podporuje vládu veškerou svou pomocí, pokud ona bude chrániti prospěch národa a pokud projeví schopnosti obnoviti pořádek na tuto chvíli nezbytný. Nechť všechny požadavky uskutečňuje toliko prostřednictvím zatímní vlády jakožto jediného orgánu, jemuž země a armáda přísahali věrnost. Nechť mimo to urovná všechny rozpory v láně dělnictva, jakož i rozpory s personálem a technickou správou továren a dílen, ježto desorganisace průmyslu byla by armádě na nevýslovnou újmu. Nechť hospodářské požadavky předloží výborům znalců, aniž by zdržovala nějak práce, nezbytné pro obranu země. Nechť naproti tyto práce podporuje, a by se dosáhlo větších pracovních výkonů a uskutečnění osmihodinné pracovní doby nechť oddálí. Dále pokud jde o vojny a důstojníky: Budtež napjaty všechny síly ve prospěch příprav k boji. Zbaveni nízkých starostí, musí vojáci obnoviti v armádě přísnou kázeň na základě demokratického uspořádání věci a nikdy nesmí zapomenouti, že pouze armáda, stmelená možnou kázní, je nebezpečím pro nepřítel, nikoli však boj ozbrojených lidí. Věrné zachování přísahy, složené zatímní vládě a přísné podrobení se vůdcům, jsou svatou povinností vojáků všech služebních stupňů. Vojáci musí k důstojníkům projevovati úplnou důvěru.

Provolání toto svědčí také ovšem o tom, že již i v armádě, přese všechny projevy nadšení a přes všeobecné mínění, že je nutno pokračovati v boji, byly též živly odehlné. Svoboda sama o sobě působila již na nejširší massy ve smyslu uvolňovacím, což by ovšem nemusilo armádě škoditi při dokonalém proniknutí, že i svoboda přináší povinnosti a že při svobodě nutno konati povinnosti bez donucování, nýbrž právě v zájmu svobody a z povinnosti k svobodě. V širokých massách armády působily však také neobjektivnější egoistické instinkty, živené ovšem také značným již proudem agitace, svádějící revoluci na zcela jiné koleje. Apely tyto svědčí tedy i o zjevích desor-

ganisace a indiscipliny v armádě, ale i o prostředcích, jimiž pracováno k nápravě: Apely na rozum i city, na povinnost k revoluci a svobodě. Mohl vystačiti nový režim jen těmito prostředky při řízení 150 milionů lidí, povah a zájmů nejrůznějších? Mohl vystačiti nový režim svobody bez přísných pravidel a vymezení svobody i povinností, t. j. při určitém omezení svobody každého v zájmu celku a pro celek? Jest však pro rodící se nový řád nejvyšším těžkým úkolem dávat svobodu se současným obmezováním svobody, aby se ihned nezdál býti nesvobodným a násilnickým. V takovýchto převratech jsou pojmy svobody příliš široké a rozlévají se z břehů, kde nutno je udržeti, aby svoboda nezvrhla se v chaos a destruktivní zmatek.

Dne 1. dubna ohlásila petrohradská telegrafní agentura, že zatímní vláda usnesla se zrušiti trest smrti. Za revoluce a ve válce jest to reforma tak dalekosáhlá, že se udržela jen pouze krátkou dobu. Možná říci, že právě zrušením trestu smrti uvolněna byla agitace extrémních živlů a sesílena deserce a indisciplina u armády. Obavy před zrádou života pominuly a tato neomezená svoboda života byla zneužívána až k rozkladu národního tělesa. Svoboda tato, v takovéto době, vyžaduje nejhlubší proniknutí vědomím dobrovolné povinnosti k celku, vyžaduje i sebeobětování. Přes to však i po zrušení trestu smrti armáda ve své veliké většině zůstávala věrna svým těžkým povinnostem, potírala desorganisaci a burcovala nové nadšení k obětavosti.

Z Minska, dne 25. dubna (P. t. a.): V dnešní schůzi sjezdu delegátů všech armád, stojících na západní frontě, vyslovila se řada řečníků pro absolutní nutnost útočných válečných podniků. Pravili: Uchopivše se ofensivy, porazili jsme vnitřního nepřítel. Týmž způsobem porazíme vnějšího nepřítel. Po debatě konstatoval předseda sjezdu, že heslo „Pryč s válkou!“ nebylo za debaty naprosto vysloveno.“

Z Petrohradu, 29. dubna. (P. t. a.)

Prozatímní vláda nařídila, aby všichni vojini starší 43 let byli osvobozeni od aktivní služby.

Z Petrohradu, 30. dubna. (P. t. a.) Na sjezd delegátů vojska přibyl generál Gurko a byl přijat s ovacemi. Generál žádal vojny i důstojníky, aby učinili vše, seč jsou, by Rusko nedostalo se zase pod jeho nenáviděného nepřítel.

Sjezd se usnesl, aby zabezpečena byla vojínům jak v kasárnách, tak i mimo službu úplná svoboda, aby měli právo nositi mimo službu občanský oděv, aby byl zrušen vojenský pozdrav, jakož i instituce důstojnických sluhů a ordonancí, jakož i dosavadní výsady tak zv. dobrovolníků.

Vidíme tedy z těchto ukázek, že nesprávná jsou všechna tvrzení, že dělnictvo a armáda byly již úplně vyčerpány, znechuceny a zachváceny jakousi mírovou epidemií, ať již je mír jakýkoli, jen když ruský dělník bude mít zase chléb a voják bude moci opustiti zákopy — ať již se pak děje s Ruskem cokoli.

Tyto projevy z řad vojáků a dělníků vyvrací zase tvrzení, jakoby revoluce vypukla jen z hladu a pro okamžitý mír. Nová vláda nemohla v březnu okamžitě hlad odstraniti, nýbrž snad až po nových žních. Neměla tudíž proti hladu žádatých prostředků, jelikož prostředek zde je pouze jediný — dostatek potravin. A ty přece po staré vládě nezdědila. Nedostatky odstraňovala vláda organisací dopravy a zásobování — kteroužto možnost měla i vláda stará, kdyby měla též možnost schopnosti. Vojsko přidalo se k revoluci: Kdyby chtělo mír za každou cenu, nemohlo se postaviti po bok nové vlády a přísahati jí věrnost, neboť revoluce a nová vláda vybrala vlastně tímto vojskem a byla držena armádou. To jsou všechno nezvratné důkazy, že revoluce byla nesena všeobecným národním duchem, velikost i cti Ruska — mocnou silou morální, bez níž není revoluce možná.

IX.

Národnosti a revoluce.

Spontannost a téměř zázračnost prvé ruské revoluce zračí se také v tom, že strhla v okruh svůj i neruské národnosti a udržovala tak i po této stránce jednotu starého říšského celku. Také národnosti zdravily revoluci jako svou jítrenku a jako dříve je pojilo násilné pouto moci, tak nyní pojila je společná myšlénka veliké federace svobodných národů v rámci dosavadního Ruska. Po této stránce revoluční vláda neměla také zajisté nijakých zámyslů nechati neruské, aspoň pohraniční národy, odejítí, kam jim libo, a byla bezesporně daleko vzdálena takového řešení národnostní otázky, jak ho provedl později Trocký mírem v Brestu Litevském. Ruský stát měl býti uchován ve své celistvosti území již také vzhledem k hospodářskému

vývoji budoucna i vzhledem k tradicím, ale tento stát měl býti šťastným domovem pro všechny. Vláda vydala také příslušné proklamace ku všem národům, a národnosti, jimž otvíraly se v revolučním Rusku brány rovnoprávnosti a svobody, neprojevovali nějaké separatistické státní tendence. Ty přišly až později, zase hlavně pod agitací přímočerých hesel. Nejtěžší byla otázka finská a polská. O ukrajinské otázce možno říci, že Velkorusové neznají ji ve smyslu jiné neruské národnosti, neboť považují Ukrajince či Malorusy za součást národa ruského. A tak soudí o otázce i část Malorusů, v Rusku především. Možno tedy zde vysloviti mínění, že i revoluční vláda ruská nikdy by byla nesvolila k odtržení Ukrajiny od Ruska nejen již z tohoto nazírání na národnostní poměr, nýbrž též z důvodů geografických a hospodářských. Revoluční Rusko nevzdalo by se své ukrajinské obilnice a Černého moře, tak jako na druhé straně sotva by přivolilo k odtržení Finska vzhledem k obchodní základně u moře na severu říše. Ale revoluční Rusko řešilo by národnostní otázku dle zásad svobody národů, poskytuje malým národům výhody velikých hospodářských celků — jak to právě a především hlásá a zastává socialism. Zejména německé theorie a z těch zase marxistické theorie jsou tohoto obsahu.

I pro nové Rusko byla nejnepochovlivější otázka finská a polská. Ale revoluční vláda řešila ihned obě otázky v duchu starých požadavků a suah obou národů: Ve Finsku obnovena jeho ústava a jeho smluvní poměr k říši, Polsku pak přiznána samostatnost. Již dne 17. března byl pro Finsko jmenován zvláštní ministr, kadět Rodičev, náležející k levému křídlu strany. Týž odejel ihned do Helsingsforsu. Počátkem dubna byla pak v Helsingsforsu zřízena nová vláda ze šesti sociálních demokratů a šesti členů stran měšťanských. V čele vlády byl sociální demokrat Tukoj, ředitel odborových svazků dělnických.

Polská otázka však rozřešena nebyla. Poláci odmítli upravití svoji budoucnost ve shodě s ruskou revolucí. Prohlášení revoluční vlády jim nedostačovalo. Obsahovalo ovšem také jen slib uznání neodvislosti Polska a ponechávalo jeho potvrzení a další upravení vzájemného poměru ústavodárnému shromáždění. Tedy více méně slib, jaký učinil již Polákům i starý režim po vypuknutí války.

Tehdy však byl to ještě slib autokratického Ruska, tentokráte již slib Ruska demokratického, revolučního, které ihned vůči Finům prokázalo, že i národnostní otázku bude řešit ve

smyslu práv národů. Polsko bylo tehdy okupováno celé vojskem ústředních mocností a Rusko nemohlo zde řešiti polskou otázku prakticky. Poláci měli tehdy také již sliby ústředních mocností, a volíce mezi sliby — volili sliby Německa a Rakousko-Uherska. Odepřeli pomoc a spojení se s revolucí a přidrželi se slibů svých „osvoboditelů“ německých. Učinili tak následující odpovědi:

Z V a r š a v y, 12. dubna. (K. K.)

Zatímni státní rada, prozkoumajši provolání zatímni vlády ruské k Polákům, schválila na poslední plenární schůzi ze dne 6. dubna jednomyslně prohlášení, v němž se praví:

„Státní rada polská bere s uspokojením na vědomí skutečnost, že nová ruská vláda uznává nezávislost Polska. Ale zároveň zdůrazňuje, že projev ruské vlády nerozhodl stoletý polsko-ruský spor o rozsáhlé zemi, národopisně mezi Polskem a Ruskem se prostírající, a mající s Polskem starý osudný styk. Nemůžeme přenechatí jednostrannému rozhodnutí ruského ústavodárného shromáždění, aby tento spor vyřídilo. Polská státní rada vidí jasně před sebou své cíle: Konstituční mocnářství, silnou vládu, početné vojsko — to jsou úkoly, které má řešiti. S ruskou říší přejeme si pěstovati přátelské sousedské styky, ale musíme se ohraditi proti troufalému návrhu, abychom válčili proti ústředním mocnostem, jejichž mocnáři zaručili nám samostatnost. Ne po ještě delší válce, nýbrž po míru touží krvácející národové Evropy. Nezávislý polský stát, ohlášený aktem z 5. listopadu 1916 a uznaný teď i vládou obrozujícího se Ruska, nechť je podkladem pro pořádek jednání o mír a pro upevnění pravdivých životních podmínek v Evropě.“

Poláci, vlastně jejich konservativní vůdcové, ustavení v zatímni státní radě v dohodě a pod patronací Německa, odmítli tedy spojení s ruskou revolucí i principiálně z důvodů svého monarchismu. Prohlašovali zde, že chtějí obnoviti polský trůn a že jejich zraky i v tomto ohledu jsou obráceny k ústředním mocnostem . . .

Jako německá sociální demokracie nepodalala ruky ruské revoluci, odmítla jakékoliv i ideové zasahování do říše Hohenzollernů a poloanarchistickými formulami propagandou působila

přímo k rozbytí ruské revoluční jednoty, tak i Poláci zřekli se ruské revoluce, nespojili se s ní a založili své naděje na slibech císařů. Snad věřili Poláci opravdu těmto slibům více než ruské demokracii, snad i báli se ruské revoluce sociálně vzhledem k polskému státu, který buďovali na monarchii a silném ještě polském feudalismu. Poláci, jakoby se přímo zalekli ruské svobody, přiřadili se zjevně k císařským mocnostem ústředním.

Polský stát mohl tehdy býti skutečně základnou mírovou. Proč jí nebyl? Proč Německo nepospísilo si pod svou silnou záštitou vojenskou uskutečniti nejen část všeobecného svého hesla o míru bez anexí a náhrad, nýbrž i část svého válečného programu a svůj slib — týkající se přímo Poláků? Proč neukázalo nyní velikomyslný německý mír vůči Polákům, když tito zřekli se i ruské demokracie? Proč němečtí sociální demokraté nenasadili zde své „silné mírové páky“? Proč nepovstal nyní mezi Německem a Ruskem nový Polský stát, který byl Německem slíben a úplně v jeho moci utvořiti jej? Jaký klín by tu byl vražen i vůči válečné ruské revoluci, jak stíženo, ba zne-možněno by bylo další válčení ruské republiky vůči Německu přes náhle Německem utvořené samostatné Polsko! Německo ničeho neučinilo. Německo posečkalo se svými sliby. Neučinilo ničeho ze své moci, reservovalo si tuto moc na pozdější dobu. Za půl roku došlo Německo mír s Trockého ruskou anarchií. A nyní Německo ukázalo, jak si představuje mír mezinárodní, jak si představuje rovnoprávnost národů, jich sebeurčení a nové uspořádání Evropy! A ukázalo také, co znamenají jeho sliby a závazky: Na počátku války ukázalo to vůči Belgii, uprostřed války vůči východní Evropě. Mírem v Brestu Litevském i Poláci, zřeknuvše se ruské demokracie a přichytivše se Německa, vzali odměnu svou . . .

Německo pracovalo ovšem také ihned i proti prohlášení ruské demokracie v otázce polské. Oficiální „Norddeutsche-Allg. Ztg.“ vykládá dne 4. dubna:

„Poněvadž jsou Poláci vybízeni, aby společně s Rusky bojovali proti německému militarismu a vztýčili polský stát jakožto pevnou hráz proti ústředním mocnostem, je na bíledni, že autorům provolání nejde o to, aby Poláky osvobodili, nýbrž pouze o to, aby ze země, válkou tak poškozené, učinili poznavu za ruský žold jeviště litých bojů. Naproti tomu Polsko budoucnosti, jak chtějí ho zříditi ústřední mocnosti, má s v o b o d u z a j i š t ě n o u (!), aniž by tasilo meč a obětovalo bytí jen jediný polský život, jakmile jen nová vláda ruská se rozhodne

opustiti krvavou cestu války (!). Ústřední mocnosti to jsou, které mají v rukou Polsko. Dokázaly skutkem a nikoli slovy, že přinášejí svobodu zemi těžce zkoušené (!) Poláci znají Rusko stejně jako my, vědí, na které straně je moc a poctivá vůle a proto nebudou o tom pochybovati, že ruské provolání, zbaveno svého pozlátka, není nic jiného, nežli volání o pomoc a tím tedy doznání o bezmocnosti všech států dohodových.“

Oficiální list německý měl pravdu: Ruská demokracie nabídla Polsku svůj podíl a ucházela se u něj o pomoc. Poláci ničeho nechtěli od demokracie a pomoc svou odeřeli, spolehnouce se na moc ústředních mocností. A nechtějíce ničeho od demokracie, vzali odměnu svou a podíl svůj — od moci. V Brestu-Litevském dostali podíl ten již na papíře, docela však již jinaký než v prvých slibech, ale ve skutečnosti nemají ještě podílu vůbec žádného. Kde je polský stát, když je „mír“ na východě *) a když je výlučně již v moci Německa stát ten Polákům z jejich území — darovat? I vzali Poláci odměnu svou... Zrada na demokracii nezůstává v dějinách bezrestnou...

X.

První máj — národním svátkem nového Ruska.

Tak přiblížil se 1. květen, svátek socialismu. Den tento stal se nyní svátkem nejen socialistického dělnictva, nýbrž svátkem celé širošíre revoluční Rusi. Socialisté sugestivně vnutili 1. květen za svátek Ruska a nová Rus jej také všeobecně akceptovala.

Ve své schůzi dne 22. dubna usnesla se rada dělnických a vojenských delegátů, aby 1. květen nového stylu, tedy podle ruského kalendáře 18. duben, byl slaven v celém Rusku. Petrohradská telegrafní agentura, oznamující toto usnesení, připojila:

„Očekává se, že v tento den uspořádány budou v celé zemi veliké, dosud nikdy nebyvalé dělnické projevy. Aby vzhledem ku pracím, souvisejícím s válkou, nebyl ztracen ani jediný den, usnesli se dělníci, že na místo 1. května budou pracovati v neděli dne 29. dubna.“

První máj r. 1917 byl nejslavnějším prvním májem od doby, kdy den tento byl proklamován za svátek socialismu. Byl to první máj a svátek celého největšího národa a největšího

*) Po Brestu-Litevském.

státu, nejen svátek ruského proletariátu. Byl to první svátek veliké vítězné revoluce, národní svátek osvobozeného Ruska.

Petrohradská telegrafní agentura oznámila světu tento ruský 1. máj následovně:

„Za krásného jarního jitra pod zářivou oblohou, které následovalo po nedávných mlhavých a sněživých dnech, zahájil dnes Petrohrad svou první velkou oslavu 1. května, již provedl svobodně s nevyličitelnou radostí a nadšením, aniž jako druhdy bylo se třeba báti rušení odpůřícími živly. Od časného jitra ubíraly se nesčetné průvody, ve kterých kráčeli jako bratři, bok po boku, dělníci, vojáci, námořníci, důstojníci, studenti, zřízenci a úředníci ze vzdálenějších míst hlavního města do střediska, kde na to konány byly ohlášené schůze. Na četných praporech, které byly neseny před každou jednotlivou skupinou, stkvěly se v záři sluneční pozlacené nápisy, které slavily 1. květen jako velký mezinárodní dělnický svátek a vyzývaly všechny národy, aby se úzce sjednotily pro věčný mír. Hudební kapely, které kráčely před jednotlivými oddíly průvodů, hrály Marsel-laisu, po ní pak krásné ruské i cizí dělnické hymny, jež zpívaly zástupy žen a dětí. Průvody, projevy a schůze konaly se skoro celé odpoledne a dály se v naprostém pořádku, ačkoliv účastníků bylo více než milion. Poněvadž vláda nedávno prohlásila 1. květen za národní svátek, světíl jej celý Petrohrad. Žádný obchod nebyl otevřen, v žádné kanceláři se nepracovalo, i restaurace byly zavřeny. Listy věnují slavnému dni dlouhé články, v nichž vělebí velkou mezinárodní solidaritu.“

Druhá oficiální zpráva ze dne 2. května:

„Oslava 1. května trvala včera v Petrohradě pozdě do noci. V různých okresích hlavního města bylo zřízeno přes 300 tribun, odkud řečníci různých stran promluvili četné řeči. Velká většina řečníků vyzývala národ, aby dobyté svobody hájil až do krajnosti. Mezi řečníky, kteří jezdili v automobilech čtvrt od čtvrti, byli Plechanov, Lenin, předseda dělnických a vojenských delegátů Čhejdže, místopředseda Skabelev a ministr spravedlnosti Kerenskij, jenž vyzýval k těsnému spojení všech socialistických stran. Pořádek nebyl nikde porušen. V celém Rusku byl 1. květen oslaven s týmž nadšením jako v Petrohradě. V četných městech, jako v Kronštátě, Minsku a jinde, ležících nedaleko fronty, zúčastnilo se

vojsko nad míru četně dělnických projevů. V Jassech uspořádala ruská armáda imponantní shromáždění, kterého se zúčastnil i vrchní velitel generál Ščerbačev. Vojáci odevzdali generálu rudou stuhu, za kterou poděkoval a pravil, že zachová po celý svůj život tuto známku důvěry svého vojska.

Takový byl 1. máj na Rusi r. 1917. V té zemi, která západní Evropou, Německem hlavně, označována byla stále za zemi barbarismu. V tom národě, proti kterému šli i němečtí sociální demokraté jako proti nebezpečí kultury a civilizace. Národ ten za měšťanské revoluční vlády přijal socialistický svátek za svůj svátek národní a projevil, že na „barbarském“ Východě vychází slunce nové Evropy.

Jak vyhlížel 1. máj v kulturní, socialistické Evropě? Jak vyhlížel v nejsocialističtější zemi — Německu? Žalostně a uboze. Socialisté sloužili zde buď dobrovolně, buď z donucení vojenské moci, jiným ideám, jiným světovým řádům, jiným mocnostem. A nepodali ruky revoluci ruské. Jakoby kletba národnostních předsudků ranila je naprostou slepotou. Nepřijali ruskou revoluci za nového činitele v dějinách lidstva, nepůsobili doma v duchu této revoluce, neprobudila se v nich ani nyní mezinárodní solidarita, již dostalo se takové mocné opory, a jež mohla býti rázem nepřemožitelnou všude, ale sloužili dále ideji „osvobození“ lidstva pruským militarismem. A vůdce tohoto středoevropského „socialismu“, Scheidemann, posílal do Ruska vzkazy, aby socialisté oddělili se od ostatního národa, který slavil s nimi 1. máj a aby pokračovali v boji proti vládě, která vyhlásila 1. máj za národní svátek nového Ruska. Jaké to hrozné poblouznění v socialismu . . .

Ruský 1. máj byl slavný a naděje národů veliké. Ale jed rozkladu byl vrášen do revoluce i o tomto 1. máji. Úřední zpráva ruská sdělovala také, že tendence, směřující k rozekláním revoluční síly národa, uplatňovaly se i o tomto 1. máji. Stále pod heslem okamžitého separátního míru, jako by tito revolucionáři nemohli nebo nechtěli pochopiti, že právě příkazem revoluce je někdy boj až do konce, nikoli mír. Oni chtěli sice také boj až do konce, ale nikoli na poli mezinárodní války, vyvolané temnými, reakčními mocnostmi — militarismem, kapitalismem, imperialismem, slavomanem, panovačností a dobývačností, a nechtěli chápat, že je kategoričným příkazem potříti dříve všechny tyto mocnosti všude, nejen v Rusku. Chtěli uzavírat ihned mír s těmito mocnostmi a válčiti až do konce s částí svého národa, která sice nebyla socialistickou, ale která

byla revoluční, která nesla prapor svobody a která byla spoluperným pilířem nového lidstva. Jaká to šílená zvrácenost, jaká to přímo rozumová zatemnělost: Hlásati boj těmto činitelům revoluce až do konce, boj za nejasné, experimentální socialistické cíle a hlásati mír s mocnostmi, jichž sociální idea spočívala v meči, ve feudalismu a v panování „z milosti boží . . .“ Oni hnali do míru sebe i ruskou revoluční vládu s takovými systémy, jaký právě doma revoluci vyvrátili, a k jehož vyvrácení bylo potřebí právě revoluce celého národa, i těch, proti nimž v zápětí vyvolávali revoluci novou, když tito s celou duší i se vším nebezpečím svým revoluci sloužili. Zkrátka: Živly tyto volaly po míru s evropským carismem a po válce s ruským revolučním měšťanstvem. V školometské theorii rozdělily svět na dvě třídy: dělnickou a měšťáckou, mezi nimiž prý není smíření. A zapomínaly, že svět není rozdělen dle tohoto zabeđeného dogmatu, nýbrž že je rozdělen nekonečně komplikovaněji a že i měšťanstvo bylo, je a ještě bude — případ od případu a různých poměrů států — také revolučním živlem a to docela někdy i leckde živlem vůdčím. Zde dělnictvo — zde měšťáctvo a vedle toho již nic — — to je nejhrubší primitivism v nazírání na společnost, její další vývoj a úkoly dělnictva a socialism. Tento hrubý primitivism „pravých ruských socialistů“ byl také bezděčným vrahem revoluce a nelidským dílem, jež z theorie této pak vzešlo. Nelidským proto, jelikož dílo ono založeno bylo na nesprávném rozložení a hodnocení společenských vrstev a tříd v národě a nesprávném hodnocení revoluce v jejich vztazích mezinárodních.

Již tedy i o slavném 1. máji ruském uplatňovaly se opětně ony tendence, jichž představitelem stal se Lenin. Úřední zpráva sdělovala také o náladě a řečích: Proslovy stoupenců Leninových byly téměř všude přerušovány výkřiky: „Dosti! Mlčet!“ „Posluchači přijímali každé slovo proti pokračování ve válce s největší chladností.“

Ale — řeči takové pronášeny byly. A řeči takové našly jistě ohlasu v mnohých, třeba veliká vlna revolučního národa je ještě odplavovala. Sémě bylo zaséváno a sémě — rostlo. Uchytilo již v trsy a ty tvořily ostrůvky v mínění národa. A tak v den, kdy revoluce docházela zevního triumfálního výrazu, kdy zdála se býti spečetěna revoluční jednotou národa — vlády dělnictva, sedláctva, měšťanstva, armády — — ve chvíli té vystupovaly již také na revolučním nebi . . . mráčky.

vojsko nadmíru čteně dělnických projevů. V Jassech uspořádala ruská armáda imponantní shromáždění, kterého se zúčastnil i vrchní velitel generál Ščerbačev. Vojáci odevzdali generálu rudou stuhu, za kterou poděkoval a pravil, že zachová po celý svůj život tuto známku důvěry svého vojska.

Takový byl 1. máj na Rusi r. 1917. V té zemi, která západní Evropou, Německem hlavně, označována byla stále za zemi barbarismu. V tom národě, proti kterému šli i němečtí sociální demokraté jako proti nebezpečí kultury a civilizace. Národ ten za měšťanské revoluční vlády přijal socialistický svátek za svůj svátek národní a projevil, že na „barbarském“ Východě vychází slunce nové Evropy.

Jak vyhlížel 1. máj v kulturní, socialistické Evropě? Jak vyhlížel v neisocialističtější zemi — Německu? Žalostně a uboze. Socialisté sloužili zde buď dobrovolně, buď z donucení vojenské moci, jiným ideám, jiným světovým řádům, jiným mocnostem. A nepodali ruky revoluci ruské. Jakoby kletba národnostních předsudků ranila je naprostou slepotou. Nepřijali ruskou revoluci za nového činitele v dějinách lidstva, nepůsobili doma v duchu této revoluce; neprobudila se v nich ani nyní mezinárodní solidarita, již dostalo se takové mocné opory, a jež mohla býti rázem nepřemožitelnou všude, ale sloužili dále ideji „osvobození“ lidstva pruským militarismem. A vůdce tohoto středoevropského „socialismu“, Scheidemann, posílal do Ruska vzkazy, aby socialisté oddělili se od ostatního národa, který slavil s nimi 1. máj a aby pokračovali v boji proti vládě, která vyhlásila 1. máj za národní svátek nového Ruska. Jaké to hrozné poblouznění v socialismu . . .

Ruský 1. máj byl slavný a naděje národů veliké. Ale jed rozkladu byl vnášen do revoluce i o tomto 1. máji. Úřední zpráva ruská sdělovala také, že tendence, směřující k rozeklání revoluční síly národa, uplatňovaly se i o tomto 1. máji. Stále pod heslem okamžitého separátního míru, jako by tito revolucionáři nemohli nebo nechtěli pochopiti, že právě příkazem revoluce je někdy boj až do konce, nikoli mír. Oni chtěli sice také boj až do konce, ale nikoli na poli mezinárodní války, vyvolané temnými, reakčními mocnostmi — militarismem, kapitalismem, imperialismem, slavomamem, panovačností a dobývačností, a nechtěli chápat, že je kategoričným příkazem potříti dříve všechny tyto mocnosti všude, nejen v Rusku. Chtěli uzavírat ihned mír s těmito mocnostmi a válčiti až do konce s částí svého národa, která sice nebyla socialistickou, ale která

byla revoluční, která nesla prapor svobody a která byla spolupěrným pilířem nového lidstva. Jaká to šílená zvrácenost, jaká to přímo rozumová zatemnělost: Hlásati boj těmto činitelům revoluce až do konce, boj za nejasné, experimentální socialistické cíle a hlásati mír s mocnostmi, jichž sociální idea spožívala v meči, ve feudalismu a v panování „z milosti boží . . .“ Oni hnali do míru sebe i ruskou revoluční vládu s takovými systémy, jaký právě doma revoluci vyvrátili, a k jehož vyvrácení bylo potřebí právě revoluce celého národa, i těch, proti nimž v zápětí vyvolávali revoluci novou, když tito s celou duší i se vším nebezpečím svým revoluci sloužili. Zkrátka: Živly tyto volaly po míru s evropským carismem a po válce s ruským revolučním měšťanstvem. V školometské theorii rozdělily svět na dvě třídy: dělnickou a měšťáckou, mezi nimiž prý není smíření. A zapomínaly, že svět není rozdělen dle tohoto zabeđeného dogmatu, nýbrž že je rozdělen nekonečně komplikovaněji a že i měšťanstvo bylo, je a ještě bude — případ od případu a různých poměrů států — také revolučním živlem a to docela někdy i leckde živlem vůdčím. Zde dělnictvo — zde měšťáctvo a vedle toho již nic — — to je nejhrubší primitivism v nazírání na společnost, její další vývoj a úkoly dělnictva a socialismu. Tento hrubý primitivism „pravých ruských socialistů“ byl také bezděčným vrahem revoluce a nelidským dílem, jež z theorie této pak vzešlo. Nelidským proto, jelikož dílo ono založeno bylo na nesprávném rozložení a hodnocení společenských vrstev a tříd v národě a nesprávném hodnocení revoluce v jejích vztazích mezinárodních.

Již tedy i o slavném 1. máji ruském uplatňovaly se opět ony tendence, jichž představitelem stal se Lenin. Úřední zpráva sdělovala také o náladě a řečích: Proslovy stoupenců Leninových byly téměř všude přerušovány výkřiky: „Dosti! Mlčet!“ „Posluchači přijímali každé slovo proti pokračování ve válce s největší chladností.“

Ale — řeči takové pronášeny byly. A řeči takové nalezly jistě ohlasu v mnohých, třeba veliká vlna revolučního národa je ještě odplavovala. Sémě bylo zaséváno a sémě — rostlo. Uchytilo již v trsy a ty tvořily ostrůvky v mínění národa. A tak v den, kdy revoluce docházela zevního triumfálního výrazu, kdy zdála se býti spečetěna revoluční jednotou národa — vlády dělnictva, sedláctva, měšťanstva, armády — — ve chvíli té vystupovaly již také na revolučním nebi . . . mráčky.

Slunce svítilo dále, ale již bylo třeba mráčky pronikati, rozptylovati... To bylo druhé období revoluce. Selanka období prvního byla krátká. S bohem, sociální idylo, s bohem, pohádka-smavá.... Za rok, o druhém svátku národním — oh, jak budeš změněno, revoluční Rusko, pod vládou těch, kteří ti slibovali dáti stálý usměvavý 1. máj....

Ruská revoluce.

==== část II. ====

Od počátků bolševismu
k potlačenému povstání
červencovému.

(Květen, červen a červenec 1917.)

Počátky a účinky Leninovy propagandy.

Znatelný obrat v ruské revoluci nastává dnem 1. května. Slavný, veliký den, svátek socialistů, svátek dělnictva a tentokrát svátek ruské demokracie a ruské revoluce! Den ten, kdy po celé Rusi zavlály rudé prapory, znamená rozlom revoluce, rozlom národně-revoluční síly. Vystupuje na scénu revoluční radikalism, revoluční sektářství. Gigantický proud revoluce národa počíná se rozdělovati v proudy dva: Od proudu celonárodního odděluje se špodní proud krajních socialistů, zanáší do revoluce národa třídní instinkty a propaguje revoluci dělnické třídy s tak zvanými konečnými cíly socialismu. Ve varu myslí, v opojení svobodou a v pohádkovém převratu, jaký Rusko z noci do rána učinilo, nastalo osudné poblouzení žívlů nejkrajnější levice.

Uljanov-Lenin, který se stal démonem revoluce, objevuje se na scéně a slepým fanatismem zasévá rozkol v jednotu revoluce. Jakými motivy byl hnán tento démonický člověk, vrátivší se z ciziny, když carism byl svržen, když revoluce národa triumfovala a když v prvých sedmi týdnech zdála se býti utvrzena a měla pozitivně pracovati na vytčených úkolech? Byl to skutečně slepý fanatism knižních programů, politický primitivism knihomola, nezkrrotný temperament revolučního theoretika? Či byla tu také ješitnost, touha po vynikající roli, velikášství lidí celkem prostředních, kteří se domnívají, že jsou apoštoly a jichž uplatnění jeví se jen v extrémnostech slov i činu, jimiž právě při své průměrnosti hledí se odlišiti a vyniknouti, neohlížejíce se na konsekvence? Byla to snad zahorklost a mstivost bývalého sibiřského utečence, jemuž carism popravil bratra? Byl to snad onen duch, který možno charakterisovati jako revoluční ze zásady, za každou cenu, vždy a proti všemu, duch destruktivní, revolučně-mystický a utopický, jemuž

nic není tak cizím a vzdáleným, jako praktická politika dne a doby? Či hrály zde úlohu ještě jiné vlivy, ještě jiné síly, cizé Rusku a nepřátelské ruskému národu i jako národu demokratickému, v němž povstávala na Východě nová moc, veliká a nepřemožitelná, zachvívající veškerou reakcí i mimo Rusko a zejména v jeho sousedství — nová a nepřemožitelná moc, jest-li toto nové Rusko zůstane vítězno právě jako demokracie a jako revoluce?

Kdož ví . . . Současné události jsou ještě plny temna, plny zvířeného prachu a zaclouňeny, zejména nám zde v Rakousku, stále ještě neproniknutelnou rouškou, spředenou z kusých, komolených a tendenčních zpráv, procezoovaných censurou a oficielním zpravodajstvím. Ale tolik je jisto, a tolik můžeme posoudit: Lenin a jeho druh Trockij-Bronstein, který se objevuje po několika dnech, jsou neštěstím ruské revoluce, poněvadž jsou jejími rozkladnými živly, lučavkou a žiravinou, která otrávil a rozežrala revoluční jednotu národa. Tito dva lidé zničili revoluci. Z vítězné revoluce proti carismu a z revoluce národa za nové, veliké Rusko, jež bylo by utvrzením a záštitou demokracie evropské a světové, udělali ruskou občanskou válku a rozsápali, zabili Rusko, nebo aspoň zhroutili ho dočasně a připravili mu období strašného rozvratu, mezinárodní malomoci, národního ponížení a sociální anarchie. Události budou zde soudcem a dějiny ukáží a ocení destruktivní činnost těchto dvou démonů revoluce . . . . .

Lenin objevuje se poprvé v revolučních dějinách ku konci dubna. Žil dříve v Ženevě a do Ruska se vrátil po vítězství revoluce, která mu otevřela hranice vlasti, aby on ji uvrhl do neštěstí a zkázy. Po vypuknutí války objevil se v Haliči, v říjnu r. 1914 byl zde zatčen rakouskými úřady, ale po intervenci dra. Adlera u ministra vnitřně propuštěn. To bylo za éry Stürghovy. Na to odjel do Švýcar a v Ženevě vydával časopis, v němž hlásal nutnost porážky caristického Ruska a propagandou svou vyvolal proces ruských sociálně-demokratických poslanců*) (Petrovský a soudruzi), kteří počátkem r. 1915 byli souzeni pro velezrádu a odsouzeni do vyhnanství na Sibiř. Tento Lenin, který pracoval v cizině pro porážku caristického Ruska, přehlíží dříve důsledky porážky takové i pro ruský

*) To dokazuje socialista Alexinskij ve své knize „La Russie et la Guerre“ Librairie Armand Colin, Paris 1915.

národ — a hlavně pro národ — zůstal si důsledným i po svém návratu do vlasti. Carism byl již poražen vůlí a mocí národa, a tu Lenin našel si pro zásadní destruktivní svou činnost jinou formulku: **Z n i ě n í m ě š ť á c t v a**. Sektářský jeho okruh myšlení nechápal, jakou revoluční úlohu převzalo v dějinách Ruska a světa i tato ruská buržoasie, a v třídním svém pedantismu osnoval a vyvolával novou revoluci „proti revoluci měšťáků“, která však ve skutečnosti nebyla revolucí měšťáků, nýbrž revolucí národa, v kteréžto revoluci logikou věci liberální měšťanstvo převzalo také v prvním okamžiku i vedení revoluce v příslovečném již analfabetismu ruských lidových mass.

Lenin zahájil svou propagandu mezi dělníky a vojáky radikálními hesly v tom smyslu, jak možno si ještě představit radikalisma v revoluci, která smetla carism, která z poloabsolutistické monarchie učinila demokratickou republiku, provedla reformy ve správě a v armádě, jaké ještě nebyly nikde na světě a která se chystala pokračovati dále na této cestě, přijímajíc současně úkol přinésti revolučnímu Rusku též vítězství z války, vyvolané potměšilostí a úkladností reakce také i mimo Rusko Lenin proti této republice zahájil agitaci heslem o státě socialistickém a heslem o okamžitém míru.

Rada dělníků a vojáků, stojíc dosud při jednotné revoluci národa, zakročila proti Leninovi. Petrohradská telegrafní agentura sdělila dne 29. dubna:

„Výkonný výbor dělníků a vojáků se usnesl předvolati Lenina, když zjistil, že jeho agitace a agitace jeho stoupenců snaží se desorganisovati zemi. Výbor však uznal, že represivní opatření nejsou místna a možna, dokud agitace ona zachovává ráz propagandy a že proti propagandě a agitaci této je třeba jen postaviti propagandu opádnou, zejména v tisku a mezi vojskem.“

„Měšťácká“ revoluce, proti níž Lenin vyvolával protirevoluci, zůstala ruský velikomyslnou: Svoboda mínění, slova a tisku nepřipouští, aby Lenin byl stibán. Má právo ku své propagandě, již bude čeleno protipropagandou . . . Byla to zásada nové ruské svobody, která na konec samu svobodu onu zabila. Později pak Lenin ukázal, jak on rozumí svobodě slova a tisku, když „měšťácká“ revoluce začala se brániti proti němu a reklamovala práva svobody. Lenin prohlásil, že takováto svoboda je nesmyslnou, poněvadž se jedná o „pikle protirevoluční“ a

bajonoty potlačil a ničil vše, co se postavilo v cestu jeho nápadům a jeho fanatismu.

Agitace Leninova byla již před 1. květnem v proudu. Opírajíc se o svobodu, zneužívala této svobody a považovala za svobodu svou i zřejmý teror.

Dne 1. května, v den svátku svobody, vydal výkonný výbor dělnických a vojenských rad tuto vyhlášku:

„Včera došlo v hlavním městě k několika politováníhodným příhodám. Neznámý mladík zabil generála Kaštalinského, na zástup politických manifestantů ve čtvrti Vasiljev ostrov bylo stříleno a také tam byly házeny pumy. Několik lidí, kteří se vydávali za členy výkonného výboru, zatkli statkáře Lodzinského, jiný neznámý muž strboval důstojníkům epaulety. Jen šílenci nebo nepřátelé národní svobody mohli se dopustiti takových hrozných činů, jež jsou sto ohrožiti ruskou revoluci. Výkonný výbor od-suzuje tyto činy co nejpřísněji a vyzývá všechny občany, aby je zamezovali, neboť činy takové vyvolávají anarchisti-cké poměry a rozkládají revoluční síly.“

Lenin byl opět předvolán před výbor dělnických a vojenských rad. Z toho dá se souditi, že byl již ve spojitosti s předcházejícími činy. Výkonný výbor postupoval však zase velice blahovonně: „Uznal, že agitace a propaganda revolucionáře Lenina je nebezpečná ruské svobodě, avšak vyslechnuv jeho názory, rozhodl, že nemá příčiny měniti své mínění v této propagandě“. — Oh, ty nová ruská svobodo!... Jak zakročiti proti člověku, jehož činnost je nebezpečná svobodě — když je právě v Rusku svoboda? Jak znemožniti mu škodlivou agitaci — když již ne trestati — je-li za režimu svobody vše dovoleno?...

Protirevoluce, nazvaná Leninem a jeho stoupenci „pravou revolucí“, která teprve začíná, pokračovala plánovitě dále. Zprávy severských listů ze dne 8. května oznamovaly, že zřizovány jsou „červené gardy“ proti „černým gardám“, jak nazvány byly petrohradské oddíly, věrné vládě. Za režimu carského byly „černé sotně“ a jiné černé instituce, jež zvláště sloužily carismu. Leninovci nyní zčernili vše, co zůstávalo věrným národní revoluci a proti této „černi“ organizovali „červeň“ sektářství, separatismu, superrevoluce, vedoucí na konec k anarchii a kre-

akei zuřivosti. Superrevoluce pozvedla také již odvážněji hlavu a vystoupila vřejně. V Petrohradě uspořádán průvod vojáků, jež získal Lenin, a pronášeny výkřiky: „Pryč s Miljukovem! Pryč s dobývačností!“

Objevila se také jiná hesla: „Dělníci žádají, aby vládní moc byla přenesena na výbory dělnických a vojenských delegátů.“ Lenin zahájil agitaci proti „půjčce svobody“ pod heslem: „Ani kopějky pro Miljukova!“

Do agitace této zasahoval též Maxim Gorkij svým deníkem „Novaja Žižň“. V této době možno nazvati Gorkého směr pravici Leninova směru extrémního. Gorkij rozebázel se s vládou pro její snahy pro pokračování ve válce a dělal horlivě propagandu mírovou. Ovšem, zcela po básnicku: Chceme mír! Což však k míru není třeba dvou stran, a to stejně čestných a i stejně silných, aby mír mohl býti čestným pro obě strany? Jak rozřešiti revoluci tento problém? Jak zjednati revoluci možnost míru, přijatelného a čestného i pro dosavadní spojence Ruska, kteří přece křváceli také pro Rusko jako oni pro ně, jelikož válka byla vyhlášena všem a společně nebezpečí učinilo z nich teprve vlastně opravdové spojence — zejména Rusko a Anglii? To byla základní chyba v mírové propagandě ruských pacifistů: Žádali stále mír od své vlády, t. j. od ruského národa, od sebe a od svých spojenců, nikoli však od strany druhé. Proč nepromluvili tak: Revoluce chce mír: Odpůrci naši — kde je vaše nabídka míru? Podejte ji! Budeme o ní jednati — ale „Gewehr bei Fuss“! Mír může býti sjednán jen při naší plné vojenské síle — jinak běda nám. Otázka míru musí též obsahovati otázku budoucnosti militarismu a to se může státi zase jen tehdy, když národové protimilitarističtí budou tolik silni, aby národové militarističtí tento jejich požadavek přijali. Ruští pacifisté viděli jen stále mír a nechtěli viděti, že čestný mír bez ruské vojenské síly nemohou dosáhnouti. Jejich volání neneslo se do Německa, jež svou vojenskou situaci považovalo se za vítěze, nýbrž neslo se stále ku svému: Konec války, mír! Strašidelná tato chyba politiků — básníků a pacifistů — utopistů vynastila se později na Rusku krutě: Rusko dostalo „mír“ — ale nebylo více Ruska a nebylo ani míru pro Rusko samotné.

Gorkij pracoval tedy pro mír tak: Žádal na vládě, aby ohlásila minimální mírové podmínky za tím účelem, aby válka mohla dospěti k brzkému konci. Snahy uslechtilé, ale naivní. Proč nežádal takové prohlášení na Německo?

Od ústředních mocností padlo sice heslo: Mír bez anexí a náhrad. Ale heslo toto akceptovala i revoluční ruská vláda. Heslo toto, jak vidno dnes, je tak všeobecné a jen takovou nejhrubší kostrou, bez masa a krve, že žádný mír na něm nemůže být založen a sjednán, když má obsahovati též reorganisasi národů a států a reorganisasi Evropy tak, aby uvarováno bylo opakování takové katastrofy, jakou právě lidstvo prožívá. Což může mír „bez anexí a náhrad“ znamenati status quo v Evropě? Proč byla válka? Proto, jen aby každý stát udržel svou starou tvářnost? Není úkolem všech pacifistů žádati, aby tam precisovány byly jasně podmínky míru, odkud válka vzešla? Rusko poznalo, kam přivedla ho formule míru „bez anexí a náhrad“ a kam by přivedla ostatní Evropu i svět, kdyby mír řešilo — po ruském mírovém způsobu.

Rozlom revoluce přišel náhle a Leninova propaganda již v počátcích otrásla celou revoluční strukturou. Pod Leninovou propagandou zakolísala se revoluční vláda již pod prvými nárazy této propagandy. Je to pochopitelné. Nový režim nemohl míti té pevnosti a stability, jako režim utvrzený již určitou tradicí. Vše bylo v přerodu a kvasu. Nová vláda nevládla svou autoritou a pevně kovaným systémem moci, nýbrž vládla více jen ideou a mohla se opřít jen o pochopení národa, zvláště když tato revoluční vláda, zřizující stát svobody, považovala za nevyhnutelnost pokračovati dále ve válce. Tu byly činěny na pochopení národa veliké požadavky, neboť protiagitace heslem o míru měla situaci neobyčejně snadnou. Vláda mohla apelovati jen na rozum a rozhled, který uznává, že je třeba přinést i oběti, kdežto protiagitace vystačila hravě s vyvoláním instinktů proti tak strašné věci, jakou bez odporu válka je. Propaganda Leninova uchytila tudíž nejdrůbež a nejhluběji mezi vojáky, jichž otázka míru a války dotýkala se bezprostředně.

Tato dějinná chvíle vyžadovala od ruského vojáka přesvědčení a zápal vojáka-dobrovolníka, nadšence, revolucionáře, hrdiny, který jde, ne že je poslán a že musí, ale který jde, poněvadž je nadšenec, hrdina a obětavec. Revoluce nenašla ruské massy vojáků na tomto stupni. Bezprostřední, jistě že veliký zájem zbaviti se pekla války a zajistiti si vlastní život, ať již pak se děje cokoli — tento zájem a tento instinkt byl strašidelným pomocníkem Leninovým, zvláště při té svobodě, jakou revoluce dala vojákově i propagandě Leninově. Celá prvá

fáze revoluce ukázala sice, že ruskému vojákově nescházela obětavost i pochopení událostí.

Četné projevy souhlasu s projevem vlády o pokračování ve válce byly na denním pořádku, i zakřikovány hlasy, volající po míru, jelikož i mezi vojskem chápalo se, že je tu výzva ke kapitulaci. Svazy vojáků a důstojníků měly být zpevněny svobodami a občanstvím vojáka výměnou důstojníků, založenou na sympathii a důvěře. Nutnost vítězství revoluční vlasti zapouštěla kořeny do srdcí vojska a armáda slibovala, že bude skutečně armádou revoluční, nepřemožitelnou, poněvadž bude nesena vnitřním ohněm zápalu a revoluční vášně.

Stejný duch žil i v dělnictvu. Snad krátký jen čas, jež vyžadovalo zásobení armády všemi pomůckami, mohl učiniti z armády té sílu grandiosní, máme-li na zřeteli houževnatost ruského člověka a jeho tajemnou sílu v dobru i zlu. Co však bylo ještě potřebí k tomuto dílu? Nic jiného, než jednotu nazírání na revoluci a Rusko ode všech činitelů myšlenky a propagandy.

Ale tu vpadl do revolučního koncertu disharmonický ton Leninův. Zde nastala destrukce: Lenin svedl vojáky a dělníky od národní revoluce k separátní revoluci proletariátu, od hranic Ruska do vnitř Ruska, od velikého mezinárodního poslání revoluce celonárodní k ruské občanské válce a k experimentům a vivisekcím na ruském národním organismu. Démon ten, kterého rada dělníků a vojáků zařadila nejprve mezi šílence a zločince, svým extrémem uspokojení jediné ruské třídy v organismu národa a nadělání z komplikovaného historického tělesa národního jen samých dělníků, kteří „budou vládnouti sami sobě“, strhl pezenáhlu celé nejméněší Rusko na sebe a uvrhl ho také do strašidelné sociální tmy, v níž křížovaly se blesky revoluční anarchie . . .

Vláda neodvážila se také vystoupiti nějakými represivními prostředky vůči protirevoluci. Vždyť byla svoboda — a pak každé represivní opatření mohlo jen podrážditi revoluční opojení, jelikož by neslo známky násill a reakce . . .

Jak již řečeno, propaganda Leninova byla nárazem, pod nímž vláda zakolísala. Nejprve ozval se Kerenskij, jehož postavení vůči širokým vrstvám lidu, jež ve vládě zastupoval, stávalo se zvláště obtížným.

Dne 9. května uveřejnila P. t. a. tuto zprávu:

„Ministr justice Kerenskij zaslal dumě, dělnické a vojenské radě i socialistickým stranám list, v němž prohlašuje,

že úkol zastupovati zájmy demokracie vůči zatímní vládě, je jediné osobě příliš těžko. Všeobecná situace země je stále více spleťtější, kdežto na druhé straně se síly demokracie organisují a rozvíjejí. Demokracie nemůže tedy býti vyloučena ze zodpovědné účasti na správě státu. Za těchto okolností soudí, že zástupcům demokracie, zvoleným a výslovně zmocněným od organisací, k nimž patří, bude lze na se vzítí břemena moci.“

Tento projev Kerenského je apelem, ba výzvou, aby socialistické živly účastnily se na vládě a přejaly také — spolu zodpovědnost. Lidová demokracie nabyla široké půdy, a ovládala vlastně veřejnost — nebylo více možno poučati ji mimo vládu, když ve veřejnosti této šířila se propaganda proti vládě a to snad nejen proti osobám, nýbrž proti její programu a cílům. Vláda nemohla se postavit proti těmto proudům a neměla také potřebné k tomu moci. Vláda také nezabývala se vůbec takovou myšlenkou. Vláda učinila ihned koncesí a volala lidové vrstvy do vlády. Hlas Kerenského nebyl zajisté jen hlasem jeho, nýbrž již míněním kabiaetu, neboť tétož duě učinila i vláda společný projev stejné tendence.

Z Petrohradu, 9. května. (P. t. a)

„Zatímní vláda uveřejňuje dlouhou proklamaci, která vypočítává všechna opatření, vládou učiněná podle závazků vůči zemi převzatých, mezi nimiž amnestie, odstranění trestu smrti, rovnoprávnost občanská, společovací a shromažďovací svobodu atd. a pokračuje: Jednotlivé skupiny jistých tříd obyvatelstva, které jsou si málo vědomy významu chvíle, snaží se provést své snahy násilným způsobem, které hrozí zničení vnitřní kázeň a způsobiti anarchii. Zatímní vláda považuje za svou povinnost zřejmě prohlásiti, že tento stav stěžuje správu země, skrývá v sobě nebezpečí uvésti zemi do vnitřních nesnází a způsobiti jí porážku na frontě. Před Ruskem vztyčuje se strašidlo anarchie a občanské války, ohrožující svobodu. Aby byly zachovány dobyté svobody, vyzývá proklamace, aby byla upevněna moc, která podpírá tyto svobody. Vláda se pokusí pokračovati ve svých snahách a bude usilovati o rozšíření svého složení tím, že povolá zástupce živoucích tvůrčích sil země,

kteřé až dosud neměly žádného nebo přímého podílu na správě státu“.

Rozklad a anarchie v zemi měla býti zachycena přenesením vlády na zástupce dělnictva. Tito, opírajíce se o dělnictvo, měli držeti s ním kopsolidači revoluce. Jestli dříve i měšťanská vláda musila počítati s důvěrou celé země, musila také ihned učiniti místo vrstvám lidovým, ozvali se výkřik nedůvěry proti ní. Prozatímní vláda tak učinila. Jednala konstitučně, ač nebylo ještě žádné konstituce, či ač byla konstituce ta jen ve všeobecné povaze revoluce. Prozatímní vládu nedopustila se opomenuti a nepodnikla ničeho pro odpuzení širokých vrstev lidu. Prozatímní vláda volala socialisty k součinnosti a socialisté součinnost přijali, jak ani jinak nebylo možno.

Lenin se však neupokojil. Jeho politika byla zcela odlišná. Jeho ideálem již nyní byla — diktatura proletariátu. Ve své zaslepenosti byl toho názoru, že ruský proletariát ve svých massách — daleko opozdilejší než proletariát všech jiných států — má již dosti moci i schopnosti převzítí úplně sám řízení obrovitého, komplikovaného státu, nalézajícího se před nejhlubšími a nejpleťtějšími problémy uvnitř a nalézajícímu se v konfliktu válečném na venek. Lenin ve svém fanatismu nelekal se myšlenky na občanskou válku i proti revolučním živlům jiných tříd a jiných stran, jež účastnily se a byly hlavou revoluce proticariistické a spoluzakladateli a duševními vůdci největší a na vládu se zmitající republiky světa. Nelekal se šíleného experimentu za situace, když i dělnictvo bylo zúčastněno na národní a politické revoluci stejně a rovnoprávně s jinými nedělnickými činiteli, kteří sami provádějíce velikou revoluci, volají socialisty do revoluční vlády.

Jak tedy odpovídal Lenin na prohlášení vlády vůči vzrůstající nespokojenosti lidu, pramenící sice v neblahých poměrech války, nikoli však již v útlaku, v bezpráví a ovládnání, nýbrž — vedle válečných poměrů, jež nebylo lze změnití — hlavně v agitaci extrémního směru, který v takovéto době a při takových problémech Ruska jako státu a jeho národů nechtěl znáti nic než výlučné ovládnutí říše a národa jedinou vrstvou — dělnictvem? Lenin odpovídal v „Pravdě:“ „Socialisté nesmí do této vlády, vláda musí býti svržena a na místo ní dosazena dělnická rada“.

V těchže dnech došlo zase k teroristickému činu: V Rize byl zavražděn generálmajor Karcov.

Zatímní vláda vyjednávala o podmínkách vstupu socialistů do kabinetu a dne 15. května oznámila:

„Po zevrubné poradě a podmínkách, za kterých zástupcové rad delegátů dělnických a vojenských vyslovili ochotu vstoupiti do kabinetu, dospěla zatímní vláda k rozhodnutí, že prvá podmínka, týkající se politiky zahraniční, je nepřijatelná, protože vláda považuje za nemožné vzdáti se některé zásady, vyložené v její notě ze dne 1. dubna. Vláda považuje dále za nutno posílit jednotu všech pout spojenců a trvá při svém energickém boji proti anarchii. Pokud jde o ostatní podmínky hospodářské a finanční, vláda proti nim ničeho nenamítá, považující za svůj úkol uskutečnit reformy, o nichž se zmiňuje rada delegátů dělnických a vojenských. Dále oznamuje vláda, jaké učinila dispoziční ohledně změny kabinetu.

Z tohoto prohlášení je vidno, že spor byl zase o vedení či zastavení války a že v tomto bodě vláda neslevila ničeho. Zde ovšem nebylo také co slevovati nebo vyrovnávati. Otázka ta byla přímočará: Buď pracovati a bojovati dále k vítězství, nebo kapitulovati, anebo dostati snad i slušný mír, ale za cenu opuštění dosavadních spojenců, ponechati je novému drtivému nárazu Německa a republiku Ruskou vydati nebezpečí, že vítězné Německo vyřídí si nedokončené záležitosti s republikou později. Separátní mír republiky ruské byl by pro tuto porušením mezinárodních závazků, jež Rusko jako stát a jako národ převzalo — ne jen carism, poněvadž дума akceptovala tyto závazky a po celou dosavadní válku byla jich spluručitelem.

Mohla se nová republika vydati na cesty porušení mezinárodních smluv ruského státu, za něž revoluční vláda převzala zodpovědnost? Nejen pro revoluční vládu, ale pro republiku ruskou zněla otázka čestně jen tak: Buď mír všeobecný nebo žádný. Jaký mohl býti poměr mladé republiky, pláe vnitřních a zahraničních problémů, vůči všem ostatním státům po válce, kdyby byla nedodržela spojeneckou věrnost a spojenecké smlouvy a jako poloporažená — při nejmenším — uzavřela separátní mír s militaristickým Německem?

Zase jen politický primitivism Leninův a jeho knižní třídní socialism mohl nechápati postavení ruského národa a špačkovat formulky agitačních a theoretických spisků.

Na štěstí ostatní svět nezaujal proto nepřátelství proti Rusku, nýbrž jen proti režimu Leninovu. Kdyby to učinila prvá vláda nového Ruska, vypovídala by si tím sama přátelství

nového světa. A mohla by ruská republika žít v takovém mezinárodním poměru? V takovém poměru může žít jen Leninovo proviserium . . .

Prozatímní vláda mohla tedy usilovati jen o mír všeobecný. Vždyť mír republiky ruské závisel i od její spojenců, nikoli jen od samotné provisorní vlády. Nevidíme u nás, že mír Rakousko-Uherska nezávisí jen od něj, nýbrž také od Německa? A třeba republika ruská měla v otázce míru větší volnost pohybu oproti svým spojencům, mohla pominouti své vztahy finanční a hospodářské, jež nastávaly jí i po míru s těmito mocnostmi — s Anglií, Japonskem a Amerikou? Separátní mír — bez újmy a mezinárodního nebezpečí pro nové Rusko — byl prostě nemožný.

Ale ještě jedna věc: I kdyby byla prozatímní vláda uzavřela mír, uchránila by Rusko onoho rozkladu, který pak nastal, když byl zde stále ještě Lenin nejen s mírem, ale i — s diktaturou proletariátu? Hlavním a jediným cílem Lenina nebyl jen mír, nýbrž „pád měšťáctví a vláda proletariátu“. Je tedy jisto, že i po míru, uzavřeném provisorní vládou, byla by v Rusku občanská revoluce, poněvadž Lenin ji chěl, Lenin byl její zvěstovatelem a propagátorem, poněvadž on by dělal politiku i po míru, kterou dělal s mírem a při níž otázka míru byla mu jen bezděčným, vítaným pomocníkem. Cílem Leninovým nebyl i jen mír, který pak „uskutečnil“, nýbrž to, co prováděl po míru — revoluce v zemi pro „socialistický stát“. Kdyby Lenin pracoval pro mír Ruska, mohl po „míru“ složit svou vládu do rukou národa a nechat konstitučním způsobem rozhodovat vůli většiny národa. Z celé činnosti Leninovy je tedy zřejmo, že i mír zvrhl se v jeho rukou k účelům jiným, že nebál se prolévání krve, nelitoval krve a nevyhýbal se válce — když jednalo se o nejkrvavější válku Ruska s Rusy, když jednalo se o prolévání krve ve vlastním národě. Proto i slovo mír — vůbec — objevilo se později u Lenina jen humbugem. Skončil pro Rusko a hanebně zbaběle, podle válku zahraniční a rozpoutal zběsile válku domácí. Jedno, jest-li měl jiné cíle. Fakt je, že tuto válku v národě rozpoutal a že obětoval jí hekatomby národa a také i proletariátu za cíle, jež vyčetl v knížkách, jež nikde na světě ještě neexistují a nikde takovým způsobem uskutečňovány nebyly.

Revoluce Leninova nebyla také obranná, nýbrž výbojná. Co chtěl od revoluční vlády? Nic. On chtěl odstranit tuto

vládu a takovouto vládu vůbec a definitivně. On nechtěl ruskou republiku. On chtěl vládu dělníků. On nechtěl válku s Německem, ale chtěl válku s Ruskem, s vlastním národem, s jeho vrstvami nedělnickými a nesocialistickými. Při míru zahraničním chtěl válku domácí, jelikož bylo samozřejmou věcí, že nedělnické vrstvy, půjde-li se na ně s požadavkem expropriace bez náhrady, t. j. prosté vzetí majetku, s vládou čistě dělnickou, t. j. s vyloučením měšťanstva na vládě — tu bylo zajisté věcí nejsamozřejmější a nejjasnější, že to není mír, nýbrž válka, poněvadž při takovémto programu a takovýchto požadavcích se bude měšťanstvo bránit na život a na smrt, tak jako by se bránilo na život a na smrt dělnictvo, kdyby kapitalisté skonfiškovali úplně jeho práci a spolurozhodování o práci, t. j. jakákoliv práva a svobody dělnické, na př. i dobrovolné opuštění práce, čemuž jistě rovná se na druhé straně „dobrovolné opuštění dosavadního majetku“.

Třeba tedy opakovati a zdůrazňovati znovu a znovu, že Lenin při svých cílech nebyl proti válce ze zásady a z lidskosti, že nejednalo se mu o to, zabrániti již krveprolévání a zjednání míru ruskému národu, nýbrž že za mír na frontě chtěl válku domácí, „za válku kapitalistickou a imperialistickou“ chtěl „socialistickou válku“ a to ne proti kapitalismu a imperialismu vůbec, ne proti carismu a kaiserismu vůbec, nýbrž proti ruské buržoasii, která právě byla v revoluci s carismem a která bojovala pro ruskou svobodu ve větším ještě rozsahu než revoluce francouzská v roce 1789.

Mohl Lenin pomýšleti na socialistickou revoluci evropskou? Mohl počítati s nějakou takovou revolucí marxistickou pod heslem „Proletáři všech zemí, spojte se“? Jeho obhájei tak tvrdí a říkají, že se zklamal v socialistech druhých národů. Jak se však mohl klamati, když socialisté francouzští a angličtí, posílajíce své pozdravy první revoluci, volali přímo vášnivě a úzkostlivě, aby dělnictvo ruské zůstalo věrno spolenectví a bojovalo až do vítězného konce proti německému militarismu a kaiserismu? Jak mohl se klamat, když tito socialisté akceptovali program revoluční ruské vlády a zapřísahali i socialisty ruské, aby program ten neopouštěli? A jak mohl se klamat o sociální demokracii německé, která článkem „Vorwärtsu“ vyslovila se přímo pro monarchistické císařské Německo a tím proti jakékoli revoluci doma? A jak mohl se klamat, když až dosud většina socialistů ruských byla proti Leninovi a podporovala revoluční vládu? Je zřejmo, že Lenin ve svém slepém

fanatismu odklonil se ode všech socialistů ostatních, domácích i zahraničných, států dohodových i německých a pod heslem míru zahraničního strojil válku domácí. A je také jasno, že Lenin pro válku domácí musil míti mír zahraniční. Setrvávají-li socialisté ruští při programu spolenectví se státy dohody, a vítězství Ruska na bojištích, nemůže býti žádné domácí války, nýbrž musí býti a bude logikou věci další domácí mír mezi stranami, nyní již vesměs revolučními. Aby pak mohl vésti válku socialistickou uvnitř národa, je bezpodmínečně nutno míti mír zahraniční, vzítí podklad a příčinu domácího míru, zbavit národ jednotícího pouta.

Nebyl tedy Lenin fanatikem míru, nýbrž fanatikem socialistické revoluce, t. j. občanské války, která musila býti krvavější a brutálnější války první, ježto šlo skutečně o vyhlazení určitých sociálních tříd, jež bez boje se přece nikdy a nikde nepodrobí. Leninova revoluce nebyla tedy obranná, nýbrž výbojná. Nepřijal vypovězení války od buržoasie, nýbrž vyhlásil válku buržoasii a to ve formě nahé a brutální: „Pryč s buržoasii, vyhubit, zničit, odstranit jako sociální třídu. Lenin nebyl apoštolem míru, nýbrž strůjcem zoufalé občanské války. Lenin byl socialista, který se isoľoval od národa i od socialistických stran národů ostatních, byl jedinečný a výjimečný, šel sám a na vlastní pěst vedl ruské dělnictvo do války s národem i světem ostatním. Lenin byl politický šílenec proto, poněvadž hazardně vedl ruský proletariát, jednu třídu národa, do války proti celému současnému světu, nejen proti ruskému kapitalismu a militarismu, ale i proti ostatnímu socialismu, který se nemohl vydati na takovéto cesty, nechtěje vésti dělnictvo do propasti smrti a zkázy.

Zasadil revoluci národa těžkou ránu, rozmetal její započatou stavbu, přerušil její normální, logický vývoj. Sám pak vrhl se v experiment zoufalý a šílený, vedl ruský lid v zápas takový, který znamená vyhlášení boje celému dosavadnímu světu. Může ruské dělnictvo s úspěchem, s trvalým úspěchem vyvrátiti kapitalistické řády, když dělnictvo v Anglii a v Americe, nejkapitalističtějších státech, hledělo k této Leninově revoluci s úsměškem, pohrdáním a činným odporem potud, že pracovalo docela obráceně?

Mohlo ruské dělnictvo neřítiti se v propast, když i sousední dělnictvo kapitalistického státu německého prohlásilo se současně pro císařské Německo a když právě za války vůdcové tohoto dělnictva vydali celou literaturu o tom, že hybnou

silou dějin je národ a ne třída a že nynější řády mají ještě v organismu národů a lidstva nevyvratné kořeny? Lenin ve svém fanatismu jeví se docela i tak, jakoby neznal ničeho ze státnické politiky německé sociální demokracie, jakoby neznal sociální konservatism a celé založení dělnictva anglického a amerického a jakoby neviděl celý stav socialismu ve válce vůbec — rozpadnutí se Internacionály a křížování zájmů i dělnictva, i socialismu. Lenin jeví se tu jako slepec, který zná jedinou formulku, jako fanatický sektář náboženský, který je naivní a neškodný v upevněné státní organizaci, který je však nebezpečný a stává se démonem, když dostal se jednou k moci, k níž dopomohla mu příležitost a svoboda, vybojovaná jinými. Jako náboženský fanatic je zabijčem a ničitelem svobody. Jako ztrnulý, jednostranný dogmatik určité formulky je zabijčem širokého komplikovaného života národa.

II.

Druhá revoluční vláda s pěti socialisty.

K změně vlády musilo dojít: Jednak propagandou ze zdola, jednak nesoudržností kabinetu následkem oné propagandy. Ministr války a námořnictví Gučkov podal demisi, nečekaje na rozřešení krise celkové. Podal demisi proto, jelikož „za nastalého stavu nechtěl dále nésti zodpovědnost za osudy země.“ Demise Gučkova a jeho odůvodnění demise dává tušiti, že propaganda krajních revolucionářů zachvátila již armádu ve velikém rozsahu. Ministr války nechtěl již s touto armádou nésti zodpovědnost. A také generálové Brusilov a Gurko nabídli demisi z těchže zajisté důvodů. Události kvapily; bylo třeba jednati rychle a odhodlaně. Zraky země byly upřeny k radě dělníků a vojáků. Ta měla slovo, ta rozhodovala nyní o situaci a o dalším vývoji revoluce. Rada tato byla vlastně již nyní nejvlivnějším činitelem v zemi, poněvadž pracovala s massami dělníků a vojáků. V její ruce a ne ve vládě spočívaly již osudy národa a Ruska.

Výkonný výbor rad dělníků a vojáků rozhodl: Dne 14. května oznámeno, že 41 proti 19 hlasům při absenci 1 hlasu usneseno, aby zástupci socialistických stran vstoupili do prozatimní vlády.

Situace byla zachráněna, prvá kritická chvíle překonána, revoluce udržena na dosavadní cestě. Na dlouho-li však? Poměr hlasů ve výboru rad ukazuje, jak postupoval rozkladný proces

revoluční jednoty. Revoluce měla již druhý svůj směr, odpoutaný od jednotného proudu. Skepse, nejistota, nedůvěra, vzájemná třenic se staly se již součástí revoluce a stálým spoličnitélem, který oslaboval a rozptyloval síly. Revoluce měla již své slabiny, musila překonávati obtíže a překážky samá v sobě. Když revoluce vypukla, bylo třeba počítati s protirevolucí carismu, s odporem a obrazou systému, proti němuž revoluce byla namířena. Nestalo se tak. Systém onen byl smeten jako orkánem, nezbylo tu nic, co by bylo schopno odporu. Zbylo-li něco, krčilo se v ústraní před drtivým rozmachem revoluce a mlčky a ustrašeně akceptovalo režim nový. Ohrožení revoluce nevzniklo tedy v reakci, nýbrž na krajní levici, v nezkrotnosti požadavků, v utopismu, v anarchii. I revoluce vyžaduje silné ruky, pevné organizace, svých zákonů a tím již i určitých omezení. Nyní byl okamžik, který kategoricky volal po této silné ruce, po silném režimu rozvázných živlů všech revolučních stran, shodnuvších se na střední cestě kompromisu za účelem dokonání velikého díla, svatého všem. Ruská revoluce této pevné ruky nenašla: Ani v koalici, ani v jednotlivci. Kráčela dále se svými hesly a programy, jež měly tvořiti a udržeti autoritu vlády, již scházela ucelená a disciplinovaná moc výkonná, kterou si nevytvořila, kterou vytvořiti opomenula anebo ve všeobecném opojení svobodou vytvořiti nedovedla.

Po ministru války Gučkovovi podal dne 16. května demisi též zahraniční ministr Miljukov. Obě tyto demise souvisejí sebou. Gučkov nechtěl více převzít zodpovědnost za stav armády, Miljukov za zahraniční politiku, spjatou se stavem armády, jelikož národ byl ve válce a Miljukov byl pro válku až do vítězství. Dle došlých zpráv octnul se též Miljukov v rozporu s ostatními členy kabinetu ohledně rekonstrukce. Patrně měl námítky proti rekonstrukci, jak byla připravována — snad měl obavy před zaplavením a zmožením kabinetu oním neurčitým, blouznivým nebo pokořujícím pacifismem, jak počal se uplatňovati na krajní levici revoluce. Portefeuille ministerstva věcí zahraničních nabídnuto ministerskému předsedovi knížeti Lvovi, který však kategoricky odmítl.

Dne 16. května sešla se prozatimní vláda k poradě, jež potrvála téměř celou noc. Na poradě té ujednána změna kabinetu i vytýčeny znovu zásady a program vlády. Pravice učinila tu zvláštní prohlášení vůči levici — vůči přistupujícím členům socialistickým. Jich vstupem do kabinetu bylo však akceptováno i toto stanovisko pravice, týkající se hlavně tří závažných věcí:

1. Stanoviska k míru a válce, 2. stanoviska k desorganisační propagandě mezi vojskem a dělnictvem a 3. stanoviska k vyvlastnění půdy. Stanovisko k válce zmírněno formálně všeobecnou větou o míru bez anexí a náhrad, destruktivní propagandě ohlášen se strany vlády boj a otázka půdy oddána a vyhražena ústavodárnému shromáždění.

Dne 18. května ohlášen pak tento nový kabinet:

1. Kníže Lvov, ministerský předseda a ministr vnitra.
2. Těreščenko, ministr věcí zahraničních.
3. Konovalov, ministr obchodu a průmyslu.
4. Godněv, státní kontrola.
5. Skobelev, místopředseda rad dělnických a vojenských — ministr veřejných prací.
6. Perevercev, advokát, ministr spravedlnosti.
7. Plechanov, — sociální demokrat — ministr zásobování.
8. Kerenskij, ministr vojenství a námořnictví.
9. Šingarev, ministr financí.
10. Čeretělli — minimalistický socialista — ministr pošt a telegrafů.
11. Někrasov, ministr dopravy.
12. Černov — socialistická strana selská (soc. revoluční), ministr orby.
13. Manuilov, ministr vyučování.

Mimo to byli jmenováni pro úřad v ministerstvu, týkajících se prací pro ústavodárné shromáždění a veřejnou pomoc, profesor Grimma a kníže Šachovskij.

Kabinet byl tedy nejen přeměněn, nýbrž i rozšířen početně i sociální a revoluční svou základnou: Dostal pět socialistických ministrů, z nichž čtyři nové: Skobelev, Plechanov, Čeretělli a Černov; Kerenskij byl již v kabinetě prvním.

Jaká role byla přidělena ministrům socialistickým? Možno říci bez nadsázky, že nejdůležitější — vzhledem k poměrům v zemi i k válce. Socialistům svěřena organizace a správa armády — Kerenskij; socialistům svěřen důležitý obor za válečných poměrů, zásobování — Plechanov; socialisté dostali ministerstvo orby, ve chvíli, kdy revoluce měla řešiti veliký a historický problém Ruska, otázku půdy — Černov; socialisté dostali též správu pošt a telegrafů — Čeretělli, a veřejné práce — Skobelev. Obory tedy speciálně hospodářské a soci-

ální, také i vzhledem k tomu, že dělnictvo a největší část správního aparátu státního — úřednictvo a zřízeníectvo dostávalo se do jejich správy. Možno tedy říci, že socialisté stali se páteří kabinetu a zejména sociální a organizační úkoly revoluce vloženy do jejich rukou.

Vedle socialistů zůstali druhým hlavním činitelem v kabinetě kaděti, měšťanští demokraté; ti získali jedno místo. Oktábristé jedno místo ztratili — Gučkov, progresisté podrželi místa dosavadní.

Socialisté Černov a Plechanov vrátili se právě z ciziny, Čeretělli, jako vyhnanec, ze Sibíře. Veliký průmysl měl své zástupce v Těreščenkovi a Konovalovi.

Po ohlášení nového kabinetu učinily také strany své prohlášení vůči nové vládě: Kaděti vydali provolání, že mohou míti důvěru jen v tu politiku vlády, která se zakládá na nerozlučitelném spolku se spojenci, dělnické a vojenské rady vyslovily nové vládě důvěru. Na těchto dvou činitelích také nejvíce záleželo: liberální měšťanstvo a socialistické dělnictvo mělo v rukou vládu a třímalo otěže revoluce. Armáda uvítala jmenování Kerenského s nadšením — těšil se veliké popularitě a proto svěřen mu nejtěžší úkol dne — organizace a schopnost armády. Zástupci generálního štábu navázali styk s výborem dělnických a vojenských rad: Navštívili výbor a žádali ho důtklivě o pomoc a součinnost v mimořádné a vážné situaci, v níž armáda se nalézá. Těreščenko učinil veřejný projev, že zvláštní mír byl by urážkou revolučního Ruska.

Dne 19. května vydala vláda novou proklamaci k národu.

Z Petrohradu, 19. května (P. t. a.)

„Reorganizovaná zatímní vláda prohlašuje, že energicky bude uskutečňovati myšlenku svobody, rovnosti a bratrství, z níž vzešla velká ruská revoluce. Jednota zatímní vlády je provedena na základě těchto směrnic její příští činnosti:

1. Pokud jde o politiku zahraniční, vytkne si zatímní vláda v souhlase s celým národem, který odmítá myšlenku na zvláštní mír, zřejmě o bno v u b e c n é h o m í r u, jehož účelem není ani ovládati druhé národy, ani odejmouti jim jejich národní práva, ani násilně se zmocnit cizího území, nýbrž míru bez přivtělení a bez válečných náhrad na podkladě práva národů, které si sami dali. Zatímní vláda, jsouc pevně přesvědčena, že pád carského režimu v Rusku a upevnění demo-

kratických zásad v politice zevnitřní i vnitřní daly nově podnět u spojeneckých demokracií snahám po stálém míru a posbratření národů, podnikne kroky, aby připravovala dohodu se spojenci na základě prohlášení ze dne 9. dubna.

2. Zatímní vláda, jsouc přesvědčena, že porážka Ruska a jeho spojenců by byla nejen zdrojem největších útrap národa, nýbrž že by posunula do dálky anebo znemožnila uzavření světového míru na zmíněných podkladech, pevně věří, že revoluční armáda ruská nepřipustí, aby německé vojsko zničilo naše západní spojence, aby se pak celou silou svých zbraní vrhlo na nás. Upevňovají základy demokratisování armády, vybudovají a posilovají její vojenskou moc v útoku stejně jako v obraně bude nejhlavnějším úkolem zatímní vlády.

3. Zatímní vláda bude rozmáhání se hospodářských závad v zemi odhodlaně a neochvějně potírati soustavným zaváděním kontroly, prováděné vládou a společností nad výrobou, zasiláním, výměnou a rozdělováním výrobků a bude-li nutno, přikročí k organizaci výroby.

4. Opatření všeho druhu na ochranu práce budou účelně dále vybudována.

5. Zatímní vláda, zůstavujíc ústavodárnému shromáždění řešiti otázku přenechání pozemků dělníkům a zahájiti příslušné přípravy, učiní všechna nutná opatření, aby zajistila největší množství výroby plodin zemi nutných a upravilá používání pozemků v zájmu národního hospodářství a pracující třídy.

6. Zatímní vláda bude, snažíc se, aby finanční soustavu postupně přeměňovala reformami na podkladě demokratickém, venovatí zvláštní pozornost silnějšímu přibrání majetných tříd, pokud jde o přímé zdanění. (Daň dědická, zdanění mimořádných zisků válečných, daň pozemková atd.)

7. Práce v zájmu zavedení demokratických orgánů v samosprávě budou pokračovati se vši vytrvalostí a rychlostí.

8. Zatímní vláda použije všech prostředků, aby ustavující shromáždění v Petrohradě bylo svoláno co možná nejrychleji.

Zatímní vláda, stanovíc si odhodlaně cíl uskutečnití program shora naznačený, dává určité prohlášení, že plodná práce je možna jen za té podmínky, bude-li mítí vláda plnou moc a neomezenou důvěru celého revolučního národa a bu-

de-li mítí právo skutečně disponovati celou pravomocí, která je nutna, aby byly zajištěny vymoženosti revoluce a jejich další vývoj. Zatímní vláda, vyzývajíc všechny občany energicky a důrazně, aby chránili jednotu moci v zatímní vládě, prohlašuje, že v zájmu zdaru vlasti sáhne k nejostřejším opatřením proti všelikému pokusu rázu protirevolučního, jakož i proti všelikým anarchistickým protizákonným a násilným činům, které zemi desorganizují a připravují půdu proti revoluci. Zatímní vláda soudí, že může na této cestě spoléhati na odhodlanou podporu každého, komu je jednota Ruska milá.

V této programové proklamaci druhé revoluční vlády jsou již daleko patrnější vlivy socialistické. Mluví se zde konkrétněji o otázce půdy a ochraň práce. Vstupem socialistů však nezměněno nijak stanovisko revoluce k válce a míru, podškrtnuta jen jaksí zásada o míru bez anexí a náhrad. Reorganizovaná vláda s pěti socialisty opověděla, však nyní již boj všem rozkládným živelům v zemi, neboť viděla, že nejednotnost národa může zahubit i revoluci i Rusko. V tomto směru ohlašovala tedy vláda režim silné ruky. Zdůrazňovati je třeba, že dělnická organizace, rady dělníků a vojáků stály ve veliké většině své zase za touto vládou, že daly souhlas ke vstupu socialistů do kabinetu, akceptovaly jeho celý program a jak vidělí jsme svrchu, volaly i Lenina pro jeho činnost k pořádku.

III.

Trockij, pomocník Leninův.

Za této situace, kdy položen nový základ ku konsolidaci revoluce a jednotě národa, objevuje se na scéně také Bronstein-Trockij, pomocník Leninův a stejný s ním činitel v osudech Ruska. Přijel z Ameriky. I jemu otevřela revoluce cestu do vlasti — aby přijel a pracoval k její rozvratu... Prvá zpráva o Trockém nalézá se v novinách dne 24. května. Praví se v ní, že Trockij měl dne 23. května řeč v Petrohradě. Štval na Angličany, že zacházejí špatně s internovanými cizinci v Kanadě a štval proti koaliční vládě: „Má prý obavy, že koaliční vláda tato by mohla zničití ovoce revoluce (!)“. Jaká tu přemíra demagogie. Koaliční vláda, v níž sedělo pět socialistů při nejdůležitějších oborech, vláda, jejíž členové a právě oni nesocialističtí

stáli v čele revoluce od počátku a řídili ji, ta vláda v očích a mínění Trockého mohla by zničití ovoce revoluce — ovoce své práce, svého úsilí a svého životního nebezpečí? Což nebyla tato vláda vládou revoluční, ne povolána, když již revoluce byla v chodu, poněvadž ona sama uvedla v chod revoluci? A mohla zde býti nedůvěra i jen proti měšťanským členům vlády, kteří vedli revoluci dříve ještě, než přišel Trockij, i Plechanov, Černov a Čeretěli, jež revoluce ona povolala do vlasti a k vládě a postavila se, i měšťanští členové vlády, pod jejich spolurčení a spolukontrolu? Probíráme-li se v dokumentech těchto dvou ruského přerodu, nadějí a úzkostí, smrtelné zodpovědnosti a nadlidského napjetí a posuzujeme-li činnost Lenina a Trockého od těchto prvopočátků, pak jen utvrzuje se skalopevné přesvědčení, že řádění těchto dvou lidí bylo od prvního kroku destruktivní, travičské, protirevoluční, reakční.

Trockij na téže schůzi položil též Leninův požadavek, aby veškerá moc přešla do rukou dělnických a vojenských rad. Šílený požadavek! Což pak bylo dělnictvo schopno samo o sobě k náhlému, gigantickému úkolu řízení ruského národa a jeho postavení v revoluci, ve válce, v mezinárodní konstelaci? Což je možno rozřešiti úkol takový bez součinnosti všech činnorodých sil v národě? Převzalo by dělnictvo jiného národa takový úkol? Mohlo by ho převzítí, i kdyby mu byl nabízen? Nežádalo by kategoriicky samo, aby i druzí nesli spoluzodpovědnost, nadějí i obavy, úspěch i — risiko? Nežádalo by to kategoriicky již v zájmu sama sebe, zvláště když byly zde i jiné živly revoluční, o revoluci zasloužilé a pro revoluci, se vším svým riskem vítězství i porážky pracující?

Jakási politika zásadní, urputné dogmatické oposice proti všemu, co nazývá se měšťanstvo, zachvátila ruské polocizince Lenina a Trockého a svody nejpustší demagogie rozežrály národ. Dle skandinávských listů řádl Trockij v zápětí na to na jiné schůzi: „Vstup socialistů do vlády zkompromitoval revoluční hnutí.“ Vstup do vlády těch socialistů, kteří šli sem vésti a držeti revoluční hnutí! Vstup socialistů do revoluční vlády a tvořících vládu revoluční a řídicích důležité obory správy ve smyslu a intencích revoluce!

Nelze než zase opakovati: Jen šílenec neb zrádce mohl si tak počínati. Všude jinde vstoupili socialisté do vlády nebo podporovali aktivně vlády ve jménu politiky a zájmů národa. Byli součinnými ne s měšťáckými vládami, ale s králi a císaři — v Rusku však Trockij a Lenin harangovali lid proti sku-

tečné vládě revoluční, která byla reprezentantkou největšího převratu, jaký znají dějiny a která nesla prapor svobod, za nichž jedině bylo umožněno šílení revoluční protirevoluce. A probíráme-li denní zázuamy revoluce ruské, nenajdeme nikde u Trockého nebo Lenina nějaké kritiky Německa, o němž se shodl celý svět, že ono vyvolalo válku a že od situace, v jaké bude Německo po skončení války, budou také záviseti další osudy Evropy, všech národů a celého lidstva. Trockij a Lenin jako by vědomě a účelně přijímali nepřimo celou svou činností stanovisko německých válečných socialistů a kdyby někdo chtěl nebo mohl pracovat v Rusku proti Rusku, nemohl pracovat jinak než Trockij a Lenin. Jako němečtí socialisté demokratické rozešli se se socialisty celého světa, tak rozešli se s nimi i Lenin a Trockij, ač jinou methodou, kterou zaslepovali nevidoucím socialistům a nevidoucím lidu zrak. Pastoslovím demagogie a malováním konečných cílů, jež jsou prý „již tak na dosah“, získávali massy nejprimitivnějšího lidu. Jejich revoluce byla také nejprimitivnější, úspěšná dočasně proto, že vzala si za bási vše to, co uchvacuje a svádí právě massy, v našem případě ruské massy, o jejichž opozdilosti bylo toho tolik řečeno i od socialistů.

Protirevoluce Trockého byla zvláště sympatická válečným socialistům německým, potud aspoň, než dokonala dílo rozvratu Ruska. Pak se jí zřekli a prohlásili ji za šílený anarchismus. Protirevoluce Trockého sváděla však i socialisty jiných států, sváděla je právě oním sladkým opijem, že nyní nadešla chvíle míru a socialistického státu . . .

Trockij rozešel se ovšem také se všemi vedoucími socialisty ruskými, kteří nezapomněli, co je to národ a kteří cítili tíhu zodpovědnosti.

Myslíci ruský svět socialistický se s nimi rozešel, musil se s nimi rozejítí. Trockij, uchopiv otěže demagogie v massách, dal schůzovou resolucí vyloučiti Skobeleva a Čeretěliho ze strany, či ze socialismu, neboť nyní byl zvláštní, jedinečný socialism Trockého a Leninův. Co neodvážil se provésti socialismu nikde, ani sám o sobě, ani ve spojení s jiným, k čemu hleděly všechny socialistické strany dosud se skepsí i s přímým odmítáním, jako v Anglii i v Německu, co považovaly dosud za nepropracované theorie a experimenty, k nimž ony se nepropůjčily, to podnikali Lenin—Trockij na vlastní účet.

Proto zůstala jejich protirevoluce i duševně tak zakrnělá. Neměla a nevynešla na povrch žádného velkého theoretika ani

státníka, ani publicistu, ani diplomata, ani vojevůdce, ač již světodějně úkoly, které si postavila, musily by vytvořit a vynéstí aspoň nadprůměrné duchy. Veliké hnutí neobejde se bez velikých lidí, resp. veliké hnutí samo veliké lidi tvoří, chceme-li to chápatí marxisticky. Francouzská revoluce měla legii, celý sbor velikáanů, kteří uchováni byli dějinám. Všechna další převratná hnutí ve Francii rovněž. Socialism, jako theorie a propaganda rovněž. Boj Ameriky o samostatnost, sjednocení Německa, revoluce Maďarů atd. atd., všude vidíme postavy nad ději. V ruské revoluci vidíme v popředí duševní Rusko měšťanské i socialistické. Toto Rusko mohlo své vedení měniti, doplňovati, střídati. Protirevoluce Trockij—Lenin je, po stránce osobní, právě jen Trockij a Lenin. Za celý rok nikdo jiný se neobjevil, nikdo „režim dvou“ nedoplnil, neobrodil, neposílil a žádné jiné jméno, jež dějiny zvláště zaznamenají, nepřinesl. Jen dva lidé tu stojí jako duševní tvůrci, sami průměrní, více chytráctí než velicí a okolo nich již jen výkonná administrativa, již jen živoucí lidský stroj bezejmenný.

Tato prostřednost a chytráckost opřela se o poslední argument králů — o bajonety a o všeobecnou anarchii, z níž pod nejstrašnějším terorem nemůže se vzhopiti nějaká jiná organická síla. Lenin a Trockij nebudou mít také nástupců. Idea jejich revoluce zahyne s jejich osobní porážkou. Jejich dílo je tak individuální, že celé revoluci nedalo žádné jiné velké jméno a jejich lidový carism nebude přenesen na žádného následníka. Jest to dílo specificky individuální, nikoli sociální. Robespierre a Marat byli také jen první a poslední.

IV.

Vláda, armáda a dělnictvo.

Nejhlavnějším úkolem druhé revoluční vlády byla organisace země a armády, a to nejen již po stránce pozitivní, tvůrčí, ale i po stránce obrany vůči propagandě rozvratu. Úkol vlády druhé byl tedy již složitější a delikátnější: Stála proti ní oposice, divoká a nesmířitelná, vedená jen jediným heslem nekompromisním a neohebným: Pryč s vládou! A heslo to provázeno bylo ještě revolučními superlativy a svůdnými vidi-nami, že proletariát uchvátí veškeru vládu sám a zařídí se v zemi po svém, v každém ohledu — politickém, správním, výrobním, majetkovém. Při tom vláda byla nucena neuchylovati se od cesty střední a zejména nejodvážlivější a nejopojnější

heslo pro massy — otázku majetkovou — oddalovati a od-ročovati, nehledíc již k tomu, že v zásadě nemohla kompromisní vláda tato přijmouti do programu všeobecný komunism nebo kolektivism. Vždyť právě to a vlastně jedině to vedlo nutně tam, kam spěli Lenin a Trockij, ku krvavé válce občanské a do sociálního temna a naprosté nejistoty, jelikož není zde dosud žádné tradice, žádného systému, vyjímaje několik nezdařených pokusů v malém, pokusů některých socialistů, nazvaných i v socialismu — utopickými.

Snad nejtěžší břímě z členů nového kabinetu nesl ministr války Kerenský. Jedině armáda mohla býti záštitou revolučního Ruska zevně i uvnitř. Selže-li armáda, selže revoluce, ať již zevně nebo uvnitř společně. Armáda byla také vydána svodům největším: Hyperrevoluce nabízela jí mír s Německem a vládu dělaiků doma. Jen Kristus v biblické legendě mohl odolati svodům ďábla na ponši. Toto všechno tobě dám, padna-li, budeš se mně klaněti . . . Armáda měla ovšem lidi pevné, prozíravé, vynikající nad svůdnou vulgárnost a primitivnost hesla. Měla generály a důstojníky, kteří se připojili spontánně k revoluci, aby revoluce posílila armádu k vítězství. Ale v milionech jsou elementy nejrůznější. A armáda, má-li býti neotřesitelnou, musí býti jednotným, slitým tělesem, ať již nadšením a zánícením nebo disciplinou. Armáda tato byla nyní nejzvláštější armádou světa. Voják ruské revoluce stal se svobodným občanem, jehož jen smysl a vědomí povinnosti k revoluční vlasti měla vésti a udržovati k nejvyššímu sebeobětování. Prvé týdny ukazovaly, že snad bylo by to možno, a že občanskost a družnost v armádě stala by se silou nepřekonatelnou, kdyby bylo jednotného působení na armádu zevně, kdyby nebylo svůdné agitace, volající vojáky od fronty k majetku půdy a tovarů. A kdyby také i revoluční vláda neopomenula, že i armáda revoluce musí mítí určitá opatření disciplinay. Kerenský vrátil se k tomu později, ale již bylo příliš pozdě.

Kerenský začal pracovati v armádě svou autoritou a popularitou, která z něj později učinila tribuna národa a revoluce. Kerenský mluvil, povzbuzoval, fascinoval, uchvacoval, zaklínal. Nezdá se však, že vedle těchto velikých vlastností měl též talent organisátorský, kterým by prakticky utvrdil všechno to, co získal a vydobyl mohutným heslem.

Dne 26. května vydal Kerenský prvý svůj denní rozkaz k armádě a loďstvu. Práví se y něm:

„Budete postupovat v semknutých řadách, vedeni kázní a povinností, jakož i bezmeznou láskou k revoluci a vlasti. Kéž nejsvobodnější armáda a nejsvobodnější lidstvo světa dokáže, že svoboda je zárukou síly a nikoli slabosti. Z vůle národa musíte osvobodit vlast a svět od násilníků a usurpátorů. To je křdinský čin, k němuž vás vyzývám!“

Skutečně revoluční denní rozkazy. Starý režim nemohl takto mluvit k armádě. Ve jménu svobody a vlasti! Ve jménu ohroženého lidstva! Jste svobodni, abyste bojovali za svobodu! — Ohlasy tribunů francouzské revoluce se tu ozývají. Armáda přijímá denní rozkazy s jásotem. Revoluční nadšení prolíná miliony bojovníků! Ale stíny propagandy, že Rusko je již svobodno a že dá svobodu i jiným, když složí zbraň — stíny tyto nebyly již rozptýleny bleskem volání Kerenského. Armáda oživila a vzhopila se ještě k velikému výkonu, na konec však hlas, volající: „Pojď domů k půdě a fabrikám, které tobě dám,“ byl mocnější, než hlas, volající: „Jako svobodný voják bojuj za svobodu!“ Bezprostřední materialism zdolal idealism, třída přemohla národ . . .

Věci však nespěly ještě tak rychle. Naopak: Revoluce zmohla se ještě k novému elanu i na poli obrany vlasti. Propaganda revoluce v armádě byla neobyčejně intensivní i úspěšná a dovedla protirevoluci čelit. Lenin a Trockij zůstali od počátku izolováni jako středisko moci, ale moc tato, temná a vissionářská, zatahovala nejspodnější vrstvy, tvořící počet národa.

Se strany socialistů následovala řada podniků a akcí ve smyslu revoluční jednoty národa a programu druhé revoluční vlády. Dne 28. května hlásila P. t. a.: „Paní Berežkovská“*) přijela do Simferopolu a přonesla zde k vojsku řeč, v níž pravila: „V dohodě se spojenci musíme podniknouti výpad proti vojskům císaře Viléma. Musíme ukázat světu, že revoluční armáda, je-li nutno, dovede vítězit a že je s to zjednat si úctu i podporovat snahy národů o svobodu.“

V prvním denním rozkaze Kerenského i v projevu Berežkovské obsaženo jest již novum: Od zásady, že Rusko nemůže uzavřít separátní mír, učiněn krok dále. Revoluční Rusko musí přejít zase i k ofenzivě. Vláda a její stoupenci nevyhý-

*) „Babička revoluce“, ztrávivší 32 roky v žalářích a vyhnanství.

bali se přímé mluvě a pracovali se vší rozhodností v armádě tak, že armáda ta musí přejít ve jménu revoluce k útoku proti zevnímu nepříteli.

Jaká byla nálada a situace na frontě mezi vojáky, důstojníky a dělníky, svědčí též některé dokumenty:

Z Petrohradu, 30. května. (P. t. a.)

„Sjezd delegátů z fronty schválil po rozpravě o válce jednomyslně usnesení, že armáda v zákopech prohlašuje, že je nutno co možno rychle učiniti přítrž světové válce, aby byl přivoděn mír bez anexí a náhrad na základě sebeurčovacího práva všech národů, při čemž ale vyslovuje zásadu, že „kdo chce mír, musí zbrojit k válce“. Poukazuje na těžké okolnosti, za nichž dosud armáda ruská bojovala, žádá sjezd, aby ruská fronta byla opatřena vším potřebným a to více dělovým kovem než „protrávou pro děla“. Armáda obrací se ku každému, jemuž je svoboda ruská drahou, aby se seskupil kolem dělnických a vojenských rad a zatímní vlády, k nimž má důvěru a které se nepustí do dobrodružství, ani nepřipustí, aby armáda byla hnojivem na cizí pole.“

Z Petrohradu, 30. května. (P. t. a.)

„Sjezd důstojníků z fronty přijal resoluci, ve které se vítají snahy vlády o trvalý mír a sbratření národů, a prohlašuje, že jediným prostředkem k tomu je energická obnova bojovnosti armády a zahájení neprodlené ofenzivy.“

V těchže dnech rada delegátů dělníků a vojáků uveřejnila v „Izvěstijich“ provolání k rolníkům, dělníkům a jiným občánům, aby upisovali půjčku svobody a tím upevnili důvěru k nové prozatimní vládě.

Projevy tyto dokazují zajisté, že dělnictvo i armáda v jádru svém stáli opětně za novou vládou a že spolupůsobili proti rozkladným elementům, u vědomí, že revoluce spočívá nyní na nich a že zdar její je nerozlučně spjat s výsledkem války. Veliká část armády i dělnictva byla proniknuta vědomím, že revoluce musí zůstatí vítěznou i ve světovém konfliktu válečném a že tudíž nemůže izolovati se od ostatní demokracie světa a pustiti se do vyjednávání o separátní mír s Německem, jehož armády měly okupováno tolik ruského území. Armáda volala po pomoci dělnictva a sedláctva v zázemí, dělnictvo po důvěře k vládě a pracoval i finanční pomoci zemí, nuležících se

v obraně a bojující za zajištění své svobody zevně, jakož za nové uspořádání poměrů v celé Evropě ve vztazích mezi národnic.

Také v důstojnickém sboru pracovali nadšeně k jednotě armády a k morálně-revolučnímu povznesení mass, uzpůsobovaných k úkolům, jež revoluce od nich žádala. Dne 1. června vydána tato zpráva o sjezdu důstojnických delegátů :

Z P e t r o h r a d u, 1. června. (P. t. a.)

Obecný sjezd důstojnických delegátů z fronty schválil tuto resoluci: Vítaje snahy zatímní vlády o trvalý mír a bratrský poměr národů, prohlašuje sjezd, že:

1. Všeliký průtah při obnovení bitevní schopnosti armády a loďstva měl by za následek zkázu svobodného Ruska, ježto Německu by poskytnuta byla možnost porazit naše věrné spojence, načež by pak nám Rusům nezbytně byl vnučen ponižující mír, jenž by zničil nabytou svobodu a uvrhl by svobodné občany Ruska ve starou porobu.

2. Ta tam je doba slov. Třeba jednati, aby německá vláda, jež neustále národy utiskovala, byla přinucena přijmouti vůli svobodného ruského národa, jenž neusiluje o anexi ani o kontrabuc, ale uvažá sebeurčovací právo každého národa a pokládá náhradu za spoušty spáchané ve spustošených zemích za spravedlivou.

3. Této chvíle je na frontě nezbytno neprodleně a odhodlaně ujmouti se ofensivy, která by zaručila vítězství. Sbratřování a defensiva bez ofensivy vedou mlčky k zvláštnímu míru, jenž by měl za následek zkázu a zneuctění svobodného Ruska; všichni ruští národové musí se sjednotiti k jednomu cíli, přinutiti ústřední mocnosti, aby přijaly vůli Ruska a jeho spojenců. Apelujeme proto na hrdinnost svobodného národa.“

Na tomže sjezdu ujal se též slova delegát 3. husarského pluku, Lopuchovskij, který pravil, že výbor tohoto pluku vypracoval pro vojíny přísežnou formuli. Dal vojínům na rozmyšlenou 24 hodiny a řekl, že kdo formuli nepodepíše, nebude poslán na frontu a bude to považovati u něj za věc svědomí. Kdo ji však podepíše a opustil by pak frontu ve chvíli nebezpečí nebo boje, bude bez milosti svými druhy zastřelen. V přísežné formuli se praví:

„My, občané svobodného Ruska, kteří po tři roky ležíme v nej přednějších pozicích, prohlašujeme, že válka musí

býti vedena v plné shodě se spojenci, až bude dobyto míru. Prosíme zatímní vládu, aby byla jista, že jsme ochotni za první zavolání chopiti se ofensivy, ať se to stane za jakýchkoli okolností. Prosíme o čest, abychom upevnili dobytou svobodu. Jsme přesvědčeni, že by porážka Ruska na frontě vložila na nás kruté jho a měla by za následek, že by se naši spojenci obrátili proti nám. To, vzpomínajíc na své otce a matky, při krvi našich padlých druhů a při své vlastní cti přísabáme, že věrně a nezlomně dostojíme svému slibu a nešetříc svého života, podrobíme se každému rozkazu svých vůdců.“

Lopuchov dodal, že přísaha byla podepsána nejen celou divisi jízd, nýbrž i celým jíздеckým sborem.

Ruská armáda nebyla tedy v naprostém rozkladu, jak snaží se dovoditi oni vykladači, kteří vidí jen zevní stránku materialistických poměrů a pudů a přehlížejí úplně lidského ducha. Ruské armádě, která se považovala nyní za armádu revoluční, nikoli armádu caristickou, nescházelo nadšenců a hrdinů, kteří působili duchem a agitací svou proti agitaci bolševické a získávali spontánně také celá tělesa a massy pro každé odhodlání, jež budoucnost země na ně kladla. Ušlechtilými prostředky přesvědčování a povzbuzování volali k ochablým, lhostejným a pochybujícím a tento příklad známého jedinca Lopuchovského a 3. husarského pluku je zajisté svědectvím, že ve víru svou srážejících se proudů neutonula ona hluboká ruská duše, schopná nejvyššího sebeobětování za ideál, za pravdu, za přesvědčení, za svobodu, za vlast.

V těchto dnech podána také prvá zpráva o vyšetřování vůči bývalému ministru války Suchomlinovu. Vyšetřování osvětlilo, jaké zločiny byly spáchany na ruské armádě, jednak přímým zrádeovstvím, jednak zločinnou nedbalostí a nedostatečným opatřením. V případě války mají vojevůdceové, ministři a dodavatelé miliony lidí ve své moci, a jsou-li neschopni nebo zločinní, utracují tyto massy v marce smrti. Ruská armáda, již zajisté nescházelo na hrdinnosti, byla střížena neštěstím, že na vedoucích místech seděli takoví zločinci, ať již zločinní svou nedbalostí nebo přímým zrádeovstvím.

O vyšetřování Suchomlinovo sděleno:

Z P e t r o h r a d u, 31. května (P. t. a.)

„Ministr spravedlnosti Perevercev podal prozatímní vládě svou zprávu ve věci bývalého ministra vojenství Suchom-

linova. Žaloba klade mu vinu, že po prohlášení války nevykonával nutných opatření, aby stupňoval velmi nepatrnou výkonnost státních dílen, že zanedbal přibrati k státní službě soukromé továrny a tímto způsobem zavinil nedostatek střeliva ruské armády a že dále byl nápomocen nepříteli při jeho ofenzivě proti Rusku, že dával Mjasojedovi, kterého znal jako německého vyzvědače, dodávat četné zprávy oddělení generálního štábu pro protivyzvědačství, že oznámil rakouskému příslušníku Momtschillerovi, o němž bylo známo, že je agentem vídeňské vlády, doslovné znění zpráv o obhájovacím stavu Ruska, podávaných carovi a že posléze předal Goškevičovi a Jumbadzovi, dvěma to osobám, příslušejícím občanskému stavu, rozmanité písemnosti, týkající se formací vojsk, mobilisace a válečných dopravních prostředků. Žena Suchomlinova je obžalována, že svému muži při tom pomáhala.“

Rusko mělo tedy své veliké a mocné zrádce, jimž třeba připsati aspoň některé porážky a nezdarů armády. Mjasojedov, jak zajisté je známo, hrál velikou úlohu při první velké porážce Rusů v Mazurských jezerech a byl také jako zrádce zastřelen. Suchomlinov byl později odsouzen k doživotnímu žaláři.

Rusko bylo stíženo dvojí kletbou: Neschopným a zločinným carismem na straně jedné a sociálním utopismem a mysticismem na straně druhé. Revoluce zvrátila systém prvý, ale nedovedla postavití hráze druhému extrému, který na konec zvrhl se v carism ze zdola.

Ministr války odejel počátkem června na frontu, plamenými řečmi povzbuzoval vojáky a pracoval k obnovení disciplíny a morálního povznesení armády. Přese všechny tyto akce však disciplína se přece jen uvolňovala. Působila zde bezesporně svoboda ruského vojáka, daná revolucí a rovněž, i snad ještě mnohem více protiagitace extrémních živlů, jimž právě danými svobodami umožněno pracovati v armádě neobmezeně každým způsobem. Byla to nová ruská „svoboda mínění“ a „výměna názorů“. Fronta přeměňovala se tak ve schůze a meetingy vojáků, kde mluvilo se sice též o obraně vlasti a objevovaly se příklady Lopuchovských, ale vedle nich rostla též oposice, politisovalo se všeobecně, dělal se „mír s německými kamarády-proletáři“, řešil se „socialistický stát budoucnosti“, který v Rusku je prý již jen na dosah. Armáda ztrácela tak svou zcelenost, soudržnost a jednotnost. Generály počal znepokojoval tento stav — s hlediska vojenského byly to úkazy nejvyšší po-

vážlivé, počátky konce. Vojáci počali ve schůzích debatovati o daných rozkazech, jsou-li správné a účelné a je-li nutno je vyplniti či odepřít. To nebyla více družnost mužstva s důstojníky, to bylo již mizení každé autority, i dříve vojáky zvolené a uznané.

Tento stav je částečně osvětlen vystoupením vrchního velitele generála Alexejeva a působením jeho na delegáty fronty. Již to ukazuje také na svobodu v ruské armádě, když nejvyšší velitel nerozkazoval pouze, nýbrž řečnil k vojákům, přesvědčoval je, napomínal, zapřísahal a agitoval téměř pro dobrovolnou disciplínu, vycházející z přesvědčení, nadšení a obětavosti vojáka. Petrohradská telegrafní agentura sděluje o tom že dne 3. června:

„Vrchní velitel generál Alexejev promluvil k delegátům z fronty, kteří byli shromážděni v hlavním stanu. Poukázal na zmenšení vojska na frontě a projevil hluboké politování nad tím, že se půldruhého milionu vojska rozpadlo v jednotlivé skupiny. Alexejev napomínal vojíny, aby působili na své druhy, aby nepříteli mohl býti uložen mír, jakého s přejí Rusko. Kdyby spojenci pozbyli důvěry k Rusku, ztratilo by Rusko své přátele, nepřátelé by však nepřáteli zůstali. Generál sňal přilbu a pozdravoval vojíny. Jeden vojína odpověděl, že nová doba se již ukazuje. Všechna vojska budou hotova dáti se na rozkazy generálů na pochod. Alexejev objal mluvčího a děkoval, že si zachoval svého národního ducha. Slova generálova byla provázena projevy.“

V zmáhajícím se rozkladu armády objevovali se stále nadšenci i v massách prostých vojáků a duch jejich zadržoval a tlumil protiagitaci. Protiagitace však slibovala tolik, že opojila armádu mírem a blížícím se „státem budoucnosti“ a učinila z ní na konec davy lidu, utíkajících při potížích mírových v Brestu Litevském po náporu německých vojsk domů za svým vůdcem Trockým do toho jeho i jejich „státu budoucnosti“ ...

Kerenskij, vrátiv se ze své agitační a inspekční cesty z fronty, sděloval vládě, že ačkoli stará kázeň byla podryta, ruská armáda na základě kázně, vznikající z nového sebevědomí, stává se prý rozhodně silnější. Sbratřování na frontě prý již ustalo ...

Ve všeobecných starostech o armádu a pokoj v zemi pracovala vláda též na politických a hospodářských osnovách, jež

byly důsledkem a příkazem revoluce. Počátkem června vypracovala právní komise zatímní vlády osnovu zákona pro volby do ústavodárného shromáždění. Návrh zněl na všeobecné, přímé, tajné a rovné právo volební od 20 let věku bez rozdílu pohlaví a poměrné zastoupení. Rusko postavilo se tu reprezentativním systémem v popředí všech států a učinilo veliký krok před veškerou ostatní demokracií.

Vedle otázky armády také agrární otázka naléhala na konkrétnější řešení, a to jak u vlády, tak jiných příslušných korporací. Dne 3. června oznamovala úřední petrohradská kancelář:

„Ve schůzi agrárního ústředního komitétu bylo sestaveno znění projevu o agrární otázce, v němž se praví, že všechny krajiny, schopné obdělání, mají být přenechány k použití rolníkům a hospodářům. Před svoláním konstitučního shromáždění nikdo nemůže řešiti agrární otázku, tím méně provésti její rozluštění. Správné rozřešení agrární otázky je možné toliko na základě všeobecného státního agrárního plánu. Samovolné pokusy obyvательства o řešení agrární otázky vážně by ohrozilo stát“

Zajisté, že i zde vyslovena byla zdravá myšlenka a zásada, jakou by se musila řídit i každá vláda jiná, socialistická především. Z půdy žije stát i národ a nepřichází tu v úvahu jen otázka majetková, nýbrž i otázka intenzivního hospodaření a využitkování veškeré půdy. Pozdější „rozřešení“ agrární otázky vládou bolševickou ukázalo, jak škodlivá je taková překotná přeměna.

Současně také konference členů říšské dumy vyslovila počátkem června své stanovisko k agrární otázce v tomto smyslu:

„Agrární reforma může být provedena toliko konstitučním shromážděním, jež jedině bude míti dostatečnou míru autority, aby dopomohlo svému rozhodnutí ke všeobecnému a nepopírnému právu. Říšská дума obrací se proto ku všem členům s výzvou, aby se zdrželi jakýchkoli činů do rozhodnutí konstitučního shromáždění.“

Možno ovšem dodat, že agrární otázka, při níž srazily se protivy liberalismu a socialismu, zůstávala nejpalčivějším problémem i pro revoluci a že uplatňovaly se zde tendence odro-
čovací.

V.

Bolševism roste — rozklad pokračuje

Měsíc červen přinesl dny, vrcholící v první veliké krizi revoluce. Předcházející změna vlády znamenala již záchvěvy této krize, ale také snahu, krizi předejít a uvarovati se jí. Nepodařilo se to však. Odhodlání druhé vlády potírati protirevoluční či superrevoluční agitaci zůstalo více méně na papíře a objevilo se spíše jen morální hrozbou než nějakým psaným zákonem. Svoboda agitace i akcí zůstávala i nadále, a to i v případech, jež dle všech pojmů kteréhokoli státního řádu a pořádku nabývaly příznaků zjevné nebo blížící se vzpoury. Dlužno říci, že první fáze revoluce byla i v tomto směru liberální až k nejzastším hranicím. Bolševici později ukázali, jak oni představují si svobodu mínění a projevu, když hájili svůj režim a svou revoluci vůči protirevoluci.

Jak liberálně chápala druhá koaliční vláda svobodu, dokazuje tato zpráva:

Z Londýna, 2. června (K. K.).

Reuter oznamuje z Petrohradu:

Průvod krajních živlů anarchistických s černým praporem táhl za bílého dne po Něvském prospektu. Někteří v zástupu byli ozbrojeni ručnicemi, dýkami a ručními granáty. Na praporu byl nápis: „Pryč s úřady!“ „Pryč s kapitalisty!“ „Ať žije sociální revoluce a komuna!“ Nikdo průvodu nepřekážel. Mezi manifestanty byli vojáci a námořníci. Agitátoři vyzývali obecnost, aby plenilo banky. Prohlásili, že v den nastávajících voleb do obecního zastupitelstva započne nová revoluce.

„Nikdo tomuto průvodu nepřekážel“. Autorita státní revoluční moci zde nezakročila. Nová revoluce s takovýmito hesly byla již na pochodu a liberalisticko-socialistická vláda zůstala zde pouhým divákem. Činila tak ze zásad svobody nebo již z malomoci proti spodním proudům? Brzké události ukázaly, že nebyla ještě malomocnou a že dovedla ještě ovládnouti situaci. Měla dosud dělnictvo i vojsko. Zdá se tedy, že byla to spíše „svoboda“, která nechávala volného průchodu i takovýmto zjevům a pak snad ono příslovečné ruské „ničivo“ — to všechno nic není, nic se nemůže stát, to jsou jen demonstrace několika set opozičníků, kteří se vybijí svými demonstracemi . . .

Zatím však krise se přirostřuje a postupuje:

Kerenský setkává se s odporem. Mezi dělnictvem a vojskem uplatňují se snahy bolševismu po separátním míru. Řečníci bolševiků hlásají, že je třeba jednat s Německem, „zda se chce dohodnouti“. Na vládu činí se nátlak, aby žádala od spojenců, jaké jsou jejich válečné cíle a kam dalším válčením směřují. Lidu se namlouvá, že Rusko válčí za cizí zájmy — za anglický a francouzský kapitalism a imperialism, že může dostat od Německa mír, jen mír ten chtějí a nepodporovat cizí imperialisty. V propagandě této vyniká jasně ona úzká definice socialismu, která světovou válkou naprosto se zhroutila. Přímocharé oddělování „proletářských zájmů“ od kolektivních zájmů národa. Bolševici přezírali, že nejen ruský proletariát, ale také Rusko a ruský národ je zde angažován, že jedná se o budoucnost Ruska jako státu, jako politického a sociálního činitele v Evropě a ve světě a že s touto budoucností Ruska, s jeho vnitřní silou a s jeho mezinárodním postavením spojeny jsou též osudy ruského proletariátu a politické a sociální řády v Evropě, zvláště pak, když sociální demokracie německá zřekla se jakékoli mezinárodní politiky proletariátu, spojila své zájmy s Německem jako státem a za toto Německo, v d n e š n í j e h o p o d o b ě, spoluviedla válku.

Bolševism upadl do třídního politicko-sociálního primitivismu, který byl tím primitivnější, že proletariát všech ostatních států vytkl si válkou jiné směrnice a dle rozdělení na válčící skupiny octnul se v tomže konfliktu jako byly tyto skupiny samy. Jakou třídně-socialistickou politiku mohl dělati zde proletariát Belgie nebo Srbska? Jak mohl proletariát těchto dvou malých, válkou zničených států, spojití se na př. s německým dělnictvem a vyhlásiti socialistickou válku svým vládám a své buržoasii — sdílejí stejný osud vyhnanců a porobenců? Kde a jak měl tento proletariát začíti svou socialistickou revoluci, jak ji měl začíti ve spojení s německým proletariátem, který byl v Belgii a v Srbsku jako cizí vítězné vojsko? Jaké socialistické osvobození přinášel tento německý proletariát proletariátu onomu, v jakém spojení s ním mělo belgické a srbské dělnictvo ničit ještě svou buržoasii a kapitalistické řády svých domovin, z nichž bylo buď vyhnáno nebo v nichž bylo nuceno poslouchati cizí vojenskou moc? V této situaci byl i proletariát francouzský, třeba že věci tam nedospěly ještě tak daleko jako v Belgii a v Srbsku. Ale kdyby francouzský proletariát začal mysliti po bolševicku, nebyl by na konec tamže, kde bylo děl-

nictvo belgické? A nebyla již v téže situaci aspoň část dělnictva francouzského? Jak mělo dělnictvo francouzské, v území okupovaném vítěznou armádou německou, vésti socialistickou revoluci proti francouzské vládě, proti francouzskému kapitalismu a imperialismu a zřizovati francouzský socialistický stát? Měli táhnouti na Paříž s Vilémovou armádou a německými socialisty, kteří byli její vojáky? Srovnáním tímto, myslím, je náležitě jasno, jakou úžasnou frází, jakým dětinstvím a jakou pomateností stalo se heslo o boji proti vlastní buržoasii, vlastní vládě, vlastnímu kapitalistickému státu, použité uprostřed války a v situaci každého jednotlivého národa, v celé své všeobecnosti a nějaké generelní platnosti, když především neučinil tak proletariát německý?

A jest možno tvrditi, že ruské dělnictvo bylo v jiném položení? Poněkud, jestli pustilo se zřetele vše, t. j. osudy celé západní Evropy i s její dělnictvem, a jestli chytilo se pouze možnosti, že doma, v Rusku, může provésti „konečné cíle socialismu“. A touto orientací řídil se bolševism. Lhostejno, jak bude vypadat západní Evropa. Lhostejno, zda opanuje tam třeba i německý kapitalism a imperialism, jen když aspoň v Rusku bude nastolen socialism . . . Ale což, současně již také je lhostejno, jestli pak i tento ruský socialism, momentaně snad vítězný, bude na obrat ruky státi tváří v tvář vítěznému kapitalismu a imperialismu německému, s nímž přece nutně musí se utkati v novém konfliktu, či že po jeho vítězství na západě nastane nový jeho boj se socialismem na východě? Ty věci jsou jasné jako boží den, ale bolševism, zavrtaný jako kukla do svého ruského obzoru, všechnu tuto nejbližší budoucnost přezíral, neorientoval se evropsky, mezinárodně, a šel za svým separátním cílem problematickým a možným jen na chvíli, jako provisorium, experiment. Již současná mezinárodní situace měla bolševismu býti ukazovatelem, že vydává se na cesty bludné a propastné, nehledě pak již k stejně závažné otázce, zda vůbec je možno na ráz a trvale převésti nějakou revoluci současné Rusko, v hospodářském a sociálním vývoji daleko opozděné, ve stát socialistický. Proto musí se nám jeviti bolševism jako socialistický mysticism, a ne není tak vzdáleno „vědeckému“ socialismu, jako právě bolševism.

V měsíci červnu projevila se bolševická propaganda ve velikých rozměrech a nabyla již rázu takového hnutí, které není více oposčením — nespokojeným a kritickým — nýbrž které

počíná uchvacovat massy a svěmocně provádět své theorie též ve veřejném životě, v praxi.

Byl-li vysloven požadavek rozdělení půdy nebo půda těm, kdož ji obdělávají — stoupenci bolševismu počali tedy dělit půdu. Vyřčena-li maximilistická zásada: Továrny dělníkům — bolševičtí dělníci počínali se zařizovati, že továrna bude jejich. Učilo-li se v theorii, že je nadhodnota práce a o tu že kapitálisté dělníky vykořisťují — bolševičtí dělníci, aby nebyli vykořisťováni, požádali o zvýšení mzdy také o 100 procent dle výpočtu anebo i nad výpočet, kolik měla továrna čistého zisku a aby tento čistý zisk připadl úplně jen na zvýšení mzdy. Slychali-li dělníci, že úředníci a dozorcí tovární jsou paraziti, živení z práce dělníků — počali nyní neuznávat úředníky nebo svěmocně dosazovat je ze svého středu. Docházelo k takovým konfliktům, že výroba byla leckde zastavena a továrny zavřeny, jelikož majitelé prohlásili, že za takových okolností pracovati nemohou a nebudou. Nepochopené a neztrávené theorie, jakož i agitační fráze, přijímané naivně v celé jich doslovnosti, staly se revolučním programem mass a to programem ihned uskutečňovaným.

Vůdcům připadala zde veliká úloha: Povinností jejich bylo vysvětliti, že socialistické „rozdělení půdy“ nemůže znamenati, aby sedláctvo vesnice vyšlo si na pole, půdu statkářovo a půdu mezi sebe rozdělilo a statkáře vyhnalo, nýbrž že socialistické „rozdělení půdy“ znamená převedení velikého pozemkového majetku soukromého v zájem národa, že převedení toto může míti různé formy nového vlastnictví, že může býti provedeno různými prostředky a má-li býti uvarováno občanské válce, že může býti provedeno jedině způsobem zákonným. Vůdce měli vysvětliti, že rozdělení půdy může se státi v drobné soukromé vlastnictví, v majetek družstevní, obecní, guberniální, státní, že půda může býti vykoupána a zase rozprodána anebo na dlouhé lhůty pronajata, že třeba přihlížeti k četnosti rodin nových majitelů, že je třeba současně vytvářeti organizaci a celý aparát nového hospodaření a nového berního systému, že otázka je i u socialistů nejasná, nepropracovaná, že praktické její provedení nemůže se státi ukvapeně a nemůže býti provedeno jen za součinnosti všech veřejných činitelů — vlády, zemstev, obcí, že musí býti provedena organizace úvěru atd., — že zkrátka otázka je těžkým problémem, spočívajícím na sociálních zásadách, aby novou úpravou majetnictví půdy přestalo vykořisťování práce a vzrostl blahobyť národa, že úpravu tuto lze pro-

vésti bez sociálních třesů, tak jako na př. i zrušení nevolnictví a že úprava ta musí spočívat na téže zásadě obecné účelnosti, jako expropriace kusu soukromého pozemku pro dráhu, silnici, průplav a pod.

To se mělo lidu říci a v tom smyslu pracovati. Tak mělo že býti navržena socialistická expropriace půdy a soukromého vlastnictví vůbec při předcházejícím theoretickém vybudování celé nové soustavy, která nemůže býti mechanickou dle jediného vzorce a konceptu a při předcházejícím vybudování administrativního aparátu nového způsobu výroby a hospodaření, na němž zase by byli účastníci dělníci, správy závodů, obce, družstva, organizace, odbory, gubernie, stát.

V Rusku však byla revoluce, svoboda, socialism — a massy — ponoukané buď socialistickými nevědomci nebo fanatiky a nesvědomeci, které počaly prováděti „revoluci socialistickou“.

Počátkem června došlo k velikým nepokojům na ruském venkově. Byly jimi zachváceny gubernie: Petrohrad, Moskva, Vjatka, Tver, Tula, Charkov, Ula i jiné. Nová revoluce zvedla hlavu — revoluce temná, neorganická, zmatená, jež nutně musí vésti jen k rozvratu, anarchii a nekonečné občanské válce. Mužici počali „dělit“ půdu dle názorů jednotlivců, dle poměrů místních, pouze na zásadě nějakého sdělení, t. j., že půda ta nebude již patřit statkáři, nýbrž jim, mužikům. Dělnictvo průmyslové počalo zase „socialisovat“ závody. Ustanovilo „ředitele“ ze svého středu, továrnu prohlásilo za společný majetek. Jinde nešli tak daleko a „obmezili“ se pouze na požadavek zvýšení mzdy až o 100 procent, což v některých závodech znamenalo převýšení i celého závodního kapitálu. V místech, kde vzniklo takového hnutí, konstatován byl veliký pokles výroby z několika příčin: pasivní resistance, poruchy v továrním organismu, nejistotě poměru dělnictva k podniku a podniku k dělnictvu, stále schůze, spory, debaty, vyjednávání, konflikty. Dělnictvo mělo i spory vlastní: někteří žádali pouze zvýšení mzdy, jiní to prohlašovali za zbytečné a nesocialistické, jelikož teď přišla doba, aby se provedla socialisace továrny a nikoli jen nějaké zvýšení mzdy. Mnoho továren bylo zavřeno majiteli, — někde i dělníci zastavili práci — až bude vyřízena otázka socialisace. Sibiřské město Baranui vyhořelo a požár považován za dílo revolucionářů.

Takové byly pořádky revoluce Leninovy a Trockého. Snad lidé tito představovali si věci jinak — kdož ví? Ale přímočarí.

jejich hesla, socialisování, útoky na vládu měšťáků a socialistů, kteří „socialism zkompromitovali a zradili“, hesla o okamžitém míru „s bratry a soudruhy německými“ — to vše bylo vrháno v davy, přijímáno místními agitátory a šířeno jako sladká epidemie.

Socialističtí vůdcové, vážní a zodpovědní, nestáli přirozeně za tímto hnutím a za tímto socialismem. Vždyť ve vládě bylo pět socialistů, mužů vážených, zvučných jmen v Rusku i v Evropě a zodpovědných za další průběh revoluce i za socialism jak vůči Rusku, tak i vůči Evropě a zodpovědných též za mezinárodní politiku Ruska vůči spojencům a vlastně vůči celému lidstvu.

Zdá se však, že socialističtí ministři nebyli tu přece na výši doby a neovládali situaci. Zdá se, že i oni byli zasaženi jistým malomocenstvím — nejasností a kolísavostí u sebe samých, co vlastně má nyní socialism v Rusku dělati. Že nemůže v Rusku nastati ono „socialistické dělení“, jak primitivně se vytvořilo v názorech davu i odpůrců socialismu — to ovšem bylo u nich nade vší pochybnost a bylo by přímo osobní urážkou předpokládati u Plechanova, Černova a ostatních, že zde nebyly jim věci jasny. Kolísavost a nerozhodnost jejich — jak chceme usuzovati z dějů a zpráv, jež nám jsou dosud dostupny — spočívala asi v tom, že nedovedli se se vší energií postavití proti této zhoubné epidemii, šířené i ve vlastních stranách, a že v kolísavosti té nedovedli pevnou rukou vésti organizaci socialismu v praxi oproti populárnímu a vulgárnímu anarchismu. Snad okolnost, že připadal jim nevděčný úkol postavití se proti proudu ve vlastních řadách, či v lidových massách i za cenu ztráty popularity i za cenu obvinění „ze zrady na socialismu“, snad také i vlastní nejasnost, kam až možno jíti, aby revoluce splnila jak úkoly Ruska, tak i úkoly socialismu, snad i občasná pochyby a skepse, zda možno toho dosáti v souladu socialismu s liberalismem nebo sociálním reformismem, zastupovaným ostatními členy vlády — snad to vše bylo příčinou jisté paralysy, která ochromovala vládu i socialistické ministry a která neučinila z vlády to, co vláda v takovéhoto kritických chvílích musí být — silnou rukou státu a národa.

A tak vidíme, že i vláda i socialističtí ministři mluví a mluví, a jednají na povinnost a rozum, vyjednávají, domlouvají a kompromisují s Leninem a Trockým, a co hlavní — sami ve svých projevech nejsou jednotni, odporují si, někdy i navzájem

maně polemizují, domlouvají dělníkům k umírněnosti a zaměstnavatelům k povolnosti — ale neviděti tu silné a jednotné ruky i nějakého určitého, propracovaného plánu a systému jak v provádění sociálních úkolů vlády, tak i v energické obraně proti živlům destruktivním. Vzdálený posuzovatel má dojem, jakoby i u vlády převládalo mínění, že se to dá všechno urovňati a vyřídití vzájemným vyjasněním názorů na schůzích a v novinách. Socialistické strany a směry měly jž nyní v Petrohradě deset denních listů, které navzájem vedly prudké polemiky a rušily jednotu i v socialismu, nyní tak nutnou. Nebylo však ani zde vyhraněných směrů — tu souhlas s vládou a socialistickými ministry v tom a v tom bodě, odpor v druhém, s nímž zase souhlasil jiný list, odpor vůči jednomu projevu, souhlas s ostatními.

Byl chaos i mezi vedoucími socialisty a tím více ovšem v massách, kde za tohoto stavu nejzřejměji se uplatňovala jasná, přímočará hesla Leninovců o čistém socialismu: Mír s německými soudruhy, kteří též „nechtějí válce“, půda sedláckům, továrny dělníkům, pryč s vládou, lid si bude vládnout sám... Frásím těmto lid rozuměl a svoboda byla k uplatňování každého mínění i každé akce — demagogie, primitivism a anarchie zavalovaly čím dále tím více nejspodnější vrstvy, jež mohou býti nepřemožitelný v dobrém, ale také i ve zlém, dle toho, jakých vůdců se jim dostane, neboť vůdce míti musí, bez vůdců jsou bezradny anebo rozumují a revoltují, aniž by samy ze sebe vytvořily nějaký organism, fungující mechanicky jako zdravé tělo člověka.

V každé revoluci a hnutí lidu vůbec vidíme vedoucí postavy a jejich vliv. V revoluci ruské jest však zřejmý nedostatek velikých a silných organizátorů. Ruská revoluce, permanentní po 50 let v různých úryvcích a variacích, byla stále jen destruktivní: Bořila carism. Když byl na ráz zbořen, přešel úkol revoluce na pole konstruktivní. Ale zde revoluce selhala, zde nenalezla své velikány. Měla své vůdce, měla své vynikající lidi, nikoli však organizátory, kteří by ovládali národem. Kerenskij vynikal zajisté vysoko nad prostřednost: On byl tak nejviditelnější postavou revoluce. Byl však pouze jednostranného založení: Tribun, Jezdil, mluvil, řečnil. Jeho řeči byly fascinující. Kam přijel, kde zasáhl, měl jistě úspěch, přesvědčil, nadchnul, uchvátil a držel revoluci. Ale odejel — protisílly pracovaly znovu a přesvědčovaly zase ozry. Kerenskij chtěl celou revoluci vyřešit, držet ji svým mesianismem uchvacujícího

slova. Slovo to však neopřelo se o organisaci revoluce, která by udrželo to, co vztýčilo veliké, strhující slovo. A tak vidíme stále jen řečnický, polemický a agitační duch Kerenského s extrémním bolševismem, který pracoval touže methodou, ale vůči massám byl ve veliké výhodě. Kerenskij od lidu něco chtěl: Kázeň, občtavost, hrdinství, boj pro čest a budoucnost Ruska. Při tom mohl dáti prozatimně jen sociální reformy. Bolševism nechtěl ničeho, on dával: mír a pozemské statky, vše — jen jdi, lide a proved to; mír máš, když zanecháš války a statky máš, když si je vezmeš. Souboj byl strašně nerovný. Trockij a Lenin pohybují se vedle postavy Kerenského v agitaci, ale v souboji tom vyniká jejich „program“. Bolševism neměl žádnou zvlášť velkou osobnost, ale vítězil, jelikož rozdával Rusko na všechny strany: Lidu, národnostem i — Německu. Bolševism rozdál Rusko a zvítězil. Provedena úžasná věc dějinná, při níž vítězové zůstali a zůstanou i pro dějiny postavenými temnými. Nebudou v dějinách skutečnými hrdiny ani apoštoly. Vedle jejich iniciativy k bolševickému převratu zůstává vedle nich vše již anonymní, davové, zmatené, neorganické. Ovšem, pak i oni začali výborně organisovat po svém. A ač na čas byli vladaři Ruska, nezískali Rusko a nevládli Rusku. Když Německo vyhlásilo válku — vyhlásilo ji Rusku: Celému Rusku, jako státu, jako moci, jako 150miliónovému národu který má v Evropě a v lidsvu určité poslání a vzbuzuje určité obavy. Když vznikl odpor proti bolševismu — zahraniční odpor, z důvodů světového míru a mezinárodní konstelace, neplátil Rusku, bolševismem ovládanému, nýbrž jen bolševikům a to ještě ne ani massám, třídě, nýbrž vůlečím, hrstce osobností, téměř jen dvěma demonickým osobám; odpor a snahy asi takové, jaké vznikají všude; kde rozzuří se člověk záchvatem šílenství a musí býti on sám, jako jedinec, učiněn neškodným. V tom smyslu rozumí také nyní ostatní Rusko vojenské intervenci dohody a v tom smyslu ozývá se i volání bolševických vladařů: Ne Rusko, ne národ, ale my, „socialistická vlast“, v Rusku je v nebezpečí. Bolševism padne, ale Rusko bude žít v ostatní sociální harmonii světa.

V nastalých nepokojích červnových hrál velikou úlohu Kronštat, památný stejným způsobem též z revoluce r. 1905. Kronštat prohlásil se za mocnost sám pro sebe. Dělnická rada ustavila se jako jediný vládnoucí orgán v městě i v pevnostním pásmu a vypověděla tak vládě i celkové revoluci poslušnost. Kronštatská rada octla se tak v konfliktu i s radou petro-

hradskou, nejen snad pouze s vládou. Výkonný výbor rady dělníků a vojáků v Petrohradě neschvaloval toto jednání a sdělil „kronštatským kamarádům, že vedou revoluci na nepravé koleje. Okolnost, že okresní výbor rad prohlásil se zde za vládu, přiči se demokracii celého Ruska, která usiluje utvořití jedinou revoluční ústřední moc; politika vaše vrhá proto zem v anarchii“. Do Kronštatu byli vysláni socialističtí ministři Skobelev a Čeretělli vyšetřovat a uklidňovat. Nejhorším bylo, že i mezi socialisty jevil se povážlivý zmatek. Bolševici uchvacovali massy propagandou o uzavření okamžitého míru a rozdělení majetku — socialističtí ministři i listy polemisují proti sobě a nejsou žádnou jednotnou mocí proti bolševismu. „Pravda“ psala, že prý „Rusko svou další válečnou politikou překáží zrevolucionisování Německa“ (!), „Izvěstije“ nevěřily v německé zrevolucionisování, ale nesohlasily s připravovanou ofensivou a propagovaly vyčkávací stanovisko, „až jak přece jen dopadnou věci v Německu“. Štokholmský „Aftonposten“ oznamoval dne 5. června, že 20 procent továren v Petrohradě musilo býti uzavřeno, jelikož mzdy nemohly býti ještě více zvýšeny; výroba poklesla, ježto dělníci neustále schůzují a debatují, nebo i provádějí pasivní resistenci. Z ostatních míst Ruska docházejí podobné zprávy. Mírová propaganda roste pod heslem: „Mír stůj co stůj, mír za každou cenu!“ Kerenskij a Čeretělli objíždějí zemi a s největším namáháním udržují disciplínu.

V rostoucí anarchii objevovaly se podivné revoluční postavy, mladíci často, plni ideálů a nadšení, ale také plni nezkušenosti, nezralosti a dobrodružnosti, kteří chápali revoluci tak asi ve smyslu nějakých indiánských povídek.

Dle zpráv roterdamských listů byl hrdinou kronštatského převratu mladý student chemie Lamanov, který prý o sobě prohlásil, že stane se Napoleonem i Rousseauem v jedné osobě. Rozdělí prý Rusko na malé jednotky, jež budou spravovány místními neodvislými sověty, volně spojenými navzájem ústředním výborem v Petrohradě. Jeho bratr, poručík, byl ustanoven velitelem Kronštatu a mnoho vysokých míst vojenských bylo obsazeno prostými vojáky. Zprávy tyto mohou snad býti přehnané, snad i odpovídají skutečnosti. Po převratu bolševickém viděli jsme, že děly se věci sotva uvěřitelné a že mechanicky obsazovala se místa kýmkoli, jen byl-li bolševikem, ať již měl či neměl potřebných zkušeností a schopností. V tom byla také agitační síla bolševismu, ale současně i slabá jeho stránka, neboť scházely mu pak zdatné síly v státní administrativě, v níž,

aby byla spolehlivou, byl nucen provést radikální přesuny a bráti prvý zřítel k spolehlivým stoupcům a nikoli k zdatným odborníkům.

Vláda nepoužila proti Kronštatu žádných represálií: Vyjednávala, domlouvala, přesvědčovala, apelovala ve jménu revoluční jednoty národa. Po celou tuto dobu revoluce jeví se také přímo fropantní rozdíl mezi methodou prvých vlád a poslední vládou bolševickou. Tato od prvého okamžiku ukázala ruku co nejsilnější: K rozkazu připojena hned hrozba nejpřísnějšího trestu anebo s rozkazem a nařízením vyslána hned ozbrojená moc. Svobody obmezeny, listy potlačeny. Bolševici od prvého okamžiku vládli železnou methodou, nabyvši záhy rázu teroru, kdežto prvé revoluční vlády jednaly skutečně v duchu co nejsvobodnějším, téměř až s jakousi úzkostlivostí respektování každého mínění. Pak ovšem sáhnuo též k prostředkům moci, ale nezvratnou pravdou zůstane, že revoluční režim prvých měsíců byl nejvyšš svobodomyšlný, že rozměklostí svou umožnil rozvoj extrémních živlů a anarchie. Kdyby bolševici jednali podobně, byli by se udrželi snad sotva několik týdnů. Zcela jistě již ústavodárné shromáždění dalo by revoluci směr protibolševický. Proto bolševici zavrhlí režim parlamentarismu a demokracie a sáhli k režimu diktatury a teroru. Režim prvé vlády kadětské a ostatních vlád koaličních znamenal skutečně demokracii a svobodu, režim vlády socialistické autokracii a teror.

Dne 7. června objevili se bolševici již v určité formě na revolučním obzoru a započali akce v širokých rozměrech. Usnesli se na konferenci v Petrohradě, v y d a t i p r o v o l á n í k v o j á k ů m n a f r o n t ě a to v tom smyslu, že válku prodlužují francouzští, angličtí a ruští kapitalisté a že heslo „válka až do vítězství“ je heslem anglických kapitalistů, aby upevnili své panství nad Bagdadem a v Africe a kapitalisté ruští aby vyplnili Arménii a Persii. Bolševici proto vyzývají armádu, aby hlasovala o tom, zda za takových okolností a z a t a k o v ý m ú č e l e m má býti válka dále vedena.

Zde třeba uvážiti dvě věci: Jednak, že vojáci sami měli hlasovati o sobě, zda chtějí válčit, či zda chtějí z fronty domů, za druhé pak, že m ě l i h l a s o v a t i o n e s p r á v n ě d e f i n i c i ú č e l u v á l k y. Definovat válku tak, že jen angličtí kapitalisté chtějí vykořistit Afriku a Asii a ruští kapitalisté vyplnit Armenii, a postaviti otázku, zda ruský voják chce z a t y t o c í l e obětovat svůj život — pak ovšem nemůže býti ani pro socialistu žádné jiné odpovědi, než že nechce. Ale

definice ta je buď zase onen přímo dětský primitivism v nazírání na tuto válku anebo vědomý podvod. Zvlášť charakteristická je ta okolnost: Ať probíráme a šfáráme v provoláních bolševiků jakkoli důkladně, stále postrádáme i jakékoli zmínky o roli Německa v této válce, o Belgii, o Srbsku a jiném imperialismu a kapitalismu, než jen francouzském, anglickém a ruském, o jiné autonomii národů než jen zase o ruských. A jestli přece vyskytuje se tu a tam nějaká zmínka o Německu, pak nikdy nenabývá takové příkré formy a ztrácí se ve vypiaté agitaci proti čtyřdohodě. Vůdčí bolševici nesprávně informovali ruského dělníka a ruského mužíka a v informování tomto o podstatě války, příčinách a cílech přímo zneužívali všeobecné příslovečné nevědomosti ruských mass i svobody, kterou prvá revoluce dala.

Dělnictvo, sedláctvo a vojáci byli tedy již stíženi bolševismem ve velikých rozměrech, avšak daleko ještě neopanoval bolševism pole ani v těchto massách, v nichž prováděl svou propagandu. Objevuje se i v této době celá řada projevů anti-bolševických právě i z těchto kruhů. Na př.:

Z P e t r o h r a d u, 12. června (K. K.) Sjezd selských zástupců z celého Ruska se usnesl odepřítí Kronštatu potraviny, jestli město nespojí se s ostatními revolučními stranami země.

Z P e t r o h r a d u, 13. června (P. t. a.) V Petrohradě, Moskvě a jiných městech vypukly velké stávky. Železniční zřízenci se usnesli proti stávce. Důrazně prohlašují, že stávka je nyní zločinem proti vlasti a vojsku.

Z P e t r o h r a d u, 21. června. (P. t. a.) Sjezd kozáků učinil usnesení proti propagandě Leninovců a pro pokračování války se spojenci.

Zvláštním úkazem revoluce bylo v této době zřízování organisací, zvaných „prapory smrti“. Byli v nich důstojníci a vojáci, muži a prý i ženy s odhodláním jíti na smrt pro vlast a svobodu.

Vláda také učinila opatření proti sběhům, avšak zachovala i tu největší zdrželivost a umírněnost, v pravém opaku, než jak později počínala si vláda Lenínova:

Z P e t r o h r a d u, 8. června. (P. t. a.) Zatímní vláda schválila osnovu zákona proti sběhům, kterou vypracoval ministr spravedlnosti. Sběha postihnou tresty nejen v zákoně uvedeně, nýbrž také ztráta práva voliti do ústavodárného

shromáždění. Otázka, zda sběhové po provedení agrární reformy mají býti vyloučeni z účasti na rozdělení půdy, má býti ponechána k rozhodnutí ústavodárnému shromáždění. Rodinám sběhů bude odňat vyživovací příspěvek.

U armády provedena též důležitá změna v hlavním stannu. Dne 4. června ohlašovala P. t. a., že generál Alexejev byl dán k dispozici a generál Brusilov byl jmenován vrchním velitelem. Z jakého důvodu se tak stalo, nebylo blíže sděleno.

Vláda sama oficiálně povolávala do země též revolucionáře, socialisty a vlastence, pronásledované kdysi carismem. Vláda si přála, aby zvláště i tito muži spolupracovali na díle osvobození Ruska. Tak přibyl dne 13. června do Petrohradu starý revolucionář kníže Kropotkin. Byl uvítán Kerenským a ostatními členy vlády, jakož i četnými delegáty dělnickými. V cizině ztrávil přes 40 let, uprchnuv jako politický vězeň z Petropavlovské pevnosti. Při svém návratu zaslal z Kristianie dopis francouzskému listu „La Bataille“, v němž prohlašuje, že Německo musí býti přinuceno, aby vydalo zase dobytá území a přiznalo Elsasku-Lotrinsku právo vybrati si mezi Německem a Francií.

Bolševici zakotvili pevně dosud jen v čistě dělnických a průmyslových střediscích. Měřítkem byly tu zvláště volby do obecní rady petrohradské, o jichž výsledku sděleno:

Z Petrohradu, 12. června. (P. t. a.) Při volbách do obecní rady v Petrohradě zvítězil socialistický blok, totiž revoluční socialisté, sociální demokraté a strana dělníků. Bylo poprvé voleno všeobecným hlasovacím právem. Strana kaděťů zaujala druhé místo. — Pozdější zpráva sděluje, že při volbách těchto dostali Leninovci 117.000 hlasů, ostatní socialisté společně 508.000 hlasů. Umírněné strany občanské byly úplně zatlačeny. Ještě pozdější zpráva oznamovala, že dle definitivních výsledků do obecní rady v Petrohradě zvítězili ve vyborgské čtvrti dělnické bolševici, v ostatních čtvrtích blok socialistů umírněných.

Po těchto petrohradských volbách vzhopili se bolševici opět k novému projevu. Ve své schůzi dne 22. června usnesli se na novém revolučním svolání, které dali plakátovati a vyvěsiti na domech, agitující zároveň pro pouliční ozbrojené průvody. Svolání ono zní:

„Imperialisté chtějí pokračovati ve válce. Vyzýváme vojínů a dělníky, aby šli na ulice a volali: „Pryč s dumou!

Pryč s desíti občanskými ministry! Pryč s anarchií! Pryč s válkou! Chceme chléb, chceme mír, chceme svobodu!“

Vláda vydala protipovolání, že každý pokus jednati násilně bude co nejostřeji potlačen. Nad Petrohradem bylo vyhlášeno stanné právo.

Také i výkonný výbor dělnických a vojenských rad vydal protipovolání spolu s výkonným výborem selských delegátů a výkonnými výbory některých socialistických stran. V proklamaci této vyzývají se dělníci a vojáci, aby ve dnech 23., 24. a 25. června nevycházel na ulice, jelikož by nepořádky mohly prospěti jen protirevoluci, jejíž tajné síly vyčkávají jen příznivého okamžiku, aby vystoupily proti svobodě národa.

Toto zakročení oficiálních orgánů dělnictva, sedláctva a vojáků je zajisté důležitým ukazovatelem na celkový poměr socialismu k vládě stejně tak jako sjezd rady dělníků a vojáků, konaný právě v těchto bouřlivých dnech v Petrohradě. Zdá se, že tohoto sjezdu chtěla zvláště využiti propaganda Leninovců ku svým účelům a proto tím více jest třeba bráti zřetele na sjezd tento při posuzování otázky, zda snad dělnictvo a vojsko ve svých massách i ve svých oficiálních orgánech stálo již na straně bolševiků či nikoli.

VI.

Zápas umírněných socialistů s bolševiky na petrohradském sjezdu.

Sjezd byl konán v druhé polovici června a zastoupeny tu čtyři skupiny: bolševici, menševici, národní socialisté (sociální revolucionáři) a Plechanova skupina „Jedinstvo“. Sjezd potvrzuje, že v ruském socialismu byla úžasná nejednotnost a protichůdnost v nazírání na revoluci, úkoly Ruska a socialismu a že v tomto období revoluce veden byl vlastně nejúpornější boj mezi bolševiky a umírněnými socialisty, nikoli mezi bolševiky a buržoasií. Bolševici svedli tu zápas o primát a vedení v socialistických stranách, chystající se již k ozbrojenému povstání svému a k svržení koaliční vlády.

V předporadě toho sjezdu podávali zprávy Čeretělli a Lenin. Čeretělli hájil vládu, již byl sám členem, vyslovoval se pro jednotu revoluce a pro jednotu se spojenci, což považuje za jednotu mezinárodní demokracie. Zvláštní mír pro Rusko je nemožný, neboť znamená roztržku se spojenci a roztržku s mezinárodní demokracií. Separátní mír zapletl

by také Rusko do nové války po boku germánského bloku. Pokud se týče mírových cílů, vyslovil se Čeretelli pro jejich revisi v d o h o d ě se s p o j e n c i a končil svou zprávu tak: Je-li země ohrožena ofensivou z venčí, je povinností revoluční armády, aby byla připravena k postupu.

Lenin vystoupil poprvé na tomto sjezdu ve velké úloze. Byl bojovný a útočný. Pronesl dlouhou obžalovací řeč proti koaličnímu kabinetu a proti jeho postupu, zejména pokud jde o válku. Zvláště pak ostře útočil na Kerenského, jehož provedení označil za zradu na zájmech mezinárodního socialismu. Jeho strana je prý ochotna převzít moc, jestliže jí bude nabídnuta. (?)

Kerenskij polemisoval s Leninem. Právil, že jeho nauka je špatně pochopeným a falešně vykládaným marxismem a že Leninem vychvalované sbratřování na frontě je oním léčivým prostředkem, který se kryje úplně s přáním německého generálního štábu. Kerenskij dovozoval dále: Musíme Internacionále podati důkaz, že nejsme veličinou, která se smí zanedbávat a že máme vůli, která nemůže být ovládána jednotlivou neorganizovanou skupinou. Kerenskij mluvil s takovým zápalem, že celá dvorana, vyjímaje maximalisty, vypukla v dlouhotrvající projev pochvaly.

Vzájemné polemiky Kerenského s Leninem vrcholily v bouřlivé výstupy.

Lenin si zde hrál též na zastávce „utlačovaných“ národností — Finů a Ukrajinců — (jako by je revoluce ještě utlačovala!) a jako ve věcech sociálních pracoval k naprosté rozluce dělnictva s ostatními třídami, tak ve věcech národnostních pracoval téměř k odtržení Finska a Ukrajiny od Ruska. Kerenskij prohlásil zde, že jednání Leninovo musí vésti k naprostému chaosu a diktatuře.

Ještě větší konflikt měl Miljukov — který zde byl jako host — s Trockým. Miljukov totiž obvinil Trockého, že pracuje s Leninem v cizích službách a že je zrádce. Trockij nazval Miljukova bezectným utrhačem. Druhého dne, 24. června, přinesla pak naše c. k. kor. kancelář tuto zprávu ze Štokholmu: „Miljukov prohlašuje v „Řeči“, že trvá na svém obvinění vůči Leninovi a Trockému. Dověděl se prý z pramene anglického, že Trockij na cestě do Ruska obdržel od amerických Němců 10.000 dolarů (?) aby svrhl prozatímní vládu.“

Nelze ovšem posoudit důvodnost či bezdůvodnost tvrzení Miljukova nebo autentičnost či falešnost zprávy c. k. ko-

respondenční kanceláře, která ovšem stranila spíše bolševikům, tak jako celá politika bolševiků byla přece Německu a Rakousko-Uhersku vítanou. Zdá se také málo pravděpodobným, že v této politice Trockého hrálo by zvláštní roli jen nějakých 10.000 dolarů od amerických Němců. Domnělé či skutečné obvinění se strany Miljukova druzí se však i k obviněním jiným a proto ho zaznamenáváme.

Na tomto sjezdu rad dělnických a vojenských delegátů celého Ruska byl přítomen též předseda Internacionály, belgický ministr Vandervelde, který zde pravil:

„Jsme s vámi za jedno, pokud jde o válečné cíle. Odmítáme všelikou válku, kromě války osvobozovací a válku na spravedlivou obranu z nezbytí n o s t i. Jsou však rozpory o prostředcích a methodách. Učinili jste konec despotismu a jste ve šťastné situaci kypící svobody. My ostatní bývali jsme svobodni před válkou. Nyní však jsou naši bratři, belgičtí dělníci, otroky Vilémovými. Kdybyste tolik trpěli jako trpí Belgie, cítili byste stejně jako Belgičané. V radosti, kterou v Belgii vzbudila ruská revoluce, jevila se však také určitá obava. Ta totiž, bude-li ruská revoluce s to, aby rozřešila své problémy. Ale po tom všem, co jsem viděl, odnáším si z Ruska dojem příznivý a pozdravujeme radu dělníků a vojáků, pevně doufajíce v ruskou revoluci a jsouce přesvědčeni, že tato revoluce osvobodí všecken svět.“

Po celou revoluci vidíme, že vítána byla všemi potlačovanými národy i všemi socialisty jako osvobození světa. Tyto pocty a tyto sympatie ztrácejí se však s revolucí bolševickou — tou „nejsocialističtější“. Jen Německo ji uvítalo a jen německá sociální demokracie ji aspoň na chvíli blahopřála . . . Tento pokles sympatií světového socialismu pro bolševism svědčí jistě o zklamaných nadějích v osvobození světa a o socialistické zrůdnosti bolševismu.

Že bolševism byl socialistickou zrůdností již od počátku, svědčí tento případ, kterým zabýval se též výkonný výbor rad a předsednictvo uvedeného zde sjezdu:

Výkonný výbor petrohradské dělnické a vojenské rady a předsednictvo sjezdu dělnických a vojenských rad z celého Ruska vydaly tato provolání:

„Na počátku revoluce obsadilo několik osob, které se nazývají komunistickými anarchisty, letohrádek generála Durnova ve viborgské čtvrti. Dělnické a vojenské rady prohlašují teď, že je nepřipustno vniknouti bez zmocnění místních dělnických

a vojenských rad do soukromých domů. Dnes trvá zatím vláda na tom, aby dům Durnovův byl ihned vyklizen. Tento požadavek rozrušil část dělnických obyvatelů viborgské čtvrti a někteří dělníci soudí, neví se vlastně proč — že tento požadavek je protirevoluční, a prohlašují, že budou hájiti letohrádek Durnovův se zbraní v ruce. Zároveň vyhlásilo několik továren ve viborgské čtvrti stávkou. Výkonný výbor dělnických a vojenských rad a předsednictvo sjezdu se usneslo: 1. Dělnické a vojenské rady zakazují jakékoliv vnikání do soukromých a veřejných místností a považují takový čin za namířený proti ruské revoluci. 2. Vyzývají dělnické obyvatelstvo viborgské čtvrti, aby ihned zase zahájilo práci, neboť nyní je jakákoliv stávka příznivá jen protirevoluci. 3. Prohlašuje pořádání ozbrojených průvodů bez přímého rozkazu rady za úplně nepřípustné a za velice nebezpečné věci revoluce.“

Zde tedy začala již bolševická „expropriace.“ Libovolně, na nápad nějakého jednotlivce nebo organizace, zabrán majetek zase náhodného jednotlivce. Že socialism nemůže šitakto představovati expropriaci soukromokapitalistických výrobních prostředků, jest na bíledni.

Charakteristické je zajisté také, že teprve po tomto prohlášení rad proti expropriátorům letohrádku Durnova zakročila vláda a prohlásila, že nevyklidí-li bolševičtí anarchisté Durnovův dům, dá ho vykliditi vojskem. Vláda vyčkala dříve nátlaku samotného dělnictva a pak ještě i sama vyjednávala, žádajíc nejprve po dobrém vyklizení cizí majetnosti. V případě takovém by žádná vláda nevyjednávala, nýbrž použila by ihned moci. Případ tento je důkazem, jak koaliční vláda jednala s krajními živly benevolentně a jak do krajnosti snažila se, aby zabráněno bylo konfliktům

Neméně charakteristickými jsou pro postup vlády právě v této době a za takovýchto zjevů i některé reformy, jež prováděla. Tak dne 26. června sdělila petrohradská telegrafní agentura, že zatím vláda zrušila válečné soudy. V platnosti byly ponechány pouze stálé soudy válečné, vojenské soudy okresní a soudy odborových velitelstev. Téhož dne oznámeno, že ministr spravedlnosti schválil zákon, kterým dává se ženám právo vykonávat funkci porotců a předložil osnovu zákona o svobodě svědomí.

Sjezd po dlouhých debatách učinil následující usnesení:

Z P e t r o h r a d u, 26. června (P. t. a.).

„Sjezd rad dělníků a vojáků z celého Ruska přijal dnes převážnou většinou tuto r e s o l u c i o v á l c e, navrženou

revolučními socialisty a minimalistickými sociálními demokraty:

Nynější válka povstala následkem imperialistických aspirací vládnoucích tříd všech zemí, jež se snaží strhnouti na sebe nová tržiště a podrobiti svému hospodářskému a politickému vlivu malé opozděné země. Tato válka vede k úplnému vyčerpání všech zemí a národů a přivádí ruskou revoluci na pokraj propasti. Vyžaduje miliony obětí a pohlcuje miliardy národního jmění, hrozí více ještě zvětšiti zmatek, pozůstalý po starém režimu jako dědictví, vede k hladu a zdržuje země od produktivní práce, cílí k upevnění dobyté svobody. Sjezd zástupců dělníků a vojáků celého Ruska sledává tudíž, že boj ve smyslu nejrychlejšího ukončení války představuje nejdůležitější problém revoluční demokracie, problém, jenž se vnučuje zájmy revoluce (dítě snah dělníků všech zemí), aby učiněn byl konec vzájemnému ničení a aby byla obnovena bratřská jednota dělníků, která povede k společnému boji za úplné osvobození lidstva. Sjezd zástupců dělníků a vojáků vidí, že

1. skončení války porážkou některé válčící strany bude tvořiti východisko nových válek, zvětší neshody mezi národy a způsobí úplné jejich vysílení, bídu a hlad a na konec jejich zkázu;

2. že by zvláštní mír posílil jednu z obou válčících stran a poskytl by jí možnost, aby se domohla rozhodujícího vítězství nad druhou stranou, že by mimo to podporoval uchvatitelské snahy panujících tříd, že by Rusko neosvobodil ze stavu světového imperialismu a překazil by mezinárodní sjednocení dělnictva.

Sjezd proto rozhodně odmítá všelikou politiku, která usiluje ujednati mír separátní a zvláštní příměří, jakožto stupeň k němu. Ježto válku lze rychle skončiti jen a jen s předpokladem, že o to budou usilovati demokracie všech zemí, pokládá sjezd za nezbytno:

1. aby ruská revoluční demokracie prostřednictvím svého orgánu, totiž rady vojenských a dělnických zástupců, jakož i selského lidu z celého Ruska vznesla apel na demokracie všech států v ten rozum; aby tyto demokracie přijaly heslo míru bez anexí, bez kontribucí na podkladě sebeurčovacího práva národů a aby ruská demokracie působila v tom smyslu za demokracie sesterské;

2. aby se chopila všech opatření, by co nejrychleji byla zase zřízena revoluční internacionála a svolán byl mezinárodní sjezd socialistický, na němž by obnovena byla mezinárodní solidarita dělnictva, jakož i vypracovány konečné podmínky míru a opatření, která by umožnila uvéstí podmínky ty v praxi;

3. aby obrátila pozornost demokracií všech válčících zemí k tomu, že nedostatek rozhodnosti v jejich protestech proti posledním projevům jejich vlád o uchvatitelských válečných cílech přivádí ruskou revoluci do situace nadmíru těžké a že úsní nezbytně nutnou jednotu všech národů. K řešení všech těchto problémů jest nezbytno ihned odeslati deputace do spojeneckých a neutrálních zemí a pozvati do Ruska deputace všech socialistických stran těchto zemí.

Sjezd ohraňuje se rozhodně proti obtížím, jimiž imperialistické vlády stěžují vyslání takových deputací. Vzhledem k tomu, že prozatímní revoluční vláda přijala tento program za základ své mezinárodní politiky, jest nezbytno, aby vláda tak rychle, jak možno, chopila se všech opatření, která jsou v její moci, aby získala pro tento program všechny mocnosti, spojené s Ruskem. Sjezd pokládá za nezbytně nutné, aby vláda ihned učinila veškeré kroky, aby byla urychlena revize smluv se spojenými vládami ve smyslu rozhodného zřeknutí se každé uchvatitelské politiky a aby demokracií naznačená zahraniční politika úspěšně vešla ve skutek, jeví se dále nezbytným nejrychlejší obnovení personálu ministerstva zahraničních věcí, jakož i diplomatického sboru jeho demokratisováním.

Posléze sjezd prohlašuje, že, pokud válka nebude snahami mezinárodní demokracie ukončena, ruská revoluční demokracie musí každým způsobem přispívati k posílení bojovné schopnosti armády, jakož i k tomu, aby její síla byla způsobilá k defensivě i k ofensivě, neboť zatlačení ruské fronty bylo by porážkou ruské revoluce a neblahou ranou pro věc veškeré mezinárodní demokracie. Zvláště je sjezd toho názoru, že otázku ofensivy jest řešiti výhradně s hlediska čistě vojenských a strategických úvah.“

K resoluci této stačí jen poznamenati, že zřejmá je v ní kompromisní snaha mezi oběma socialistickými směry — mezi

umírněnými a bolševiky. Umírněat však uchovali si i v resoluci této plně svůj názor na úkoly armády, na poměr armády k revoluci a na poměr revoluce k dosavadním spojencům Ruska. Ještě více pak proniká stanovisko umírněných k pokusům bolševické protirevoluce, jak vidno z resoluce následující:

Z Petrohradu, 26. června. (P. t. a.)

„Na své schůzi dne 25. t. m. konané schválil sjezd rad vojenských a dělnických z celé Rusi převelikou většinou resoluci o událostech z 22. a z 23. t. m. První díl této resoluce poukazuje na to, že svrchu řečené události způsobeny byly otázkami hospodářskými, vzmáhajícím se odporem živlů, které se protiví revoluci, jakož i zámožných vrstev, hospodářskou rozháraností, zásobovací krizí a poměry ze světové války vzešlymi. Vrstvy národa, které si nejsou jasně vědomy toho, že krizi nelze zcela rozřešiti i hned ani neenergičtějsími opatřeními, projevují tlumenou svou nespokojenost, z níž těží reakční síly, což činí nezbytným sjednati úplnou jednotnost při postupu jednotlivých živlů revoluční demokracie.

Druhý díl resoluce kárá rozhodně pokus pořádati v Petrohradě demonstrace bez vědomí rady dělnické a vojenské, aniž by byla učiněna pozitivní opatření, aby při demonstraci nebyly neseny zbraně a aby se při ní nestrhly srážky a nebyla prolévána krev, což by pro revoluci mohlo býti osudné.

Třetí díl resoluce obsahuje tato ustanovení:

1. Skupiny stran, jež tvoří dělnické a vojenské rady, nejsou oprávněny pořádati demonstrace proti formálně prohlášené vůli těchto rad.

2. Pokojné projevy, při nichž se nenosí zbraně, mohou býti těmito skupinami a stranami s vědomím rad pořádány.

3. Všechny demonstrace, při nichž se nosí zbraně, také projevy, kterých se zúčastní příslušníci ozbrojené moci, mohou býti uspořádány jen podle usnesení rad, jež jsou jedinými orgány, které projevují vůli revoluční demokracie. Dělníci, vojáci a venkované se vyzývají, aby se podrobili těmto ustanovením a aby neposlouchali samovolných výzev, ať pocházejí se strany jakékoli. Každé nedbání těchto ustanovení hrozí rozpoutati občanskou válku.

Po přijetí této resoluce navrhl zpravodaj, aby byla vytvořena komise, jež má býti pověřena vyšetřováním okol-

ností, za kterých byla chystána zmíněná demonstrace z účasti reakčních živlů na tomto hnutí. Resoluce tato je zvláště charakteristická poukazem na reakční živly, zúčastňující se hnutí superrevolučního. Stará reakce byla revolucí sražena a neodvážila se k odporu. Dějiny však skytají četné příklady, jak reakce ve své malomoci dovedla se anonymně chytati nejkrajnějších živlů, kaliti vody a ve vodách těch lovití pro své účely a cíle. A budiž připomenuto ihned zde, že opětná odezva monarchismu objevovala se nikoli za moci a režimu prvých revolučních vlád, nýbrž za režimu vlády nejrevolučnější — bolševiků.

K první resoluci ještě sluší připomenouti, že má též určité vztahy k socialistické akci štokholmské, která v těžké době byla již v proudu. Mluví se tu o obnovení internacionály a o ukončení války společnou mezinárodní akcí socialistickou. Byly to však zase jen iluze. Internacionála byla ještě neschopna nového oživení — rozpory mezi socialisty i na válku a její cíle byly příliš hluboké, než aby mohly býti rázem překlenuty. Ani ruská revoluce tu ničeho nezpůsobila a nespravila. Jak bylo také možno uvéstí ve shodu na př. názory německé a belgické sociální demokracie? Štokholmská akce zůstala tudíž jen archiv resolucí a návrhů a zapadla úplně v zápasu dvou světů ideových i mocenských, které dělily i socialisty.

Tato nezdařená, ztroskotaná štokholmská akce vyvrací jen tvrzení, že bolševici při pozdější své revoluci počítali nebo mohli počítati na revoluci mezinárodní i se socialisty německými a rakousko-uherskými. Nehledě k jiným ještě důkazům o nemožnosti i reálnosti takové kombinace, musila býti utonulá akce štokholmská důkazem zvláště přesvědčujícím a neomylným, neboť nevedla ani k myšlenkovému sjednocení socialistů, neku-li k organizačnímu a akčnímu.

Zaznamenáváme tu také projev italského delegáta, který pronikavě vystihl vyhlídky akce štokholmské:

Na štokholmských poradách dne 22. června, dle zprávy naší c. k. korespondenční kanceláře, vyslovil se italský delegát Labriola vůči korespondentu „Aftonbladet“:

„Dosavadní vyjednávání je málo povzbuzující pro mír. Vyjednávati s německými a rakouskými socialisty se nevyplácí, poněvadž jsou za jedno se svými vládami. V Itálii jsou mnozí socialisté proti válce. Celá strana však nevěří v možnost míru na socialistické konfe-

renci. Mír bez anexí a odškodnění je nemožný, jinak musilo by zůstatí Elsasko-Lothringo Německu a Trentino Rakousku.“

VII.

Kerenského ofensivy. Sjezd dělnických a vojenských rad pro ofensivu.

V červenci zahájena byla ofensiva ruské revoluční armády. Svět pohlížel s napětím k ruské frontě a očekával odpověď na velikou otázku: Jak osvědčí se ruská armáda za nového režimu? Bude patrna odlišnost armády carské od armády revoluce? Jaký vliv bude míti na revoluční armádu její svoboda — radikální vnitřní změny, provedené revoluční vládou? A jaký vliv hlavně bude míti na armádu při její uvolněné, svobodné disciplině agitace maximalistů proti ofensivě, proti válce vůbec a obráceně pro okamžitý mír, ba téměř pro opuštění fronty? Tyto otázky kladeny byly k ruské ofensivě.

Ofensiva započala u Zborova, Břežan, Koňuch a Zalesčiků. Kerenskij vydal k ofensivě tento armádní rozkaz:

Z Petrohradu, 2. července. (P. t. a.)

„Když Rusko prolomilo okovy otroctví, učinilo pevné rozhodnutí hájiti svých práv, cti a svobody stůj co stůj. Společajíc na bratrství národů, vznesla ruská demokracie ku všem válčícím zemím vroucí apel, aby zastavily válku a uzavřely čestný mír, jenž může všechny uspokojiti. Nepřítel navíhl nám však v odpověď na tento apel zradu. Rakousko-Uhersko a Německo pozvaly Rusko k uzavření zvláštního míru a snaží se sbratřováním klamati naši ostražitost, vrhajíce zároveň všechny své síly proti našim spojencům, při čemž doufají, že nejdříve porazí je a pak nás. Dnes hrozí nám nepřítel, protože vidí, že Rusko se nedá klamati, že dá přijíti svým branným silám na naši fronta. Vojáci! Vlast je v nebezpečí! Katastrofa ohrožuje svobodu a revoluci. Je čas, aby armáda splnila svoji povinnost. Váš generalisimus, který hledí zpět na tak četná vítězství, soudí, že každý den dalšího průtahu posiluje nepřítele, a že jedna jediná rozhodující rána může zničiti jeho záměry. Proto vyzývám v plném vědomí své veliké zodpovědnosti před vlastní a jménem svobodného národa, jakož i zatímní vlády armádu, aby se uchopila ofensivy. Necht nepřítel netriumfuje předčasně nad svým vítězstvím. Kéž vědí všichni národové, že nemluvíme ze slabosti o míru, necht vědí, že svoboda zvětšila

naši vojenskou moc! Důstojníci a vojáci! Vězte, že celé Rusko žehná vám k branným činům jménem svobody, jménem budoucnosti a jménem čestného a trvalého míru. Rozkazuji vám: Ku předu!“

Téhož dne vydal vrchní velitel ruských vojsk na západní frontě tento denní rozkaz:

„Vojsko na jihozápadní frontě přemohlo nepřítele a promáčklo jeho linie. Rozhodný boj byl zahájen, na kterém závisí osud a svoboda ruského národa. Naši bratři na jihozápadní frontě vítězně postupují, očekávajíc od nás rychlé podpory. Nezradíme jich. Nepřítel uslyší hřmítí naše děla. Vyzýváme vojsko na frontě západní, aby rozvinulo všechny své síly. Sice nám bude klnouti ruský národ, jenž nám svěřil obranu své svobody a cti.“

Bolševici odpověděli vášnivou protiagitací: „Pryč s ofensivou! Proč s vládou! Veškerá moc do rukou dělnických rad!“

Socialistické živly zápasily zase mezi sebou i o otázku ofensivy. Kdežto bolševici rozpoutali v dělnictvu i v armádě agitaci horečnou a vášnivou proti, usnesl se všeruský sjezd dělnických a vojenských rad velikou většinou na následujícím svolání, adresovaném armádě:

Z P e t r o h r a d u, 3. července. (P. t. a.)

K ruské ofensivě usnesl se dnes všeruský sjezd rad dělnických a vojenských adresovati armádě toto svolání:

„Vojáci a důstojníci! Zatímní vláda revolučního Ruska volá vás k ofensivě. Jsouce zorganizováni na demokratickém podkladu a zoceleni v ohni revoluce, vrhněte se směle v boj! Vám, kteří na bojištích hájíte věc revoluce a svou krví bojujete o svobodu a světový mír, posílá sjezd rad dělnických a vojenských z celé Rusi bratrský pozdrav. Ruská revoluce už dávno volá národy všech zemí k boji za světový mír. Pokud národové Evropy neuposlechnou tohoto volání, trvá válka nikoli naší vinou. Vaše organizace a síla, o nichž ofensiva dává svědectví, dodá váhy hlasu revolučního Ruska, volajícího k zemím proti němu bojujícím, jakož i k zemím neutrálním a spojeneckým a přiblíží konec války. Všechny naše myšlenky jsou s vámi, synové revoluční armády! V tuto rozhodnou hodinu vyzývá sjezd rad dělnických a vojenských z celé Rusi a výkonný výbor rady selských delegátů z celé Rusi zemi, aby spojila všecko úsilí a pomohla armádě. Sedláci, dejte armádě chleba, dělníci, ať armáda netrpí nedostatkem střeliva. Vojáci a dělníci ve vnitrozemí, tvořte posilovací

oddíly a posilovací pluky a jděte na frontu na první povolání. Občané, buďte pamětlivi své povinnosti! Nechtě nikdo v nynější chvíli se nepokusí vymknouti se povinnosti vůči vlasti. Rady dělnické a vojenské a zástupci selského lidu bdí nad svobodou Ruska. Vojáci a důstojníci, nechtě vaše srdce nepocítí pochybnosti. Bojujete za svobodu a štěstí Ruska, za brzký obecný mír. Posíláme vám vroucí pozdrav bratrský. Ať žije revoluce, ať žije revoluční vojsko!“

Jak se pracovalo na frontě proti ofensivě a kdo byl tímto činitelem? Tato otázka vnučuje se při této zprávě:

Z P e t r o h r a d u, 9. července. (K. K.)

„Podle telegrafických zpráv z fronty svrhla nepřátelská létadla ve dnech, které předcházely ofensivě, bezpočet svolání, ve kterých dějí se pokusy přesvědčiti vojsko, že rada vojáků a dělníků není pro ofensivu. Ale nejen sjezd dělnických a vojenských rad, nýbrž také petrohradská dělnická a vojenská rada, která se považuje právem za nejradikálnější se zřetelem na svoji maximalistickou opozici, projevíly svoje vznešené vlastenecké smýšlení. Ministr Čeretělli pronesl vzletnou řeč, ve které pravil: Vojáci prolévají svoji krev pro věc revoluce. Musíme podporovati armádu v boji proti nepříteli, který ohrožuje veškerou existenci Ruska. Převzali jsme válku jako dědictví bývalého režimu, ale vojáci bojují za demokratický ideál. Upustili jsme od dobývačné politiky, ale budeme pokračovati ve válce tak dlouho, až nepřítel podobně upustí od dobývačnosti. My, socialisté, konáme svoji demokratickou povinnost a musíme se rozejít s lidmi, kteří demoralisují revoluci pod socialistickou vlajkou. Musíme použití násilí proti anarchii. Oproti námitkám maximalistů prohlásil Čeretělli, že moc, i kdyby byla pouze v rukou vojenských a dělnických rad, pokračovala by v boji proti desorganizátorům. Většina schůze vyslovila se s velkým rozhořčením proti maximalistovi Polanskému, který prohlásil, že po vládě Mikuláše krvavého začíná vláda Čeretěllihovo krvavého. Ministr Černov poukázal v delší řeči na to, že prozatímní vláda se odhodlala k ofensivě jako k jedinému východisku ze situace. Rada vojáků a dělníků schválila resoluci, kterou pozdravují se vojáci na frontě jménem proletariátu a petrohradské posádky. Veškerá revoluční demokracie, praví se v resoluci, jest s vámi. Vynaložíme všechny síly, abychom vás podporovali a umožnili vám ukončiti dílo.“

Ofensiva Kerenského byla tedy usnesena i po rozhodnutí dělnických a vojenských rad. I Leninova „Pravda“ psala, že pro ofensivu bylo 470 hlasů, proti 275 hlasů, útočila však zvrhivě na vládu, že prý 150.000 vojáků v Petrohradě mělo více hlasů než 500.000 dělníků; napadla zvláště Čeretělliho a potírala ofensivu, pravíc, že válku vedl dříve carism a nyní ji vedou patrioti proti pravým revolucionářům. Tvrzení „Pravdy“ o nějaké manipulaci s hlasy dělníků sotva ovšem bude správným, neboť že by dělníci nechali si své hlasy nějakým způsobem uzmonti, zvláště byli-li to bolševici, o tom dlužno pochybovati. Ostatně také poukaz, že 150 000 vojáků mělo více hlasů než 500.000 dělníků, nasvědčuje aspoň tolik a zřejmě, že tedy vojáci petrohradští hlasovali pro ofensivu, což od vojáků zvláště padá na váhu. A rovněž tak i fakt, že v dělnických a vojenských radách měli stoupenci ofensivy přece jen velikou většinu. Kolik tedy hlasů mohli mít bolševici pro připravované povstání jakožto protiaksi proti ofensivě? Provedli povstání za zády dělnických rad, resp. za zády většiny.

V několika dnech rozšířila se ruská ofensiva až do Bukoviny. Rakouské zprávy hlásily opětně nápor mass po starém ruském způsobu. Ofensivu řídil generál Brusilov, jemuž přiznávány všeobecně všechny vlastnosti velkého vojevůdce. Vojska ústředních mocností ustoupila severozápadně od Stacislavi a Kaluže. Rakouské i německé listy psaly o bojovném duchu revoluční armády, kterou nelze podeceňovat a úvahy tyto konstatovaly: „Ústřední mocnosti mají na východě velice vážného protivníka“.

Jest tedy možno tvrditi, že ruská armáda a že Rusko vůbec bylo již unaveno a vnitřně zdoláno vysilující válkou? Jest možno tvrditi, že revolucí a demokracií v armádě byla armáda úplně uvolněna, indisciplinována, rozrušena? V této době objevily se zprávy o zřizování „ženských praporů smrti“. Ženy hlásily se do fronty a do nejpřednějších linií pod heslem: „Život za svobodu!“ Veškerým tiskem kolovalo jméno selky Bočkarovské, která byla prý šetkrátě raněna. Snad pracovalo zde poněkud válečné básnictví — avšak tyto zjevy a nesmazatelný fakt, že ruská armáda i dle našich zpráv bojovala vášnivě a tlačila spojenecká vojska k západu, vyvrací všechna tvrzení o vyčerpání, únavě, vnitřním shrucení.*

* U Zborova bojovaly již také hrdinsky české legie, byly však v potomním rozkladu ruské armády opuštěny. Tehdy nebylo u nás hrdinství našich legií ještě známo; c. k. tel. kancelář o něm nereferovala a účast našich legií tajila.

A přece již téměř s vítězí ofensivou počala se ruská revoluční armáda rozpadávat a hroutit. Jak lze to vysvětlit? Jako v území, tak i v armádě byly již dva vyhraněné proudy: původní revoluční a bolševický. A jako bolševism vyvolával zmatky a rozklad v zázemí, tak stejně jeho rozkladná činnost působila i v armádě — zde ovšem daleko zhoubněji, jelikož zde činnost ta byla nakažlivější a pro revoluci osudnější. Také jen armáda mohla rozhodnouti vývoj nového Ruska a také jen armáda ho na konec rozhodla . . .

VIII.

Bolševici zničili armádu.

Když v březnu vypukla revoluce, chtěli veškerí vykladači hledati příčiny jen v nedostatku, hladu a vyčerpání Ruska. Ukázalo se ovšem, že tomu není tak, jelikož prvá revoluční vláda nemohla by ihned vrhnouti do vyhladovělého a vyčerpaného lidu tak nebezpečné heslo: Válciti dále až do konce. O březnového převratu do ofensivy uplynuly čtyři měsíce, věnované organizační práci na frontě i v zázemí — věnované všestrannému zlepšení i podmínek pro pokračování ve válce, napravování nedostatků, jimiž hlavně armáda až dosud trpěla. A organizační tato práce pokračovala bez jakýchkoli revolt z hladu a z vyčerpání válkou, ač po revolučním výbuchu psaly zejména německé listy, že ani revoluční vláda nenadělá pro lid chléb z petrohradského dlažobního kamene. To ovšem nebylo možno, avšak vláda za pomoci sedláctva zlepšovala i situaci zásobovací a vyživovací, a že ji zlepšovati mohla, svědčí nejlépe ten fakt, že ještě za dalších osm měsíců války mír Brest-litevský měl pro ústřední mocnosti znamenati mír chlebový — dle slov hr. Czernina — t. j. aprovisační pomoc z Ukrajiny, tedy z Ruska, z toho Ruska, které prý již skoro před rokem bylo vyhladovělé a vyčerpané. Rusko potřebovalo hlavně zlepšení dopravnictví a organizaci zásobování měst, oč revoluční vlády se staraly a již v prvním prohlášení vytkly si za jeden z nejhlavnějších a nejnaléhavějších úkolů.

Poukazem tímto chceme tedy zase jen tolik dovésti, že revoluční Rusko bylo schopno dalšího vedení války, že v armádě a v obyvatelstvu vyšlehl nový duch pro vítězné skoncování války jakožto podmínky pro zdar revoluce a že ruská ofensiva revoluční armády utvářila se úspěšně. I odpůrci konstatovali, že revoluční Rusko je obnoveným, schopným a ne-

podceňovaným válečným činitelem. A tudíž chceme dále dovoditi: Jestli pak v zápětí na to armáda počala selhávat a rozpadávat se, bylo to následkem vášnivě agitace bolševické, která v této době vyzývala vojáky k neposlušnosti, k hromadné deserci, k návratu domů, kde bude dělení půdy a vláda dělníků . . .

Jest možno tvrditi, že s pokračující ofensivou ruské armády, se stoupajícím nadšením v zemi a s rostoucí popularitou Kerenského, který se stal triumfátorem dne, stoupala také vášnivost bolševické agitace. Byl to šílený zápas o to, zda Kerenskij a Brusilov budou dále postupovat, či zda bolševism jim odvede armády z fronty. Byl to boj o to, zda Rusko má dále válčit, třeba i vítězně, či zda, i při naději, založené na příznivých skutečnostech, má uzavřítí mír třeba i tím způsobem, že rozuteče se mu armáda a že Rusko bude nabízetí mír jako moc odzbrojená. A bolševici již v této chvíli pracovali — snad i neuvědoměle — pro takovýto mír, pro mír mocností ozbrojených a silných s mocností odzbrojenou a bezbrannou. Mír v Brestu-Litevském potvrdil pak tyto skutečnosti, jež bolševici nechtěli dříve viděti. Kdyby se byli vzepřeli ofensivě — to se stanoviska zabránění dalšího krveprolívání i se stanoviska čestného míru, mohlo míti své opodstatnění. Kdyby vydali heslo: Žádná ofensiva, žádné krveprolívání — ale pevně státi v zákopech připraveni a silni a tak žádati mír, jednati o mír, a vyčkati průběhu mírového jednání, za nímž na stráží bude silná ruská armáda, hotova též k míru, ale hotova též k boji, když podmínky mírové budou pro revoluční republiku a její spojence nepřijatelné — — kdyby takto si počínali a kdyby v tomto stadiu udrželi zahraniční politiku revolučního Ruska a jednání o mír, pak vykonali by věc velikou a průběh veškerých událostí v Evropě mohl míti docela jiný směr.

Jejich mírová metoda ukázala se však brzy zase stejně tak utopickou nebo zločinnou jako jejich metody socialistické. Svým mírovým tolstojismem nedali mír ani Rusku, ani neruským národům, ani Rakousku, ani Evropě, ani lidstvu, nýbrž zcela opáčně: Válku jen prodloužili a zničili předpoklady na čestný mír vzájemnou dohodou na všech stranách. V Německu po vítězství bolševismu, t. j. po vlastním, ruském zničení armády, posíleny byly živly „pro německý mír vítězný“ a na západě zakřiknuty všechny živly, věřící, že mír dohodou je možný. Pokud míru se týče, neposloužili tedy bolševici nikomu,

především ne ideji míru samotné, ideji míru všeobecného, čestného, trvalého, dohodového. Mír takový mohl vzniknouti jen při jakés takés rovnováze válčících mocností a při silné vůli mír takový uzavřítí. Ruská revoluce a nové Rusko mělo zde úkol vůdčí role: I udržeti rovnováhu sil, i trvati na takovémto míru a při rovnováze té žádati a jednati o podmínkách těch, kdož až dosud byli vítězíci, neboť mír čestný, trvalý a dohodový závisí přece od těch, kdož se domnívají, že jsou dosud vítězi a nikoli od těch, jimž se říká, že jsou poraženími. Tito jsou nuceni již více mír přijímati a méně o něm vyjednávati a klásti nějaké požadavky. Všechny tyto předpoklady onoho míru, který právě revolucí ruskou nabyt nejvyššího kursu a nejvyšších nadějí, bolševici zničili a převrátili situaci v další nevyhnutelné již zase válčení, jelikož vyřazením Ruska z válečných sil zničena byla rovnováha a tím předpoklad a možnost kompromisního míru dovozuměním. Bolševici provedli i v otázce mírové důkaz, tragický ovšem ve svých důsledcích, že radikalism a fanaticism ve věci nejlepší a v úmyslech nejslechetnějších může znamenati katastrofu a může vésti k pravému opaku. Nestačí jen něco velikého chtít, ale nutno uměti to provést, když jest zde také ještě někdo, který to nechce. Nestačilo chtítí mír a rozpustit armádu, když vedle zůstává veliká militaristická moc. Nestačí pro všeobecný mír, jak socialism si ho představuje, být antimilitaristou a nemítí armádu, když vedle nebo někde jsou militaristé a mají armády. Jak mohu míti pak já mír? Mohu, ale takový, jaký chce ten, který má onu militaristickou moc. Bolševici poznali, že i oni na konec musili zřizovati armádu, když kolem nich celý svět zůstal ještě ve zbrani. Bolševici míru neposloužili a mír oddálili — pro všechny, i pro ty, kdož i jinde mír chtěli a kdož byli by ochotni nebo nuceni o něm jednati, jinak jednati, než se pak jednalo, kdyby Rusko již třeba neválčilo ofensivně, ale kdyby bylo drželo rovnováhu sil. Vývoj věcí nám ukázal, že téměř po roce bolševického míru nalézáme se zase tam: Naděje na mír počínají oživovati s opětným vyrovnáváním sil oněch mocností, jež zůstaly po Rusku na válečném bojišti. Naděje na mír vzrůstají vyrovnáním sil dohody proti Německu, což trvalo po vyřazení Ruska celý rok. Nyní však, po zkušenostech, učiněných s mírem silného se slabým, ozbrojeného s odzbrojeným — mírem v Brestu-Litevském — přibyla nová komplikace, zda vůbec již k takovému míru se dospěje a zda konečné rozřešení světového konfliktu nedostalo

se tím na koleje již docela jiné . . . Události nám odpoví . . .

Při červnové ofensivě vedlo tedy revoluční Rusko válku na dvě fronty v stejných téměř rozměrech. Bolševici byli druhou frontou, nebezpečnější, než fronta za Stanislaví a na Lomnici, kam ruská armáda postoupila. Fronta bolševiků rozkládala se v celém Rusku i na celé frontě, a v polovině července vítězili také bolševici ve velikých rozměrech. V armádě propukaly revolty, odpor proti dalšímu válčení a hromadné deserce. Bolševické heslo: „Pryč s ofensivou!“ — nezastavilo se jen u tohoto slovního věcného výkladu, nýbrž rozšířilo se na heslo: „Pryč s válkou! Domů!“ Některé pluky musily býti rozpuštěny a zbytky zařazeny do pluků jiných. Armáda počala tak v celku svém uvnitř kolísati, bojovná fronta však se držela ještě dále.

Konstatovati třeba, že výbor dělnických a vojenských rad stál stále ještě za vládou a namáhal se paralyzovat agitaci bolševické menšiny. Dne 17. července vydal důležité provolání proti „podvratným živlům“ — tak výslovně jmenuje bolševiky, kteří již neagitovali jen proti ofensivě, nýbrž vyvolávali ozbrojené povstání. Provolání výboru dělnických a vojenských rad spolu s výborem rady selských delegátů zní:

Z Petrohradu, 17. července. (P. t. a.)

„Všemu dělnictvu a vojákům v Petrohradě! Proti obecné vůli i proti vůli stran socialistických vyzvaly vás neznámé osoby, abyste šli se zbraní v rukou na ulice a vybidly vás, abyste takto protestovali proti rozpuštění pluků, které se na frontě zneuctily, porušivše zločinně svou povinnost vůči revoluci. My, delegáti revoluční demokracie celého Ruska, prohlašujeme vám, že pluky byly rozpuštěny na žádost vojenského výboru a na rozkaz ministra vojenství Kerenského, vašeho vyvolence. Všeliká akce na obhajobu rozpuštěných pluků je proto akcí proti vašim bratrům, kteří na frontě prolévají svou krev. Připomínáme vám, že žádná vojenská jednotka bez zvláštního zmocnění vrchního velitele, kterým je s n á m i s r o z u m ě m, nesmí jednat se zbraní v rukou. Všechny ty, kdož se zprotiví tomuto rozkazu, prohlašujeme za zrádce a nepřátele revoluce. Zároveň se uchopíme všech opatření, které jsou po ruce, abychom tomuto rozkazu zjednali platnost“.

Téhož dne dala zatímní vláda pod toto provolání následující proklamaci:

„Vzhledem k ozbrojeným projevům některých vojenských jednotek, které dne 16. t. m. a v noci 17. t. m. byly uspořádány a při nichž bylo několik osob raněno, zapovídá se všeliký projev.“

IX.

Konflikt rusko-ukrajinský a rusko-finský.

K agitaci a rozkladu na frontě a k činnosti bolševiků v zázemí, utvářející se již v ozbrojené povstání, přibýly současně ještě další obtíže a další komplikace revoluce: O t á z k a n á r o d n o s t n í, jež v celkovém revolučním hnutí hrála úlohu neméně význačnou jako hnutí bolševické a působila pro všeruskou revoluci stejně rozkladně. Byl to konflikt v otázkách: Federativní ruská republika v celém rozsahu státu nebo samostatné národnostní státy? Národnostní autonomie nebo dělení Ruska na nové státy?

Jisto je, že i v tomto problému rozcházel se bolševici s vládou a umírněnými socialisty. Bolševici i zde zastupovali stanovisko radikální, přímočaré. I když později vyskytují se v jejich projevech slova o federativní republice, z celé jejich činnosti je zřejmo, že snahy po samostatných státech neruských národností nenarážely u nich na odpor, nebo aspoň ne na takový odpor jako u stran druhých. Bolševici i tento veliký a životní problém Ruska — životní z důvodů hospodářských, obchodních a strategických — řešili též neobyčejně snadno a rychle, ve smyslu pouhého hesla a samostatnosti národností.

Vláda a umírněné strany socialistické však nenalézaly otázku tuto tak snadnou a trvaly na velkém Rusku s autonomií národů, přihlížejíce k okolnostem, že Rusko nemůže zůstat bez moře, bez obilních krajů a jiných hospodářských a existenčních podmínek. Samozřejmě pak, že jako v ohledu sociál. tak národnostním uplatňoval se radikalism a otázka národnostní zalomcovala revolučním Ruskem stejně jako bolševism a přispěla snad v nemalé míře k jeho pozdějšímu rozkladu. Výhody velikého státu — demokratického a spravedlivého ku všem národnostem — ony výhody, na nichž právě marxistický socialismus buduje své teorie o velikých státech a o nutnosti velikých států, byly též přezírány a zatlačovány do pozadí pod heslem národnostní samostatnosti.

Fínové a Ukrajinci prováděli svou národnostní revoluci vůči revolučnímu Rusku, jež zvěstovalo svobodu národům všem . . . Zvláště poměr Malorusů (Ukrajinců) vůči Velkorusům

vytvářel se v stejnou dějinou tragedií jako poměr extrémních socialistů k všenárodní revoluci. Že u Finů objevily se snahy separatistické a že ideu o sebeurčení národů jali se prováděti až k odluce, je pochopitelné, nebo aspoň pochopitelnější: Stálý zde vůči sobě dva cizí si národové s tradicemi, jeden jako pokrožený, druhý jako dobyvatel — ovšem v tradicích obou národů, kteréžto tradice měla přece revoluce změnití a upraviti vztahy obou národů ve smyslu kompromisu: Dáti Finům práva národa v rámci federativní ruské republiky. I toto jest nebo může býti programem socialistickým, zvláště uváží-li se, že měl zde býti takto upraven poměr Finů nikoli k carské říši, nýbrž k ruské republice, k státní federaci národů. A revoluce, pokud se týče práv národů, hned za prvé vlády počínala řešiti národnostní otázku u Finů, vracejíc nebo obnovujíc práva, carismem pošlapaná.

K Malorusům byl ovšem poměr jinaký, a lze říci s jistotou, že žádná vláda petrohradská nikdy by nesvolila k odluce Ukrajiny od Ruska, k utvoření samostatného, suverenního státu ukrajinského. Příčiny netkví jen v okolnostech rázu hospodářského a státního, nýbrž také i v tradicích, jiné však povahy: otázka finské a ruské národnosti zní jinak, než otázka národnosti ukrajinské a ruské, či maloruské a velkoruské. Tam jsou dvě národnosti cizí, odlišné, zde jest něco společného, zde stále ozývá se něco ruského. Nehledě k společenství ruského náboženství, jež u ruského člověka hraje velikou úlohu národní a státní, jest zde stále ještě aspoň spor, zda skutečně jedná se tu o dva národy, či jen o národ jeden. Ale když již se rozhodne spor v tom smyslu, že Malorusové jsou odlišný národ, pak ale nelze též přeházeti fakt, že jsou tu dvě národnosti co nejužěji příbuzné, že jsou tu dva rodní bratři, spojení pokrevstvím a tradicemi a odlišní pouze jen nářečím.

Takto posuzovali otázku i sami Malorusové v Ukrajině i v Haliči; v Ukrajině ještě ve větším rozsahu. Při prvých volbách za všeobecného hlasovacího práva r. 1907 zvoleno bylo v Haliči 6 poslanců na národnostní program velkoruský. Poslance tyto volil lid a volil je takto proti vášnivé agitaci nacionálně-ukrajinské. Jejich zvolení je důkazem, že idea ruské národnosti žila hluboko i v Malorusích haličských — tím více zajisté ve vlastním Rusku. Za skupinu ruských poslanců v rakouském parlamentě prohlásil tehdy posl. Dr. Markov oficielně, že jsou Rusové a domáhal se rovnoprávnosti ruské řeči v parlamentě i ve státě. My ovšem nechceme zde řešiti rusko-ukrajinskou

otázku národnostní, nýbrž uvádíme tato fakta jako ilustraci, že poměr Rusů k Ukrajincům je docela jiný než poměr jiných dvou národů a že i někteří Ukrajinci potírají národnostní ukrajinský separatism a prohlašují se za Rusy, a že tento rusism je v ukrajinismu tak silný a živý, že i v Haliči, kde je ohnisko ukrajinismu, mohlo býti nejširšími vrstvami sedláků zvoleno šest poslanců rusofilských, šest poslanců Rusů — v Rakousku. Jaký pak ve skutečnosti byl asi poměr v samotném Rusku?

Než ukrajinism pracoval plným proudem k naprosté rozluce s Ruskem. Jakými živly a jakými prostředky — osvětlení to zůstává též klidnější poválečné době. Ale jisto je, že i otázka ukrajinismu stala se živlem protirevolučním, rovněž tak i poměr Finska k Rusku byl využíván k oslabení a drobení ruské revoluce. Počátkem června, právě když zahájena byla vítězná ofensiva revoluční armády, vyhlášena byla též samostatnost Ukrajiny. Pronikly o tom do zahraničí různé zprávy. Zde citujeme jednu:

Ze Š t o k h o l m u, 2. července. (K. K.) Petrohradská dohodová korespondence „Sever—Jih“ rozesílá tento telegram: Kijevský tisk uveřejňuje prohlášení ukrajinské samostatnosti a tvrdí, že již v březnu zamýšlely prohlášení to osoby, kterě až do poslední doby byly v rakouských službách, majíce uloženo provozovati v Rusku za války vyzvědačství.

Téhož dne oznámila c. k. kor. kancelář ze Štokholmu, že shromáždění ukrajinských právníků prohlásilo soudnictví v Ukrajině za neodvislé na ruské vládě a ustanovilo za jednací řeč u soudů ukrajinštinu.

Že ovšem i zde byla nejednotnost a zmatky a že ani Ukrajinci nebyli si jasni toho, svědčí zase tato zpráva, došlá současně:

„V Kijevě byly dne 2. června veliké národní slavnosti. Za vládu byl přítomen Kerenskij, který byl slavnostně uvítán. Slavnost měla ráz národní manifestace pro svobodnou Ukrajinu ve svobodném Rusku.“

Kvašení v Ukrajině bylo patrné již dříve, ale národnostně-separatistické akce započaly v červenci. Petrohradská prozatímní vláda vydala vřelý a úzkostlivý apel k jižní Rusi:

„Bratři! Neubírejte se osudnou cestou, abyste rozdvojili osvobozené síly Ruska. Neodtrhujte se od země mateřské a nevnásejte rozkol ve veškeru armádu ve chvíli velikého nebezpečí. Nerozsévejte rozbroje a bratrovraždu v řady

národa ve chvíli, kdy mají býti řady ty úzce sraženy, aby země byla uchráněna od vojenského shroucení. Svou netrpělivostí a nedočkavostí upevniti již nyní politický režim Ukrajinců zasazujete celému státu i s a m i s o b ě smrtelnou ránu, neboť zkáza Ruska byla by i zkázou vaší!“

Marné volání, marné varování, marný hlas rodného bratra. Hlas jiný, cizí, nabyt v Ukrajině sluchu a spoléhání, že Německo dá Ukrajincům samostatný stát, opanovalo. Doba pozdější musila zase odhaliti a ukázati strašlivé poblouznění Ukrajinců, ta doba, kdy po míru a po „zřízení Ukrajiny“ vládla v tomto „státě“ cizí armáda, kdy vlastní vláda byla svržena touto „osvoboditelskou“ mocí, kdy národ se bouřil, kdy vznikla generální stávka železničních zřízců a kdy započal zase krvavý teror proti „osvobozující“ moci, vrcholící v zavraždění německého generála Eichhorna v Kijevě. Pozdě však bycha honiti . . . Revoluce spěla k rozbití bolševismem sociálním i národnostním a bolševism tento, maně, z části snad i vědomě, stál ve službách zájmů cizích a pod silami, jež ho fedrovaly, dokud byl v zájmu jejich, ale ihned ho potíraly, když pro jejich zájmy vykonal svou úlohu . . .

Po varovném a úzkostlivém apelu na bratry Ukrajince, kterýžto apel zůstal bezvýsledným, zaslala petrohradská prozatímní vláda svou odpověď na utvoření ukrajinské národní rady: Neuznala radu tu, poněvadž jak v odpovědi se praví, r a d a t a n e v z e š l a z v ů l e n á r o d a, n ý b r ť z m a c h i n a c í. Petrohradská vláda prohlašovala v odpovědi této, že příští organizaci Ukrajiny může provésti právoplatně jen ústavodárné shromáždění.

Rozklad však postupoval dále. Dne 12. července oznamovaly již zprávy, že v Kijevě byla utvořena vlastní ukrajinská vláda za předsednictví spisovatele Vyniščenka.

Tak byla nyní revoluce rozpoltěna i národnostně i územně. Revoluční Rusko mělo nyní dvě vlády, tendence a cíle se křížovaly, různily, rozbíhaly. Kijev, pracující proti Petrohradu v otázce státní formy, či v otázce státního poměru Ukrajiny k Rusku, musil nyní přijmouti nutně jinakou politickou orientaci k dosavadním válčícím skupinám. Revoluci byla zasazena hluboká rána. Jest jisto, že konflikt ukrajinsko-ruský působil i na frontě stejně rozkladně.

Petrohradská vláda ještě 18. července precisovala své stanovisko k Ukrajině zvláštním prohlášením. Po informacích Kerenského, Těreščenka a Čeretělliho bylo usneseno zřídit pro

Ukrajinu zvláštní generální sekretariát, který by v době s vládou řídil správu Ukrajiny. Současně však vláda apeluje na jednotu celé Rusi, a hlavně armády, a žádá Ukrajince, aby v tomto smyslu působili, nabízejíc jim připuštění zvláštních zástupečů do ministerstva vojenství, generálního štábu a u generálisima.

Z této nabídky petrohradské vlády lze usuzovati, že in-disciplina a deserce byla ve veliké míře prováděna hlavně z jižní Rusi a že vedle bolševismu hrál tu význačnou roli národnostní separatism Ukrajiny.

Současně s Ukrajinou ozvalo se též stejným způsobem i Finsko. Tendence po odtržení se od Ruska nabývaly též revolučního rázu. Došlo k vážným nepokojům v Helsingsforsu a jiných městech. Konflikt mezi vládou petrohradskou a prozatímní vládou finskou přiostrčil se stejným způsobem jako v Ukrajině. Předseda dělnických a vojenských rad poslanec Čehejdže byl vyslán do Helsingsforsu k vyjednávání. Vláda petrohradská vyslovila se pak rozhodně proti osnově výboru zemského sněmu finského o nových základních zákonech pro Finsko, znamenajících též státní odluku. Finové žádali též odchod ruského vojska z Finska.

Počátkem června vyslovil se též litevský sjezd, konaný v Petrohradě, pro samostatnost Litvy zřízením neodvislého neutrálního státu, o jehož státní formě má rozhodnouti konstituční shromáždění a jehož neutralitu má garantovati mírový kongres.

Uprostřed těchto ruských zmatků a krisí pronikal však ještě úder revoluce do ostatní Evropy. Dne 11. července nařídil císař Vilém, aby jeho vláda postarala se o zavedení všeobecného rovného práva hlasovacího do pruského sněmu, současně padl též kancléř Bethman-Hollveg a nastoupil první občanský kancléř Dr. Michaelis.

IX.

Ozbrojené povstání bolševiků potlačeno.

Rusko však prožívalo osudové dny revoluce. Za komplikací národnostně-politických, za opětně vzrůstající se desorganise na frontě a v armádě vůbec a za otřesu kabinetu propuklo ještě v Petrohradě ozbrojené povstání bolševiků. Bylo to vyvrcholení propagandy „za okamžitý mír a předání vládní moci do rukou lidu“. Byla to prvá bolševická revoluce, která byla

zdolána a vedla k některým opatřením, jež revoluce dosud jako reakční zrušila. Bolševické ozbrojené povstání mělo za následek opětné zavedení trestu smrti a obmezení svobody tiskové.

Signálem k červencové protirevoluci bolševiků byl ozbrojený průvod, uspořádaný 15. července ulicemi petrohradskými.

Ministerský předseda kníže Lvov vydal provolání, v němž oznamoval, že menšina extrémních živlů zamýšlí svrhnouti vládu ozbrojenou mocí a vyzýval obyvatelstvo i vojsko ku klidu a věrnosti vládě.

Stejně zakročila i rada dělníků a vojáků. Přijala všemi proti 10 hlasům usnesení, v němž odsuzuje nepokoje, jež zneuctívají revoluční Petrohrad a vyzývá rovněž ku klidu.

Leninovci však pokračovali dále ve svém díle. V následujících dnech propuklo povstání plnou silou v dělnické a továrenské čtvrti viborgské, rozšířilo se i do hlavních ulic města a Petrohrad stal se opětně jevištěm krvavých bojů a řeží.

Při povstání tomto získal si světového jména palác tanečnice Křešinské, který byl poslední baštou vzbouřenců, v níž hájili se po několik dní. Povstání bylo asi ve třech dnech zdoláno. Posádka zvalné části zůstala věrna koaliční vládě, nicméně však na straně vzbouřenců bojovalo též dosti vojáků.

Po porážce Leninovců vydaly vzbouřené pluky čestné prohlášení. Úředně bylo o zdolání protirevoluce sděleno:

Z P e t r o h r a d u, 20. července (P. t. a.)

„Ve chvíli, kdy odchází tento telegram, vítá na nevském prospektu dav nadšenými projevy vojenské oddíly aktivního vojska, které sem přibýly, aby sesílily posádku za příčinou obnovy pořádku. ‚Izvěstija‘, ústřední orgán rady dělníků a vojáků, pozdravuje pohnutými slovy příchod revolučního vojska, jež proniká vědomí povinnosti k revoluci. Ostatně bylo od večerejška večer možno předvídati úplné vítězství živlů pořádku nad pluky, zpracovanými maximalistickou propagandou. Pluky, které se zúčastnily ozbrojeného projevu, učinily jeden po druhém čestné prohlášení a projevily svoje politování. Tak 176. záložní pluk dostavil se před štáb vojenského okresu, aby projevil svoji lítost. Pluk moskevských dal formální slib, že jenom na rozkaz generála Polovceva a na usnesení rady dělníků a vojáků vydá se na ulici. Delegáti prvního pluku strojních pušek učinili prohlášení, že podrobují se rozkazům rady dělníků a vojáků a vysvětlují svoje po-

blouznění působností nezodpovědných živlů. Ani mezi praporey granátníků, kteří jsou zvlášť pobouřeni přeložením jejich pluků na frontu, nemohla propaganda kronštatských námořníků zaznamenati od večerejška žádného úspěchu. Celá posádka petrohradská je v rukou generála Polovceva, který ve všem postupuje ve stálém styku s prozatímní vládou, přičemž zvláštní komise jest prostředkujícím místem, k němuž přináležejí také jeden zástupce výkonného výboru rady dělníků a vojáků. Poslední dva dny měly poměrně klidný průběh. Se strany vojenské byly vyplněny vysíláním hlídkových oddílů, které methodicky prováděly odzbrojování jak u skupin ozbrojení, tak také u automobilů, opatřených strojními puškami. Obrněné automobily vykonávaly ve dne v noci dohládací službu. Značné zálohy vojska byly soustředěny na náměstích Zimního paláce a u sousedních budov. Porážka maximalistů byla s vojenského stanoviska rychle rozhodnuta. Dnes musily poslední oddíly Leninových pacifistů vykliditi svoji poslední tvrz, kterou si zřídily v domě tanečnice Křešinské, jakož i Petropavlovskou pevnost, do které za noci vnikly kronštatské oddíly. Té chvíle musí stoupeni Leninovi vykliditi moderní cirkus, kam uprchli. Klid je obnoven. Porážka bolševiků je nejen vojenská, nýbrž i morální. Veškeren tisk žádá nejprísnější vyšetření o příčinách nepokojů a o původcích maximalistického spiknutí.“

Za povstání tohoto pronikly opět hlasy o působnosti též cizích živlů mezi bolševiky — podobné tvrzení, jaké vmetl již dříve Miljukov ve tvář Trockému. Není možno zde býti sudím a není možno ani blíže srovnáti nějaké dokumenty, poněvadž jich nemáme. Nemožno však tvrzení taková nezaznamenati a a nemožno je také vyvracet, právě zase z nedostatku jakýchkoli protidokumentů. Nyní však vystoupila s obviněním o cizích rejdech a o spojenectví domácích živlů s Německem i koaliční vláda oficiálně.

Z P e t r o h r a d u, 21. července (P. t. a.)

Ministr vojenství Kerenskij zaslal do Revalu, Helsingsforu a jiných přístavních měst tento jiskrový telegram:

„Je nyní nezvratně zjištěno, že nepokoje v Petrohradě byly vyvolány za spolupůsobnosti agentů německé vlády. Nepokoje jsou nyní již úplně potlačeny. Pokračuje se v zatýkání strážců povstání a oněch osob, které se poskvrnily krví svých bratří“

a zločinem proti vlasti a revoluci. Též mezi námořníky, kteří porušili své občanské a vojenské povinnosti, dojde k zatýkání. Apelujeme na všechny skutečné syny demokracie, aby se se skupili kolem zatímní vlády a demokratických organisací celého Ruska, aby chránili vlast a revoluci proti zahraničnímu nepříteli a jeho spojencům ve vnitrozemí.“

Z P e t r o h r a d u, 20. července. (P. t. a.)

Ministr Kerenský, Těřeščenko a Někrasov prohlašují v interviewu, že podali protest proti předčasnému uveřejnění odhalení o Leninovi. Předčasného uveřejnění jest obzvláště litovat, ježto umožnilo několika německým agentům uprchnouti a pro jiné bylo výstrahou, aby nepřišli do Ruska. Uveřejněná odhalení obsahovala jen malou část skutečnosti.

Z P e t r o h r a d u, 20. července. (P. t. a.)

Sděluje se, že vláda pozatýká všechny podezřelé osoby ze styků s Německem. Zatčena byla paní Sumensová, která pěstuje styky s Goněckým ve Štokholmě, který dodává zprávy do Německa. Dále zatčen Noglovský, vynikající maximalista a intimní přítel Leninův, řídící vývozní kanceláře Sternberg, obviněný ze sprostředkování korespondence mezi Švédskem a Petrohradem a posléze maximalisté Zinověv a Stěklv, Alias Nachamkal. Kde Lenin prodlévá, nebylo dosud odhaleno.

Dne 21. července vydal Kerenskij denní rozkaz, jímž

1. rozpuštěn ústřední výbor baltického loďstva a zřízen výbor nový;

2. všem oddílům a lodím téhož loďstva nařízeno, aby vyloučily ze svého středu všechny osoby podezřelé, které vyzývaly k neposlušnosti vůči prozatímní vládě a štvou proti ofensivě a aby je poslaly do Petrohradu za účelem vyšetřování a potrestání;

3. kronštatským oddílům a řadovým lodím „Petropavlovsk“, „Republika“ a „Sláva“, jejichž jména jsou poskvrněna činy proti revoluci namířenými, se rozkazuje, aby do 24 hod. zatkly vůdce vzpoury a aby daly ujištění o úplném podřízení se zatímní vládě. Neuposlechnutí tohoto rozkazu bude považováno za zradu na vlasti a potrestáno.

Bolševické povstání trvalo tři dny — 16., 17. a 18. července. Nad Petrohradem byl vyhlášen stav obležení. Kanceláře bolševického listu „Pravda“ byly zničeny, prý rozvášněným davem. Dle pověsti Lenin, Kozlovskij a jiní ještě maximalisté uprchli prý do Finska.

Dle došlých zpráv, nezaručených ovšem, vyžádalo si povstání bolševiků několik tisíc obětí na mrtvých a raněných — prý dvakráte tolik, kolik stála všeruská revoluce a svržení carismu.

Červencové povstání bolševiků bylo vyvoláno teroristickou menšinou. I dělnické a vojenské rady byly dosud proti takovéto revoluci. Vůdce bolševiků nepostavili se také v čelo nějakému hnutí lidovému, nýbrž oni hnutí toto s vynaložením všech sil a prostředků a přizneužití veškeré svobody téměř násilně u lidu vyvolávali, živili a pěstili. Oni nebyli vůdci nespokojeného a utlačovaného lidu, nýbrž oni methodicky nespokojený lid dělali a slibovali mu darem všechny ostatní vrstvy a celé Rusko. Bolševická revoluce nebyla jen výronem poměrů, nýbrž také dílem theorie a propagandy, licitačním přihozením velikého plus na všechno to, co dala a slibovala ještě dáti revoluce dosavadní a co byla s to dáti bez dalšího již krveprolévání, vyjma ovšem na frontě, kde zájmy Ruska, Evropy a lidstva vyžadovaly ještě další oběti. Bolševická revoluce byla revolucí ze zásady, za každou cenu a proti všemu, co není bolševické.*

Nebylo také možno jinak, než že po bolševickém povstání, po ozbrojené vzpouře sekty proti ostatnímu národu, nastalo přituzení vládního režimu. „Svoboda“ ozbrojeného povstání nemůže býti trpěna nikde a bolševici sami ukázali v roce 1918, jak oni rozumějí svobodě volného projevu vůči vládě...

Nastalo zatýkání původců povstání i dopadených účastníků. Počaly se zase plnit vyprázdňené věznice a trestní stíhání nabylo velkých rozměrů. Na Lenina, Trockého, Zinověva,

* Charakteristický je zde posudek „Práva Lidu“, které po vítězné revoluci bolševiků v listopadu stalo se též jejich obhájcem. Dne 24. července „Právo Lidu“ psalo: „Bolševici netvořili většinu mezi socialistickými stranami. Byli malou skupinou, skoro bychom řekli sektou, za kterou ve výboru dělnickém a vojenském stálo celkem asi 125 zástupců, asi jedna šestina zástupců všech socialistických a demokratických stran.“ A dále: „S hlediska všeobecné politiky bylo by si přáti, aby Rusko co nejrychleji vyšlo z poměrů anarchistických, jednak proto, že vnitřní anarchie skýtá zbraň reakčním živlům a ohrožuje dílo revoluce, jednak že také vnitřně zcelené, pevné a spořádané Rusko je pro mír, po němž i ono touží, činitelem mocnějším, než Rusko rozvrácené. Úlohu zachránit Rusko před anarchií převzala prozatímní vláda s Kerenským v čele. Dosáhne-li toho, zaslouží se o celý svět. Tím spíše pak, je-li její opravdovou snahou dospět nyní k ofensivě k míru.“ — Jak již řečeno, později psalo „Pr. L.“ zase bolševicky, snad ze zásady býti vždy při tom, kdo má moc a kdo vyhrává.

Kameněva, Kozlovského a jiné vůdce vydán zatykač. — Plechanovo „Jedinstvo“ přimlouvalo se za zatčení rušitelů a ohrožovatelů revoluční jednoty národa.

Dne 26. července vydal Kerenskij nařízení o obnovení trestu smrti, hlavně vzhledem k poměrům na frontě. Velitelé sami dožadovali se tohoto opatření, „má-li být obnovena a udržena disciplína a zamezeno hromadným deserčním a jiným pobuřujícím zjevům“. Zakázány některé listy, jež „štvou proti revoluční vládě a propagují ozbrojená povstání“. Svoboda tisku obmezena i jinými opatřeními proti zneužívání svobody. A tak vidíme poučný zjev: Ti, kdož domněle bojovali za svobodu, vyvolávali činností svou obmezování svobody. Svoboda nemůže znamenati svobodu střelení po ulicích a dělání politiky se zbraní v ruce, zvláště ještě, když Rusko nebylo již státem reakce, nýbrž státem demokracie.

Leninovci byli obviněni ze zemězrady a Kerenskij vydal svolání, v němž dovozoval, že povstání v Petrohradě bylo zosnováno za spoluúčasti agentů Německa. Historikové ruské revoluce objasní snad později toto i všechna podobná tvrzení.

Přese všechno omezení občanských svobod, zatýkání a odsuzování zůstává toto opatření druhé revoluční vlády pouhým stínem oproti methodám a praxi, kterou později zavedl režim bolševický hromadnými popravami a terrorem mass i proti pouhému podezření z příslušnosti k protirevoluci a buržoasii.

X.

Útěk armády z fronty a krise vlády.

Petrohradské povstání nezůstalo bez zhoubného vlivu i na fronty. Jest ostatně jisto, že agitace Leninovců byla široce založena v tom smyslu, aby současně s povstáním v Petrohradě vzniklo i povstání na frontách a aby vojsko táhlo hromadně do Petrohradu a do vnitrozemí vůbec na podporu „revoluce proletářské“. Také se zdá být jistým, že vyhlášení zvláštní ukrajinské vlády v Kijevě a finské vlády v Helsingsforsu je v souvislosti s událostmi v Petrohradě a na frontách.

Po 20. červenci počala se náhle ruská ofensiva hroutit. Postupující a dosud vítězí armáda byla zasažena morovou ranou vnitřního rozkladu. Počala ustupovat a vyklizovat dobyté území samovolně, ne pod převahou nepřítele. Dne 24. července hlásila zpráva naší c. k. tel. kanceláře:

„Mnohé ruské formace opouštějí zátky, aniž by vyčkaly nepřítele.“

↳ Ruské úřední zprávy vysvětlovaly ústup vlastní armády takto:

„Armáda ztratila stabilitu. Vojáci se stále radí, má-li to a ono být provedeno, co bylo již nařízeno a poslouchají propagandu maximalistů.“

Tak ztratili Rusové Tarnopol, Stanislav, Černovice, dali se na celé frontě na ústup a ofensiva změnila se v defensivu, místy docela i v útěk. Armáda nebyla poražena, nýbrž vnitřně otrávena, demoralisována. To bylo první revoluční dílo bolševismu...

Souhrn všech neblahých událostí působil rozkladně i na prozatímní vládu. Též v kabinetě došlo ke konfliktu o otázku finskou a ukrajinskou. Možno vysloviti názor, že kaděti odmítli v otázce ukrajinské jakýkoliv ústupek, pokud se týče samostatnosti Ukrajiny, považující tuto za nedělitelnou část Rusi a patrně i v otázce čistě národnostní stáli asi na stanovisku ruském. Oproti tomu socialisté váhali, kolísali, theoretisovali a hledali východisko či spojitost mezi zásadou sebeurčení národů a federativním ruským státem, neakceptovali-li již tendence finské a ukrajinské docela.

A tak došlo i ke krisi vlády. Dne 17. července petrohradská tel. agentura oznamovala:

„Poněvadž mezi socialistickými ministry a ministry strany kadětů vyskytla se různost mínění v otázce samosprávy Ukrajiny, podali kaděťští ministři demisi. Odstupují: Ministr financí Šingarev, ministr vyučování Manuilov, ministr veřejné péče kníže Šachovskij a ministr dopravy Někrasov.“

Nelze ovšem krisi kabinetu definovati jen tak přímočaře rozporem mezi ministry socialisty a nesocialisty. Kníže Lvov zůstal i nadále předsedou kabinetu a také Těreščenko podržel svůj resort. Další zpráva uváděla, že ministři Kerenskij, Čeretělli a Těreščenko učinili zvláštní prohlášení o zřízení generálního sekretariátu pro Ukrajinu, což vyvolalo odpor kaděťů a krisi.

Vládní krise vlekla se pak po tři týdny a znamenala i anarchii v kabinetě. Po odstoupení čtyřech ministrů kadětských byli jmenováni nejprve pouze dva jejich nástupci: Protopopov ministrem obchodu a průmyslu a Čarnoluskij ministrem vyučování.

Další dva ministři byli jmenováni teprve 24. července: J e f r e m o v ministrem spravedlnosti a B a r y š n i k o v ministrem pro veřejnou péči. Oba náleželi ku straně pokrokové.

Zatím však dne 22. července podal též demisi předseda kabinetu kníže Lvov a několik jiných ministrů a počátkem srpna chtěl odstoupiti i Kerenskij. Tak došlo znovu k celkové krizi vlády a k utvoření rekonstruovaného kabinetu nového.

V kabinetě zůstali socialisté, s nimi pak Těreščenko a Někrasov. Ve dnech bolševického povstání a útěku vojska z front zůstávala vláda v rukou socialistů a nikoli měšťáků a socialisté bránili se tu zhoubné propagandě bolševismu. Dne 21. července byl kabinet zreorganizován a doplněn. Bylo to třetí ministerstvo, které však v tomto složení potrvalo pouze 14 dnů a bylo více jen chvilkovým provisoriem, při němž vyjednávalo se již dále o opětnou konsolidaci stran. V ministerstvu tomto zůstali:

1. Kerenskij, ministerský předseda;
2. Někrasov, ministr bez portfeuille a místopředseda.
3. Těreščenko, zahraniční záležitosti;
4. Čeretělli, vnitra, pošty a telegrafy,
5. Plechanov, výživa,
6. Černov, orba,
7. Skobelev, válka.

Přibrán pak nový ministr spravedlnosti, ministr veřejného zdravotnictví a vrchní prokurátor svatého synodu, kterým byl nyní Vladimír Lvov.

Kerenskij, který již dříve po odstoupení Miljukova byl duší druhého kabinetu i při své funkci jako ministr války, stal se nyní i formálně vůdcem revoluce a národa jako ministerský předseda. Tím učinila revoluční vláda jen nový krok na levo, k socialismu, třebaže Kerenského lze považovati za socialistu jen v širokém slova smyslu. Jestli však prvý revoluční kabinet byl kadětský či měšťácký a polosocialista Kerenskij zastupoval zde samojediný živly levice, jestli druhý kabinet měl ještě v čele knížete Lvova, ale vedle Kerenského přibrál již čtyry další socialisty a mezi těmi i otce ruského marxismu a člena socialistického mezinárodního bureau Plechanova, v kabinetě třetím stává se již široký socialista Kerenskij šéfem vlády a ostatní socialisté páteří kabinetu. Okolnosti tyto lze třeba vyzvednouti a zdůrazniti opět, že bolševism nebyl jen nějakou vzpourou ruských socialistů proti buržoasii, nýbrž že byla to revoluce nejkrajnější socialistické levice i proti socialismu umír-

něnému, který ve světodějných převratných událostech ruských a evropských považoval za příkaz doby i dějin postupovati společně s revolučním měšťanstvem.

Vláda vydala dne 22. července prohlášení, které je obranou vůči protirevoluci, ale také jistým ústupkem v nazírání na úkoly vlády pokud se týče požadavků krajních živlů:

„Vláda ujišťuje, že ani krůpěj krve ruského vojína nebude prolita za cíle, které jsou cizí pocitům demokracie. Provádějí zásady zahraniční politiky, ohlášené vládním prohlášením ze dne 19. května, zamýšlí vláda pozvati spojení na společnou konferenci během měsíce srpna, aby byla stanovena případná všeobecná orientace zahraniční politiky a aby jejich akce byly vzhledem na použití zásad, proklamovaných vládou, uvedeny v souhlas. Dále slibuje se svolati ústavodárné shromáždění na den 30. září, upravení agrární otázky a jiné reformy“.

V těchto dnech revolučního povstání bolševiků a krise vlády uvažováno bylo i o diktatuře Kerenského. K diktatuře však nedošlo, nýbrž k rozšíření pravomoci vlády.

Výkonný výbor dělnických a vojenských rad, jakož i rad selských delegátů učinil i v tomto směru své usnesení dne 23. července. Práví se v něm:

„Při poznání, že situace na frontě i uvnitř země hrozí přivoditi vojenské zhroutení a triumf protirevolučních sil, bylo usneseno radami, aby na vládu byla přenesena neomezená moc ku znovuzřízení organizace a mužná kázeň v armádě k boji až do krajnosti proti protirevoluci a anarchii, jakož i k uskutečnění celého programu, jak vyložen byl ve vládním prohlášení, především uveřejněném. Usnesení stalo se jednomyslně; maximalisté zdrželi se hlasování.“

Vidno tu, že výkonný výbor dělnických a vojenských rad spolu se selskými delegáty volali téměř sami po diktatuře a vidno dále, že činnost Leninovců nebyla „socialismem protiměšťáckým“, nýbrž „socialismem i protisocialistickým“, jelikož byla v stálém rozporu se socialisty umírněnými a s celou revolucí. Leninovci ukazují se stále výstřední sektou, pro sebe uzavřenou a nepřístupnou a pracující výlučně v massách indiferentních, kde ovšem nalézala úrodnou půdu.

Výbor dělnických a vojenských rad žádal přímo i zatčení a potrestání vůdců

s p i k n u t í. Ve schůzi dne 26. července — dle úřední zprávy ruské — navrhl člen výboru Dann resoluci, v níž se mimo jiné praví:

„Všechna revoluční demokracie chce, aby maximalistická skupina, která je obžalována, že organizovala nepokoje, podněcovala ku vzpouře a přijímala peníze z německého pramene, byla veřejně souzena. Proto považuje výkonný výbor za zcela a vůbec nepřipustno, aby Lenin a Zinovjev unikli spravedlnosti, a žádá, aby maximalistická frakce ihned výslovně a jasně pokárala jednání svých vůdců.“

Resoluce byla schválena zdrcující většinou proti 11 hlasům při čemž 6 členů zdrželo se hlasování za přítomnosti více než 300 členů.

Jakou posici a jakou oporu měli tedy maximalisté v organizovaném dělnictvu, když mluví jeho, výbory rad, takto posuzovaly jejich činnost a novou „proletářskou revoluci“? Maximalisté vrhali se na nepolitické davy a na armádu a strhovali je do víru svých tří svůdných postulátů, vyjadřujících na papíře celý socialism. Charakteristické také je, že i obvinění ze zrahy a z úplatnosti cizímipenězi padlo též i v dělnické radě.

Vláda zůstávala stále v nejužším styku s výborem dělníků a vojáků. Dne 26. července dostavil se ministerský předseda Kerenskij do společné schůze ústředního výboru rad, jakož i delegátů sedláků a pronesl řeč, v níž pravil: „Rány, které nám byly zasazeny na frontě i v zázemí, jsou tak prudké, že musíme sebrati všechny síly, abychom je učinili neškodnými a odrazily je, a abychom upevnili svobodu, dobytou s tak velkým namáháním. Průlom naší fronty připravil protirevoluci plodnou půdu, ale vláda je pevně odhodlána vydatně potírat anarchii a reakci.“

President rady dělníků a vojáků Čchejdže prohlásil, že vláda může být jista, že ve výboru najde mocnou oporu a pomoc k záchraně ruské revoluce.

Ministr zahraničních záležitostí Těreščenko zaslal dne 2. srpna diplomatickým zástupcům Ruska a spojeneckým státům telegram, v němž vysvětluje zhroucení ofensivy: „Stalo se tak zločinnou propagandou nezodpovědných agentů nepřítelů. V Petrohradě vyvolána byla vzpoura a současně část vojska na frontě, zpracovaná touže propagandou, zapoměla své povinnosti vůči vlasti a umožnila

nepříteli průlom fronty.“ — Těreščenko doufá, že ústup armády bude jen přechodný a že vše bude zase napraveno.

Také prozatímní výbor dumy vydal svolání k obyvatelstvu, v němž se praví mezi jinými:

Z Petrohradu, 7. srpna. (P. t. a.)

„V armádě dávají se tmavé existence ze zbabělosti na útěk. Co se stalo s armádou, jest pouze zpětným účinkem toho, co se děje v celém Rusku. Tento stav má původ v tom, že usurpována byla práva vládní moci organizacemi nezodpovědných stran, že byla zřízena t. zv. vláda ve středu říše a že schází úplně místní moc. Katastrofa ve vnitrozemí přivedí také zánik armády, což rovná se zkáze Ruska. Jest zde pouze jediná cesta, a to jest pevná, mocná síla, jež žádala by od každého a ode všech přímé plnění povinnosti. Vláda musí býti ve své jednomyslnosti silná, musí sledovati jediný cíl hájení naší veliké vlasti proti smrtelnému nebezpečí rozpadu. Revoluce smetla všechny místní úřady. Hlavním úkolem vlády jest, aby utvořila bezodkladně právoplatný systém správy a justice, bez nichž nemohou býti uskutečněny všechny reformy vládou zamýšlené. Až do svolání zákonodárného shromáždění jsou nepřipustny všechny zákonodárné akty, jež kácejí radikálně vládní režim a společenský pořádek a působí ještě větší zmatky v právních pojmech obyvatelstva.“

Zde poukázáno poprvé na jinou slabinu revoluce: Nedostatek úřadů místních. Revoluce smetla starý režim až do detailů a za pět měsíců nevybudovala si nový pevný organizační rámec, jíž úřady lokální jsou kostrou a nejhlavnějším činitelem. Tento nedostatek organizačního ducha jeví se v celé této revoluci, umožňoval extrémním živlům téměř nerušenou propagandu v tak velikých rozměrech.

Společně s bolševickým povstáním vyvrcholena byl také státoprávní konflikt s Finskem. Zdá se, že bolševism měl i zde své nitky a že hral na vládu útokem s několika stran. Prozatímní vláda finská zařizovala se již docela samostatně a finský sněm počal v tom směru pracovati. Vláda petrohradská učinila tu dalekosáhlé opatření. Vyдалa manifest k finskému národu, datovaný dnem 31. července, v němž se praví:

„Zatímní vláda nepřiznává zemskému sněmu finskému práva předbíhati z vlastního popudu příští vůli ruského

ústavodárného shromáždění a zrušovati plné moci ruské státní exekutivy v otázce zákonodárství a správy Finska. Aby však finský národ mohl sám určovati svůj osud, což jest možno jen po společném dorozumění s ruským národem, usnesla se zatímní vláda rozpustiti zemský sněm a vypsat nové volby. Nový zemský sněm bude se zabývati po svém zahájení vládní osnovou zákona o způsobu a druhu úpravy vnitřních věcí finských.“

Konflikt byl tedy neobyčejně přiostrěn i zde a bolševická propaganda zapustila i ve Finsku kořeny zvláště hluboké, jak také ukázalo se později při druhé revoluci bolševické.

XI.

Osamocenost bolševiků ve světě socialistickém.

Jak choval se zahraniční svět socialistický, který nedávno vítal ruskou revoluci a navázal s ní nejpřátelštější styky, když nyní v revoluci té objevila se nová revoluce, prý čistě socialistická? Zřekl se revoluce prvé, přerušil styky s Kerenským a ostatními polosocialisty ve vládě a spočinul v náručí „pravých ruských socialistů“ — bolševiků? O tom podává malé vysvětlení tato zpráva:

„Z ciziny vrátil se v těchže dnech člen výboru dělnických a vojenských rad, Rjazanov a dne 5. srpna podával ve výboru zprávu o svém poslání. Sděloval, že „jeho jednání se socialistickými stranami zahraničními vyznělo v ten smysl, že Rusko musí odkliditi hospodářskou rezervanost a obnoviti svou vojenskou moc.“ Sekta bolševická zůstala tedy izolována i pokud se týče spojitosti se zahraničním světem socialistickým — vyjímaje snad část socialistů německých...“

Pro posouzení stanoviska německé sociální demokracie k těmto událostem na Rusi je charakteristický projev Scheidemannův. (Dle več. „Pr. L.“ 28. července.)

„Musíme se brániti proti Rusku, pokud je naším nepřitelem, ale nechceme, aby dílo revoluce ztroskotalo. Nesporádaný ústup ruského vojska je strašným utrpením pro vojáky. A socialistická vláda Ruska svaluje vinu za toto neštěstí na socialistický směr maximalistů. Pomyslete si, že by takové neštěstí postihlo německou armádu a že by

vláda mohla ho svaliti na socialistickou stranu Německa. Zde máte klíč k pochopení naší taktiky! Kdyby se u nás něco podobného stalo, byl by to zánik Německa a zároveň zánik německé sociální demokracie. Tomu jsme nechtěli. A proto věříme, že jsme našemu lidu a socialismu nejlépe poslouchali. Také ruští soudruzi porozumí snad nyní tomu, proč jsme neposlechli jejich rady, a bychom nás následovali jejich revoluce. Snad pochopí, že jsme nechtěli německému lidu uchystat osud, který dnes musí nésti lid ruský. My musíme dospěti k demokracii po jiných cestách a my jsme již také na těchto cestách. Nepochybuji ani okamžik o tom, že po válce budeme míti v Prusku rovné právo a v Německu parlamentní systém. Jest neštěstím, že jej nemáme již dnes. Nebude-li válka brzo skončena, pak bude provedena podstatná demokracie ještě během války. Ale otřesů takových, jako v Rusku, budeme ušetřeni, bude-li všude svorná vůle činiti v pravém okamžiku, čeho je třeba.“

Zde je jen o jeden důkaz více, že bolševici ani při druhé pozdější své revoluci nemohli počítati na stejnou revoluci v Německu, jelikož Scheidemann již při tomto prvé bolševickém povstání dal za německou sociální demokracii odpověď. A více ještě: On jménem německé sociální demokracie zřekl se bolševismu naprosto — ani své sympatie mu neponechal. Prohlásil bolševism i za neštěstí Ruska a prohlašoval též kategoricky, že na této cestě k neštěstí národa i sociální demokracie nebude Německo následovat bolševiky. A tu nutno uvážit, že bolševici vyvolávali revoluci proti revolučnímu demokratickému Rusku, kdežto vůdce německé sociální demokracie bral v ochranu Německo císařské a autokratické. Všechna pozdější tvrzení, omlouvající bolševiky, že se mýlili v sociální revoluci celoevropské, rozplývají se v nivec před těmi fakty, že německá sociální demokracie již v této době zřekla se bolševismu bez výhrady a že socialisté států dohodových poslali Rjazanova domů právě s takovým poselstvím, jak svrchu vyličeno. Bolševici tedy již v červenci musili býti zbaveni všech svých illusí o revoluci všeevropské, poněvadž měli o tom přímé odpovědi. Oni však, jako izolovali se od ostatního socialismu ruského, izolovali se i od socialismu mezinárodního a pokračovali dále na vlastní pěst v započatém svém díle. Šli dále po cestách, jež odpůrce Ruska, Scheidemann, nazval i pro Rusko neštěstím, ač právě pro Německo bylo to štěstím — snad aspoň dočasným či zdánlivým.

Tento pohled na bolševism již v červenci 1917 ukazuje, jak dalece uchýlil se od mezinárodního socialismu, pokud ještě i za stavu válečného dá se o něm mluvíti a jak zůstává izolovaným, svým vlastním extrémním výhonkem, s nímž socialistické strany nebo aspoň většiny jich všude jinde neměly nic společného, zahrhovaly ho a odsuzovaly. Socialisté všude jinde nevzdávali se zajisté tak zv. konečných cílů, ale zamítali bolševism v této době, za situace, jak ji vytvořila válka a pro jeho metodu právě v této situaci. Socialisté dohody spatřovali úkoly socialismu právě nyní docela v jinakém usilování a socialisté němečtí vyhlásili bolševism téměř v zásadě za neštěstí, varujíce před ním. německé dělnictvo jako před strašidelným exemplem. Všechny fráse o omylu bolševiků rozplývají se pod těmito fakty v nívec, jakož i fráse, že v bolševismu jsou obsaženy právě zásady i metody socialismu.

A to teprve bolševici chtěli socialistický stát a všeevropskou revoluci. Jak teprve objevil se bolševism v pravé své podobě později a jak musí na něj i socialisté pohlížeti nyní, když dostal se ke skutečné moci, která se zvrhla v hrůzovládu ze z dola, nejen proti buržoasii, ale i proti socialistům odchýlného mínění...

Ruská revoluce.

==== Část III. ====

Kerenského režim rozkladu.
Kornilov.
Listopadový převrat bolševiků.

(Srpen, září, říjen a listopad 1917.)

Druhý koaliční kabinet Kerenského.

V tísnivé krisi ku konci července zůstali ve vládě vlastně již jen socialisté, různých ovšem odstínů. Kaděti vystoupili a zřekli se zodpovědnosti, pak složil funkci ministerský předseda kníže Lvov. Kerenskij však a zbylí jeho přátelé odmítli diktaturu a zahájili ihned vyjednávání o nový kabinet koaliční. Socialisté s Kerenským v čele nechtěli vládnout bez spoluúčasti revolučního měšťanstva, nechtěli nésti sami na svých bedrách osudy Ruska. Revoluce a válka současně byl příliš těžký úkol a socialisté byli dosti rozvášní a svědomití, nežli aby úkol ten samojedini na sebe vložili a postavili se sami na soud dějin Ruska ve chvíli, kdy byla nutna koncentrace všech sil a kdy všechny tyto síly klesaly pod tíhou břemene i zodpovědnosti. Jen bolševici rozuměli revoluci a budoucnosti Ruska tak hravě a lehce — jako děti, ale děti svěhlavé, zarputilé a umíněné . . .

Kerenskij, který nyní rozbitý kabinet vedl, svolal konferenci zástupců socialistických stran do Moskvy. Snad nebylo ještě v Petrohradě bezpečno — Kerenskij sám dostával výhrušné dopisy, že bude zavražděn.

Konference tato byla usnesena ve schůzi ministerské rady dne 25. července. Měli se ji zúčastniti zástupci všech důležitých organizací sociálních a mělo býti jednáno o situaci země a o problémech nejbližší budoucnosti.

Kaděti dle petrohradské zprávy „Agence Stefani“ kladli tyto podmínky pro opětný vstup do vlády.

1. Válka až do konce v dohodě se spojenci.
2. Potvrzení všech ujednání v dohodě s mocnostmi, vedoucími válku proti ústředním mocnostem.
3. Jasně a důkladně formulování vnitřní politiky.
4. Odkázání řešení všech sociálních problémů konstituantě.

5. Nejkrasnější boj proti anarchii.

6. Racionelní řešení finančních otázek.

Jednání setkávalo se s takovými obtížemi, že i Kerenskij nabídl demisi a žádal, aby sestavení kabinetu bylo svěřeno jiné osobnosti. Kerenskij zaslal svému náměstkovi Někrasovu dopis tohoto znění:

„Poněvadž přese všechna účinná opatření je nemožno obnoviti vládu způsobem, odpovídajícím nutnostem neobyčejně historického okamžiku, který země prožívá, nemohu na dále převzít zodpovědnost před státem. Prosim tedy prozatímní vládu, aby mě sprostila všech funkcí.“

Vláda demisi Kerenského nepřijala a žádala, aby dále vyjednával. Za této krise nastala důležitá změna též na frontě. Vrchní velitel generál Brusilov byl dán k dispozici a na jeho místo jmenován generál Kornilov, který později provedl pokus vojenského převratu proti Kerenskému.

Dohodu s kaděty sjednal Kerenskij dne 4. srpna na konferenci, jež trvala po celou noc. Zástupci pěti největších stran prohlásili, že jsou ochotni svěřiti Kerenskému obnovení vlády za těchto podmínek: Nová vláda zůstane věrna svému prohlášení ze dne 21. července (podmínka socialistů); vláda používá ve veškeré své politice úplné svobody a jest nezávislou na vlivu nebo tlaku politických stran. (Podmínka kadětů).

Revoluce překonala tak zase těžkou krasí vnitřní. Za dva dny oznámen nový kabinet, třetí v pořadí — nehledíme-li k předcházejícímu kratičkému provisoriu Kerenského po demisi knížete Lvova. Revoluce vcházela do nového období.

Nový koaliční kabinet ohlásila Petrohr. tel. agentura dne 7. srpna. Byl počtne rozšířen a sestaven takto:

1. Kerenskij, ministerský předseda, ministr vojenství i námořnictví;
2. Savinkov, správce ministerstva vojenství;
3. Lebedev, správce ministerstva námořnictví;
4. Někrasov, ministr financí a zástupce Kerenského v ministerské radě;
5. Prof. Bernatskij, správce ministerstva financí;
6. Avxentev, ministr vnitra;
7. Těreščenko, zahraniční záležitosti;
8. Prokopovič, obchod a průmysl;
9. Černov, orba;
10. Skobelev, práce;

11. Plechanov, zásobování;

12. Nikitin, pošty a telegraf;

13. Zarudnev, spravedlnost;

14. Oldenburg, vyučování;

15. Jeffrenov, veřejná péče;

16. Kokoškin, státní kontrola;

17. Jureněv, veřejné práce;

18. Kartašev, prokurátor svatého synodu.

O složení kabinetu vydala úřední zpravodajská kancelář ruská zprávu, v níž uváděno mezi jiným:

„Kabinet nazván kabinetem národním. Kerenskij pojal do vlády všechny strany, které mu projevily důvěru. Savinkov si zvolil sám. Týž jako komisař na frontě byl pro ofensivu a potíral demoralisaci v armádě. Lebedev je poručíkem francouzské armády a řídil již ministerstvo námořnictví. Oktábristé Godnev a Lvov, dřívější vrchní prokurátor svatého synodu, nevstoupili do nového kabinetu. Rovněž Čeretelli odmítli, přes naléhání Kerenského; chce se věnovati vnitřní činnosti v demokratických organizacích, přislíbil však, že bude nový kabinet plně podporovati. Avxentev je předsedou výkonného výboru selských delegátů a členem ústředního výboru strany revolučních socialistů. Prokopovič, socialista, odborník v národohospodářských otázkách a předseda nedávno utvořeného národohospodářského výboru. Zarudnev, socialista, znám je svou účastí na politických procesech, jmenovitě procesu Bejlisově. Kokoškin, kadět, profesor právních věd. Jureněv, kadět, pomocník moskevského starosty. Oldenburg, kadět, tajemník akademie věd. Nikitin, sociální demokrat minimalista, advokát.“

Kabinet byl tedy převahou zase socialistický nebo z dobré polovice socialistický. Socialisté náleželi ovšem k několika směrům a odstínům. V rukou jejich byly, vešle presidia důležité resorty: Vojenství, zásobování, veřejné práce, orba, spravedlnost, pošty, obchod a průmysl. Kabinet oproti předcházejícímu byl socialističtější a byl vlastně ovládan socialisty. Možno tu mluviti o bolševické opozici a revoluci proti měšťácké vládě a měšťáckému režimu? A mohl býti nebo byl režim tento měšťácký v tom smyslu a významu, jak definovali jej socialisté na vd. vzhledem k vládě ve Francii — před válkou — nebo A merice, v kterýchžto státech jedině je možno mluviti o vládě měšťácké? Vždyť vláda tato a režim tento dělal revoluci a vedl revoluci a byly v něm všechny socialistické strany ruské, vyji-

maje nesmířitelnou bolševickou sektu, která stála osamocena i vůči všem zahraničním stranám socialistickým.

Často ozvalo se mínění, že bolševism je socialism čistě ruský a že mohl vyrůst jen z ruských poměrů a z ruské duše, jelikož objevil se tak odchýlným od ostatního praktického socialismu evropského doby předválečné i válečné. Zdá se mně, že definice o tomto „čistě ruském socialismu“ nesnesla by přísného rozboru. Většina ruských socialistů, stran i směrů jejich, stála přece stále vedle bolševiků, spoluřídila revoluci celonárodní v koalici a v kompromisu s liberálním měšťanstvem. Jest podivno, že Lenin a Trockij, oba polocizinci ruští, jak jsem je již dříve nazval, Trockij pak zvláště již jako ruský Žid a ne Rus — že jen tito dva mohli býti ztělesněním pravé ruské duše lidové, či chcete-li národní a že všichni ostatní reprezentanti několika stran a směrů nedovedli pravou ruskou duši najít a byli jí snad cizími. Směr Leninův před válkou nebyl ani stranou, nýbrž spíše sektou a v revoluci uplatňovalo se v něm ve vůdčích nebo vlivných rolích hodně Židů. V jiných směrech socialistických byli ovšem Židé také, rovněž i mezi liberálními kaděty, avšak nelze přehlédnouti, že mezi bolševiky hráli roli zvláště význačnou.

Pravda, ruský socialism byl vždycky sklonem svým teroristický a tu vysvětluje se bolševism těmito tradicemi. Chci však zase tvrditi, že v bolševismu ani po této stránce nenalézám specifický národní rys ruského socialismu. Herzen, Bakunin, Kropotkin, Stepňak (Kravčinskij) a jiní a jiní revolucionáři a teroristé ruští jsou jiné duše než Lenin a Trockij. Bakunin, jako mezinárodní revolucionář par excellence, byl zároveň pansláv, nenávislník germánství, a Marx se s ním rozešel také pro jeho „panslávskou ideologii“. Stepňak, sám atentátník a mezinárodní socialista, ve svém románu „Andrej Kožuchov“, který je označován za zpověď jeho života, tak rozmlouvá svým hrdinou Andrejem se židovským soudruhem Davidem (originál, ženevské vydání z roku 1898, strana 57. a 58. Zkrácený výtah):

„— Nebud' tak přísným k nám, poznamenal Andrej. Jest-li víra Jiřího v Rusko a v dobré vlastnosti našich sedláků jsou i zveličeny, jaké že tu neštěstí? Což pak ty neopakuješ to samé o tvých zamilovaných německých dělnících vůbec, a berlínských zvláště? Celá věc je v tom, že vy máte jiné vášně. My silně jsme spjati s našim národem, a ty nikoli.

— Ano, já nejsem spjat s vašim národem, řekl David. A jak bych mohl k němu přilnouti? My, Židé, milujeme

svůj národ; miluji ho hluboce a věře. Proč bych měl milovat vaše sedláky, když oni nenávidí můj národ a jednají vůči němu barbarsky? Já mohu litovati vaše sedláky jako malajské otroky a každou uhnětenou bytost, ale mému srdci nejsou blízcí. — Znáám však revolucionáře a miluji je více než svůj národ. To je jediné pouto, jež pojí mě s vaší stranou. Jak jen skončíme dílo s carským despotismem, odjedu navždy a usadím se někde v Německu.

— A ty myslíš, řekl Andrej, že tam bude lépe? Zapomínáš na hrubost německého davu, a což, nejen davu...

— Ano, odvětil David; my Židé jsme cizinci ve všech národech. Nicméně však němečtí dělníci jsou civilisovaní, a činí pokroky i v mravnostním ohledu, a Německo je jedinou zemí, kde my necííme se úplně cizími“.

Není to brilantní charakteristika židovského revolucionáře ruského? Není tu nevyrovnatelný rozpor a rozdíl mezi ruským a židovsko-ruským soudruhem, kteří oba pracují domněle na jednom a tomže díle revoluce? Nehledal-liž Stepňak v Andrejovi typ revolucionáře ruského a v Davidovi typ revolucionáře židovského?

Petr Kropotkin („Paměti revolucionářovy“, díl II., str. 128, český překlad) takto charakterisuje konflikt v první internacionále:

„Neshoda mezi marxisty a bakuninisty nikterak nebyla věcí osobní samolibosti. Představovala sama sebou nevyhnutelné střetnutí se mezi principy federalismu a centralismu, mezi volnou komunou a otcovským řízením státu, mezi volnou tvůrčí činností lidových vrstev a zákonodárným zlepšováním stávajících poměrů, utvořených kapitalistickým řádem. Bylo to na konec utkání se ducha románského s germánským. „Geistem“, který poraziv Francii na poli válečném, toužil nyní po svrchovanosti v oblasti vědy, politiky, filosofie a také též socialismu — stavě své „vědecké“ pojmání socialismu proti „utopistickému“ socialismu jiných“.

Kropotkin rozešel se též s Marxem, byl anarchistou, ale zůstává ruským. A ač jeho učení hlásá volnou komunu, nevidíme ho nikde v revoluci ruské na straně bolševiků. Současný patriarcha anarchismu, ale bolševism ho nezná, Kropotkin, pokud byla o něm kdy učiněna zmínka ve sporých zprávách, stojí na straně dohodových států, klně Německu a pracuje proti bolševikům.

Nebo vizme ještě Ropšina-Savinkova. Sám též revolucionář a atentátník, aktivní účastník na revoluci r. 1905, kterou popsal v úchvatné své knize „To čeho nebylo“. A nyní, v této revoluci, vidíme ho v zákopech proti Německu, vidíme ho v koaliční vládě s programem válčiti až do vítězství Ruska a vidíme ho později jako oznamovatele atentátů a nové revoluce proti bolševikům.

Přidejme sem ještě revolucionáře sibiřské vyhnance, kteří brali podílu na koaliční vládě a ptejme se nyní, jak je možno hledati v bolševismu jen pravou ruskou duši? Což nebyli všichni ostatní revolucionáři a bývalí destruktéři také představiteli ruského socialismu? Oni, socialisticky specificky a hluboce ruští, byli snad ruskému socialismu cizími, když nyní massy lidu šly proti nim? Nebyl přece jen bolševism také cizím importním zbožím, určeným a hodícím se právě pro Rusko? Neozývají se po celou bolševickou revoluci a za bolševického režimu stále vykřičníky o marxismu? Nebyli Rusové Herzen, Bakunin, Kropotkin, Lavrov, Stepňak, Černyševskij, Plechanov a všichni ostatní zaclonění úplně Němcem původu židovského — Karlem Marxem, kolportovaným jeho ruskými i židovskými žáky? Nebyli poraženi všichni velicí mužové ruského socialismu doma v Rusku učením Marxovým, nenabyl tu — dle Kropotkina — svrchovaností germánský „Geist“, který, poraziv Francii na poli válečném roku 1870, porazil Rusko na poli socialistickém r. 1917 a zvítěziv svým učením nad jeho massami, rozdrtil tak Rusko cele a úplně?

Dá se ovšem dokázati, že marxism vlastně není bolševism a že je opak bolševismu, hledíme-li k marxistické theorii hospodářského vývoje, který teprve má zjednatí podmínky socialistického státu. Ale v komunistickém manifestu najde se také čirý bolševism a ruští adeptové marxismu šli s komunistickým manifestem a hlavaě šli s Marxem. Všemi evropskými novinami prošla zpráva, že Lenin s Trockým postaví Marxovi nádherný pomník v Petrohradě či v Moskvě, prý asi za milion rublů. Takovou aspoň reklamou šířena byla marxistická oddanost bolševické vlády. Snad ho dosud nepostavili, ale stavěli ho aspoň v duši ruského dělníka, sedláka i inteligenta-bolševika. Vyhrál tedy Lenin i Trockij bolševickou revoluci v Rusku s Marxem a nikoli s Bakuninem a Hercenem. A mluví-li se i v socialismu o národních typech socialismu, kteréžto typy zase pěkně rozlišoval Němec Sombart, jest pak marxism socialisticko-národní

typ ruský? Či jsou-li národní typy socialismu a prováděli Lenin a Trockij bolševism jménem marxismu, nebyly vedeny massy ruských dělníků a mužů učením neruským, cizím a více ještě, učením protiruským, národně i sociálně, jelikož vítězství učení tohoto zaplatilo Rusko aspoň dočasně svým životem státním, národním i sociálním? A mají pak socialisté jiných národů přidržeti se tohoto učení a mají se vrhnout v jeho svody socialisté národa našeho, zatím co němečtí sociální demokraté vykládají si marxism dle potřeb Německa císařského — státně, národně i mezinárodně?

Socialistický stát ruský tone v krvi, bídě, hladu, rozvratu, permanentní občanské válce. A to by nás mělo lákati — takovýto ráj budoucnosti? A láká-li přece někoho ona ruská socialisace a její metody, necht počká aspoň ještě na jeden velký příklad: Až ji provede také marxistické, nejsocialističtější Německo...

II.

„Silný režim“.

V týdnech měsíce srpna docházely k nám jen sporé zprávy z Ruska a neoznamovaly nic význačnějšího. Zřejmě však bylo přece, že vláda Kerenského zápasí s největšími obtížemi a že kabinetu, který byl nazván národním, národ uniká z pod ruky. Úmysl a odhodlání nové vlády, že povede nejkrajnější boj proti anarchii, zůstává zase jen polovičatým, kolísavým, nerozhodným anebo snad již rozklad postoupil tak daleko, že vláda při své vnitřní slabosti nemohla ho zmoci. Sáhuto sice k jistým represáliím — potlačen nebo omezen krajní tlak, zavedena jakás takás censura, pro frontu obnoven docela i trest smrti, zatčena a uvězněna řada osobností a činěny pokusy stabilisovat nějaký pevnější právní řád — ale všechny tyto snahy a pokusy tonuly zase v záplavě pokročilé již anarchie. Utečenci a uvězněnci po nezdařeném převratu bolševickém, obvinění i ze z-mězrady, špionáže a spojenectví s Němci, objevují se zase brzo na scéně, jakoby i červencový pokus převratu a všechno to bylo stále ruským „ničevó“ a jakoby svoboda znamenala anarchii a nikoli také pořádek, disciplinu, zákony, právní řád. Vládní socialisté a polosocialisté kymáceli se v rozhodování o akcích, více snad theoretisovali a filosofovali než vládli, nenalézajíce pevné cesty a směrnice mezi tak zv. buržoasním pořádkem a maximalistickými extrémí. K vojenskému a sociálnímu rozkladu družily a

vzmáhaly se též odstředivé snahy „okrajinových“ národností. — Litva vyhlásila svou samostatnost a Finsko nalézalo se v zjevné vzpouře.

Dne 17. srpna pohrozila vláda Finsku brannou mocí po zprávě o situaci, kterou podal generální gubernátor Stachovič. Ve Finsku vypukly veliké stávkové, jež kladly též politické požadavky, zejména neprodlené svolání zemského sněmu a zřízení ústavy na podkladě osnovy ze dne 18. července, která byla příčinou rozpuštění sněmu. Petrohradská vláda tyto požadavky zamítla a pohrozila nejprísnejším opatřením.

O opětném zavedení trestu smrti vyslovil se Kerenskij (P. t. a. 16. července) takto:

„Základní problém prozatímní vlády tkví v okamžitém zabezpečení blaha vlasti a revoluce, nechť to stojí cokoli. Za tím účelem vláda, vědoma své povinnosti, usnesla se vykořeniti všechno, co vede ku zkáze státu. Opětne zavedení trestu smrti na frontě třeba připsati okolnosti, že vláda stojí před volbou buďto obětovati armádu zbabělým zrádcům anebo chopiti se jediného prostředku, jenž dovede nahnati strach. Prozatímní vláda, jež cítí se úplně solidární s veškerou armádou, vzala na sebe tuto těžkou zodpovědnost pouze a jediné proto, aby chránila drahocenný život hrdinů, kteří, vykonávajíc svoji povinnost vůči vlasti, padají za oběť zkáze a aby zamezila hanbu, vlast ohrožující.“

Dále sdělila P. t. a., že o opatření této žádali velitelé front a že to má býti opatření přechodné, pouze do ukončení vojenských operací. Současně zavedeny na frontách revoluční válečné soudy, složené ze tří důstojníků a tří vojáků.

Také, jak již řečeno, obmezena i svoboda tisková. Ministr vnitra byl zmocněn zastaviti vycházení periodických tiskopisů, jež vyzývají k nepoddajnosti proti rozkazům vojenských úřadů, k neplnění vojenské povinnosti, jakož i k násilnostem a válce občanské.

V téhle době pronikly zase zprávy o Leninově agentství v německých službách a s ním ovšem i jiných osobností bolševického hnutí.

„Agence Havas“ oznámila z Petrohradu ze dne 27. července:

„Dopis ruského chefa generálního štábu ukazuje opět, že Lenin je agentem německého generálního štábu. Dopis praví, že poručík Ermoletak se přiznal a ujistil, že Lenin byl

vyslán na frontu sedmé ruské armády, aby dělal tam pokud možno propagandu pro separátní mír s Německem. Lenin obdržel pokyny, aby provisorní vládu všemi možnými prostředky kompromitoval vůči národu. Dostal také nutné sumy prostřednictvím zřízence německého vyslanectví ve Štokholmu. Poručík prohlásil, že nejdůležitějším agentem Německa v Rusku je maximalistický vůdce Kozlovskij, jenž má také kontokorent 2 miliony rublů v jisté bance petrohradské. Při prohlídce redakce Leninova listu „Pravdy“ byl nalezen dopis německého barona v Haparandě, ve kterém vyslovuje se naděje, že maximalisté použijí svého vlivu, aby urychlili mír. Na pokyn vojenského úřadu byla na blízku Petrohradu zatčena domnělá německá agentka, paní Sumensevá.“

Nám nemožno ovšem kontrolovati takovéto zprávy a obvinění. Ale to je zřejmo i zde, to je fakt, že v celém bolševickém hnutí neshledáváme se s účtostí na režim v Německu, na německý kapitalism a imperialism a na původce války, jak shodl se o nich celý ostatní svět. Také i fanatické propagování formule míru bez anexí a náhrad, vzniklé v Rakousku a Německu, ozývá se stejně nápadně v bolševických heslech. Toto vše osvětlí zajisté náležitě doba pozdější.

Ku konci srpna konána byla v Petrohradě státní konference, která měla přispěti k utužení režimu. Zahájena byla 26. srpna proslovem Kerenského, kterýž prohlásil, že každý pokus útoku na národní revoluční moc bude potlačen střelbou a mečem. Kerenskij pak vyložil program ve smyslu staré vlády. Na konferenci mluvil též socialista Alexinskij, poslanec druhé dумы, který naznačil tyto úkoly Ruska: Pokračování války v úzké pospolitosti se spojenci až do konečného vyhnání nepřátelských vojsk z Ruska a spojeneckých zemí a vytvoření nejvyšší moci na podkladě koalice a obrany země. Generál Kornilov sdělil, že opětne zavedení trestu smrti zastavilo demoralisaci armády. Sociální demokrat Plechanov prohlásil: Dovolte, abych jménem ruské revoluční demokracie řekl, že nikdy by nebyla schopna uzavřítí separátní mír s Německem, neboť to by znamenalo zraditi velikou francouzskou a anglickou demokracii. Staříčkový revolucionář Kropotkin měl velkou politickou řeč, v níž rovněž dovozoval, jaké převratné následky by mělo vítězství Německa a vyzýval všechny občany a zvláště armádu, aby sebrala všechny své síly a zažehnala tento osud. Na konec projevil přání, aby Rusko bylo konečně prohlášeno za federativní republiku.

Po ztroskotání Kerenského ofensivy, za největších vnitřních potíží Ruska a za socialistické konference štokholmské, která měla opětně sblížit socialisty všech zemí a vytvářeti příznivější situaci pro Německo, vedlo zatím toto úpornou svou válečnou kampaň u Verdunu, kde měla býtí zasazena Francii a spojencům smrtící rána. Bylo jasno, že Německo spoléhá jen na své zbraně a že veškerá jeho ostatní politika válečná či „mírová“ je ve službách jediného tohoto spoléhání. Veliká akce u Verdunu se však také nezdařila. Následovala pak rakouská ofensiva na Piavě, pokolení sovětského Ruska, okupace Ukrajiny a nová poslední ofensiva na Marnu a Paříž . . .

Kerenského „tuhý“ režim neměl zatím také již žádného trvalého výsledku a nezmohl již saň anarchie. Všeobecná nejistota a zmatky zplodily pak ještě nový puč a to se strany, odkud byl snad nejméně očekáván, jelikož strůjce jeho náležel k rozhodujícím vojensko-vládním kruhům Kerenského.

III.

Pokus o převrat generála Kornilova.

V září mělo Rusko druhý pokus převratu. Hrdinou jeho je generál Kornilov. V revoluci této jako by se zapomínalo, že může přijít také ještě odpor se shora, nikoli stále jen ze zdola. A na to zvláště zapomínali bolševici. Jim byla celá revoluce stále „málem“, hnali se střemhlav ku předu se svým radikálním a opomíjeli, že číhá také ještě nepřítel na druhé straně sociálního kruhu — ten, který až dosud v Rusku staletí vládl a který byl právě smeten. Nebyl to pouze uvězněný a bezmocný nyní car a jeho rodina. Byli to všichni stoupcí samoděržaví, jichž bylo dosti a kteří zůstali i po revoluci, jsouce ovšem bezmocní a skryti, ale nezapomínající na okamžik možnosti vystrčiti opětně hlavu. Ale vedle stoupců absolutismu mohli tu býtí ještě více princip monarchismu, který se mohl střetnouti s republikanismem. A monarchistů mělo zajiště revoluční Rusko dosti, zvláště ve vysokých kruzích občanských, úřednických i vojenských. A konec konců tito monarchisté, skryti též a nedůvěřiví sami sobě oproti vzedmuté vlně republikanismu, mohli nabývatí i nových přívrženců, když republikanism zápasil s anarchií a když mohou zmatky takové se využívatí. Hle, tohle všechno způsobila ta revoluce, to je ta republika; tak to dopadá, když národ zřekne se korunované hlavy a zákonů božských i lidských . . . A jako krajně-radikální živly nalézají sluchu v massách, tak i reakční živly mohou po-

dobně lovití v stejném prostředí — vždyť massy ruského lidu, tak nábožensky založeného, mohou býtí neméně přístupny agitaci k obnově starého pořádku, zvláště když pořádek nový musil se jim jevití stálým nepořádkem.

Generál Kornilov sehrál zde roli takového převratu. Nám není také jasno, co vlastně zamýšlel: Buď sám zadíval se do dějin revoluce francouzské a chtěl snad pokusiti se o úlohu ruského Napoleona, buď jednal v souhlase se širším okruhem osob a cílem jeho byl převrat v monarchii, snad chtěl zjednatí v Rusku jakýkoliv již pořádek. Jistým se zdá býtí tolik, že mezi Kornilovem a Kerenským nastala rivalita a že oba muži stali se soupeři na revoluční šachovnici. V souvislosti s převratným pokusem Kornilovým byl zastaven největší konservativní list „Novoje Vremja“ a redaktor jeho zatčen a rovněž zatčen i ministr vojenství z prvního revolučního kabinetu, oktábrista Gučkov. Z okolností těchto možno snad usuzovat, že jednalo se o spiknutí a převrat monarchistický. Přebvat měla provésti armáda, jejíž byl Kornilov vrchním velitelem. Kalkuloval asi s tímto svým vlivným a mocným postavením a domníval se snad, že stačí k převratu jen jeho armádní rozkaz.

Přebvat se však nezdařil. Vojsko vypovědělo svému generalisimu poslušnost, až na vlastní jeho oddíl, kterému velel osobně a snímž táhl na Petrohrad. Dříve ještě vyzval Kornilov vládu, aby mu předala veškerou moc civilní a vojenskou, t. j. žádal plnomocenství k d i k t a t u ř e. Vláda tuto žádost zamítla, avšak podala demisi a dala plnou moc Kerenskému. Tento ihned Kornilova sesadil a vydal provolání, v němž se praví:

„Bývalý generalisimus, který pokrytecky předstíral věrnost národu, ukázal se býtí věrolomným, neboť vyslal proti Petrohradu vojsko a seslabil frontu.“

Ministr práce Skobelov vydal provolání k dělnictvu, v němž oznamuje zradu Kornilovu a vyzývá veškeré dělnictvo, aby podporovalo vládu. Kerenskij, když byla mu dána plná moc, byl současně jmenován generalisimem a generál Alexejev náčelníkem gen. štábu. V Petrohradě nastalo veliké kvašení a byl vyhlášen stav obležení. Roznesly se pověsti, že Kerenskij byl zavražděn.

Výprava Kornilova skončila však hodně operetně. Vojsko se ho zřeklo a Kerenskij zůstal vítězem. Již dne 13. září vydal provolání, v němž oznamuje porážku Kornilova a zatčení jeho samého i společníků.

Pozdější matné zprávy zase oznamovaly, že prý bylo to jen nešťastné nedorozumění mezi Kerenským a Kornilovem,

respektive zámysly tohoto, směřující jen k zavedení pořádku a vládě silné ruky. Z nedostatku spolehlivých zpráv nelze nám ani zde činit nějaké závěry, jen tolik zdá se býti správným, že za Kerenského nekončily převraty ani zleva ani zprava nijak zvlášť tragicky pro jejich původce . . .

Zatímní vláda vydala tento úřední projev:

Z P e t r o h r a d u, 16. září (P. t. a.):

„Vzpouza generála Kornilova je potlačena. Avšak zmatek, jež vnesla do řad armády a do země, jest veliký. Po znovu ohrožuje smrtelné nebezpečí vlasti a její svoboda. Uváživši, že jest nezbytno stanoviti politickou vládní formu země a přiblížejíc k jednomyslné a nadšené sympatii pro republikánskou myšlenku, která tak jasně se projevila na moskevské státní konferenci, prohlašuje zatímní vláda, že politickou formou Ruska jest forma republikánská a vyhlašuje Rusko za republikánský stát. Naléhavá nezbytnost sáhnouti bez odkladu po rozhodných opatřeních, aby obnovena byla otřesená státní moc, přiměla zatímní vládu, aby přenesla všechnu svou moc na pět ministrů s předsedou ministerské rady v čele. Zatímní vláda určuje si za hlavní úkoly znovu-zříditi pořádek ve státě a obnoviti bitevní schopnost armády. Jsouc přesvědčena, že jen shrnutí všech živoucích sil země může vyvésti vlast z trapné situace, v níž se ocitá, vláda bude usilovati o své doplnění tím, že do svých řad přibere zástupce všech živlů, jež věcné a obecné zájmy vlasti staví nad náhodné zájmy soukromé, stranické nebo náhodné zájmy státní. Zatímní vláda jest si jista, že se jí co nejdříve podaří dokonale svůj úkol provésti“.

Místopředseda ministerské rady Někrasov sdělil již 11. září zástupcům tisku, že všichni velitelé na frontě, vyjímaje generála Děnikina, velitele jihozápadní fronty, který byl vojenským výborem této fronty zatčen i se svým generálním štábem, zůstali věrni vládě. Vláda má za to, že vojsko, které přešlo ke Kornilovi, bylo svedeno, ježto se mu řeklo, že táhne osvobodit Petrohrad od maximalistů.

Z P e t r o h r a d u, 14. září (P. t. a.). Tři socialistické časopisy prozimmerwaldské a to „Volja naroda“, orgán revolučních socialistů, „Jedinstvo“, časopis Plechanova a „Narodovo Slovo“, orgán socialistické dělnické strany, uveřejnily se zřetelem na jednání Kornilova projev, ve kterém vyzývají obyvatelstvo Ruska, by podporovalo vládu v jejím boji proti revolučním i anarchistickým živlům a s veškerou silou se za-

sadilo o to, aby zabráněno bylo hospodářskému úpadku. Nesmíte vládě vázati ruce, praví se v svolání, rozšiřováním klamných teorií o mezinárodním bratrství dělníků. Rusko nalézá se nyní ve stavu obrany proti nepříteli a vítězství Německa znamenalo by potupné panství hospodářské a politické. Rusko musí buď zahynouti anebo úporně pokračovati ve válce po boku svých spojenců. Apeluje na národ, aby se sdružil kolem vlády a obrany revoluce a definitivně porazil vnějšího nepřítel.

Události tyto měly tedy za následek novou ministerskou krizi. Zlá se, že vyvrcholily také spory uvnitř kabinetu a že okolnost tato působila více než at již domnělá či skutečná zrada Kornilova. V kabinetě vznikla již otázka, zda je vůbec na dále možno, aby měšťanští členové vlády mohli spolupracovati se socialisty či naopak. Byly tu asi již spory zásadní povahy a hrozící okolnost, že snad nebude více možno shodnouti se na jednotném programu a jednotném jeho provádění. A to pro revoluci je charakteristické, že demisi nabídli nejprve měšťanští členové kabinetu a, jak se zdá, předávali veškeru moc i zodpovědnost stranám socialistickým. Již složení plné moci do rukou Kerenského, který byl socialistou, tomu nasvědčuje, jakož i další zprávy, že socialisté odmítli sestaviti čistě socialistický kabinet, poukazující, že za dané situace nebyli by s to sami organisovati obranu země a zameziti hospodářskému rozkladu, tak jako nemohly by úkolu tomuto dostáti samy strany měšťanské. Revoluce vyžadovala naprosté jednoty stran a národa a socialisté nechtěli zahrnat měšťanské strany do pohodlnější opoziční posice kritiky a nezodpovědnosti. Na druhé straně ovšem musili si býti vědomi, že zase při spoluzodpovědnosti a spolupráci měšťanských stran nemohou žádati provádění pouze socialistické politiky a nějakých konečných cílů socialismu, jak usilovali o to bolševičtí radikálové.

Krise byla také neobyčejně přiosměna usnesením dělnické a vojenské rady ze dne 16. září. Usnesení toto odchylně se náhle a příkře od celé dosavadní politiky rady a znamená vyvrcholení bolševismu — nesmířitelné stanovisko třídní a odboj veškeré dosavadní politiky koaličních vlád. Usnesení toto zní:

Z P e t r o h r a d u, 26. září. (P. t. a.)

Ve schůzi dělnické a vojenské rady, která konala se poslední noci v Petrohradě, byla schválena 279 hlasy proti 115 resoluce, ve které se praví:

„Dělnická vojenská rada považuje za svoji povinnost prohlásiti, že v budoucnosti musí býti nejen odstraněna každá moc buržoasie a kadětů, jejichž účastenství na ničivém díle Kornilově jest nesporné, výbrž jest také definitivně upustiti od každé politiky nezodpovědné koalice a tím zabrániti tomu, aby vojenské vrchní velitelství a vládní moc nesraly se opětneohniskem protirevolučního spiknutí. Dělnická a vojenská rada soudí, že jediným východiskem z nynější neblahé situace bylo by vytvoření moci, sestávající ze zástupců revolučního proletariátu a rolnictva a jejíž činnost musila by spočívat na následujících zásadách:

1. Vyhlášení demokratické republiky.

2. Okamžité, zpětným kupním právem neomezované odvolání všech pozemků, patřících majitelům půdy, selským výborům až do té doby, kdy sejde se ústavodárné shromáždění.

3. Zavedení dělnické kontroly nad průmyslovou výrobou a rozdělováním výrobků, sestátnění všech důležitých odvětví průmyslových, jakož i produkce kovů, petroleje a uhlí, pronikavé zdanění velikých kapitálů a jmenů, zabránění válečných zisků, aby země byla vymaněna z hospodářské deorganisaace.

4. Prohlášení všech tajných smluv za neplatné a okamžité navržení všeobecného demokratického míru všem válčícím zemím.

5. Současně mají býti nařizena ihned následující opatření: Zrušení veškerého potlačování dělnických tříd a dělnických zařízení, odstranění trestu smrti na frontě, obnovení absolutní svobody politické propagandy a to pro všechny demokratické a vojenské organisace, odstranění všech protirevolučních živlů z armádního velitelství,

b) právo místních svazů voliti si komisaře,

c) vyhlásiti právo národů, rozhodovati o svém politickém životě, to jest plné uspokojení všech požadavků Finska a Ukrajiny,

d) rozpuštění dумы a hosudárstvenného sovětu a okamžité svolání ústavodárného shromáždění,

e) odstranění nadpráví sociálních tříd a rovnost všech občanů před zákonem.“

Jakým způsobem a jakými machinacemi mohlo dojiti k tomuto usnesení, zůstává nám záhadou. Tolik však je jistým.

Že usnocení to stalo se proti vůli představenstva, jelikož představenstvo toto ihned vyvodilo z toho důsledky a podalo demisi.

Petrohradská telegrafní agentura oznámila dne 18. září, že předseda dělnických a vojenských rad Čchejdže, jeho náměstek Misimov a členové představenstva Goterdad, Skobelev, Čeretělli a Černov odstoupili, z důvodu, že plenární schůze dělnické a vojenské rady maximalistů klade požadavek, aby byla převzata veškerá moc radami. Jak již řečeno svrchu, vzepřeli se také socialisté — nebolševici — proti tomuto požadavku a odmítli státi se výlučně zodpovědnými činiteli za další osudy Ruska.

Zatím již dne 16. září, současně, kdy stalo se radikální usnesení maximalistů, byla křiše ministerská rozřešena novou změnou vlády.

IV.

Pětičlenné direktorium.

Z Petrohradu, 19. září (P. t. a.)

Prozatímní vláda uveřejňuje tuto zprávu:

Až do konečného sestavení kabinetu se zřetlem k nynějším mimořádným poměrům svěřila prozatímní vláda všechny státní záležitosti těmto osobám:

1. Kerenskij, ministerský předseda.
2. Těreščenko, zahraniční záležitosti.
3. Nikitin, pošty a telegrafy.
4. Generál Veršovskij, vojenství.
5. Admirál Verděrevskij, námořnictví.

Zde nachází se ruská revoluce v období, jež mylně je nazýváno diktaturou Kerenského. Kerenskij neměl diktaturu, a především neuchvátil diktaturu. A Kerenskij nezneužil také nijak svého postavení jako generalisimus a předseda direktoria. Kerenskij byl nyní skutečně vladařem Ruska, ale ve shodě s názory ostatních vůdců socialistických stran jednal ihned o sestavení nového koaličního kabinetu. Pětičlenné jeho direktorium, v němž byl zástupcem měštanských stran pouze Těreščenko — Nikitin byl sociální demokrat, Veršovskij a Verděrevskij neodvislími socialisty — potrvalo také jen zcela krátce — do 8. října, tudíž pouze tři týdny. A po celou tuto dobu pracoval Kerenskij na obnovení předcházející situace, na obnovení vlády koaliční. Mezi tím došlo pak ještě k jmenování dvou ministrů. Dne 18. září byli správce ministerstva financí a vyučování

Jmenování ministru — Bernackij a Salakin. To byl prvý krok k novému kabinetu koaličnímu, v němž také oba tito ministři již zůstali. Pětičlenné direktorium bylo tedy kratičkým provisoriem a vzniklo z komplikované krise: Převratného pokusu Kornilova, z odbojného usnesení schůze dělnických a vojenských rad, z demise presidia těchto rad a z rozporů socialistických a měšťanských členů kabinetu.

Prve ještě než došlo k sestavení nového koaličního kabinetu, podal demisi i člen direktoria Těreščenko dne 27. září. Na to byli jmenováni při direktoriu dva svrchu uvedení ministři a tento vládní útvar byl vlastně nyní celý socialistický, neboť Salakin byl též neodvislý socialista a Bernackij radikální demokrat. Nebude zajisté nesprávným mínění, že všichni zástupci měšťanských stran resignovali z vládní moci, vkládající ji do rukou socialistů, buď aby tito postavili se rozhodně proti radikalismu bolševiků, buď aby si sami dělali politiku s nimi také s plnou svou zodpovědností. Jak již řečeno, socialisté odmítli tuto zodpovědnost, poněvadž byly-li rozpory s kaděty v otázkách sociálních, byly tím větší a nepřeklenutelné rozpory s bolševiky, kteří chtěli separátní mír s Německem za každou cenu, -odtržení Ruska od čtyřdohody a nastolení třídní vlády dělnické s prováděním nejkrajnějších cílů theoretického socialismu. Pro umírněné socialisty bylo jasno, že takováto politika znamená krvavou občanskou válku doma, jakož i vypovězení sociální války celému ostatnímu světu.

Kerenského direktorium, trvající tři týdny, dělalo tudíž jen tuto politiku: Jednalo o nový koaliční kabinet. Režim Kerenského — vůbec — vyznačuje se vlastně jen samým řečením a vyjednáváním.

Za direktoria vznikl též nový konflikt s Finskem. Objevily se zde pokusy odtrhnouti se úplně od Ruska a proklamovati neodvislou republiku finskou. Z rozkazu direktoria byl finský sněm zapečetěn.

Dne 3. října sešla se v Petrohradě demokratická konference koaliční vlády za předsednictví Čchejdžeho. Hlasování o koaličním kabinetu bylo zmatené a odporující si a dohody docílilo teprve 6. října v poradě členů vlády s delegáty průmyslníků a kadětů.

Ve schůzi dne 6. října usneseno na návrh socialisty Dana jménem minimalistické frakce, toto svolání k demokracii celého světa:

Z Petrohradu, 6. října. (K. K.) V poslední schůzi demokratické konference navrhl delegát Dana jménem minimalistické frakce strany, aby bylo vydáno svolání k demokracii celého světa. Toto svolání nejdříve konstatuje, že Rusko je nuceno vésti válku na dvou frontách, totiž proti vnějšímu a vnitřnímu nepříteli. Před šesti měsíci, praví se dále v svolání, zvěstovala ruská demokracie nutnost míru bez anexí a náhrad na základě sebeurčovacího práva národů. Tehdy byla vojenská situace Ruska poměrně příznivá. Středoevropské mocnosti snažily se s Ruskem uzavřít čestný mír. Ale Rusko odmítlo myšlenku zvláštního míru s německým imperialismem v naději, že národové obou skupin mocností se pozvednou a donutí své vlády ku všeobecnému demokratickému míru. Tento mír však nenadešel a od té doby se značně zhoršila vojenská situace Ruska. Němci používají desorganizace Ruska, vnikají do vnitrozemí a povzbuzují tak vojenskou protirevoluci. Svolání poukazuje pak na pobuřující pověsti, které vzrušují ruský národ a ve kterých se tvrdí, že je úmyslem internacionálních kruhů uskutečnit mír na útraty Ruska a zvláštním mírem ukončit vzájemné vraždění kulturních národů. Ruská demokracie vzepře se všemi silami, aby vlast byla zaplavena cizími armádami a nepřipustí, aby vyrvána byla její území nebo dotčena její neodvislost. Ale věc obrany revolučního Ruska je také věcí každé demokracie na světě. Potlačení ruské revoluce znamenalo by mír na útraty oloupení jedné z válčících zemí a postavilo by svět před nově hrozby revanši a před nová zbrojení. Proto demokratická konference, vítajíc myšlenku mezinárodní socialistické konference, vznáší apel na demokracie celého světa, aby přispěly svým dílem k mírovým snahám ruské revoluce.

Když představenstvo konference se poradilo o svolání, učinil předseda toto prohlášení: Demokratická konference potvrzuje pevnou vůli veškeré ruské demokracie bojovati za uskutečnění míru bez anexí a náhrad a vyslovuje přání, aby tato vůle projevena byla manifestem, jenž budiž sepsán představenstvem, doplněným zástupci všech na konferenci zúčastněných stran. Tento podnět byl schválen všemi hlasy proti jednomu za živého svolání: Ať žije mezinárodní mír!

Pětičlenné direktorium vládlo druhou polovici září a prvý týden v říjnu. Dne 6. října sešel se v petrohradské radnici jakýsi prozatímní parlament, složený z jmenovaných zástupců všech stran a různých korporací. Zde sjednány také dispoice

pro nový koaliční kabinet a vytěsn poměr prozatímního parlamentu k vládě a naopak. Předsedou „parlamentu“ byl zvolen umírněný socialista Čehajdže, kancelář (výkonný orgán) složena z desíti členů, mezi nimiž bývalí ministři Avxentěv a Černov, jakož i maximalisté Trockij a Kameněv. Usneseno, že vláda není sice formálně a právně prozatímnímu parlamentu zodpovědna, ale že parlament tento má právo vládu interpelovati a vláda musí odpovědět. Kabinet nemohl by také existovati bez důvěry zatímního parlamentu.

V.

Třetí kabinet Kerenského.

Dne 8. října hlásila P. t. a. z Petrohradu:

Nové ministerstvo, které Kerenskij podle úmluvy s demokratickými a občanskými stranami sestavil, je složeno takto:

Socialističtí členové vlády jsou:-

1. K e r e n s k i j, ministerský předseda a vrchní velitel;
2. N i k i t i n, vnitro, pošty a telegrafy;
3. M i l j a n t o v i č, spravedlnost;
4. P r o k o p o v i č, zásobování;
5. A v x e n t ě v, orba;
6. G v o z d ě v, veřejná práce.

Nesocialističtí ministři:

7. T ě r e š č e n k o, zahraniční záležitosti;
8. K o n o v a l o v, obchod a průmysl;
9. B e r n a t s k i j, finance;
10. S a l a k i n, veřejné vyučování;
11. S m i r n o v, státní kontrola;
12. K a r t a š e v, kultus;
13. K i š k i n, veřejná péče;
14. T r e p j a k o v, prezident hospodářské rady při zatímní vládě;
15. L i v e r o v s k i j, doprava;
16. V e r c h o v s k i j, vojenství;
17. admirál V e r d ě r e v s k i j, námořnictví.

K. složení kabinetu sděleno ještě:

Z P e t r o h r a d u. 9. října (P. t. a.)

Dle odstínů politických stran je nový kabinet utvořen takto:

Tři ministři (ministerský předseda, ministr dopravy a ministr zemědělství) jsou revoluční socialisté.

Čtyři ministři (ministři vnitra, ministr spravedlnosti, ministr veřejných prací a ministr zásobovací) jsou socialisté a demokraty.

Tři ministři (vojenství, námořnictví a veřejného vyučování) jsou neodvislí socialisté.

Čtyři kaděti (obchod a průmysl, veřejná péče, kultura, a státní kontrola).

Jeden radikální demokrat (ministr financí).

Dva nenáležející žádné straně (zahraniční záležitosti a předseda hospodářské rady).

Nová koaliční vláda, pátá již po řadě, vydala dne 10. října tuto proklamaci o svém programu:

„Nové nepokoje vypukly uvnitř naší země následkem hnutí Kornilova, které, ač bylo rychle potlačeno, ohrožuje i býtí republiky převratem, který vyvolává. Duch anarchie vane zemí, tlak zahraničního nepřítele vzrůstá a protirevoluční živly pozvedají hlavu, v naději, že nedohledná vládní krise, spolu s únavou, kterou pocítuje celá země, umožní jim zavraždit svobodu ruského národa. Neobyčejně veliká zodpovědnost před národem spočívá na prozatímní vládě, již dějiny ukládají za povinnost spravovati Rusko až do ústavodárného shromáždění. Tato zodpovědnost mírněna je hlubokou vírou, že zástupci všech vrstev ruského národa, spojeni jednotným přáním zachrániti vlast a obhájití vymožeností revoluce, pochopí svůj společný úkol, který spočívá zejména v tom, podporovati vládu, sesilovati její moc, upevniti a uzpůsobiti ji, aby tvůrčí silou mohla řešiti životní otázky země a bez nového převratu řídití zemi až do ústavodárného shromáždění, jehož svolání, dle pevného přesvědčení vlády, nesmí býti odkládáno ani den. Nově sestavená prozatímní vláda, ponechávajíc ústavodárnému shromáždění, které je absolutním pánem v ruské zemi, definitivní řešení všech velkých otázek, na nichž závisí blaho národa, soudí, že bude moci je uo-
množit vytrvalou prací, směřující ku podpoře rozhodných opatření v různých oborech národního života, dostátí své povinnosti, aby učiněno bylo zadost životním potřebám národa. Vláda, proniknuta vědomím, že jen všeobecný mír umožní naší veliké vlasti rozvinouti všechny své tvůrčí síly, bude prováděti neúnavně činnou politiku zahraniční ve svých zásadách demokratických, jak je ruská revoluce vyhlásila a učinila národními a bude usilovati o uzavření všeobecného míru s vyloučením všeho znásilnění. V úplné shodě

se spojení zúčastní se vláda v nejbližší době schůzky spojených mocností, na které bude zastoupena svými obvyklými posly a mimo to osobností, požívající zvláštní důvěry organizací demokratických. Na této schůzce pokusí se naši zástupcové zároveň s řešením otázek společné války spojenců dohodnouti se se spojenci o základech zásad, hlásaných ruskou revolucí. Vláda poazíje všech svých sil, aby podporovala společnou věc spojenců, energicky se postavila proti všelikému podniku, směřujícímu k dobytí území druhých národů a proti všelikému pokusu vnutiti Rusku cizí vůli, a vynasnaží se nepřátelské vojsko z Ruska vyhnati. Pokud jde o obnovu bitevních schopností armád, vláda bude sledovati jedinou cestu, která může vésti k uspokojivému výsledku, cestu demokratických zásad, jak vyhlásuje denní rozkaz vrchního velitele, ministrem vojenství jménem vlády uveřejněný. Pečlivá volba velitelů, jichž technické schopnosti musí stačiti na všechny požadavky moderní války a kteří jsou zároveň republice oddáni, těsná součinnost velitelských míst s organizacemi vojenskými a námořními, jak na frontě, tak i ve vnitrozemí, budou i nadále základem reorganizace vojska. Toto opatření obnoví nutnou vojenskou kázeň, bez níž mocná armáda nemůže existovati. V prohlášení obnovuje se dále občanský a vojenský program, zejména snížení efektivních stavů ve vnitrozemí propuštěním starších vojáků, kteří zatěžují jen armádní pokladnu a mohou býti užiteční ve svých vesnicích. Aby byla zmenšena hospodářská desorganizace, stanoví vláda cenu nejnezbyčejších potřeb, upraví poměry mezi prací a kapitálem, bude podporovati rozdělování potravin a kontrolovati průmyslovou výrobu, a by byla vydatnější. Vláda přispěje k vývoji zařízení burs práce a živnostenských rozhodčích soudů a připraví opatření k poněhlému hospodářskému odzbrojení, aby zabránila nevyhnutelnému zastavení práce. Pokud jde o agrární otázku, soudí vláda, že styky statkářů a rolníků, pokud jde o držení pozemků, budou moci býti upraveny hospodářskými výbory, které, aniž by rušily nynější majetkové poměry, mohou se zabývati vykořisťováním pozemků, aby je učinily způsobilějšími k obdělávání. V oboru financí zamýšlí vláda zavésti dědickou daň, odstupňovanou daň ze zisku, daň z přepychového zboží, zvláštní daň z nemovitostí, zvýšení všech nepřímých daní a zavedení několika monopolů, konečně přísnou sporivost ve všech státních výdejích. Vláda bude

dále pokračovati ve vývoji demokratických zařízení na základě místní samosprávy pod dozorem vládních komisařů. Přízná všem národnostem právo určovati svou budoucnost na základech, jež vypracuje ústavodárné shromáždění a zvolí zároveň zvláštní radu pro národnostní záležitosti, aby usnadnila jejich řešení ústavodárným shromážděním. I když vláda si stanoví všechny tyto problémy, pochopuje dobře, že je v krátké době až do ústavodárného shromáždění nebude moci všechny rozřešiti. Ale vláda může jen za té podmínky přikročiti k jejich provedení, že počítá na jednomyslnou součinnost všech národů. Za tím účelem a zvláště, aby zajistila těsné spojení mezi revoluční mocí a organizovanými silami země, vláda vypracuje stanoví zatímní rady ruské republiky a velmi brzy je uveřejní, kterážto rada má být v činnosti až do ústavodárného shromáždění, a ve které budou zastoupeny všechny třídy obyvatelstva.“

Prohlášení končí provoláním ku všem národům, aby se seskupili těsně kolem vlády, aby s ní spolupracovali o uskutečnění nynějších základních problémů, zvláště o obranu země, obnovu pořádku a svolání ústavodárného shromáždění.

Ve schůzi ministerské rady dne 12. října učiněny další dispoice o přípravném či prozatímním parlamentu, který by měl též právo jmenovati zatímní radu ruské republiky. Počet členů tohoto přípravného parlamentu stanoven na 555, z těch 388 zástupců demokracie (patrně stran socialistických) a 167 zástupců stran občanských.

V tomto prozatímním parlamentě promluvil dne 31. října zahraniční ministr Těreščenko a vytkl vůdčí hlediska zahraniční politiky Ruska. Privil, že zájmy Ruska velí, aby Rusko setrvalo ve spolkovém poměru a neujednávalo ponižujícího míru, jenž by měl za následek brzo novou válku. Ministr pravil také, že kdyby síla ruského vojska po červencové ofensivě nebyla ochabla, byl by již býval mír. Politiku Německa charakterisoval Těreščenko takto: „Německo se snaží izolovati Rusko od západu ne anexemi, nýbrž pokojným rozdělením politických jednotek, jež hospodářsky slabý, tíhly by k Německu. Tak by vytvořilo Německo val, jenž by odděloval Rusko od celého západu a odstraňoval pro Německo nebezpečí spojení Ruska se západními mocnostmi. Německo snaží se organizovati obsazená území tak, aby jeho vliv se tam po válce projevoval a aby mu

sloužila za opory proti Rusku. V Polsku vystupuje Německo mnohem méně rozhodně než na Litvě a v Kuronsku, jež hospodářsky jsou slabší. Pro Kuronsko připravuje již Německo plán kolonizace, kterou odmění své vojáky za námahy, ale tu musí Rusko prohlásiti, že nestrpí, aby bylo oloupeno o přístup k nezamrzajícímu moři. Těreščenko konečně prohlásil, že válka ve svém celku jest dohodě nerozdělitelnou jednotkou a že jen v této jednotce je možno jednati o míru. Jsme pro mír, končil Těreščenko, ale pro takový, který ruským zájmům zjedná zadostiučinění a který bude žádati neporušitelnost našeho území vedle možnosti rozvíjeti se k severu a jihu“.

Tento projev Těreščenkův je pozoruhodný zejména v tom, že přímo věstecky odhadoval „mírové“ snahy Německa vzhledem k ueruskému území a odstrčení vlastního Ruska na západ. Věštba tato nabyla pak konkrétních forem po míru brest-litevském, kdy Německu za režimu bolševiků se jeho mírové plány zdařily. Zde je také viděti, co znamená v politice nejen program a veliké cíle — v čemž vynikali bolševici — nýbrž co znamená také autorita — ovládání věci a prozíravost, kterouž vynikal zase nad Trockého Těreščenko.

Dne 2. listopadu promluvil v zatímním parlamentu Miljukov, který se zabýval instrukcemi dělnické a vojenské rady jejímu zástupci v cizině. Instrukce ty prohlásil Miljukov za utopicky přehnané. Jen snílek mohl by si myslet, že cesta k míru nevede přes vítězství, nýbrž přes povstání dělnických mass a úmyslné rozvrácení armády. Dlužno litovati, že tato maximalistická theorie politického blouznilství převládá v cizině a v Rusku, což je křiklavým rozporom mezi těmito hesly a požadavky života.

Třeba ti opakovati horější poznámku, že brest-litevský mír potvrdil později vše, co tito ruští politikové dříve dokazovali svou politickou převahou nad knížními, theoretickými snílkami z tábora bolševiků.

Ve schůzi zatímního parlamentu dne 3. listopadu schválena osnova zákona, kterým se 12. březen, první den revoluce, prohlašuje za ruský národní svátek.

Zatím však ztáhovaly se nad Ruskem nové černé mraky a blížila se bouře, která rozmetala celý dosavadní režim slabosti a dvojakosti. Zdá se ostatně, že byly již vlastně režimy dva, oficiální a neoficiální — vláda a bolševici — a že tito, ač stále v menšině, dirigovali dělnickými a vojenskými radami kormidla

revoluční politiky státu svým směrem. Současně s ustavením nového kabinetu počátkem října došlo též k přesunu sil v rozhodujícím sovětu petrohradském a tím i k dalšímu vypětí propagandy a politiky maximalistů. Události měly pak již rychlý spád.

VI.

Vítězství bolševiků v petrohradské radě.

V důsledku usnesení resoluce ze dne 15. září a odstoupení dosavadního umírněného představenstva byly v petrohradské radě dělníků a vojáků provedeny dne 8. října 1917 nové volby. Ustaveno nyní představenstvo sedmičlenné a to 4 bolševici, 2 sociální revolucionáři a 1 sociální demokrat-menševik. Předsedou zvolen Trockij. Mimo něj zvolen do představenstva též význačný jeho pomocník a vedle Lenina třetí hlavní osobnost v bolševickém hnutí — Kameněv. Ze sociálních revolucionářů zůstal v představenstvu odstoupivší ministr orby Černov. Poněvadž bolševici měli nyní v představenstvu většinu a poněvadž předsedou stal se Trockij, přešly tak petrohradské rady dělníků a vojáků v moc maximalistů. Dosud byl předsedou poslanec dumy Čchejdže, sociální demokrat, a dosud také umírněné socialistické živly rady dělníků a vojáků ovládaly a řídily. V radě zvítězil živel nejkrajnějšího radikalismu — teprve po sedmi měsících existence rad těchto. Po sedm měsíců podporovala rada dělníků a vojáků — i při stávajících diferencích a častých neshodách — všechny dosavadní kabinety. A i když v radě byl proud radikální, zůstal po sedm měsíců v menšině. Dělnická rada po sedm měsíců byla tudíž i oporou i součástí všech revolučních vlád. Vždyť někteří její členové byli ministři, vstoupili do kabinetu za souhlasu rady a pracovali zde s její podporou. Až do této doby vyslovovala se také rada proti utvoření čistě socialistického kabinetu, vědoma jsouc toho, že socialisté sami, jakožto představitelé jedné společenské vrstvy revolučního Ruska, nejsou s to řešiti všechny problémy a nemohou a nechtí také převzítí za osudy Ruska naprostou zodpovědnost.

To byla stále oficiální politika socialistických stran, proti níž radikální bolševism byl v opozici — nejen proti „měštáckým“ vládám, které nebyly měštáckými, nýbrž koaliciními, t. j. skládaly se skoro na polovic ze socialistů a revolučního měštáctva. Tento radikální bolševism byl tedy v opozici i proti oficiální politice socialistické. Původně

malý, sektářský směr bolševiků byl zahracen stejně příkře a vášnivě proti oficiální politice druhých stran socialistických, jako proti buržoasii. Přirozeně. Bolševism pracoval v massách, zde agitoval, zde snažil se získati půdy a nabyti vlivu a právě proto srážel se hlavně a úporně se socialistickými stranami, jelikož jim, ne buržoasii, chtěl vyrvati massy z jejich vlivu a vedení. Bolševici nezápasili o moc s měšťáky, nýbrž se socialisty, kteří socialism v revoluci vedli, byli většinou a měli zodpovědnost. Bolševici tvořili v ruském socialismu krajní, agitační, nezodpovědný, dravý živel, který na každou politiku socialistických stran přihazoval, nabízel více a sliboval více.

A poněvadž v Rusku byla revoluce a revoluční vlády se socialisty, poněvadž revoluce tato smetla carism, zřídila republiku, zavedla největší občanské svobody, prováděla a čkystala nejdalekosáhlejší sociální reformy — tu opoziční strana proti této revoluci mohla nabyti vlivu jen mimořádnou ještě politickou a sociální surtaxou. Proti demokratické republice nabídla — socialistickou republiku, proti revoluční koalici vládě — vládu dělníků a vojáků, proti konstituantě, všeobecnému hlasovacímu právu a nejdemokratičtějšimu parlamentu — diktaturu proletariátu, proti pronikavým reformám sociálním — násilnou expropriaci soukromého majetku, proti všeobecnému míru, dosažitelnému a trvalému jen tehdy, když ani Rusko, ani čtyřdohoda nebudou poraženy — okamžitý separátní mír s ústředními mocnostmi za každou cenu, proti revoluční politice reality a možností — modré s nebe. Po sedm měsíců ruské revoluce představovali bolševici onen živel, jaký vzniká v každé společnosti: Nespokojence, kritiky, živel fráse a nezodpovědnosti, jemuž všechno je málo a všechno je ničím. Západní Evropa úpěla v pouťech kaiserismu, bolševikům však byla málem i ona revoluce ruská, která provedla takový světodějný převrat. Oni přicházeli s revolucí ještě revolučnější. Více již nabídnouti se nečalo . . .

Bolševici jsou proto socialistickými utopisty, jednak, a demagogy, za druhé. Že mohli na konec přece jen získati massy a vojáky, to vysvětlují nám právě jen ruské poměry — dnešní niveau ruských lidových milionů. Také náboženské založení ruského člověka zde jistě mnoho spolupůsobilo. Člověk ten prostě věří — kdežto západoevropský průměrný dělník není fanatickým věřícím ani v socialismu. Čte, uvažuje, zná své evangelium, ale i námitky odpůrců, orientuje se aspoň poněkud v dějinách a vývoji společnosti, vedla své víry je též praktikem

a ví, jak je třeba kompromisovat v parlamentech, při pracovních smlouvách, ve svých akcích družstevních, a proto přijímá kritiky i radikální hesla, když by již mu třeba i lichotila, opatrně. Západoevropský dělník skutečně uvědomělý a propracovaný hesla taková prostě i odmítne a vysměje se jim; proto vidíme, že nejradikálnější hnutí — anarchistické — v celé západní Evropě bylo zatlačeno a přestalo hráti v dělnickém hnutí nějak zvlášť významnou roli; západoevropský dělník nevrhá se střemhlav za každým heslem a je kritikem i skeptikem vůči mnohým poučkám, jež z tradice figurují v jeho socialistickém katechismu.

Ruský dělník a mužik však prostě věřil: Když svoboda, tak svoboda, když bude jednou socialistický stát, tož necht je a necht je nyní — dejž nám dnes a hned . . . Ruský dělník a mužik byl uchvácen vírou v bolševism a bolševism působil na massy stejně jako každý jiný náboženský messianism, zvěstující příchod nového pokolení, království boží na zemi a spásu člověka. Proto je v bolševismu i tolik fanatismu, nejen ve víře, ale i v jejím uplatňování — onoho fanatismu, který se pak projevil v krvavé hrůzovládě, když bolševism byl ohrožen. Bolševism ovládl vírou a fanatismem. Avšak pouze „věřiti“ stačí snad právě jen pro hnutí náboženské, nikoli pro hnutí socialistické, které má dle této víry realisticky uspořádati svět, a to, v našem případě, nejen nový svět ruský pro sebe, ale i tento svůj svět uvésti v soulad se světem jej obklopujícím, kde věří jinak a kde zařízení jsou jinak, s nímž styky přerušiti nelze a s nímž nutno stejně tak počítati jako sám s sebou. Nejen jest-li mohu sám něco provésti u sebe, ale také jest-li se nedostanu do konfliktu s celým svým okolím, s celým ostatním světem a i se stejně se mnou smýšlejícími, kteří však představují si provedení téhož jinak a jindy . . .

Než, tolik jsem chtěl zde pouze říci a konstatovati: Není pravda, že v ruské revoluci byl na jedné straně bolševický socialism a na druhé straně měšťáctvo: Ale pravda jest, že na jedné straně byla veliká revoluce měšťansko-socialistická a na druhé straně bolševická sekta, která byla v rozporu se všemi ostatními socialistickými stranami, a svým radikalismem, jež ostatní strany socialistické zavrhovaly, vyrvala jim jejich strany z rukou, ovládnuvši právě tímto radikalismem ono nejtemnější Rusko — náboženské, mystické, analfabetské massy. Jim v čele šla ovšem část dělnictva vyškoleného, ale s toutéž vírou. Není tedy ani tolik pravdou, že v poslední fási ruské revoluce zvítězil socialism, poněvadž většina dosavadních socialistických vůdců

zůstal stranou. „Socialism“ onen šel přes jejich hlavy, proti jejich vůli a proti jejich akcím. A nejen vůdcové zůstali stranou, kteří přece učili socialismu a byli jeho representanty. Také i části socialistických stran zůstaly mimo toto hnutí sekty, jež ovládla nesocialistické massy. Proto i režim bolševiků není jen „bojem socialismu s měšťáky a reakcí“, nýbrž i bojem extrémních socialistů se socialisty jiných odstínů, bojem socialistů-utopistů se socialisty-positivisty. Nelze proto nekriticky, frásovitě a s nevědomou naivností volati, že proti bolševikům se spikli kapitalisté a imperialisté, poněvadž jsou proti nim stejně vášnivě i socialisté, a to právě ti socialisté, kteří v Rusku dosud socialism vedli a kteří bolševické uplatňování a provádění socialismu považují za ruské neštěstí a šílený experiment, který po strašidelném otřesu a zkázonosném bloudění musí vésti zase k témuž bodu, odkud vyšel a odkud střemhlav vrhl se v propast časových nemožností.

Vítězství bolševiků v petrohradském sovětu, to jest jejich přechod z menšiny k většině a zvolení Trockého předsedou, bylo zajisté výsledkem plánovité agitační práce a mělo pak vliv na bolševické akce další, bezprostředně již připravované. Tímto přesunem sil dostalo se rozhodování a řízení akcí do moci bolševiků.

Při tomto ovládnutí vedoucí petrohradské rady bolševiky a Trockým je třeba zmíniti se aspoň letmo o dvou závažných akcích nebo projevech mimo Rusko.

Rakouský ministr zahraničních věcí hr. Czernin rozvířil neobyčejně celou Evropu svým mírovým programem, vysloveným 1. října v Budapešti, kterýžto projev, učiněný mimo parlamentní forum, působil defaitistickou sugescí na socialisty a obyvatelstvo vůbec snad všech zemí. U nás „Právo Lidu“ přineslo tehdy nadšený článek (2. října) „Část míru hotova“. Ruské rady pak uveřejnily též svůj mírový program (v druhé polovici října), který byl ozvěnou programu Czerninova. Ku Louci října konán pak sjezd německé sociální demokracie ve Würzburgu, kde rovněž mluveno o takovémto míru — bez anexí a náhrad a bez vítězů a poražených — a kde sociální demokracie německá vyslovila se znovu a důrazně pro monarchii. A za těchto okolností častěji již Trockij a Lenin socialistický převrat a „socialistický stát“ a spoléhali prý i na stejný převrat a pomoc v Německu od tamnějších socialistických monarchistů...

Würzburgský sjezd, jehož usnesení jistě pronikla do Ruska lépe než různé zprávy k nám přes pověstnou Haparandu, vyvrací také potomní tvrzení obhájců bolševické revoluce, že Trockij a Lenin se v německých sociálních demokratech zmýlili.

VII.

Listopadové povstání a vítězství bolševiků.

Nový koaliční kabinet, který si sliboval stabilisaci vnitřních poměrů a překonání revoluční krise, s níž Rusko zápasilo, řídil osudy státu sotva jeden celý měsíc. Počátkem listopadu byl smeten protirevolučí bolševickou a vládcí Ruska stali se Lenin a Trockij. Krátce po ustavení posledního kabinetu koaličního ohlásili mu bolševici nesmířitelný odpor a odboj. Vyslovili již nepokrytě, že nechtějí koaliční vládu, že nechtějí ani parlament, ale že cílem jejich je vláda dělnických rad, t. j., aby Rusku vládla jediná sociální třída — třída dělníků a mužíků. Prohlásili, že nechtějí demokracii, jakou může představovati všeobecné rovné právo hlasovací, při němž uplatní se všechny vrstvy národa, nýbrž že chtějí jednostranný třídní režim dělnický, bezvýhradný a absolutní...

Prohlášení takové učinil Trockij v první schůzi prozatímního parlamentu. Schůze ta, zabájená Kerenským, konala se dne 21. října. Také Trockij ujal se slova a pravil:

„Bolševici nemohou pracovati ani s vládou, ani se zatímním parlamentem. Opouští zatímní parlament, aby pověděli dělnictvu, vojákům a sedlákům, že Petrohrad, revoluce a národ jsou v nebezpečí.“

Na to opustili maximalisté zasedací síň, svolávající slávu demokracickému míru.

Toto prohlášení Trockého a exodus bolševiků z prozatímního parlamentu bylo vlastně již nepřímou proklamací bolševické protirevoluce. Postavivše se na negativní stanovisko vůči vládě i vůči prozatímnímu parlamentu a zřeknuvše se i postavení opozice, současně však se svým pozitivním požadavkem, že veškerá moc musí přejíti v ruce proletariátu — to neznamenal již nic jiného, než že bude následovati čin,

který by byl uskutečněním tohoto požadavku. Celá dosavadní činnost bolševiků nepřipouštěla také pochybnosti, že snad se tu jedná pouze o radikalism slov a planých hrozeb. Povstání červencové bylo zajisté jasným ukazovatelem metody bolševismu: Nebude čekat, až v nejdemokratičtější republice případně mu moc nebo vedení hlasováním, t. j. vůlí většiny národa, nýbrž bude usilovat o uchycení moci prostředky náhlého převratu — revolucí proti revoluci. Požadavek „vlády proletariátu“ nebyl již pro bolševism nějakým „konečným cílem“, jak je až dosud v socialistických stranách chápán a vykládán, nýbrž požadavkem dne, prvním a neaktuálnějším bodem programu, pozitivera okamžiku. „Konečný cíl socialismu“ byl pro bolševism na denním pořádku jejich politiky. Novou revolucí vládu proletariátu dosadit a hospodářské cíle socialismu společnosti nadiktovat — s pomůckami ovšem výkonné moci, zbraní. Bolševici, volající po míru, ohlašovali současně občanskou válku, jelikož bylo samozřejmostí, že „program“ tento nemůže být jinak uskutečněn než občanskou válkou, ježto bolševici sami opouštěli půdu parlamentarismu, princip většiny a metodu vývoje, i toho nejrychlejšího „vývoje“, možného v revolučním kvasu a při vládě se socialistickou většinou. Oni prostě chtěli z noci do rána socialismu dělati, převést ho z knižní theorie do společnosti jediným rozmachem odhodlání a činu. Program pro massy nejvš svůdný, v podstatě své však utopický, v metodě experimentální, dobrodružný. Další vývoj bolševismu to potvrdil.

Již ku konci října roznesly se v Petrohradě pověsti, že bolševici připravují ozbrojené povstání.

Vláda věděla, že bolševici připravují nějakou velkou akci. Rakouské úřední zpravodajství přineslo tuto zprávu z Kodaně ze dne 31. října:

„Podle telegramů z Petrohradu kolují napořád pověsti, že bolševici za podporu anarhistů zamýšlejí dne 2. listopadu značný projev. Vláda má pohotově všude vojsko, aby brannou mocí udusila vzpuru, která prý bude mít ráz protirevoluce“.

Nápadné je, jak tyto neúřední zprávy dostávaly se za hranice a podivno je, jak cizina byla přesně informována o přípravě povstání. Za doby červencového povstání slyšeli jsme se strany vlády obvinění bolševiků ze spoje-

nectví s cizinou a z agentování přes Štokholm. Bylo toto obvinění přece jen správné? A fungoval v listopadu zase podobný aparát?

Dne 1. listopadu uveřejněna pak úřední zpráva ruská o pověstech, že bolševici zamýšlejí povstání a že plukovní výbory žádají telegraficky, aby jim bylo dovoleno brannou mocí zakročiti proti případnému spiknutí.

Jest proto s podivem, že bolševické povstání zvítězilo naráz, když stále aspoň část vojska i dělnický a vojenský výbor stály za vládou a ozbrojené povstání bolševiků očekávaly.

Dne 5. listopadu oznamovala již petrohradská telegrafní agentura připravenou revoluci:

Trockij jménem presidia dělnické a vojenské rady vydal svolání k petrohradské posádce, aby tato vykonávala jen rozkazy, vydané revolučním výborem rad. Výbor ten jmenoval také zvláštní své komisary a vyslal je na všechny důležité body města i okolí. Denní tisk označoval tyto činy dělnické a vojenské rady za první pokus maximalistů zmocniti se vlády.

Zdá se, že i v této poslední a rozhodující chvíli byly ještě jisté rozpory a nejednotnost i v sovětech. Mínění to vnucuje aspoň prohlášení petrohradského sovětu dělníků a vojáků ze dne 31. října, jak ohlášen byl úředně petrohradskou telegrafní agenturou:

Z Petrohradu, 31. října. (P. t. a.)

Hledě k ustavičným pověstem, že bolševici zamýšlejí podniknouti dne 7. listopadu ozbrojenou akci, aby se dostali k moci, rozeslal petrohradský dělnický a vojenský sovět dělníkům a vojákům svolání, v němž je napomíná, aby výzvě nesesli na lep a zachovali klid. Zároveň důtklivě domlouvá sověť dělnictvu v dílnách a továrnách, aby nikomu, byť to byl kdoko-li, nedávalo pušky a zbraně bez zvláštního zmocnění dělnického a vojenského sovětu.

Provolání toto nelze si jasně vysvětliti. Trockij byl nedávno zvolen předsedou výboru dělnických rad; maximalisté měli ve výboru většinu. A nyní, když již Petrohrad byl zaplaven pověstmi o chystaném povstání bolševiků, rozesílá petrohradský sověť varovné svolání proti zamýšlené akci bolševiků. V jaké spojitosti nebo v jakém rozporu byl petrohradský sověť s presidiem dělnických a vojenských rad? Nebo byl zde proveden manévra oklamání vlády, aby se zdálo, že petrohradské dělnictvo stojí věrně při vládě?

Nám, vzdáleným pozorovatelům, odkázaným na kusé zprávy, nelze zde věc náležitě posouditi. A rovněž tak i druhou nejvyšší závažnou okolnost. Dne 6. listopadu odstoupil ministr vojenství Verchovskij, který byl prohlášen za neodvislého socialistu. Proč tato demise, když v Petrohradě byla již revoluce? Nechtěl Verchovskij převzít zodpovědnost vzhledem k nespolehlivosti posádky a desolátnímu stavu armády? Či nechtěl proti bolševické revoluci vojensky zakročiti a raději odstoupil?

Dne 7. listopadu byla revoluce bolševiků v plném proudu. Výbor dělnických a vojenských rad, zařízený již po vojensku, vydal k vojsku rozkaz, aby neuposlechlo vládu a aby zničeny byly mosty, vedoucí z dělnické čtvrtě do hlavního města.

Jediným dnem byli bolševici pány Petrohradu. Převrat nebyl spojen s nějakým obzvláštním krveprolitím. Bolševici opanovali město na ráz. Ministři byli náhle zatčeni, Kerenskij uprchl. Zatčením vlády byl vlastně převrat proveden i zpečetěn. Nebylo více hlavy k nějaké protiaksi, vládní tábor zůstal bez vedení a iniciativy.

Nelze říci, že přidala se k bolševikům většina posádky a dělnictva. Revoluci provádí vlastně vždycky odvážná aktivní menšina, k níž přidávají se massy nerozhodných, nečinných, nebo sympatisujících, ale neaktivních. V revoluci jest prvním zákonem: Strhnouti na sebe výkonnou moc, nikoli nějakou početní většinu. Ta tvoří se teprve později. Tento „zákon revoluce“ uplatnil se na bolševismu přímo názorně. Zůstali vítězi, ač neměli nikdy většinu v zemi. Po celou dobu své vlády vedli stálý boj s ostatním Ruskem a nezřídili a také nepřipustili parlamentní režim, poněvadž neměli většiny. Zatčením vlády usekli na ráz druhé straně hlavu. Kdo měl se ihned vzchopiti, kdo měl býti v okamžiku vedoucím a autoritativním orgánem prvé revoluce, když zmizela náhle její vláda a stála zde již vláda jiná, s částečnou vojenskou mocí a se svůdným programem okamžitého míru a rozdělení půdy? To byl program pro sto milionů, neuvažujících, zda bude proveditelný, zda jeho provedení může býti trvalé a zda při něm snad nezahyne Rusko. Po této stránce měli bolševici na ráz většinu — onu většinu lidových mass, jež od každé vlády očekávají všechny své osudy . . . Dříve od cara, pak od národní revoluce, pak od třídní revoluce, která nežádala ničeho a dávala vše . . .

Odpůrci této revoluce zůstali ovšem také; bylo jich několik kategorií: Kdož nesouhlasili s hospodářským socialismem, s politicko-třídním režimem, s diktatorským způsobem vládnutí, se separátním mírem, znamenajícím pro Rusko sociální porážku a kdož konečně byli i opravdovými socialisty, kolektivisty, ale nevěřili, že takovýmto způsobem a takovýmito methodami může socialism dojíti svých cílů. Tyto živly protibolševické, nejednotné a rozcházející se v mnohém i naprosto, zůstaly v permanentním boji s bolševismem, nebyly však s to, poněvadž nebyly žádnou jednotou, nýbrž různorodými a i vůči sobě nepřátelskými, vytvořiti na obrat ruky protiorganisasi a účinnou protiakci. Proti jednotnému bolševismu, který byl pro massy jasný, průhledný a přinášející „mír, půdu a samovládu těchto mass“, zůstaly tedy jen protiakce lokální, osobní, separátní, nejednotné, neorganické, chaotické. Bolševismu připadl pak dějinný úděl, a by postupem doby utloukal se sám v sobě svými methodami, opsanými od carismu a vynikajícími ještě nad něj. Jsa menšinou, zavrhl parlamentarism a politickou demokracii. A to byly počátky jeho konce. Bolševism nezabíjely ani tak jeho socialistické cíle, jako jeho antisocialistické methody, jimiž chtěl násilně, slepě a zuřivě prováděti utopický socialism, utopický proto, poněvadž znamenal vyhlášení války celému ostatnímu světu (na př. jen zrušením platnosti ruských výpůjček v cizině) a poněvadž se vzepřel každému zákonu sociálního vývoje. A tak na konec počaly se od bolševismu odvracet i massy, poněvadž zklamal je ve velikém a svatém předpokladu: V sociálním míru. Ruský dělník a mužík, který očekával půdu a mír, počal se topiti ve vlastní krvi. Dostal půdu, ale hynul v její obraně, byl propuštěn ze zákopů, ale byl volán do občanské války. Oséval půdu a pracoval v továrně se zbraní v ruce, počal pochybovati, že co je dnes jeho, bude také jeho i zítra. A viděl, že zase nemá svobodu; vznášela se nad ním stejně autorita vlády s donucovacími prostředky kruté moci vojenské i trestu smrti. Viděl rozvat v zemi, v obci, v rodinách — válku všech proti všem a tento mír a tento socialism stal se prosté duší ruské podezřelým. Viděl však ještě, že jako dříve byl nucen věřiti v carism, je nyní nucen věřiti i v tento socialism a v jeho výkonnou moc, representovanou stále dvěma osobami. Projevil-li pochybnosti, kritiku, odchýlné mínění nebo dokonce odpor, byla táž odpověď jako dříve: kriminál, šibenice, prach a olovo. Socialism, uplatňovaný v krvi národa, stal se státními kasár-

nami a státním pravoslavným náboženstvím s poslušností a disciplínou kasáren a s hranicemi pro kacíře. A věřící ruský člověk přestal věřit v t a k o v é t o náboženství nového Ruska.

Předběhli jsme však události a jest třeba nám se vrátiti k počátkům bolševické revoluce.

Dne 7. listopadu konal petrohradský sovět mimořádnou schůzi, na níž předseda Trockij prohlásil: Z a t í m n í v l á d a již neexistuje, část ministrů je zatčena, rada republiky rozpuštěna.

Také Lenin vystoupil na této schůzi. Byl bouřlivě aklamován a v delší řeči rozvinul úkoly nové revoluce a problémy socialistické demokracie. Shrnuje je v tyto tři body:

1. O k a m ž i t é s k o n ě n í v á l k y, za kterýmžto účelem nová moc má navrhnouti válčícím příměří.
2. O d e v z d á n í p o z e m k ů s e d l á k ů m.
3. Ú p r a v a h o s p o d á ř s k é k r i s e.

Shromáždění schválilo pak resoluci, v níž vyslovuje se přání, aby zmíněné problémy byly, pokud možno, rychle uskutečněny. Ku konci schůze bylo přečteno prohlášení zástupce menševické sociálně-demokratické strany v sovětu, že strana tato, neschvaluje státního převratu, vystupuje z petrohradského sovětu.

Druhého dne o 5. hodině odpolední vydána proklamace revolučního vojenského výboru sovětů, oznamující obyvatelstvu, že Petrohrad nalézá se v jeho moci — díky součinnosti posádky, která umožnila provést státní převrat bez krveprolití. Proklamace sdělovala dále, že

1. n o v á m o c n a v r h n e n e p r o d l e n ě s p r a v e d l i v ý m í r,
2. o d e v z d á s e d l á k ů m p o z e m k y a
3. s v o l á ú s t a v o d á r n é s h r o m á ž d ě n í.

Dne 8. listopadu vstoupila již nová moc ve styk s cizinou. Londýnská Reuterova kancelář obdržela úřední ruskou zprávu, že maximalisté se zmocnili hlavního města, zatkli ministry, Lenin že je vůdcem hnutí a že žádá okamžité příměří a mír.

Před veřejnost ruskou i evropskou vystoupila nová moc též dne 8. listopadu, ohlašuje oficiálně převrat a program nového režimu.

Petrohradská tel. agentura oznamovala, že vítězství revoluce dovršeno na úsvitě dne 8. listopadu, kdy vojsko revoluč-

ního výboru zmocnilo se Zimního paláce. Ministři právě shromáždění byli zatčeni, až na Kerenského, který přítomen nebyl a uprchl z města.

Vojsko na frontě bylo již také náležitě instruováno a částečně, zejména na frontě severní, dalo se na pochod k Petrohradu.

V těchto ruských převratech jedno je charakteristické: Revoluce proticaristická i revoluce bolševická provedeny bez jakéhokoli téměř odporu dosavadní moci. Carism kapituloval na ráz a Kerenského režim rovněž. Zmizí jednou tak náhle i režim bolševický? . . .

O převratu sděleno úředně:

Započal 6. listopadu večer. Obsazen byl nejprve telegrafní úřad a telegrafní agentura. V noci obsazeny banky a nádraží. Dne 7. o 10. hod. dop. mohl revoluční výbor ohlásiti již pád dřívější vlády a přechod moci do rukou sovětů. Hnutí zachvátilo rázem celou posádku a nabylo vrchu, takže i kozáci prohlásili, že zachovají neutralitu. Z Kronštatu přibýly oddíly námořních vojáků. Pak připlul křižník „Aurora“. Vláda zůstala v Zimním paláci, který byl oblehnut o 5. hod. odpolední. Ministrům dána lhůta 20 minut k opuštění paláce. Ministři odmítli a garda se postavila na odpor. Došlo k paibě. Zatím připluly z Helsingsforsu 4 torpedoborcei, 1 minonoska a několik minolovců s vojskem, které se ihned zúčastnilo operací proti Zimnímu paláci. K 1. hod. ranní vniklo vojsko revolučního výboru do paláce.

Dne 8. listopadu byla tedy revoluce rozhodnuta. Bolševici zůstali vítězi. Okamžitě vydali několik proklamací na různé strany, čímž zahájili svou éru, tolik bohatou a tak charakteristickou samými proklamacemi.

VIII.

Prvá provolání bolševiků k občanstvu — ohlášení vlády bezohledné moci.

Z P e t r o h r a d u, 8. listopadu. (P. t. a.)

Prozatímní vláda jest povelena, veškerá moc přešla do rukou orgánu petrohradského dělnického a vojenského sovětu, totiž revolučního vojenského výboru, který stojí v čele proletariátu a petrohradské posádky. Cíle, za které národ bojuje, totiž navržení okamžitého demokratického míru, zrušení práva majitelů pozemků držeti pozemky, dozor děl-

níků nad výrobou, utvoření vlády dělnického a vojenského sovětu, jsou zabezpečeny. Nechť žije revoluce vojáků, dělníků a sedláků!

V druhém výnosu sovětu se žádá, aby fronta podporovala novou revoluční moc, která ihned navrhne spravedlivý mír a vrácení pozemků sedlákům a svolá ústavodárné shromáždění. Veškerá veřejná moc přechází na okresní sověty.

Rakouské oficiální zpravodajství sdělovalo:

Z Vídně, 8. listopadu, (K. K.)

Z válečného tiskového stanu se oznamuje:

Situace, vytvořená posledními událostmi na Rusi, jest jasně charakterisována těmito provoláními petrohradského dělnického a vojenského sovětu:

1. Všem armádním výborům operující armády a všem sovětům vojenských delegátů! Petrohradská posádka a proletariát poválili vládu Kerenského, která se vzepřela revoluci a lidu. Přebírat se udal bez krveprolití. Dělnický a vojenský sověť přivítal převrat slavnostně a seznal moc válečného revolučního výboru, dokud nebude dosazena vláda sovětů. Vojáci se vyzývají, aby bděli nad chováním se velitelských úřadů. Důstojníci, kteří se nepřidali bez obalu a přímo k revoluci, musí býti pozatýkáni, jakožto nepřátelé.

Program:

- a) okamžitý návrh demokratického míru;
- b) odevzdání půdy velkostatkářů sedlákům;
- c) odevzdání moci sovětům a okamžité svolání ústavodárného shromáždění.

Posíláti nespolehlivé oddíly vojska z fronty jest nepřipustno. Posílání takové dlužno eventuelně zameziti bezohlednou mocí. Zatajení tohoto rozkazu vojákům rovnalo by se nejtěžšímu zločinu proti revoluci a bylo by potrestáno s veškerou přísností revolučních, zákonů.

Vojáci, za mír, za chléb za zemi, za moc lidu!

2. Všem setninovým a soud. výborům! Všeruský kongres se usnesl: Trest smrti, jež Kerenskij opět na frontě zavedl, budiž zrušen. Všichni revoluční vojáci a důstojníci, kteří jsou pro politické přečiny ve vazbě, buďtež ihned osvobozeni. Revoluční výbor zatkl někdejší ministry Konovalova, ministra obchodu a průmyslu, Kiškina, ministra veřejné péče, Těreščenska, ministra věcí zahraničních, Maliantoviče, ministra spravedlnosti, Nikitina, ministra vnitra, pošt a telegrafů atd.

Kerenskij uprchl. Všem organisacím armády byl dán rozkaz, aby učinily opatření pro okamžité zatčení Kerenského, a aby jej dopravily do Petrohradu. Každá pomoc, již by se dostalo Kerenskému, potrestá se jako těžký státní zločin.

3. Všem železničním zaměstnancům!

V Petrohradě zvítězila revoluce dělníků a vojáků. Ministr dopravy je zatčen s jinými zatčenými ministry. Všeruský sjezd dělnických a vojenských delegátů vyslovuje předsvědčení, že železniční dělníci a úředníci vykonají opatření pro udržení úplného pořádku na železnicích.

Doprava nesmí býti zastavena ani na minutu. Zvýšenou pozornost jest obrátiti k nerušenému dovozu zásob potravin do měst a na frontu. Revoluční moc rad bere na sebe péči o zlepšení hmotného stavu železničních zaměstnanců. Do ministerstva dopravy budou povoláni zástupci železničních zaměstnanců.

4. Všem armádním divisijským výborům!

Dnes se zahajuje kongres rad. Armádní výbory odmítly vyslati zástupce, aby se projevila vůle armády. Navrhujeme vám, abyste neprodleně vyslali delegáty ze svého středu. Odmítnouti účast při řešení otázky o osudu revoluce je hříchem, jehož dějiny neodpustí. Zvolte po jednom delegátu na každých 25.000 mužů a vyšlete ho na kongres.

Petrohradská rada dělníků a vojáků.

V Petrohradě konán ihned zjezd dělnických a vojenských rad, který dne 9. listopadu vydal toto provolání:

„Na podkladě vůle drtivé většiny (?) dělníků, vojáků a sedláků, opíraje se o zdařilé pozdvižení dělnictva a posádky petrohradské, bere sjezd moc do svých rukou. Navrhne všem národům demokratický mír a okamžité příměří, které má ihned na všech frontách nastati. Moc sovětů dělnických a vojenských zabezpečí bezplatné vydání soukromých, vládních a církevních pozemků selským výborům, bude hájiti práv vojáků a uskuteční úplnou demokratisaci armády, zjedná kontrolu dělnictva nad výrobou, zabezpečí zvolení konstituanty v příhodnou dobu, bude pečovati o zásobování měst nejnaléhavějšími potřebami a zaručí všem národnostem, které obývají Rusko, skutečné právo organisovati svou budoucnost. Sjezd se usnáší, aby všechna moc byla postoupena místním sovětům dělníků a vojáků,

kteří mají zjednat trvalý revoluční pořádek. Sjezd vyzývá vojáky ve střeleckých zákopech k bdělosti a pevnosti. Sjezd je přesvědčen, že revoluční armáda dovede chránit revoluci proti všem imperialistickým pokusům až do chvíle, kdy nová vláda uskuteční demokratický mír, jež rovnou cestou navrhne všem národům. Nová vláda ujme se všech opatření, aby zabezpečila armádě ráznou politikou dávek a berní, rozvržených na všechny majetné třídy, všecko, čeho potřebuje. Stejnou měrou zlepši hospodářskou situaci rodin vojáků.

Stoupenci Kornilova, Kerenského, Kaledina a jiní se pokusili poslati vojsko do Petrohradu. Některé oddíly, které se daly od Kerenského oklamati, přešly právě k národu, který se pozdvihl. Vojáci! Kladte účinný odpor Kerenskému, tomuto stoupenci Kornilova! Železniční zřízenci! Zadržte branné síly, které Kerenskij posílá proti Petrohradu!“

Toto svolání bylo schváleno všemi hlasy proti dvěma; 12 osob nehlasovalo.

Sjezd dne 9. listopadu přijal ještě tyto základy mírového návrhu. (Dle P. t. a.)

„Vláda dělníků a sedláků, revolucí ze dne 6. a 7. listopadu zřízená, navrhuje, opírajíc se o sovět, vládám všech válčících zemí, aby zahájily rokování o demokratickém spravedlivém míru. Vláda soudí, že demokratický spravedlivý mír, o který usiluje většina dělnických tříd všech válčících zemí, válkou vyčerpaných a zničených, mír, jak jej žádali ruští dělníci a sedláci po pádu monarchie, musí býti neprodlený mír bez anexí, t. j. bez osvojení cizího území a bez násilného přivtělení cizích národností a bez náhrad. Ruská vláda navrhuje všem válčícím, aby ihned přikročili k takovému míru a aby vyslovili ochotu neprodleně podniknouti všechny energické kroky až k definitivnímu schválení všech podmínek tohoto míru plnomocníky všech zemí. Anexemi nebo násilným osvojením území rozumí vláda podle právního vědomí demokracie vůbec a dělnických tříd zvláště každé přivtělení malé slabé národnosti k velikému, mocnému státu bez jejího souhlasu, bez ohledu na stupeň její civilizace a její zeměpisné polohy, ať jest to v Evropě, ať v zemi za oceánem ležící. Násilné zadržování některého národa některým státem, odepření poskytnouti obyvatelstvu proti jeho vůli, projevené ať tiskem nebo ve shromáždění lidu nebo

v usnesení stran, ať vzepřením se nebo povstáním proti utlačovatelům, právo hlasování lidu, odepření odvolati vojsko posádky, konečně odepření práva zaříditi si formu své politické vlády -- to je anexie nebo násilné osvojení. Vláda soudí, že pokračování ve válce za tím účelem, aby slabé přemožené národnosti byly mezi bohaté mocné národy rozděleny, jest velikým zločinem proti lidskosti. Proto vyhláší vláda slavnostně své odhodlání podepsati mír, který za zmíněných podmínek pro všechny národnosti spravedlivých učiní této válce konec. Zároveň vláda prohlašuje, že zmíněné podmínky nemají býti považovány za definitivní, t. j. vláda souhlasí s tím, aby všechny jiné podmínky míru zkoumala a trvala jen na tom, aby tyto podmínky míru byly co možno nejrychleji příslušnými válčícími zeměmi navrženy a aby byly naprosto jasné, bez všelikého tajnostkářství. Vláda sama pak odstraní všechny tajnou diplomacii (?) a potvrzuje své pevné odhodlání mírové vyjednávání vésti veřejně před celým světem a přikročiti k uveřejnění všech tajných smluv vládou třídy velkostatkářské nebo kapitalistické od února až do 8. listopadu 1917 schválených nebo uzavřených. Vláda prohlašuje tyto tajné smlouvy za zrušené a neplatné, pokud, jak se to děje ve většině případů, se snaží přiznati velkostatkářům a kapitalistům výhody a výsady všeho druhu, ježto zachovávají nebo rozmnožují anexie Všerusí vykonané. Vláda, zvouc všechny národy, aby ihned zahájili mírové porady, prohlašuje ochotu uskutečniti tyto porady písemnými nebo telegrafickými sděleními, jakož i poradami zástupců různých zemí nebo konferencemi zmíněných zástupců. Aby tyto porady byly usnadněny, bude vláda jmenovati plnomocníky v neutrálních zemích. Vláda navrhuje vládám všech válčících zemí, aby i hned uzavřely příměří, při čemž soudí, že toto příměří má býti uzavřeno na tři měsíce, dobu to, která by postačila, aby jednání bylo přivedeno k dobrému konci. Vláda navrhuje, aby zástupcové všech národností nebo národů, kteří byli strženi do války anebo válkou trpí, se zúčastnili jednání o míru a aby byla svolána konference zástupců všech národů světa k definitivnímu přijetí vypracovaných podmínek míru. Zastupní vláda dělníků a sedláků ruských, předkládajíc vládám všech válčících zemí tento mírový návrh, obrací se zvláště ke třídně uvědomělým dělníkům tří největších kulturních národů světa, kteří jsou při nynější válce zúčastněni nejvíce.

totíž Anglie, Francie a Německo. Dělníci těchto zemí prokázali věci pokroku a socialismu největší služby. Zvláště ústava v Anglii, velká revoluce francouzského proletariátu a hrdinný boj dělníků německých za jejich organizaci, všechny tyto příklady jsou zárukou (?), že dělníci těchto zemí pochopí problémy, které se před nimi rozvíjejí: Problémy osvobození lidstva od hrůz války a že tito dělníci svou účinnou a nezištnou energií nám pomohou dílo míru dokončiti a všechny vrstvy dělnictva osvoboditi z využitkování“.

Toto usnesení vítězného proletariátu na Rusi má všechny formy resoluce dělnických nebo jakýchkoliv jiných shromáždění: „Žádáme, vyzýváme a musí býti provedeno ihned a všechno, co žádáme a k čemu vyzýváme.“ Toto usnesení ve veliké a svaté věci, za níž se bolševici postavili — všeobecný mír — je naivněoučky dobrácké a má platnost právě jen pro ten sbor, který ho přijal a usneš. Ten, komu je předloženo, dívá se na něj jinak a v tom právě tkví ona naivnost a primitivnost, že r e v o l u č n í vítězná vláda takovouto s c h ů z o v o u r e s o l u c i předkládala ozbrojeným mocnostem. V prohlášení tom není především nijaká revoluční mluva vítězného revoluce, nýbrž evangelický tón: „Dítky, milujte se vespolek . . .“ Tento mírový projev mohl vzniknouti právě jen na sebůzi lidu nebo u pracovního stolku kněžského profesora, který vylezl ze svých knih a teorií a byl postaven před úkol regulovat svět. Kde zůstala v r e v o l u č n í m svolání za světový mír aspoň jediná věta a jediný poukaz takovýto asi: Jestli kdo vzepře se míru anebo půjde jednati o mír s obmysly a záluďnostmi, vítězná revoluce dělníků a vojáků Ruska najde již prostředky i sílu, aby rušitele nebo záškodníka míru přivedla k rozumu a podrobení se!

Proč tato revoluce nevyřkla takové slovo? Proč přicházela s nabídkou míru k tvrdým vojákům a mazaným diplomatům s rozvěklým školním výkladem, co je to anexe a právo národů? Byla to revoluce krajních socialistů. A právě v socialismu přijata již dávno až k přehánění tvrdá formule, že právo je také moc a že bez moci stává se právo ilusorním. Proč revoluce tato nehodila na vážky světového míru svou revoluční moc a nikoli výklady o anexích a dojmavé mírové přání? Tato revoluční moc, chtěla-li opravdu světový mír, musila uvážiti, že její úkol přesahuje hranice Ruska a stává se úkolem evropským a světovým a že tudíž k tomuto úkolu musí míti nějakou skutečnou reální moc, která by byla připravena zjednatí požadavku

platnosti. A touto mocí mohla býti jedině revoluční armáda která nemusila hnáti útokem, ale státi za tímto svoláním a státi za mírovou konferencí, pohotova hnáti útokem ihned, když by mírové jednání bylo ohrožováno diplomatickými útoky proti onomu míru, jak ho navrhovatelé formulovali. Oni však nejprve zničili svou moc, armádu, moc k uplatnění míru na venek a pak šli s naivností dítěte dělati mír se svými formulkami. Lenin ukázal se býti v tomto ohledu a v této chvíli ruským tolstojovcem, zkaženým ovšem špatně ztráveným marxismem. Pro mír na venek hlásal nebojovat a pro socialism uvnitř nejhrubší teror.

Tito leninovští revolucionáři neměli jíti k mírovému jednání vlastně již z té příčiny, že nebyly splněny ani jejich podmínky mírového jednání: Kde zůstala jen podmínka či návrh, aby mírového jednání se zúčastnili „zástupcové všech národností nebo národů“, kteří . . . atd. ? Kde zůstaly podmínky a návrhy, jež bolševici musili by nejen podati, ale i za nimi státi a na nich trvati — poněvadž je hlásali — týkající se v š e c h utlačovaných národů v Evropě i za oceány anebo aspoň oněch všech utlačovaných národností těch mocností, s nimiž jednali na konec jen o míru separátním ?

Kde zůstala dohoda a spojitost vítězných revolučních bolševiků s dělnictvem tří nejkulturnějších států, na něž apelovali? Kde zůstalo ono s p o l e č n é pochopení problému vším tímto dělnictvem a proč revoluční „proletáři“ ruští nehledali a nesjednávali nějakou společnou formuli mírovou a s p o l e č n o u mírovou moc s proletáři oněch kulturních zemí, k nimž se obraceli? A nebylo-li možno docílití společné formule, jak mohli sami jíti k mírovému jednání — bez zástupců všech národů a bez zástupců dělnictva tří nejkulturnějších států k mírovému jednání s ozbrojenou mocí pruskou a sami s armádou, kterou dříve z polovice rozpustili a učinili bezmocnou?

Tato bolševická naivnost po převratu přímo ohromuje svou prostotou a hloupostí anebo vede k neblahému závěru, že se jim nejednalo o světový mír, nýbrž o něco jiného . . . Mírová politika bolševiků, kterou hlavně doma zvítězili, byla již v základě pochybená, když prováděli svou propagandu ve vojsku proti svržené vládě. Bolševici nemohli potřebovat ukázněnou ruskou armádu pro svůj revoluční převrat doma, ale pak neměli takovou armádu ani pro mír ruský, ani pro mír evropský. Ničíte na frontách moc proti své revoluci, ničíte sou-

časně moc míru. Mír pak uzavřeli . . . Ne, neuzavřeli. Byl jim n a d i k t o v á n a musili ho přijmouti. Kdo už byla pak ona skutečná mírová položka bolševická — m í r d e m o k r a t i c k ý, p r o v š e c h n y n á r o d y s p r a v e d l i v ý? Bolševici prohráli celou svou mírovou partii již při prvním svém mírovém provolání ze dne 9. listopadu 1917 a nikoli teprve za několik měsíců v Brestu Litevském. Jest neštěstím a vede ke katastrofě, když snilkové provádějí svémocně úkol, k němuž je potřebí všeho umu i síly zkušených státníků, politiků, národohospodářů i vojevůdců.

IX.

Chaos po převratu.

Po vydání první své mírové proklamace či mírové schůzové resoluce bolševici se poněkud odmlčeli. Resoluce zapadla v n a s r a l é m c h a o s u r u s k é m. Bolševická revoluce zvítězila rychle ve dvou dnech, jako revoluce z 12. března, která kácela carism, ale nebyla tak rychle upevněna. Ba, neupevnila se vůbec po celou dobu svého režimu. Bolševický režim po slavném vítězství zápasil neustále na život a na smrt. Nezapadl tak do organismu národa jako národní revoluce březnová. Téměř po tři další týdny listopadové nastává nad bolševickou revolucí temno. Z Ruska nedocházejí úřední zprávy. A zprávy neoficiální vyprávějí o zmatečích, bojích, chaosu, temnu. Za hranicemi neví se vlastně, co na Rusi skutečně se děje. Jedna zpráva vyvrací druhou, navzájem se předstihují ve fantastičnosti. Za tyto tři týdny byl v oněch zprávách Lenin několikrát poražen, Kerenskij několikrát vítězem a zase naopak. Jednou byl již generál Verchovskij diktátorem, druhého dne již seděl ve vězení. Jednoho dne došel rozkaz Kerenského k věrné armádě, druhého dne Kerenskij nebyl více na živu. Úřednický a železniční personál vypověděl poslušnost bolševické vládě, tvořil se nový socialistický kabinet bez bolševiků, svedena krvavá bitva u G a ť i n y mezi vojskem Kerenského a Leninovým — jednoho dne byl vítěz Kerenskij, druhého dne Lenin, resp. Muravěv, generál vojsk nové vlády. Boje nejsou jen v Petrohradě, nýbrž také v Moskvě. Diktátorem je Kaledin. V Rusku je prozatím pět revolučních vlád. Pak zase převládají zprávy o vítězství bolševiků a historie hrůzostrašná. Zahraněční noviny vypravují, že Trockij vydal rozkaz: Bez milosrdenství bojovati, bez milosrdenství střílet, všechno skoliti. Telegrafické spojení přes Finsko bylo přerušeno. Petrohrad hoří, pobito tam několik tisíc

lidí, v Moskvě 2000, škody uděláno za mnoho milionů. Mírní socialisté dohodli se s bolševiky a tvoří společnou vládu proti Kerenskému. Kerenskij vyjednává s bolševiky. Kerenskij definitivně poražen. Kerenskij spáchal sebevraždu. Vláda bolševiků se rozštěpila pro vnitřní spory. Vláda bolševiků zvítězila a je utvrzena.

Takový byl asi kalejdoskop neoficiálních zpráv, jež po tři týdny zaplavovaly a mučili ostatní Evropu. Konečně dne 23. listopadu pronikl z ruských mraků jasnější paprsek: B o l š e v i c k á v l á d a n a b í d l a ú s t r e d n í m m o c n o s t e m p r í m ě ř í.

Tím bylo aspoň tolik jasno, že bolševici ovládli jakž takž zemi a že zařizují se na ustálenou vládní moc. Z předcházejících zmatků je tolik jisto, že svedeny byly tuhé boje a bitvy mezi stoupenci Kerenského a bolševiky. Část vojska zůstala věrna první revoluci a zůstala jí věrna po celý režim Leninův. Bolševici nikdy neopanovali celou Rus a vedli drobnou válku stále. Nepřidal se k nim také veškerý lid. Zejména úřednictvo a železniční zřízení, kteří nejméně profitovali z dělení půdy a dozoru dělníků nad výrobou, musili býti přinucováni k poslušnosti a uznávání nové vlády postupně a prostředky často drakonickými. Proti bolševikům zůstal nepřítelem ovšem též stav střední, nehledě již k vrstvě skutečně majetné. Bolševici nedovedli též získati duševní Rusko — spisovatele, literáty, umělce, profesorstvo, vědátory. Chaos od 6. do 23. listopadu spočíval v naprostém rozbití národního společenství ruského, v nejistotě a zmatku orientování se jednotlivých tříd a vrstev, v náhlém boji všech proti všem. Bolševici získali bezesporně massy i vojáky mírem, sedláky půdou, dělníky kontrolou výroby a novou vlastnickou formou továren. Jiný byl již poměr k úřednictvu a zřízenectvu, jež je také lidem a tvoří také massu. Zde měl bolševism již úkol těžší. Jestli však bolševism získal massy, jelikož jim mnoho dával, počal zase massy ztrácet, když již bylo podarováno — ale místo míru byla válka uvnitř. Sedlák měl půdu, ale oséval ji s puškou v ruce a nebyl jist, že při osévání nebude zabit anebo že oseté bude sklízet. Majetkové poměry se změnily, ale nastala také naprostá nejistota osobní i majetkové bezpečnosti vůbec. Toužený, svatý mír nepřišel, nýbrž horší ještě válka domácí, bratrovražedná, krvavější, nejen proti buržoazii, ale všech proti všem.

Převrácena bolševiků byla vyvolána brozná anarchie v armádě, zejména v důstojnickém sboru. Prováděny dalekosáhlé

změny a přesuny, čímž armáda velice trpěla. Nejúčinnější a nejradikálnější prostředek proti nespokojeným nebo nespolehlivým důstojníkům bylo ještě větší uvolnění disciplíny anebo odchod vojáků od oddílů. Armáda počala se tak rozkládat a rozpouštět. Spory a neshody vznikaly však i mezi přívrženci bolševiků a po několika týdnech byl již vážný konflikt o vrchní velení mezi Duchoninem a Krylenkem. Tento byl z praporčíka ihned povolán na generalisima. Takovéto přemety byly snad pocho-pitelné u přesvědčených bolševiků, ale musily působiti naprosto rozkladně v důstojnickém sboru. Jak se později ukázalo, bolševici takovýmto radikalismem ztratili celý důstojnický sbor a z jejich armády nevyšel pak ani jediný vojevůdce, který by si získal revolučního jména.

Petrohradský bolševism zachvátil též bezprostředního sou-seda: Finsko. Dne 16. listopadu hlásily soukromé zprávy po-dobný převrat, jaký se stal v Petrohradě dne 6. listopadu. Ve Finsku však přiklonila se k bolševismu téměř celá socialistická strana, tak že možno říci: Kdežto v Rusku byla to socialistická sekta, ve Finsku byla to finská sociální demokracie, která bolševism přijala. Socialisté obsadili v Helsingsforsu všechny veřejné úřady, rozpustili zemský sněm i senát, prohlásili za právoplatný starý sněm socialistický a ustavili vládu za předsednictví Tokoja s vyloučením stran občanských. Po Helsingsforsu opanovali socialisté i ostatní města Finska. Za několik dní bylo Finsko prohlášeno socialistickou republikou.

Vítězstvím bolševiků počal se také ještě více uvolňovati poměr Ukrajiny k Rusku. Ukrajinská rada, opírajíc se o maxi-malistický program samostatnosti každého národa, počala také v tomto duchu pracovati. Nedošlo sice ihned k úplné roztržce, ale práce jen k vážným neshodám.

Rada ukrajinská nepřijímala také bolševism úplně v kaž-dém ohledu, zejména ne po stránce sociální. Byla umírněnější a nepustila se do takových experimentů. To byla druhá příčina rozporů a odcizení, jež pak projevil se naprostým opuštěním a zaskočením Trockého při mírovém jednání v Brestu-Litev-ském. Ukrajina odflankovala od bolševismu a chytila se Ně-mecka jako opory: pro státní samostatnost Ukrajiny a proti či-rému bolševismu. Možno tedy již zde říci: Bolševism přivodil pozdější katastrofu finské so-ciální demokracie a separatistický ma-név r Ukrajiny.

Ukrajina byla vyhlášena republikou dne 20. listopadu ma-nifestem ukrajinské rady. Zákonodárné shromáždění svoláno na dne 28. ledna, manifestem pak zrušeno též vlastnictví pozemků a spolu s pozemky klášterů prohlášeny za majetek státní. Za Ukrajinu prohlášeny gubernie: kijevská, podolská, volyňská, černigovská, poltavská, charkovská, jekatěrinoslavská, cherson-ská a tauridská. V manifestu se pravilo též neurčitě, že repu-liká má zůstati spojena s Ruskem (?)

Za těchto všeobecných zmatků vnitřních, Evropě hodně utajených, upoutala ovšem bolševická vláda pozornost i zájem celého ostatního světa v jiném směru: Programem a mírovým jednáním s ústředními mocnostmi. Veliká ona tragikomedie za-počala bezprostředně dle hesla „mír ihned . . .“

Příměří nabídl sovětská vláda dne 23. listopadu, mír dne 29. listopadu.

OBSAH:

Část I.

Od revolučních dnů březnových k agitaci Leninově.

	Strana
Úvod	3
I. Revoluční dny březnové	5
II. První národní revoluční vláda	13
III. Revoluční vláda a válka	15
IV. Abdikační manifest cara Mikuláše II.	24
V. První manifest revoluční vlády	28
VI. Stanovisko ruských i zahraničních socialistů k revoluci	37
VII. Poměr dělnictva k vládě a válce	49
VIII. Poměr armády k vládě a válce	57
IX. Národnosti a revoluce	62
X. První máj — národním svátkem nového Ruska	66

Část II.

Od počátku bolševismu k potlačenému povstání červencovému.

	Strana
I. Počátky a účinky Leninovy propagandy	73
II. Druhá revoluční vláda s pěti socialisty	86
III. Trockij, pomocník Leninův	91
IV. Vláda, armáda a dělnictvo	94
V. Bolševism roste — rozklad pokračuje	104
VI. Zápas umírněných socialistů s bolševiky na petrohradském sjezdu	115
VII. Kerenského ofensiva. Sjezd dělnických a vojenských rad pro ofensivu	123
VIII. Bolševici zničili armádu	127
IX.a) Konflikt rusko-ukrajinský a rusko-finský	131
IX.b) Ozbrojené povstání bolševiků potlačeno	135
X. Útěk armády z fronty a krise vlády	140

Část III.

Kerenského režim rozkladu. - Kornilov. - Listopadový převrat bolševiků.

	Strana
I. Druhý koaliční kabinet Kerenského	151
II. „Silný režim“	157
III. Pokus o převrat generála Kornilova	160
IV. Pětičlenné direktorium	165
V. Třetí kabinet Kerenského	168
VI. Vítězství bolševiků v petrohradské radě	173
VII. Listopadové povstání a vítězství bolševiků	177
VIII. Prvá provolání bolševiků k občanstvu — ohlášení vlády bezohledné moci	183
IX. Chaos po převratu	190

Druhý díl „Ruské revoluce“ bude obsahovati tyto hlavní kapitoly: Bolševický mír v Brestu Litevském. — Rozehnutí konstituanty. — Revoluce ve Finsku. — Amerika ve válce a některé proklamace Wilsonovy. — Po míru. — Německá okupace Ukrajiny. — Německo jisto vítězstvím. — Císařská ofensiva ve Francii a pochod na Paříž. — Stálá občanská válka, rudý teror a hynutí v Rusku.